

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ
ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ
ВИХОВАТЕЛІВ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 2 курсу 212-м групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Литвиненко Ірина Ігорівна

Керівник к.пед.н., доц. Полєвікова О.Б.
Рецензентка Поперечнюк І.В.,
директорка Херсонської
початкової школи №7
Херсонської міської ради

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи лінгводидактичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти на засадах акмеологічного підходу	7
1.1. Акмеологічний підхід як науковий напрям фахової підготовки.....	7
1.2. Обґрунтування сутності і структури професійної компетентності майбутніх вихователів на засадах акмеологічного підходу.....	12
1.3. Лінгводидактична підготовка здобувачів вищої дошкільної освіти як складова педагогічної акмеології.....	23
РОЗДІЛ 2. Методичні основи лінгводидактичної підготовки майбутніх вихователів на основі акмеологічного підходу	29
2.1. Загальні питання організації і проведення констатувального етапу педагогічного експерименту.....	29
2.2. Архітектоніка освітньої компоненти «Інноваційні технології мовної освіти й мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку».....	44
2.3. Особливості впровадження акмеологічних ідей у лінгводидактичну практику ЗВО.....	48
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
ДОДАТКИ	61
Додаток А. Методика вимірювання показників і рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх вихователів ЗДО.....	61
Додаток Б. Навчальна програма освітньої компоненти «Лінгводидактичні інновації дошкільля»	67
Додаток В. Силабус освітньої компоненти «Лінгводидактичні інновації дошкільля»	73
Додаток Г. Тексти лекцій вибіркової ОК «Лінгводидактичні інновації дошкільля»	86
Додаток Д. Плани практичних занять вибіркової ОК «Лінгводидактичні інновації дошкільля».....	180
Додаток Е. Блок самостійної роботи студентів вибіркової ОК «Лінгводидактичні інновації дошкільля».....	200
Додаток Ж. Кодекс академічної доброчесності.....	203

ВСТУП

Актуальність дослідження. Загальне реформування дошкільної освіти України та фахової підготовки педагогів дошкільного профілю зумовлено зміною освітньої парадигми від традиційної до особистісно-орієнтованої, а також переходом на нові державні стандарти.

Нині вихователь – це професіонал, котрий орієнтується в інноваціях психолого-педагогічної науки, використовує різноманітні технології навчання, виховання та розвитку дітей. Сучасний педагог закладу дошкільної освіти має прагнути до саморозвитку, самовдосконалення, самомоделювання та самопроєктування в різних сферах життєдіяльності, в тому числі в професійній.

Тому постає питання підвищення рівня професіоналізму майбутніх вихователів у процесі підготовки в закладах вищої освіти, котрі будуть спроможні до виховання активної, самостійної, творчої особистості.

Ідеї педагогічної акмеології стали теоретико-методологічним підґрунтям сутності, структури та формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти. Вони являють собою наявність потенціалу акмеологічного проєктування або самопроєктування професійного шляху особистості. Акмеологічний підхід виступає об'єднувальним фактором цих процесів. Завдяки йому забезпечується вивчення та здійснення практичного вдосконалення педагога в процесі перетворення наявного професійного рівня розвитку у вищий. Цю проблему у своїх працях досліджували К. Абульханова-Славська, Н. Гузій, В. Зазикін, Н. Кузьміна та інші.

Таким чином, тема нашого наукового дослідження **«Лінгводидактична підготовка майбутніх вихователів на засадах акмеологічного підходу»** обґрунтована недостатнім рівнем теоретичного дослідження зазначеної проблеми, розробкою конкретних технологій формування в майбутніх вихователів закладів дошкільної

освіти професійної компетенції, котрі ґрунтуються на акмеологічному підході.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету «Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності сучасного педагога дошкільної та початкової освіти».

Мета дослідження: обґрунтувати методичні основи лінгводидактичної підготовки майбутніх вихователів закладу вищої освіти на засадах акмеологічного підходу.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу стосовно проблеми формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти на основі акмеологічного підходу.

2. Виявити основні змістові характеристики професійної компетентності вихователя дітей дошкільного віку в аспекті дослідження.

3. Розкрити акмеологічні можливості дисциплін лінгводидактичного спрямування у фаховій підготовці здобувачів вищої дошкільної освіти.

4. З'ясувати рівень готовності студентів педагогічного факультету ХДУ до впровадження акмеологічних ідей у лінгводидактичну практику ЗВО.

5. Розробити навчальну програму, силабус, тексти лекцій, змістове наповнення практичних занять та самостійної роботи здобувачів у межах засвоєння вибіркової освітньої компоненти «Лінгводидактичні інновації дошкілля».

Об'єкт дослідження: фахова підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження: акмеологічний підхід до лінгводидактичної підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» у ЗВО.

З метою реалізації завдань дослідження використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження:** *теоретичні* – аналіз філософської та педагогічної літератури для виявлення та обґрунтування вихідних положень; синтез, систематизація, узагальнення, порівняння; *емпіричні* – спостереження, анкетування, проведення бесід, тестування з метою перевірки ефективності методик формування професійної компетентності на засадах акмеологічного підходу; констатувальний етап педагогічного експерименту, котрий дав змогу визначити рівні професійної компетентності; методи математичної статистики отриманих даних; *прогностичні* – моделювання, метод незалежних експертних оцінок для встановлення максимальної залежності рівня професійної компетентності і якості дії педагогічних умов навчання.

Наукова новизна полягає у тому, що науково обґрунтовані специфіка акмеологічного підходу до лінгводидактичної підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» у ЗВО; розроблено силабус, тексти лекцій, зміст практичних занять, самостійної роботи та методичні рекомендації до впровадження вибіркової освітньої компоненти «Лінгводидактичні інновації дошкілля» в освітній процес ЗВО.

Практичним значенням результатів дослідження є можливість їх використання в освітньому процесі ЗВО з метою впровадження акмеологічних ідей у лінгводидактичну практику вишу, у процесі підготовки методичних рекомендацій для вихователів закладів дошкільної освіти з упровадження акмеологічного проектування в різних видах освітньої діяльності дітей дошкільного віку.

Апробацію результатів дослідження здійснено протягом 2019 – 2020 років у збірці кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти (2019 р.); на всеукраїнській (м.Ніжин) (2020 р.) конференції.

Публікації. Таким чином, за змістом дипломної роботи вийшло з друку 2 одноосібні публікації.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛІНГВОДИДАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

1.1. Акмеологічний підхід як науковий напрям фахової підготовки

Слово "акмеологія" походить від старогрецького "акме", що означає пік, вершину, вищий ступінь чого-небудь; бути в "акме" означає бути на вищому щаблі розвитку [13, с. 3].

Акме – це здатність до проектування та здійснення вищих досягнень в особистісному саморозвитку на основі духовних потреб. Тобто "акме" вважається вершиною розвитку людини [13, с. 4].

Проаналізувавши історію земної цивілізації можна визначити, що акмеологічність як ознака вершинності в реалізації творчого потенціалу особистості існувала завжди. Фундаментом формування світогляду є роздуми про людину та її місце у світі. Тому в процесі розвитку уявлень про людину складається і поняття про наявність піку, вершини як вищого ступеня її досконалості.

Відомості про становлення акмеологічної думки простежувались ще у вченні про калокагатію (від грецького "kalos" – прекрасний, "agathos" – добрий) як про досконалість морально-духовного складу, коли краса і сила знаходяться в гармонії із цнотливістю та мужністю в якості ідеалу, сенсу життя [19, с.11].

У ХХ столітті у працях П. Флоренського та М. Бердяєва розвивається ідея, що "акме" – це виявлення неповторної індивідуальності, цілісне специфічне утворення, що найбільш повно характеризує людську особистість. К. Альбуханова-Славська, С.Рубінштейн та інші у своїх роботах розвивають це поняття в межах життєвого шляху людини як рух вгору, до вищих, найбільш досконалих форм [13, с. 37].

Слід відзначити, що поняття "акме" введено у науковий обіг в 1928 році М. Рибніковим і означало науку про розвиток зрілої людини. В свою чергу російський психолог Б. Ананьєв більш широко розкрив сутність акмеології та визначив її місце в системі наук. Так, науки, що вивчають вік, фази життя індивіда науковець розташував у такій послідовності: ембріологія, морфологія та фізіологія дитини, педіатрія, педагогіка, акмеологія та геронтологія [1, с.18]. Таким чином, висунувши ідею необхідності дослідження психічного світу дитини та людини похилого віку дослідженням психіки дорослого (зрілого) індивіда. Центральними в цьому підході були наступні закономірності та ідеї:

- цілісний та стійкий розвиток індивіда як біопсихосоціальної особи;
- гетерохронний розвиток психічних процесів, зокрема пам'яті, мислення, уваги та істотних проявів людини як особистості, індивідуальності, суб'єкта життєдіяльності;
- інтеграція гетерогенних процесів розвитку, створення нових структур та якостей, так званих акме-форм, в ході онтогенезу та соціогенезу, котрі забезпечують вищі форми поведінки людини [1, с. 19].

Наприкінці ХХ століття, Н. Кузьміна у своїх дослідженнях з'ясовує предмет акмеології, пов'язуючи її з професійним зростанням людини. Вона визначає акмеологію як науку про закономірності, фактори та стимули, котрі сприяють або, навпаки, перешкоджають самореалізації творчого потенціалу саме зрілої людини на шляху досягнення вершин професіоналізму та продуктивності творчої діяльності. Визначення Н. Кузьміної уточнює, що акмеологія є наукою про вдосконалення, корекцію та реорганізацію творчої діяльності досвідчених фахівців [19, с. 9].

Поступово акмеологія набуває значення теорії вищих людини і людства загалом у різних видах діяльності. Про це свідчить дослідження

В. Бранського, С. Пожарського, А. Деркача та інших. У структурі цієї науки виділяються такі наукові галузі з диференціацією предмета досліджень (С. Пожарський):

- педагогічна акмеологія;
- акмеологія професійного розвитку;
- загальна та управлінська акмеологія;
- акмеологія шкільної та післядипломної освіти [18, с. 16].

Нині акмеологія як новий науковий напрям розглядає дійсність не лише в межах предмета психології, але й в межах вдосконалення творчої діяльності фахівців різних напрямів, серед яких значне місце посідають акмеологічні проблеми педагогів. Нового значення набуває й основний принцип акмеологія – вершинність як методологічна база спрямованості в майбутнє, теорія соціального розвитку. Це стає підґрунтям мотивації особистості до знаходження способів досягнення вершин.

Завдання акмеології полягає у розробці стратегії для організації та практичного здійснення процесу досягнення фахівцем найвищого професійного та особистісного рівня. У нашому дослідженні акцентується увага на акмеологія з точки зору становлення особистості, формування її індивідуальності у процесі творчої діяльності, в тому числі освітньої та професійної.

Поняття "акме" розглядаємо як багатоаспектне, що може виражати такі значення:

- акме як певний період людського життя, вік найвищих досягнень, час розквіту творчого потенціалу особистості;

- акме як суб'єктивне розуміння своїх сил, можливостей та здібностей;

- акме як, так званий, інформаційний заряд, котрий людина поглинає з читання книг, спілкування, відвідування театру, музеїв тощо [13, с. 21].

Професійні "акме" педагога, на думку науковців, можуть виявлятися у видатних досягненнях – теоретичних концепціях, відкриттях. Або виражатись в окремих творчих знахідках, передовому досвіді новатора, котрий досягнув вищих результатів ніж фахівці даної галузі. Водночас поряд із досягненнями можуть мати місце і спади, низькі результати в діяльності.

Отже, професійне акме вихователя – це найвищий рівень його досягнень, котрі можливі для нього на певному ступені професійного розвитку. Виражаються вони у сформованості особистості як суб'єкта професійної діяльності, у зрілості її професійної компетентності. Чільне місце в осяганні педагогом професійного акме посідає взаємозалежність таких факторів:

- зовнішні – педагогічні методики, технології;
- внутрішні – активність, мотивація самореалізації, досягнення свого максимального рівня, побудова професійного шляху по висхідній [2, с. 31].

У межах акмеології існує поняття акмеологічного підходу, у межах якого забезпечується можливість самореалізації особистості, втілення її потенціалу, досягнення вершин в усіх сферах життєдіяльності. Вперше акмеологічний підхід в своїй розробці розкрив Б. Ананьєв, в якій окреслив його орієнтацію на єдність вивчення та реального практичного вдосконалення індивіда в процесі перетворення наявного рівня розвитку у вищий. Це відбувається за умови сполучення роз'єднаних аспектів функціонування людини та її розвитку на життєвому шляху та у всіх видах діяльності [1].

В освітній діяльності акмеологічний підхід розглядається як новий науково-методологічний напрям, метою якого розробка моделей та стратегій становлення людини до рівня її найвищих досягнень, удосконалення її як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності. Часто у наукових працях акмеологічний підхід входить до складу

методологічного підґрунтя психолого-педагогічних досліджень. У них акмеологічний підхід до особистісно-орієнтовного розвитку фахівця аргументується як готовність до проектування мети власної діяльності, котра націлена на високий результат, моделювання шляхів професійного самовдосконалення з урахуванням власних потенційних здібностей та потреб суспільства.

Перспективність акмеологічного підходу обумовлена тим, що активний розвиток творчого та інтелектуального потенціалу людини і є найважливішим фактором особистісного вдосконалення майбутнього педагога. Сутність та внутрішня структура творчості тісно переплітається зі свідомістю майбутнього фахівця, його мисленням, ідеалами. Чільною ознакою творчості виступає її цілеспрямований, прогностичний характер на більш високі шаблі професіоналізму. Вираженням цього є професійна компетентність. Тому науковцями було обґрунтовано доцільність застосування акмеологічного підходу до здійснення професійної підготовки майбутнього вихователя. А. Бодальов, Н. Кузьміна, Ю. Гагін та інші наголошували, що він стимулює шлях до успіху в професійній діяльності, а також до вершин педагогічної творчості [10, с. 27].

Численні акмеолого-педагогічні дослідження показують, що у здійсненні акмеологічного підходу, для досягнення професійного акме поряд з організаторськими, комунікативними здібностями майбутнього вихователя стають проєктивні та конструктивні здібності через становлення професійної компетентності. Проєктивні в даному випадку являють собою здатність до прогнозування, моделювання власного освітнього шляху; створення творчої атмосфери в процесі спільної діяльності педагога з дітьми; відчуття зростання і розвитку [9, с. 117].

Таким чином, важливого значення в акмеологічному підході набувають: орієнтація на розвиток творчої індивідуальності педагога та досягнення успіхів; розвиток синергетичної здатності особистості до

самореалізації, самовиховання, самовираження в творчій діяльності. Саме тому методологічним підґрунтям нашого дослідження визначаємо акмеологічний підхід до формування професійної компетентності майбутніх вихователів, метою якого є самопрогнозування та самопроекування на шляху досягнення професійного "акме".

1.2. Обґрунтування сутності і структури професійної компетентності майбутніх вихователів на засадах акмеологічного підходу

Категорія професіоналізму була введена у науковий обіг ще у другій половині XIX століття. Нині поняття професіоналізму трактується як високий рівень готовності до педагогічної діяльності, в який фахівець виявляє свій інтелектуальний, особистісний та творчий потенціал [2, с. 57].

В акмеології професіоналізм визначається як вищий рівень знань фахівця та результати його діяльності в певній галузі; система організації свідомості та психіки особистості, котра проявляється в її професійній діяльності[8, с. 72].

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, ми дійшли висновку, що професіонал – це суб'єкт професійної діяльності, котрий володіє високими показниками професіоналізму особистості, постійно націлений на саморозвиток і самовдосконалення та прагне подальших особистісних та професійних досягнень у певній галузі.

У своїх дослідженнях науковці дійшли висновку, що важливим атрибутом професіоналізму є компетентність. Вона характеризується ґрунтовними знаннями в певній області, розумінні сутності виконуваної роботи, а також знаходженні можливих способів досягнення поставленої мети. Окремим показником професіоналізму є професійна компетентність – вміння вільно оперувати як об'єктивними так і суб'єктивними складовими певної професії, здатність особистості вводити нові способи здійснення діяльності[40, с. 268].

Термін «компетентність» бере свій початок ще з 60-х років ХІХ ст. та використовується у різних сферах, зокрема, судовій, міжнародних угодах, а також підготовці спеціалістів. Нині це поняття є одним із найбільш уживаних у педагогіці [12, с. 59].

"Компетенція" (лат. "competentia" від "competo" - досягати, відповідати, підходити) – це: коло повноважень, наданих законом, статутом чи іншим актом конкретному органу або посадовій особі; коло питань, в яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід [12, с. 60].

У стандартах підготовки спеціалістів різних профілів часто вживається термін "компетентність". Він по-різному трактується у науковій літературі як сучасній так і зарубіжній. У словниках компетентність визначається як властивість за значенням "компетентний" – такий, що володіє компетенцією; який має достатні знання в певній галузі, у чомусь добре обізнаний, тямущий, ґрунтується на знанні [25, с. 172].

Серед науковців проблему компетентності у різних аспектах професійної діяльності розглядали: С. Гончаренко (поняття компетентності), В. Ковальчук (соціальна компетентність педагога), Л.Петухова (інформатичні компетентності професіонала), Е. Шорт (компетентність як загальна характеристика окремих компетенцій) та інші. Численні дослідження свідчать про те, що компетентність складна інтегративна якість особистості (її характеристика). Вона визначає коло її повноважень і функцій у галузі тієї чи іншої діяльності та виявляється у досвіді та здатності до знань. Вони, у свою чергу, здобуті протягом навчання і соціалізації та орієнтовані на самостійну й успішну участь спеціаліста у діяльності [5, с. 68].

Об'єктивною можна вважати думку акмеолога Н. Кузьміної, яка вважає, що компетентність – інтеграція суб'єктом професійної діяльності здобутих знань як з наукових і літературних джерел, так і з особистого

досвіду спостережень за іншими людьми в умовах професійної і непрофесійної діяльності [19, с. 38]. Ознакою компетентності є особлива мобілізаційна готовність суб'єкта як до застосування знань у вирішенні соціальних і професійних завдань, так і до здобутку нових знань з власного досвіду, необхідних для вироблення свого почерку, авторської системи професійної діяльності.

Таким чином, компетентність у педагогічній науці розуміється як складноструктурована, інтегративна якість особистості, що визначає коло її повноважень і функцій у галузі тієї чи іншої діяльності.

Проведений аналіз робіт українських та зарубіжних науковців, що так чи інакше торкаються терміна компетентність, дають підставу констатувати, що вона часто розуміється як результат освіти (загальної, професійної), де рівень підготовленості того, хто навчається (дошкільника, студента, майбутнього спеціаліста) в житті та праці в суспільстві, його знання, уміння, навички прогнозування якості діяльності дозволяють здійснювати постановку мети, планування, програмування, проектування, що необхідні для соціального та професійного самовизначення; дозволяють володіти знаннями, уміннями та навичками відбору інформації, її логічної переробки, аналізу, визначення тенденцій до її змін; розвинути здібності адекватного уявлення про свої нахили, можливості, допомагають знайти шляхи удосконалення, визначать успішність особистості випускника освітньої установи в соціумі, в особистому житті та професійній діяльності [7, с. 22].

Професійна компетентність, що стосується відповідної професійної, у тому числі й педагогічної діяльності, досліджується багатьма вченими в Україні та за її межами (В. Безпалько, Ю. Гагін, Л. Захаров, Н. Кузьміна, А. Маркова та інші) [10, с. 45].

Про акмеологічність професійної компетентності педагога, що стає об'єктом акмеологічного зростання, свідчать ті дослідження, які

знаходять у її надрах самовдосконалення педагога через професіоналізацію самосвідомості, диференціацію самопізнання й саморозвитку, актуалізацію мети самовизначення, формування способів самоорганізації.

Наше розуміння професійної компетентності з точки зору її акмеологічності залежить, зокрема, від тих досліджень, які показують її як загальну готовність до самопобудови і самостановлення в межах фахової діяльності залежно від основних і цільових орієнтирів "акме".

Ми виходимо з того, що шлях до професіоналізму — це процес формування особистості, орієнтованої на високі професійні досягнення, здійснюваний у саморозвитку, професійній діяльності та професійних взаємодіях. У досягненні професіоналізму як "акме" відбувається розширення кола інтересів і зміна системи потреб; актуалізація мотивів професійних досягнень; зростання потреби в самореалізації й саморозвитку; підвищення креативності особистості; збільшується досвід, розвиваються і розширюються вміння і навички; освоюються нові алгоритми вирішення професійних завдань; підвищуються можливості креативності діяльності; відбувається розвиток професійних та особистісно-ділових важливих якостей; підвищується психологічна готовність до діяльності в різних, у тому числі ускладнених, ситуаціях, розвиваються акмеологічні інваріанти професіоналізму (А. Деркач, К. Платонов та інші) [14, с. 84].

У зв'язку з цим поділяємо думку тих учених, що різні види діяльності, серед яких велике місце займає самопроектувальна, закономірно пов'язані з акмеологічним зростанням педагога через систему професійних завдань і проблемні ситуації; через оволодіння засобами й методами конструювання ситуації; уміння передбачати результат. Акмеологічні дослідження вказують на такий парадокс: зростання професійної компетентності до вищих щаблів професіоналізму висуває до суб'єктів праці певні жорсткі зобов'язання,

що відображають не тільки вимоги рівня якості діяльності, але й впливають на його особистість і систему стосунків. Поряд з цим діяльність фахівця характеризується вищим рівнем професійної компетентності тоді, коли досягає високого акмеологічного рівня [41, с. 9].

Виходячи з зазначеного, можна стверджувати, що професійна компетентність є комплексною характеристикою головної здатності педагога – бути суб'єктом власної діяльності, здатності і готовності до її проектування і реалізації в професійному "акме".

Проаналізовані психолого-педагогічні дослідження дозволяють визначити: у системі понять акмеології компетентність виступає як «якість особистості, що стала справжнім суб'єктом діяльності і професії, як уміння особистості вільно орієнтуватися в складних умовах педагогічної професії, оперувати суб'єктивними й об'єктивними її складовими, вводити нові способи здійснення педагогічної діяльності» [16, с. 26].

Професійну компетентність майбутнього вихователя дітей дошкільного віку на засадах акмеологічного підходу розуміють як «результат загальної і професійної освіти, де рівень підготовленості майбутнього спеціаліста дозволяє прогнозувати, планувати, проектувати професійне самовизначення і самозбагачення, допомагає знаходити шляхи вдосконалення в особистому житті і професійній діяльності, прагнути до більш високих щаблів професіоналізму» [11, с. 37].

Виходячи з аналізу наукової літератури, професійну компетентність майбутнього вихователя ми розглядаємо на основі структурних компонентів особистості (К. Платонов), компонентів педагогічної діяльності (Н. Кузьміна) та відповідно до загального змісту його педагогічної діяльності.

У роботі структуру професійної компетентності вихователя визначено як сукупність чотирьох взаємопов'язаних компонентів. Розглянемо детальніше кожен із них.

1. Стрижневим є *особистісний компонент*. Він забезпечує узагальнення таких факторів, як мотиваційна сфера, педагогічні здібності особистості, а також особистісні якості фахівця. Також проявляється мотиваційно-цільова готовність, тобто сталість педагогічної спрямованості потреб та інтересів. Цей феномен проглядається через усвідомлення значущості власної діяльності для суспільства, а також, безумовно, бажанні займатись улюбленою справою, спрямованості на досягнення більш високого рівня професіоналізму [8, с. 123].

Мотиваційна сфера особистості є її інтегративною якістю, що характеризується сукупністю соціальних настанов, ціннісних орієнтацій, інтересів, які утворюють ґрунтовну основу мотивів, тобто все те, що включає поняття спрямованості особистості (Л. Карпова та інші).

З мотиваційною сферою особистості майбутнього педагога пов'язана наявність психологічних якостей. Аналіз численних робіт з цього питання (А. Маркова, В. Сластьонін та інші) дав змогу нам виокремити психологічні якості особистості студента, які допоможуть йому професійно зростати під час навчання в університеті та після його закінчення. До них належать дві групи якостей: загальнолюдські та професійні. Останні, у свою чергу, поділяються на якості, що розвиваються в студента внаслідок здійснення педагогічного самоаналізу (А. Маркова), та власне професійні (Н. Бессараб) [24, с. 16].

До загальнолюдських якостей, виходячи з даних досліджень, можна віднести людяність, доброту, терпимість, гуманність, порядність, відповідальність, справедливість, емоційну щирість, позитивну я-концепцію, повагу до національних та релігійних почуттів дитини, повагу до права дитини на власну думку і вільне її висловлювання,

самокритичність, патріотизм, інтернаціоналізм, загальну ерудицію, широкий культурний кругозір, наукову захопленість. Професійні якості несуть у собі любов до дітей, любов до своєї професійної праці, потребу в самореалізації шляхом професійної діяльності, реалістичний і цілеспрямований підхід до життя, прагнення до самоосвіти та самовдосконалення, самостійність, активність, педагогічне цілепокладання, педагогічне мислення, інтуїцію, імпровізацію, уяву, спостережливість, рефлексію та педагогічну творчість.

Одним з важливих структурних елементів особистісного компонента є педагогічні здібності. У сучасній психолого-педагогічній теорії існує декілька підходів до класифікації педагогічних здібностей педагога (А. Ковальов, В. Кондратьєва, В. Крутецький, В. Мясичев та інші).

Так, К. Кондратьєв виділяє перцептивні (людинознавчі) здібності, пов'язані з розумінням іншої людини, та управлінські здібності, що є підґрунтям для організації освітньої роботи з дітьми різного віку, взаємин з іншими людьми, власного професійного зростання[8].

А. Ковальов і В. Мясичев відносять до педагогічних здібностей психічні якості, які належать до сфери мислення. А саме: винахідливість розуму, образне і логічне мислення, спостережливість, мислення за аналогією, а також емоційно-вольові якості особистості[8].

В. Крутецький виділив три великі групи педагогічних здібностей: особистісні здібності (прихильність до дітей, витримка і самовдосконалення); дидактичні здібності (академічні, експресивно-мовленнєві та здібність пояснювати); організаційно-комунікативні здібності (організаторські, перцептивні, сугестивні, а також педагогічний такт, педагогічна уява) [8].

У ракурсі акмеологічно-професійного зростання в умовах навчання у ЗВО необхідно загострити увагу на класифікації педагогічних здібностей [5, с. 203]. Усі сім здібностей надають

можливості майбутньому педагогу переходити на нові щаблі професіоналізму як "акме".

- *Організаторські* здібності виявляються в здатності студентів організувати свою професійну діяльність серед дітей, де провідною діяльністю є ігрова, спланувати роботу, підбити підсумки зробленого і досягти більшого акмеологічного результату.

- *Дидактичні* – у здатності підбирати і підготувати матеріал, доступно, чітко, впевнено і послідовно довести його до дітей, батьків, стимулювати розвиток пізнавальних інтересів і духовних потреб, підвищувати навчально-пізнавальну активність тощо.

- *Перцептивні* – виявляються у здатності проникати в духовний світ вихованців, виявляти особливості психології людей з метою розвитку їх особистості.

- *Комунікативні* здібності виявляються в здатності налагоджувати педагогічно доцільні стосунки з дітьми, їх батьками, колегами.

- *Сугестивні* здібності полягають в емоційно-вольовому впливі на вихованців.

- *Дослідницькі* - виявляються в здатності пізнавати й об'єктивно оцінювати педагогічну ситуацію стосовно врахування особистісних та вікових особливостей дітей. Науково-пізнавальні здібності зводяться до здатності засвоєння наукових знань в галузі анатомії та фізіології, вікової психології, педагогіки [5].

2. *Змістово-процесуальний компонент.* Він передбачає наявність у фахівців галузі дошкільної освіти ґрунтовних як теоретичних знань щодо особливостей педагогічної діяльності, розуміння таких понять як професіоналізм, компетентність, акмеологія, професійне "акме" тощо, так і спеціальних знань індивідуальні та вікові особливості здобувачів дошкільної освіти та способи оволодіння педагогічною діяльністю; також важливим є наявність умінь формувати і підвищувати рівень професійної компетентності (уміння розпізнавати можливості,

проекувати розвиток і саморозвиток власних можливостей і потенціалу дошкільників, організувати процес формування професійної компетентності, закріплювати особистісно-професійні самозміни в процесі самовдосконалення); професійно-педагогічних умінь (діагностичних, конструктивних, гностичних, прогностичних, проєктивних, організаторських, комунікативних) для різнобічного розвитку дітей [8, с. 125].

Аналіз широкого спектру наукових робіт дозволяє стверджувати, що знання в широкому розумінні цього слова – продукт і результат процесу пізнання дійсності, адекватне її відображення у вигляді уявлень, понять, суджень, теорій. Знання у вузькому розумінні слова – це понятійно-фактична складова навчального матеріалу, до якої належать конкретні взаємопов'язані факти, закономірності, теоретичні узагальнення, терміни, а також знання про способи дій (М.Данілов, Т. Ільїна, М. Скаткін, В. Сластьонін та інші).

Виходячи з різних підходів до класифікації знань педагога, зупинимося на тих, що виділяють професійні загальнопедагогічні та спеціальні педагогічні знання. До загальнопедагогічних знань можна віднести суспільно-політичні (філософські), психологічні, знання дидактики та теорії виховання. До спеціальних - знання змісту навчального предмета, методики викладання і методики виховання (С. Кондратьєва, Н. Кузьміна, В. Сластьонін, Г. Федоров та інші).

3. До *змістово-процесуального компонента* професійної компетентності майбутнього педагога ми відносимо професійні знання та вміння [8, с. 126].

До професійних знань можна віднести дві групи знань: загальнопедагогічні та спеціальні. Останні, у свою чергу, поділяються на енциклопедичні та методичні знання. При визначенні нами сутності, компонентів професійної компетентності враховується той факт, що для успішної педагогічної діяльності недостатньо теоретичних знань, що

приводять до чітко визначених понять, пов'язаних з педагогічним проектуванням як фактором акмеологічного зростання у професії вихователя.

Необхідні і педагогічні вміння – знання в дії, уміння застосування знань і навичок у відповідних конкретних умовах. До умінь формування і розвитку професійної компетентності ми відносимо уміння проектувати і втілювати педагогічні ідеї (досвід використання знань, оцінка результатів, організація, планування і здійснення діяльності)[8].

Для різнобічного розвитку дітей необхідна сформованість педагогічних умінь до здійснення продуктивної педагогічної діяльності (конструктивних, організаторських, комунікативних, гностичних, прогностичних, діагностичних, проєктивних) [14, с. 211].

Конструктивні вміння – це вміння моделювати освітній процес, самонавчання (відбирати і опрацьовувати зміст навчального та додаткового матеріалу), а також управляти пізнавальною діяльністю дітей дошкільного віку (проектувати систему знань дітей з дошкільної педагогіки та методик, планувати освітню роботу у цих межах).

Організаторські вміння майбутнього вихователя проявляються в самостійному упорядкуванні власних дій в процесі опанування основ педагогічної діяльності, а також уміння організовувати різні види діяльності на засадах акмеологічного підходу - залучати дітей до активних видів діяльності (розподіляти завдання, інструктувати дітей, координувати їх діяльність, співпрацювати з дітьми в освітньому процесі).

Особливостями *комунікативних вмінь* майбутнього вихователя є спрямованість їх на розкриття власного комунікативного потенціалу й стимулювання педагогічного спілкування дітей дошкільного віку. Схарактеризуємо їх як уміння: керувати емоційною сферою вихованців з метою розвитку особистості, встановлювати доброзичливі стосунки з ровесниками, педагогами, дітьми, їх батьками, своїми колегами.

Гностичні вміння майбутнього вихователя передбачають засвоєння та поповнення знання, зокрема вивчення особистості окремих дітей та всього колективу, спостереження, аналіз стосунків між дітьми (виявлення конфліктних ситуацій, вирішення та запобігання їм), зіставлення різних явищ соціального життя, аналіз діяльності у межах професійного росту, вивчення фактів, що впливають на хід освітнього процесу.

Діагностичні вміння спрямовані на самовиявлення і вивчення виховного, дослідницького, пізнавального потенціалу і застосування різних методик (тести, анкети, бесіди, спостереження та ін.) для дослідження власної особистості і особистості дітей, міжособистісних стосунків які виникають в процесі педагогічної взаємодії.

Специфікою *прогностичних вмінь* майбутнього вихователя є передбачення і прогнозування досягнення професійного "акме" в процесі опанування основ педагогічної діяльності, а саме: висувати педагогічні цілі і завдання, добирати способи досягнення поставлених цілей, передбачати результат, можливі відхилення, розподіляти час, передбачати можливу реакцію дітей на педагогічний вплив, прогнозувати результати освітньої роботи з дітьми дошкільного віку.

Проективні вміння в контексті нашого дослідження ми розуміємо як уміння планувати цілі і завдання розвитку і саморозвитку професійної компетентності та різнобічного розвитку здобувачів дошкільної освіти, визначати форми і методи реалізації проекту підвищення рівня професійної майстерності та різнобічного розвитку дітей, моделювати конкретні освітні ситуації[14].

4. *Рефлексивно-оцінювальний компонент.* Його завданням є передбачення самовдосконалення фахівця галузі дошкільної освіти, що відбувається в процесі самооцінки та самоаналізу власної діяльності. Це необхідно для прогнозування позитивних змін під час формування

професійної компетентності, а також вибору способів досягнення вищих її щаблів [9, с. 126].

5. Креативний компонент. Являється синтезом усіх зазначених вище компонентів та засвідчує спроможність вихователя до саморозвитку й творчого перетворення дійсності, що відбувається у процесі освітньої роботи з дошкільниками [8, с. 127].

Креативний компонент є одним з найважливіших складників професійної компетентності майбутнього педагога, який визначає готовність до саморозвитку, робить проєкцію на досягнення професійного "акме"; ініціативу у прийнятті рішень щодо переосмислення власних можливостей, вирішення творчих завдань, побудову нового власного досвіду на засадах акмеологічного підходу.

На основі проведеного теоретичного дослідження ми визначаємо *професійну компетентність майбутнього вихователя здобувачів дошкільної освіти* як багатоаспектне утворення, представлене єдністю особистісного, змістово-процесуального, рефлексивно-оцінювального і креативного компонентів, що забезпечують у своїй взаємодії продуктивну професійну діяльність і творчу реалізацію майбутнього вихователя дітей дошкільного віку у прагненні до професійного "акме".

Отже, розглянуті нами теоретичні питання акмеологічного підходу до формування професійної компетентності майбутніх педагогів взагалі, сутності і структури професійної компетентності майбутніх вихователів ЗДО на засадах акмеологічного підходу, зокрема, дали підставу для розгляду лінгводидактичну підготовку здобувачів вищої дошкільної освіти як складову педагогічної акмеології, за якою може бути виміряна якість сформованості професійної компетентності майбутніх вихователів, що і буде розглянуто у наступному параграфі.

1.3. Лінгводидактична підготовка здобувачів вищої дошкільної освіти як складова педагогічної акмеології

Лінгводидактична підготовка здобувачів вищої дошкільної освіти на педагогічному факультеті Херсонського державного університету передбачає опанування студентами циклу лінгводидактичних дисциплін. До них входять такі освітні компоненти як дошкільна лінгводидактика та методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.

Дошкільна лінгводидактика являє собою теорію і методику розвитку рідної мови. Цю дефініцію розуміємо як теоретичне обґрунтування процесу підготовки майбутніх вихователів до навчання здобувачів дошкільної освіти рідної мови з урахуванням останніх досягнень лінгводидактичної науки[6, с. 8]. Основним питанням теоретичного рівня української дошкільної лінгводидактики є сформованість професійної готовності педагогів до навчання дітей рідної мови.

Ще на початку 90-х рр. ХХ ст. вперше була зроблена спроба наукового обґрунтування цілеспрямованості процесу підготовки фахівців до навчання дітей української мови. В результаті поєднання таких підходів до моделювання процесу навчання як особистісно-гуманістичний та діяльнісний науковці дійшли висновку про необхідність формування як індивідуально-психологічних якостей майбутнього фахівця (здатність до професійної діяльності, від чого й залежить успішність оволодіння вміннями і навичками) так і самі професійні вміння та навички, наявність яких визначається за результатами відповідної діяльності[4, с. 68].

Як результат активізації досліджень з української дошкільної лінгводидактики на початку ХХІ ст. було збільшено обсяг теоретичного та емпіричного матеріалу. Разом із цим змінились також пріоритети у вихованні особистості[4, с. 70]. Цими факторами обумовлено створення нових програм лінгводидактичного циклу: «Дошкільна

лінгводидактика» та «Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку».

Новостворені програми орієнтують на перехід від інформативної моделі навчання до розвивальної, котра, в свою чергу, відповідає принципам демократизації суспільства та освіти і сприяє більш повному розвитку здібностей кожного здобувача з урахуванням його індивідуальних задатків. Основним завданням освітнього процесу є не просто накопичення студентами знань, а підготовка їх до самостійної творчої педагогічної діяльності та здатності її організувати. Таким чином майбутні вихователі отримують так звані поштовх та знаряддя для подальшої безперервної освіти.

В результаті посилення подальшої взаємодії суб'єктів освітнього процесу ЗВО можемо спостерігати тенденцію відокремлення викладання від учіння на новому якісному рівні. Також у нових програмах простежуються прояви нової тенденції в розробці цілеспрямованого процесу лінгводидактичної підготовки майбутніх вихователів, а саме розмежування та конкретизацію цілей діяльності здобувачів і викладачів; відображення мети у структурі цієї діяльності, зокрема – цілеспрямовання традиційних для вищої школи форм освітньої діяльності, що підсилює керівну й критеріальну функції мети.

Таким чином визначається мета самостійної роботи здобувачів – засвоєння нового теоретичного матеріалу, формування вміння здобувати необхідні знання для ефективного використання їх під час практичних занять та педагогічної практики. Призначення практичних занять – не репродуктивна діяльність, а узагальнення, систематизація, корекція знань, засвоєних студентами під час лекцій, перевірка розуміння закономірностей, уміння робити висновки тощо.

На сучасному етапі розвитку української дошкільної лінгводидактики програму освітньої компоненти «Дошкільна лінгводидактика» розроблено Аллою Михайлівною Богуш – дійсним

членом Національної академії педагогічних наук України, доктором педагогічних наук, професором, завідувачем кафедри теорії та методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», фундатором галузі української дошкільної лінгводидактики у співавторстві з професорами Гавриш Н.В. та Котик Т.М. Програма затверджена Листом Міністерства освіти і науки України від 11.01.2002 р. за № 14/18.2-70[6].

Відповідно до неї кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету О.Б. Полєвіковою розроблені робочі навчальні програми освітніх компонент лінгводидактичного циклу, аналіз яких подаємо нижче.

Дошкільну лінгводидактику на денній формі навчання здобувачі опановують на третьому та четвертому курсах навчання.

На третьому курсі передбачено 195 годин – 6,5 кредитів, а на четвертому курсі (сьомий семестр) 60 годин – 2 кредити. Усього виходить 255 годин або 8,5 кредитів. Із них: лекційних 18 годин на третьому курсі та 8 годин на четвертому курсі. Усього 26 годин. Години, відведені на практичні заняття становлять таку кількість: третій курс – 26 годин; четвертий курс – 12 годин. Всього 38 годин. На самостійну роботу для студентів передбачено: 76 годин на третьому курсі; 40 годин – на четвертому курсі. Форма контролю і на третьому і на четвертому курсах – екзамен.

Отже, на вивчення дошкільної лінгводидактики відведено чотири змістові модулі.

Перший модуль присвячено вивченню історії вивчення дошкільної лінгводидактики. Також приділено увагу опануванню педагогічних основ дошкільної лінгводидактики, специфіці мовленнєвої діяльності

дітей дошкільного віку, меті та завданням ЗДО з розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти.

Другий змістовий модуль передбачає вивчення онтогенезу мовлення дошкільників, виховання у них звукової культури мовлення, методики словникової роботи та формування граматичної правильності мовлення.

У третьому змістовому модулі передбачено роботу з текстом, ознайомлення з освітнім менеджментом в галузі дошкільної освіти та основами формування мовленнєвої особистості дошкільника.

Четвертий модуль включає в себе вивчення наступності і перспективності навчання дітей рідної мови, а також моделювання мовленнєвих занять у закладі дошкільної освіти.

На методику організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку як складову дошкільної лінгводидактики, що вивчається нині на педагогічному факультеті Херсонського державного університету, у другому семестрі четвертого курсу відведено 120 годин або 4 кредити. З-поміж них лекційних годин – 24; практичних годин – 22; на самостійну роботу здобувачів відведено 74 години. Форма контролю в кінці семестру – екзамен.

Отже, на вивчення методики організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку відведено три змістові модулі.

У першому модулі звертається увага на опанування студентами теоретичних засад художньо-мовленнєвої діяльності дітей.

Другий змістовий модуль передбачає засвоєння методики організації художньо-мовленнєвої діяльності у закладі дошкільної освіти.

Третій модуль покликаний ознайомити здобувачів із методами, формами, а також прийомами організації ХМД дошкільників.

Проаналізувавши навчальні програми освітніх компонент лінгводидактичного комплексу, ми дійшли висновку, що передбачена на

їх вивчення кількість годин дуже скорочена. А тому не вистачає часу, відведеного на аудиторні види робіт, для вивчення лінгводидактичних інновацій. Це спонукало нас до розроблення курсу, адже що може бути вищим у педагогічній майстерності фахівця, який опікується навчанням дітей рідної мови, ніж володіння лінгводидактичними інноваціями. Таким чином, було розроблено курс, навчальну програму та освітню компоненту «Лінгводидактичні інновації докільця», про який детальніше йтиметься у другому розділі нашого дослідження.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЛІНГВОДИДАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ НА ОСНОВІ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

2.1. Загальні питання організації і проведення констатувального етапу педагогічного експерименту

Експериментальна робота здійснювалася протягом грудня 2020 року по лютий 2021 року на базі педагогічного факультету Херсонського державного університету. У дослідженні брали участь здобувачі денної форми навчання, вихователі закладів дошкільної освіти – студенти заочної форми навчання.

Метою констатувального етапу експерименту було:

а) виявити ставлення вихователів закладів дошкільної освіти до проблеми професійної компетентності, акмеологічного підходу до її формування;

б) визначити критерії і показники рівнів сформованості професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти;

в) виявити рівні сформованості професійної компетентності студентів педагогічного факультету.

З метою вивчення ставлення вихователів закладів дошкільної освіти до проблеми професійної компетентності, акмеологічного підходу до її формування було проведено опитування 55 вихователів закладів дошкільної освіти – здобувачів заочної форми навчання педагогічного факультету ХДУ. Перед ними було поставлено низку питань, зокрема, щодо можливостей акмеології у сучасній освіті (текст анкети наведено в додатку А.1)

На питання "Як Ви розумієте поняття "професійна компетентність" вихователі відповіли, що це "знання психологічних і вікових особливостей дошкільників і врахування їх в освітній роботі з ними", "загальна і педагогічна культура педагога", "знання і уміння організації

роботи з дітьми". На питання про складові компоненти професійної компетентності 70% вихователів відповіли, що не мають повного уявлення про всі складові компоненти професійної компетентності, хоча активно цікавляться цією проблемою; 20% вихователів зазначили, що не вважали за потрібне для себе цікавитися питаннями професійної компетентності і працювали скоріше за інерцією.

На запитання про акмеологічний підхід до професійного зростання педагога близько третини опитуваних (32,3 %) не змогли визначити, що таке акмеологічний підхід, хоча 9% вихователів визначали його як підтримку найбільш талановитих педагогів з боку колег у сходженні його до вищих шаблів професіоналізму. Деякі вихователі (14%) змішують акмеологічний підхід з іншими підходами (диференційованим, індивідуальним), але 56,5 % вихователів зацікавилися означеною проблемою і виявили бажання ознайомитися з можливостями різних наук, у тому числі й акмеології з питань удосконалення професійної компетентності. Професійне зростання вихователі (65,7 %) розуміють як процес збільшення та накопичення знань з питань освітньої роботи з дітьми, вивчення авторських методик організації освітньої діяльності у ЗДО.

Стосовно питання про роль самооцінки та самоаналізу в діяльності вихователя, 15,5 % вихователів зазначили, що періодично застосовують метод самооцінки і вважають його найбільш ефективним для аналізу власної діяльності; 42% педагогів до бесіди не замислювалися про можливість самооцінки у покращенні своєї праці, однак вважають, що, отримавши знання в цій галузі, зможуть змінити свою діяльність на краще.

Аналізуючи відповіді на питання "Які методи, форми і технології можуть сприяти формуванню професійної компетентності вихователя?", ми з'ясували, що 12,2 % педагогів зазначили: для того щоб формування професійної компетентності педагога взагалі відбувалося, необхідно

спочатку визначити мету, завдання, засоби і методи майбутньої діяльності, спроектувати її. Більшість вихователів вважає, що знайомство з можливостями акмеології у сфері педагогіки і вдосконалення професійної компетентності змінить їхні погляди на краще, але 15% дотримуються думки, що знання акмеологічного підходу до підвищення рівня професійної компетентності не потрібні або їх неможливо застосовувати на практиці. Вихователі запропонували організувати і провести спецсеінари щодо ознайомлення з можливостями акмеологічного проектування в процесі формування професійної компетентності і створення умов для розвитку і саморозвитку дітей дошкільного віку.

Можна відзначити, що більша кількість вихователів закладів дошкільної освіти інтуїтивно ідуть до необхідності застосування акмеологічного підходу в розвитку професійної компетентності і досягнення вищих щаблів професіоналізму, але в них не вистачає спеціальних знань і практичних методів реалізації програми розвитку і саморозвитку, яка б сприяла підвищенню успіху в педагогічній праці.

Анкетування показало, що педагоги вважають важливим і необхідним продовження самоосвітнього процесу, підвищення рівня професійної компетентності під час організації освітньої діяльності з дітьми і розуміють, що протягом спільної проєктивної діяльності з дітьми педагог продовжує процес самовдосконалення шляхом переосмислення свого професійного досвіду.

Для аналізу результатів експериментального дослідження під час пошуку шляхів вирішення перспективних завдань виникла потреба у виборі тих чи інших критеріїв.

Для оцінки ефективності запропонованих засобів формування професійної компетентності майбутніх педагогів в аспекті дослідження нами було визначено чотири типи критеріїв та показників:

1. *Мотиваційно-цільовий*. Передбачає педагогічну спрямованість на досягнення вищих шаблів фахової компетентності, а також мотиваційну спрямованість професійних інтересів та потреб;

2. *Змістово-процесуальний*. Являє собою рівень розвиненості умінь для формування професійної компетентності та якість професійно-педагогічних знань;

3. *Рефлексивно-оцінювальний*. Тобто здатність майбутнього вихователя до самоаналізу та самооцінювання, прагнення самовдосконалюватись;

4. *Креативний*. Передбачає здатність до вдосконалення власних можливостей, а також уміння творчо перетворювати дійсність з метою різнобічного розвитку дітей.

Залежно від прояву сукупності визначених показників професійна компетентність вихователя має 3 рівні (**додаток А.2**).

Згідно з визначеними критеріями та показниками сформованості професійної компетентності студентів нами було розроблена діагностична програма обстеження майбутніх вихователів.

Коли ми виявляли мотив вступу до педагогічного факультету (**додаток А.3**) нас цікавив факт оцінки педагогічної діяльності, оскільки ми розуміємо, що мотиви вибору професії не є вирішальним чинником у формуванні професійної компетентності студентів. Ми вважаємо, що при відсутності позитивних мотивів вибору студентами професії вихователя, але за наявності потенційної позитивної оцінки деяких її аспектів, виражених у професійних сподіваннях студента, це може стати сприятливою умовою для розвитку позитивного ставлення, усвідомлення покликання й розвитку готовності до педагогічної діяльності. На етапі констатації превалювали мотиви інтересу до роботи з дітьми (21,95%), престиж навчання у закладі вищої освіти (20,2%) та продовження сімейних традицій (20,65 %).

У результаті бесіди ми з'ясували що бажання студентів працювати з дітьми свідчить про наявність потреби, яка задовольняє їх внутрішній педагогічний потяг. Виявлене прагнення до навчання у закладі вищої освіти відбиває моду на "вищу освіту", яка, на думку молоді, допоможе утвердитися в житті. Продовження сімейних традицій свідчить про уявлення здобувачів, що легше навчатися тій професії, про яку відомо від батьків (де вони працюють, де допоможуть працевлаштуватися). Результати бесіди зазначено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Рівень мотиваційної спрямованості інтересів і потреб майбутніх вихователів (у %)

Рівень сформованості мотивації	Кількість студентів	%
Стійка	14	25,4
Ситуативна	14	25,4
Індиферентне ставлення	27	49,2

Мотиви професійного зростання є конкретним прагненням виявляти та розкривати власний потенціал у педагогічній діяльності. Виходячи з цього, ми запропонували студентам попрацювати з анкетною і висловити своє ставлення до цілей навчання, визначити і розставити акценти на найважливіших для них настановах на майбутнє.

Нас також цікавило ставлення студентів до підвищення рівня професійної компетентності шляхом самоосвіти і самовдосконалення (текст анкети наведено в додатку А.4 "Майбутній вихователь і професійне зростання").

Перше питання анкети виявляло рівень задоволення студентів обраною професією. Аналіз результатів анкетних відомостей показав позитивне ставлення до обраної професії, але задоволення при цьому невисоке.

У другому питанні ми запропонували визначити найбільш професійно важливі, на їх погляд, здатності, якими повинен володіти педагог відповідно до його призначення. Результати анкетування

показали таке: до найважливіших здатностей в освітній роботі з дітьми студенти відносять здатність до педагогічного мислення, здатність до встановлення педагогічно цільовідповідних стосунків з дитячим колективом, здатність до аналізу педагогічної ситуації. Відповідно вищезазначені здатності зайняли 1,2,3 місця у ранговому стовпчику. До найменш важливих здатностей вихователі віднесли здатність до конструювання педагогічної діяльності; здібність до самоаналізу і організації власної діяльності.

Аналіз результатів 3 і 4 питання показав, що у студентів чи зовсім відсутні уявлення про цільові орієнтири діяльності, чи вони достатньо вузькі і зводяться лише до надання допомоги дітям і батькам у складній педагогічній ситуації. Лише 10% від загальної кількості майбутніх вихователів бачать більш широко і системно цілі своєї діяльності – перехід до прогностичної моделі освітньої системи, що дає можливість проектувати свою педагогічну працю у досягненні "акме". Що стосується уявлень про результати діяльності, то тут спостерігається явне неузгодження з цілями, заміна продуктивного образу результату діяльності вихователя. До найбільш адекватних результатів студенти віднесли такі: комфортне положення дитини у ЗДО, відсутність відчужених або проблемних дітей, здорова атмосфера у дитячому колективі, створення умов у закладі дошкільної освіти для нормального розвитку і виховання дітей, підготовка їх до школи. Але, на наш погляд, головний результат діяльності вихователя повинен полягати в тому, щоб, по-перше, поставити дитину в позицію відповідальності перед собою і іншими і в той же час створити умови для розкриття творчих задатків дитини.; по-друге, досягти більш високого рівня професійної компетентності.

На запитання: "Який характер має Ваша самоосвітня діяльність?" більшість студентів (52 %) зазначила, що "періодичний"; лише 25 % - "систематичний"; останні – 23 % - не приділяють уваги самоосвіті

ніколи.

У 6 питанні майбутнім вихователям пропонувалося оцінити значення дев'яти позитивних і негативних факторів, які впливають на їхнє професійне становлення. Позитивним можна вважати той факт, що студенти у власній професійній діяльності надають перевагу можливості займатися улюбленою справою, творчим саморозкриттям. Вони вважають важливим відповідність роботи, яка виконується, характеру і здібностям спеціаліста, можливості роботи з дітьми і можливості професійного і особистісного удосконалення. Це є стимулюючим фактором в особистому і професійному розвитку вихователя як спеціаліста дошкільної освіти. Негативною тенденцією у мотиваційній сфері особистості студентів є пряма залежність між факторами, які визначають умови роботи ("нервово та фізичне перевантаження", "відсутність стимулів", "відсутність відповідних умов у дошкільному закладі"), і невисоким показником задоволення власною професійною діяльністю. Це дає уявлення про внутрішньоособистий конфлікт, який виявляється, з одного боку, у бажанні вдосконалення власної професійної компетентності, а з іншого, у наявності об'єктивних обставин, що обмежують це самовдосконалення. Це й викликає недостатнє задоволення власною працею, знижує професійно-функціональну активність і повноту творчої самореалізації, прагнення до професійного "акме".

Аналіз конкретних значень з кожного фактора дає можливості зробити такі висновки: дуже низький процент студентів (14%) вважає, що їхня професія цінується у суспільстві; майбутніх вихователів приваблює "можливість займатися улюбленою справою"; студенти майже одноголосно відзначили важливість креативності у професії; робота вихователя більшістю голосів охарактеризована як така, що викликає нервову перевтому; при цьому більшість респондентів вважає, що майбутня робота відповідає їхнім здібностям; можливість

удосконалення, прагнення до професіоналізму більшість студентів виокремила як позитивний фактор; "відповідність обраної професії характеру особистості вихователя" відзначено як позитивний фактор з достатньо високим рівнем значущості останнього.

Можна відзначити, що більшості студентів притаманне ситуативне ставлення до власного професійного зростання (57,6%). Свої відповіді вони обґрунтували тим, що професійний розвиток особистості вихователя можливий лише за умови матеріального добробуту та життєвого комфорту. 16% всіх опитаних виявили зацікавленість до вивчення акмеологічних методик з метою саморозвитку та різнобічного розвитку дітей дошкільного віку. Проте 4,9% вважають, що ці знання повинні бути поверховими, щоб не перевантажувати себе і дітей зайвою інформацією. У незначній кількості респондентів (6,7%) спостерігалось індиферентне ставлення до власної професійної діяльності у дошкільному навчальному закладі. В аналізі спостереження можна зробити висновки, що причини виявленого слабкого характеру мотивації майбутніх вихователів на підвищення рівня професійної майстерності, досягнення "акме" є внутрішні і зовнішні обставини, але їх можна сформулювати і закріпити в процесі цілеспрямованої роботи над формуванням професійної компетентності студентів.

Визначення характеру сформованості професійно-педагогічних знань студентів перевірялися за допомогою педагогічних завдань, тестів згадування, з прогалинами (тест доповнення), альтернативних (правильний – неправильний тест), вибіркового, які потребують розташування предметів, що називаються за порядком, комбінованих. Завдання добиралися таким чином, щоб вони торкалися різних аспектів теорії й практики педагогічної діяльності вихователя: основні теоретичні поняття загальних основ дошкільної педагогіки і психології; сутність педагогічної діяльності вихователя; особливості організації освітньої роботи з дітьми раннього та дошкільного віку; особливості організації

різних видів освітньої діяльності з дітьми дошкільного віку; знання авторських методик навчання і виховання дітей дошкільного віку; знання про педагогічну техніку вихователя.

Також ми запропонували студентам дати відповіді на такі питання: Як Ви вважаєте, що таке "компетентний вихователь"? Як би Ви коротко визначили поняття "Професійна компетентність вихователя"? Назвіть компоненти професійної компетентності вихователя. Що таке "акмеологічний підхід"? Як би Ви його здійснювали в роботі з дітьми дошкільного віку?

Результати тестування студентів показали, що їх не можна назвати якісними (результати діагностики якості засвоєння знань подано в таблиці 2.2).

Таблиця 2.2

Характер сформованості педагогічних знань (у %)

Характер сформованості знань	Кількість студентів	%
Продуктивний	-	-
Реконструктивний	9	16,4
Репродуктивний	46	83,6

Правильно і повно на запитання не відповів жоден студент. 16,4 % студентів мають уявлення про сутність педагогічної діяльності вихователя та визначають, що таке компетентний вихователь. Більша кількість студентів (83,6 %) не володіє знаннями з дошкільної педагогіки і психології, не має уявлення про акмеологічний підхід до процесу формування професійної компетентності вихователя. Студенти не знають можливостей акмеологічного підходу в процесі організації освітньої роботи з дошкільниками, в них бракує практичних знань про способи саморозвитку, самореалізації. Узагальнюючи відповіді студентів, слід зазначити, що вони характеризувалися переважно називанням деяких фактів з практичного досвіду.

Запропонувавши студентам проранжирувати *уміння* (результати ранжування представлені в **додатку А.5**), ми мали на меті визначити професійно важливі, на їх погляд, уміння, якими повинен володіти педагог відповідно з урахування його призначення.

При аналізі відомостей виявилися характерні особливості у співвідношенні вищезазначених умінь, а саме:

40% - займають уміння, пов'язані з розвитком стосунків з дітьми;

30% - уміння, пов'язані з передачею дітям необхідних знань, умінь, навичок;

20% - уміння, пов'язані з розвитком індивідуального стилю діяльності педагога;

10% - уміння, пов'язані з професійним розвитком педагога, його творчою діяльністю.

Студенти надають перевагу спочатку вмінням, які спрямовані на взаємодію: комунікативним, організаторським; потім умінням, які спрямовані на поліпшення освітнього процесу: дидактичним, методичним, – і лише потім умінням, що спрямовані на професійний розвиток: проєктивним, рефлексивним. Це свідчить про недостатню інформованість студентів про те, що головним завданням педагога є створення умов для різнобічного розвитку та саморозвитку дітей дошкільного віку.

На окрему увагу в процесі виявлення рівня сформованості професійної компетентності заслуговують уміння здійснювати рефлексію власної педагогічної діяльності. При діагностиці ми використовували метод самооцінювання і рейтинг компетентних осіб. Метод самооцінювання полягав у тому, що студентам пропонувалося самим оцінити свої професійні знання і уміння та визначити рівень теоретичної та практичної підготовки. Нами був розроблений бланк самооцінювання знань і вмінь, який відображав власну думку студентів по кожному питанню (**додаток А.6**). Для підтвердження вірогідності і

об'єктивності отриманих результатів діагностики рівня професійної теоретичної і практичної підготовки студентів був використаний рейтинг компетентних осіб. У даному випадку ними стали викладачі психолого-педагогічних дисциплін, однокурсники, які добре знають того чи іншого студента.

Середній бал самооцінки визначався за формулою: $M = S : A$, де S – сума балів, A – число формулювок у бланку самооцінювання.

Слід зауважити, що після заповнення студентами бланків самооцінювання, з кожним експериментованим проводилася індивідуальна бесіда, в якій вони аргументували ту чи іншу оцінку.

Середній бал рейтингу «компетентних осіб» визначали за формулою

$KO = A : 11 (B - 221)$, де A – сума реально набраних балів, 22 – число формулювок у бланку самооцінки, B – експертів.

Рівень сформованості рефлексивно-оцінювального компонента професійної компетентності (POK) студентів визначали за формулою:

$$POK = M + KO.$$

За результатами обробки бланків самооцінювання та рейтингу компетентних осіб студентів розподілили на групи за рівнями сформованості і адекватності самооцінки (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Рівень сформованості уміння здійснювати самоаналіз і самооцінку (у %)

Рівень сформованості уміння	Кількість студентів	%
Високий	12	21,8
Середній	17	30,9
Низький	26	47,3

Результати аналізу бланків самооцінювання та бесід зі студентами виявили тенденцію до завищеної самооцінки - 36,5%. Завищена самооцінка заважала адекватно оцінювати роботу студентів,

породжувала непорозуміння з викладачами, негативно впливала на результати самодіагностики. І тому ми дійшли висновку, що формування адекватної самооцінки є одним із найважливіших завдань професійної підготовки майбутніх вихователів.

Невеликій кількості студентів притаманне позитивне ставлення до самовдосконалення професійної компетентності в процесі навчальної діяльності у ЗВО(див. табл. 2.4).

Лише 16,4% студентів вважають, що удосконалювати професійну компетентність у процесі організації самостійної пізнавальної діяльності треба постійно, оскільки це є нагальною потребою професійної діяльності. 29,1% студентів вважають за потрібне підвищувати професійну компетентність у разі її необхідності (якщо виникли проблеми в процесі організації освітньої роботи з дітьми). 54,5% студентів дотримуються думки, що необхідність у самовдосконаленні виникає лише у процесі перевірки якості знань (контрольна робота, залік, екзамен).

Таблиця 2.4

Рівень сформованості прагнення до самовдосконалення (у %)

Рівень сформованості уміння	Кількість студентів	%
Високий	9	16,4
Середній	16	29,1
Низький	30	54,5

Аналіз здатності студентів до саморозвитку та творчого перетворення дійсності ми виявляли, запропонувавши їм спроектувати програму підвищення рівня професійної компетентності. В результаті створення даної програми передбачалося виявлення характеру засвоєння знань, сформованості уявлень про свою професію, ідеалів, цінностей, уміння усвідомлювати нову інформації, переробляти її, показувати свою активність тощо. Для аналізу програм підвищення рівня професійної компетентності використовувались оцінки компетентних осіб, в якості

яких виступали викладачі предметів психолого-педагогічного циклу, які добре знають експериментованих.

Програми підвищення рівня професійної компетентності студентів і різнобічного розвитку дітей оцінювались за 3-бальною системою. Трьома балами оцінювалася робота, в якій простежувалася спрямованість на суб'єктно-суб'єктні взаємовідносини і взаємодію, педагогічну підтримку і допомогу, створення ситуації, і робилися спроби внесення авторських елементів у педагогічну систему. Двома балами оцінювалася програма, в якій спостерігалася шаблонність, не було здійснено творчого підходу до вирішення проблеми. Одним балом – програма, в якій простежувалася байдужість до власного рівня підготовки, не було спроби внесення авторських елементів у зміст навчання.

Відповідно до набраних балів студенти були розподілені на групи за рівнями сформованості здатності до саморозвитку (див. табл.2.5): високий рівень – 3 бали; середній рівень – 2 бали; низький рівень – 1 бал.

Таблиця 2.5

Рівень сформованості здатності до саморозвитку (у %)

Рівень сформованості	Кількість студентів	%
Високий	11	20
Середній	17	30,9
Низький	27	49,1

20% студентів виявляють творче мислення і навички реалізації власного потенціалу. 30,9% в основному звернули увагу на вдосконалення знань, тобто поінформованості, і залишили поза увагою створення акмеологічних засад професійної компетентності.

Решта майбутніх педагогів (49,1%) вважає, що потрібну інформацію для професійної діяльності вони вже мають і цих знань достатньо для майбутньої роботи з дітьми.

Для виявлення здатності до творчого перетворення дійсності студенти отримали таке завдання: розробити етапи психолого-педагогічної роботи з дітьми з розвитку та формування у дітей уявлень про себе із застосуванням психогімнастики, казкотерапії, кольоротерапії.

Проведений аналіз показав, що відсутність проєктивних знань і умінь заважала студентам виявити власні можливості повною мірою. Під час бесіди студенти зазначали, що "У думках крутиться ідея, але я не знаю, як її висловити на папері", "Я не знаю, як показати етапи здійснення роботи". Як свідчать результати відбиті у таблиці 2.6, незначна кількість студентів змогла виявити здатність генерувати ідеї повною мірою (18,2%).

Останнім кроком нашого діагностичного експерименту було розподілення студентів на групи за рівнями сформованості професійної компетентності.

Таблиця 2.6

Рівень здатності до творчого перетворення дійсності (у%)

Рівень сформованості мотивації	Кількість студентів	%
Високий	10	18,2
Середній	19	34,5
низький	26	47,3

В обробці відомостей по кожному експериментованому заповнювали бланк сформованості професійної компетентності (Додаток А.7).

За результатами набраних балів студент відносився до певного рівня сформованості професійної компетентності: *високий рівень* – 34 – 52 бали; *середній рівень* – 16 – 33 бали; *низький рівень* – 0 – 15 балів

За результатами математичних обчислень отримані дані розподілу студентів на групи за рівнями сформованості професійної компетентності, відтворених у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Рівні сформованості професійної компетентності студентів (у %)

№	Рівні	Кількість студентів	%
1.	Високий	10	18,2
2.	Середній	16	29,1
3.	Низький	29	52,7

Як засвідчує таблиця, 52,7% студентів віднесені до *низького рівня* сформованості професійної компетентності. У цих студентів спостерігається байдуже або негативне ставлення до майбутньої професійної діяльності, їм притаманні поодинокі знання і несформовані професійні уміння. Такі студенти не можуть об'єктивно оцінити власні можливості у формуванні та підвищенні рівня професійної компетентності, не вважають за потрібне саморозвиватися та самовдосконалюватися.

Студенти, віднесені до *середнього рівня* сформованості професійної компетентності (29,1%), позитивно ставляться до майбутньої професії, їм притаманні достатні знання і вміння в галузі організації освітньої роботи з дітьми дошкільного віку, але ці студенти недостатньо зацікавлені в професійному зростанні, їм притаманна шаблонність у педагогічній діяльності. У цих експериментованих переважає пасивно-позитивне ставлення до акмеологічного підходу у власній професійній діяльності. Самооцінка здебільшого завищена.

Студентам, віднесеним до *високого рівня* сформованості професійної компетентності (18,2%), притаманні позитивне ставлення і постійний інтерес до педагогічної теорії і практики. Такі студенти впевнені у собі в процесі організації освітньої роботи з дітьми, їх педагогічна діяльність носить творчий характер. Вони об'єктивно оцінюють власні можливості в здійсненні програми професійного вдосконалення і прагнуть до подальшого розвитку свого потенціалу.

Загальні результати констатувального етапу експерименту засвідчують, що сучасний стан професійної компетентності майбутніх

вихователів спонукає до подальшого пошуку щодо відповідності вимогам, висунутим суспільством до спеціалістів, покликаних працювати з дітьми дошкільного віку. У процесі анкетування, тестування, обміну думками зі студентами з'ясовано, що виявлений стан має резерви щодо фахової підготовки.

Пошук шляхів підвищення рівня професійної компетентності студентів педагогічного ЗВО передбачають необхідність упровадження в практику роботи закладів вищої освіти технології формування професійної компетентності студентів на засадах акмеологічного підходу.

2.2. Архітектоніка освітньої компоненти «Лінгводидактичні інновації дошкільця»

З метою озброєння студентів основними поняттями педагогічної інноватики, методиками розвитку мовлення дітей засобами інноваційних технологій; організації роботи з формування мовленнєвої та художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної освіти на основі інноваційних педагогічних технологій нами було розроблено *освітню компоненту «Лінгводидактичні інновації дошкільця»*, котра може бути впроваджена в освітній процес та охоплювати усі аспекти професійної компетентності студентів та надавати їм можливість поглибити свої знання про професійне "акме" (Додаток Б).

Перевагою даної освітньої компоненти є те, що, з одного боку він розглядає актуальні для кожного студента практичні проблеми, а з іншого, створює умови для інтенсифікації практичної підготовки студентів за рахунок виконання ними самостійних завдань, безпосередньої участі в усіх формах аудиторної роботи тощо.

Освітня компонента націлена перш за все на зміну суб'єктивних ставлень особистості, що обумовлює специфічні форми опрацювання навчального матеріалу як в аудиторії, так і поза нею. На відміну від традиційних лекцій та практичних занять, ми пропонуємо роботу в

аудиторії у вигляді групової дискусії, з використанням мультимедійних засобів, у процесі якої кожному студенту надаватиметься можливість висловити своє ставлення обговорюваної проблеми.

Теоретичним підґрунтям освітньої компоненти «Лінгводидактичні інновації дошкілля» є лінгводидактичні нароби наукової школи А.М. Богуш.

Освітньою метою освітньої компоненти є формування професійно-мовленнєвої готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здійснення інноваційної діяльності у процесі мовленнєвого та художньо-мовленнєвого розвитку здобувача дошкільної освіти.

Завдання освітнього компонента:

- **пізнавальні:** засвоєння теоретичних засад становлення і розвитку педагогічної інноватики: основних орієнтирів розвитку та провідних напрямків інновацій; технологічності сучасної дошкільної освіти; змісту і методики розвитку мовлення і навчання дітей від народження до шести років життя рідної мови в закладі дошкільної освіти на основі сучасних інноваційних технологій;
- **виховні:** формування мотивації до здійснення організованого і цілеспрямованого навчання рідної мови здобувачів дошкільної освіти на засадах лінгводидактичної інноватики.
- **розвивальні:** розвиток здатності адекватного оцінювання власної інноваційної педагогічної діяльності, її впливу на мовленнєвий розвиток дітей, порівняння результатів із передбачуваними чи запланованими, виявлення недоліків; уміння діагностувати лінгводидактичні інновації.

Програмні результати освітньої компоненти передбачають, що студент має:

- Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби,

що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

- Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

- Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни «Лінгводидактичні інновації дошкільця» передбачає 2 модулі, що містять 9 тем.

1 Модуль, змістовий (вступний), містить 6 тем:

Вступ. Інноваційна педагогічна діяльність – стратегічний напрям освіти. Дослідження інновацій в Україні та за кордоном. Співвідношення інновацій і традицій в освіті. Термінологічне поле інноватики. Специфіка інноваційного процесу в освіті. Проблеми класифікації педагогічних інновацій. Синергетичні особливості педагогічних інновацій. Головні аспекти інноваційної діяльності педагога [23; 20; 29]

Сутність готовності педагогів до інноваційної діяльності. Структурні компоненти готовності педагогів до інноваційної діяльності: мотиваційний компонент, особистісно-креативний компонент, технологічний компонент, рефлексивний компонент[15].

Педагогічна інноватика: сутність дефініції та критерії класифікації. Становлення інноватики в системі дошкільної освіти. Основні орієнтири розвитку та провідні напрямки інновацій. Технологічність сучасної дошкільної освіти. Мовленнєва компетентність дошкільника у лінгводидактичному вимірі[17; 27; 31].

Інновації розвитку фонетичної компетентності дітей: бізіборд, килимки-трансформери, сенсорні коробки, метод су-джок, фетрові книги,

фланелеграф, камінці Марблс, динамічна іграшка В. Кайе «Дзига», освітня кінезіологія [28].

Сучасні технології розвитку лексичної компетентності: технологія раннього навчання Г. Домана, технологія раннього навчання М. Зайцева, кластери, круги Луллія, мультимедійні презентації, геоборди, флеш-картки, інтелектуальні карти [22; 26; 32; 34].

Інновації розвитку граматичної компетентності: ейдетика, мнемотехніка, моделювання, сінквейн, технологія «Стіни, що говорять», робота в парах змінного складу [21; 33].

2 Модуль, змістовий (заліковий) містить 3 теми:

Сучасні технології розвитку діалогічної компетентності: лепбук, сторітелінг, технологія «Story cubes», японське мистецтво манги, карти Проппа, технологія «Освітня подорож» [30; 35].

Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності: блоки Дьенеша, слухання з передбаченням, технологія ведення полілогу, ТРВЗ, штучні тексти [36].

Технології розвитку мовленнєвого самовираження дошкільників: геокешинг, ігри К. Фопеля, сендплей, квест, LEGO- конструювання, скрайбінг, коректурні таблиці Н.В.Гавриш та К.Крутій[37; 39].

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до вимог Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти на основі принципів об'єктивності; систематичності і системності; плановості; єдності вимог і методики оцінювання; відкритості, прозорості; доступності і зрозумілості.

Взаємозв'язок програмних результатів навчання, видів навчальної діяльності (робіт) та критеріїв оцінювання забезпечує валідність оцінювання успішності здобувачів освіти і встановлення факту досягнення програмних результатів навчання. Критерії оцінювання базуються на очікуваних програмних результатах навчання. Критерії

оцінювання видів навчальної діяльності (робіт) визначаються ОП, відображаються у робочій програмі (силабусі) освітньої компоненти.

Оцінювання знань здобувачів регламентується Порядком оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті.

Оцінювання результатів навчання здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка відповідає рівню сформованості загальних і професійних компетентностей та отриманих програмних результатів навчання здобувача освіти та визначається шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F) та національною системою оцінювання (відмінно, добре, задовільно, незадовільно).

Оцінювання знань здобувача здійснюється на основі виконання всіх видів навчальної діяльності (робіт), поточної успішності та підсумкового контролю.

Особливості впровадження акмеологічних ідей у лінгводидактичну практику ЗВО, зокрема, рекомендації до проведення лекційних, практичних занять та організації самостійної роботи буде розглянуто нами у наступному параграфі.

2.3. Особливості впровадження акмеологічних ідей у лінгводидактичну практику ЗВО

Нині до сучасного вихователя закладу дошкільної освіти висуваються важливі вимоги: професійна підготовленість, особистісний розвиток, автономність для здійснення ефективної професійної та загальної життєдіяльності [3]. Відповідно до потреб суспільства остання, яка не менш важлива, ніж всі попередні, визначає тенденцію взаємодії особистості з навколишнім світом. Саме вона зумовлює низку проблем як в організації власної діяльності та діяльності того, з ким особистість навчається, кого навчає, тобто в зовнішньому прояві, так і у її внутрішньому, зокрема у світогляді, системі морально-ціннісних орієнтацій, переконань тощо [42, с. 5]. Ось чому тільки знання

навчального матеріалу не можуть бути кінцевою метою сучасної освіти будь-якого рівня

Майбутній вихователь ЗДО має використовувати їх для створення нових знань, для вирішення проблем, прийняття рішень, організації взаємодії, співробітництва. Доцільно, щоб той, хто навчається, засвоював не окремі один від одного знання та вміння, а опановував комплексною процедурою пізнання, у якій для кожного виділеного напрямку присутня відповідна сукупність освітніх компонентів, що мають особистісно-діяльний характер. Якщо акцент в освіті ставиться із засвоєння знань (результат – знання) на оволодіння засобами взаємодії зі світом (результат – уміння), тоді вкрай необхідно змінити і характер освітнього процесу, і засоби діяльності того, хто навчається[43, с. 76].

Традиційне навчання майбутнього вихователя ЗДО у вітчизняних закладах вищої освіти суперечить творчому характеру майбутньої професійної діяльності. Удосконалення процесу навчання здобувачів передбачає не тільки цільову структурування освітнього матеріалу для засвоєння з логікою науки, але й того, що, на якому рівні та яким чином має бути засвоєно. Це передбачає технології і форми організації навчальної діяльності, методи навчання і діагностику результатів тією мірою, в якій все це впливає на навченість, освіченість, розвиток особистості [38, с. 78].

Реалізацію нового типу навчання забезпечують інноваційні педагогічні технології. Вони, визначаючи соціально-професійну спрямованість майбутнього педагога, повинні задовольняти потреби особистості у підвищенні рівня компетентності. За цих умов установлюються ступені виразності професійно важливих якостей, здібностей і рівні професійної підготовленості; розвивається професійна мобільність, здібність до самоосвіти, самоменеджменту; формуються установки на професійне зростання. Професійна спрямованість

особистості викликає бажання вдосконалення та пошуку нових форм співробітництва викладача та здобувачів.

Враховуючи це нами і було розроблено освітню компоненту «Лінгводидактичні інновації дошкілля». Але як саме впроваджувати акмеологічні ідеї у лінгводидактичну практику ЗВО детальніше розглянемо далі.

Опанування курсом відбувається в процесі читання лекцій, проведення практичних занять а також організації самостійної роботи студентів. З метою впорядкування усіх цих матеріалів нами було створено силабус освітньої компоненти (**Додаток В**).

Лекція є однією з організаційних форм і одним із методів навчання – це усний систематичний послідовний монологічний виклад викладачем освітнього матеріалу, як правило, теоретичного характеру[4, с. 267]. Під час читання спецкурсу лекції мають бути спрямовані на розширення меж інтелектуальних можливостей студентів. Елементи емоційності та відсутність одноманітності в лекціях створюватимуть стимул до оперативного сприйняття і осмислення інформації.

Вступні лекції курсу розраховані на 8 годин і передбачають ознайомлення здобувачів із сутністю педагогічної інноватики, інноваційною компетентністю педагога як науковою проблемою та освітньою інноватикою. Такі лекції в значній мірі носять популярний характер і читаються монологічно.

Надалі курс умовно можна розділити на шість тем, що розкривають інновації розвитку мовленнєвої та художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної освіти. Під час читання цих лекцій вже радимо застосовувати:

- *порівняння* інноваційних технологій, напрямів їх впровадження в освітній процес ЗДО, що дозволить виявляти більш значущі, зазначати переваги та недоліки пропонованих інновацій;

- *моделювання* технології забезпечення ігрового заняття, що дозволить оцінити результативність діяльності учасників освітнього процесу, рівень їх професійної компетентності;

- *аналіз продуктів творчої діяльності* здобувачів для вирішення неординарних ситуацій у майбутній діяльності в акмеологічному середовищі;

- *актуалізація та активізація* студентів через проблемні, альтернативні інформаційні запитання лектора до аудиторії.

Тексти лекцій вибіркової ОК «Лінгводидактичні інновації дошкілля» подано у **Додатку Г**.

Ціллю практичного заняття є синтез вивченої студентами літератури, співвіднесення її з матеріалом лекцій, розвиток креативності та пошуково-дослідницьких здібностей здобувачів [4, с. 269]. Практичні заняття розвивають наукове мислення і мовлення, дозволяють перевірити знання студентів, виступають засобом оперативного зворотного зв'язку.

Під час проведення практичних занять бажано широко використовувати технології активного навчання (метод мозкового штурму, ігрове проектування, імітаційні та ділові ігри, творчі завдання тощо). При цьому акцентувати увагу на організацію професійно-орієнтувальної та індивідуальної роботи. Також бажано широко використовувати такі інтегративні методи роботи, як групова дискусія, обговорення ситуацій, що дозволить здобувачам правильно формулювати свої думки, відстоювати свої позиції, обґрунтовувати стратегію власної поведінки. І при цьому кожен із студентів матиме змогу в таких педагогічних умовах проявляти педагогічні уміння на певному рівні. Під час аналізу ситуації передбачається вільне висловлювання думок, де всі студенти стають учасниками обговорення (**Додаток Д**).

Що стосується самостійної роботи студентів, рекомендуємо її організацію у двох напрямках: вивчення необхідної педагогічної інформації щодо лінгводидактичних інновацій дошкілля, її аналіз, інтерпретація та адаптація у власній діяльності; виконання індивідуальних і колективних завдань нормативного, дослідницького і творчого характеру (**Додаток Е**).

На розподіл навчального часу і вибір технології навчання при вивченні тематичних розділів впливає підготовка студентів до сприйняття матеріалу; характер питання або проблеми, які підлягають вивченню за обсягом інформації і складністю засвоєння; складність педагогічних умінь, що відпрацьовуються; трудомісткість необхідної пізнавальної і навчальної діяльності; наявність освітніх інноваційних засобів; професійна спрямованість студентів.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі обґрунтовано методичні основи лінгводидактичної підготовки майбутніх вихователів закладу вищої освіти на засадах акмеологічного підходу.

Реалізуючи **перше завдання** дипломної роботи, нами було проаналізовано психолого-педагогічну літературу стосовно проблеми формування професійної компетентності здобувачів вищої освіти на основі акмеологічного підходу. Окреслено сутність та структуру професійної компетентності майбутніх педагогів у науковій літературі з точки зору акмеологічного підходу, а також лінгводидактичну підготовку здобувачів вищої дошкільної освіти як складову педагогічної акмеології.

У процесі розв'язання **другого завдання** було виявлено основні змістові характеристики професійної компетентності вихователя дітей дошкільного віку в аспекті дослідження. Професійна компетентність як багатоаспектне утворення забезпечується синтезом тісно взаємопов'язаних структурних компонентів, котрі були детально описані. Саме вони сприяють забезпеченню у своїй взаємодії продуктивної педагогічної діяльності, а також професійному акмеологічному зростанню майбутнього вихователя ЗДО.

Третє завдання полягало у розкритті акмеологічних можливостей дисциплін лінгводидактичного спрямування у фаховій підготовці здобувачів вищої дошкільної освіти. Нами було проаналізовано навчальні програми цих дисциплін та виявлено недостатню кількість годин для опанування студентами лінгводидактичними інноваціями довкілля.

Четверте завдання дослідження передбачало з'ясування рівня готовності студентів педагогічного факультету ХДУ до впровадження акмеологічних ідей у лінгводидактичну практику ЗВО шляхом проведення констатувального етапу педагогічного експерименту,

результати якого засвідчують, що сучасний стан професійної компетентності майбутніх вихователів спонукає до подальшого пошуку щодо відповідності вимогам, висунутим суспільством до спеціалістів, покликаних працювати з дітьми дошкільного віку. У процесі анкетування, тестування, обміну думками зі студентами виявлено, що виявлений стан має резерви щодо фахової підготовки. Це і спонукало нас до розроблення вибіркової освітньої компоненти «Лінгводидактичні інновації дошкілля».

Вирішення **п'ятого завдання** передбачало розроблення навчальної програми, силабусу, текстів лекцій, змістового наповнення практичних занять та самостійної роботи здобувачів у межах засвоєння вибіркової освітньої компоненти «Лінгводидактичні інновації дошкілля» з метою озброєння студентів основними поняттями педагогічної інноватики, методиками розвитку мовлення дітей засобами інноваційних технологій; організації роботи з формування мовленнєвої та художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної освіти на основі інноваційних педагогічних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьев Б.Г. Людина як предмет пізнання : Питер, 2001. 288 с.
2. Архипова С.П. Основи акмелогії: навч. посіб. Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2009. 128 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. Т. О. Піроженко ; кол. авт. : Піроженко Т. О., Байєр О.М., Безсонова О.К. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2021. – 26 с.
4. Бенера В.Є., Маліновська Н.В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей. К. : Слово, 2016. 384 с.
5. Беленька Г.В., Половіна О. А. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентнісний підхід. К. : Університет, 2015. 244 с.
6. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : [підручник]. К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. 704 с.
7. Вакуленко В.М. Акмеологічний підхід в теорії і практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусії, Росії : автореф. дис. кан. пед. наук : 13.00.01. Луганськ, 2008. 27 с.
8. Вакуленко В.М. Вступ до акмеології педагогічної освіти: монографія. Алчевськ : ДГМІ, 2003. 149 с.
9. Вітвицька С.С. Акмеологічний підхід до педагогічної підготовки магістрів освіти // Інтелектуальна та творча обдарованість: спільне та відмінне : матеріали круглого столу 23 січня 2012 р. м. Київ. К. : ТОВ «Інформаційні системи», 2012. С. 114-119.
10. Гагин Ю.А. Акмеологические очерки педагогического совершенства. СПб. : Изд-во Балт. пед. акад., 1999. 76 с.
11. Данилова Г.С. Акмеологія – наука ХХІ століття: розвиток професіоналізму: матеріали до другої між-нар. наук.-практ. конф. К. : КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2007. 48 с.

12. Данилова Г.С. Вершини професіоналізму педагога як акмеологічний синтез тріади його компонентів // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. Рівне, 2007. Т. 3. С. 57-62.
13. Деркач А. А. Акмеология : учебник. М. : РАГС, 2002. 630 с.
14. Деркач А. А., Селезнева Е. В. Акмеология в вопросах и ответах: Учеб. Пособие. М. : Издательство Московского психолого-социального института. Воронеж, Издательство НПО «МОДЭК» 2007. 248с.
15. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : Практикум. Харків, Слово. 2013. 448 с.
16. Дубасенюк О. Акмеологічний підхід як стратегічний орієнтир особистісно-орієнтованої педагогічної освіти // Проблеми освіти: збірник наукових праць, Випуск 84. 2015. С. 25-30.
17. Калуська Л.В., Отрощенко М. В. Інновації в дошкіллі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник на допомогу дошкільним працівникам. Мандрівець, 2010. 376 с.
18. Кузьмина Н.В., Пожарский С.Д., Паутова Л.Е. Акмеология качества профессиональной деятельности специалиста : монография : Санкт-Петербург-Коломна-Рязань, 2008. 376 с.
19. Кузьмина Н.В. Методы акмеологического исследования качества подготовки специалистов : метод. пособие. М. : Исслед. центр проблем качества подгот. специалистов, 2002. 68 с.
20. Кутеньова Н.Б. Інноваційний підхід до організації методичної роботи з педагогами. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2012. № 10. С. 44-52.
21. Литвиненко И.И. Использование мнемотехники в развитии речи дошкольников // XV Международная научно-практическая конференция молодых исследователей «Содружество наук. Барановичи-2019» (16 мая 2019 года) Барановичи, Беларусь. 2019. С. 44-45.

22. Литвиненко І.І. Круги Луллія як інноваційна методика мовленнєвого розвитку дошкільнят // Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція студентів, магістрів та молодих науковців "Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку" (23 жовтня 2020 року) Ніжин. 2020. С. 218-222.

23. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Х. : Вид. група «Основа», 2009. 176 с.

24. Ніколаеску І. О. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах інформаційно-освітнього простору : навчально-методичний посібник. Черкаси. ОПОПП, 2012. 30 с.

25. Пальчевський С.С. Акмеологія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Кондор, 2008. 398 с.

26. Полевікова О.Б., Рунцис О.І. Інновації у формуванні лексичної компетентності дошкільника / The 7th International scientific and practical conference "Science and education: problems, prospects and innovations" (April 1-3, 2021) CPN Publishing Group, Kyoto, Japan. 2021. P.823-826

27. Полевікова О.Б. Аналіз методичних підходів до мовної освіти дітей у контексті словоцентризму. Педагогічні науки. Херсон, 2017. Вип. 75. С.141-146.

28. Полевікова О.Б. Інноваційні технології навчання рідної мови дітей дошкільного віку // Проблеми сучасної педагогічної освіти : зб. наук. статей. Ялта: РВВ КГУ, 2008. Вип. 20. Ч.1. С.182-186

29. Полевікова О.Б. Специфіка підготовки фахівця дошкільної освіти в умовах глобалізації / О.Б.Полевікова // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2016. Вип. 1 (303) у 2 т. Т.2. С. 33-38.

30. Полевікова О.Б., Левик І.О. Методичні основи розвитку мотивації дошкільників до вивчення рідної мови через сторітелінг // ADVANCES OF SCIENCE: Proceedings of articles the international

scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 5 April 2019 [Electronic resource] / Editors prof. L.N. Katjuhin, I.A. Salov, I.S. Danilova, N.S. Burina. – Electron. txt. d. (1 файл 4,6 МВ). – Czech Republic, Karlovy Vary: Skleněný Můstek – Ukraine, Kyiv: MCNIP, 2019. С.369-381.

31. Полєвікова О.Б., Борисенко Н.М., Віттенберг К.Ю. та ін. Інноваційні тенденції мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку/ Базова програма «Я у Світі»: методичні рекомендації для вихователів ДНЗ [упоряд. О.Б. Полєвікова]. Х. : Видав.група «Основа», 2009. С. 71-100. – (Серія „Дошкільний навчальний заклад. Вихователю”)

32. Полєвікова О.Б., Даневич О.В. Позитивні і негативні риси методики раннього розвитку Глена Домана // The 2nd International scientific and practical conference “Science, innovations and education: problems and prospects” (September 15-17, 2021) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2021. P.252-255.

33. Полєвікова О.Б., Жилкіна Є.О. Ейдетика як засіб розвитку операцій граматичного структурування у дошкільників // The 7th International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (March 4-6, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. P. 747-754.

34. Полєвікова О.Б., Квакуша В.М. Інтелектуальні карти як ефективний засіб розвитку словника дітей дошкільного віку // The 1st International scientific and practical conference “Eurasian scientific congress” (January 27-28, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2020. P. 427-431.

35. Полєвікова О.Б., Куценко П. М. Японські комікси манга як засіб образотворчо-мовленнєвої діяльності дошкільників. Innovations and prospects of world science society : materials of the 2nd International scientific and practical conference. Vancouver. October 6-8, 2021. Vancouver, Canada. 2021. P.325-328.

36. Полєвікова О.Б., Макарова А.П. Блоки Дьєнєша як засіб забезпечення інтеграції математичного й мовленнєвого розвитку дошкільників // The 3rd International scientific and practical conference “International scientific innovations in human life” (September 22-24, 2021) Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 2021. P.223-228.

37. Полєвікова О.Б., Пяцько Н.В. Скрайбінг як лінгводидактична інновація // The 8th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (March 17-19, 2021) VoScience Publisher, Boston, USA. 2021. P. 792-796.

38. Полєвікова О.Б., Шурда Ж.І. Мовленнєва особистість у лінгводидактичному просторі дошкілля // The 12th International conference “Science and society” (June 7, 2019) Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada. 2019. P.77-87.

39. Полєвікова О.Б., Шурда Ж.І. Робота в парах змінного складу як інноваційна технологія дошкільної освіти // The 9th International youth conference – Perspectives of science and education (May 10, 2019) SLOVO\WORD, New York, USA. 2019. P. 96-106.

40. Шапаренко Х. А. Діагностика професійно-педагогічного “акме” як фактора становлення педагогічної майстерності у студентів вищої школи // Педагогічна майстерність: становлення і шляхи розвитку : матер. Всеукр. наук.-практ. конференції. Полтава, 2007. С. 266-272

41. Шапаренко Х.А. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів на засадах акмеологічного підходу : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди, 2008. 20 с.

42. Швець Т.А. Педагогічні умови формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2016. 20 с.

43. Швець Т.А. Формування професійної майстерності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів : наук.-метод. посіб. / Швець Тетяна Анатоліївна. Херсон: Айлант, 2016. 124 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Методика вимірювання показників і рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх вихователів ЗДО

А.1. Анкета для вихователів

Будь ласка, заповніть анкету і висловіть свою думку.

1. Як Ви розумієте поняття "професійна компетентність"? Як Ви вважаєте, які компоненти вона включає?
2. Що, на Вашу думку, характеризує компетентного вихователя?
3. Як Ви розумієте професійне зростання педагога?
4. Що таке акмеологічний підхід до професійного зростання педагога?
5. Які можливості акмеології в сучасній освіті Ви вбачаєте?
6. Яку роль Ви відводите самооцінці та самоаналізу в діяльності вихователя?
7. Які методи, форми і технології можуть сприяти формуванню професійної компетентності вихователя?
8. Чи є взаємозв'язок між саморозвитком вихователя і всебічним розвитком дітей?

А.2. Рівні професійної компетентності вихователя

Високий (продуктивний) рівень характеризується високим рівнем усвідомленості вибору професії, її соціальної значущості, стійкою мотивацією до розкриття власних можливостей у педагогічній діяльності, розумінням взаємозв'язку між професійною компетентністю і акмеологічним зростанням; сформованістю професійно значущих педагогічних знань і вмінь, застосуванням знань і умінь у нових педагогічних умовах; адекватною самооцінкою, високо розвинутою здатністю до прогнозування позитивних самозмін, виявлення і актуалізації потенційних можливостей, вибору оптимальних способів досягнення професійного "акме"; наявність ініціативи, творчого бачення професійної ситуації, усвідомленим вибором прийомів роботи і їх науковим обґрунтуванням, пропонуванням нових ідей і форм роботи, активною участю у творчій роботі з опорою на особистий досвід з використанням позитивного досвіду досягнення професійного "акме".

Середній (реконструктивний) рівень характеризується частковою сформованістю професійної мотивації, усвідомленістю необхідності вдосконалення власної особистості, усвідомлення взаємозв'язку між професійною компетентністю і акмеологічним зростанням лише за умови імпульсу ззовні; наявністю професійно значущих педагогічних знань реконструктивного характеру, котрі активно застосовуються в процесі професійної діяльності, сформованістю професійних умінь, з наданням переваги діям за аналогією; неадекватною (завищеною або заниженою) самооцінкою, епізодичним прагненням до прогнозування позитивних самозмін, виявленням і актуалізацією потенційних можливостей, вибором оптимальних способів досягнення професійного "акме"; творчим баченням професійної ситуації, пропозиціями вирішення проблеми на основі набутих знань, активною участю у творчій роботі з опорою лише на зовнішній педагогічний досвід, підтримкою ініціативи інших в організації роботи.

Низький (репродуктивний) рівень характеризується недостатньою сформованістю мотивації, негативним ставленням до самовдосконалення,

відсутністю інтересу до усвідомлення взаємозв'язку між професійною компетентністю і акмеологічним зростанням; наявністю окремих поодиноких спеціальних педагогічних знань репродуктивного характеру, нерозвиненістю педагогічних умінь; неадекватною (частіше завищеною) самооцінкою, байдужим ставленням до прогнозування позитивних самозмін, виявлення і актуалізації потенційних можливостей, вибору оптимальних способів досягнення професійного "акме"; участю у творчій роботі, але без корегування чужого досвіду, баченням проблеми лише в рамках стандартної педагогічної ситуації, вибором уже апробованих шляхів вирішення проблеми.

А.3. Мотиви вибору професії студентами

Мотиви вибору професії	%
Спеціальність вихователя здалася цікавою	22,2
Спеціальність відповідає моїм здібностям	10,2
Приваблювала робота з дітьми	22,2
Престиж навчання у вищому навчальному закладі	21,7
Продовження традицій сім'ї	12,6
Спеціальність дає можливість стати справжнім професіоналом	11,1

А. 4. Анкета "Майбутній вихователь і професійне зростання"

Пропонуємо Вам заповнити анкету

1. Чи задоволені Ви обраною професією?
2. Відмітьте у перерахованому ряді професійно важливі для вас здібності педагога. Будь ласка, оцініть значення кожної з названих властивостей у Вашій професійній діяльності.

Відповідайте за допомогою цифр: 2 – дана властивість необхідна для успішної роботи педагога; 1 – бажано; 0 – байдуже.

№ п/п	Професійно важливі якості педагога
1.	Здатність виконувати роботу, сповнену різноманітності
2.	Здатність тривалий час зберігати стійку увагу, незважаючи на втому і сторонні подразники
3.	Уміння розподіляти увагу при виконанні декількох робіт одночасно
4.	Здатність до самоспостереження
5.	Здатність тривалий час утримувати в пам'яті велику кількість інформації
6.	Здатність висловлювати матеріал
7.	Здатність розглядати проблему з декількох точок зору
8.	Здатність здійснювати точні прогнози у своїй діяльності
9.	Здатність використовувати різні педагогічні технології
10.	Здатність установлювати робочі і довірливі відносини з колективом дітей
11.	Використання різних прийомів і методів у роботі
12.	Здатність інтерпретувати навчальний матеріал
13.	Здатність знаходити кожному учневі якнайкращі ролі при здійсненні навчальної діяльності

14.	Здібність до творчого мислення
15.	Креасофічність (творче, мудре ставлення до дітей)
16.	Здатність установлювати позитивні відносини з педагогічним колективом
17.	Здатність чітко представляти і реалізовувати цілі і мотиви своєї діяльності
18.	Використання різних дидактичних прийомів на уроці
19.	Творче ставлення до власного здоров'я
20.	Здатність включати учнів у різні види діяльності
21.	Вимогливість до інших людей
22.	Схильність до інноваційних ідей
23.	Здатність "заряджати" своєю енергією інших
24.	Здатність до самореалізації
25.	Здатність до адекватної оцінки учнів
26.	Здатність до композиційної побудови майбутніх занять
27.	Здатність встановлювати позитивні взаємини з окремими учнями
28.	Здатність і прагнення до постійної самоосвіти
29.	Здатність до творчого мислення
30.	Любов до дітей
31.	Здатність знаходити нові і несподівані рішення проблем
32.	Здатність об'єктивно оцінювати свої досягнення, сили і можливості
33.	Здатність установлювати позитивні взаємини з адміністрацією школи
34.	Наявність хорошої дикції, техніки, виразності і нормативної мови
35.	Уміння зв'язно і логічно висловлювати свої думки
36.	Наявність практичної письменності
37.	Швидка адаптація до нових умов
38.	Здатність до емоційної чуйності на переживання інших людей
39.	Постійність гарного настрою
40.	Уміння доступно донести свої думки і наміри
41.	Широкий кругозір, що виходить за рамки професії
42.	Уміння обстоювати свою точку зору
43.	Завзятість у подоланні труднощів
44.	Урівноваженість і самоволодання
45.	Уміння знайти привабливі сторони у будь-якому виді діяльності
46.	Здатність до творчого самопроекування
47.	Здатність до вдосконалення індивідуального стилю діяльності
48.	Прагнення до духовного єднання з дітьми
49.	Здатність до конструювання освітньої ситуації
50.	Здатність використовувати освітню ситуацію для вирішення виховних проблем
51.	Стійкість позиції, свій педагогічний почерк
52.	Здатність пізнавати власні індивідуально-психологічні особливості
53.	Наявність педагогічного такту
54.	Здатність помічати недоліки в інших людях – критичність
55.	Вимогливість до себе
56.	Самодостатність у праці
57.	Наявність самоволодання і витримки
58.	Різносторонність розумових здібностей
59.	Товариськість
60.	Уміння організувати власну діяльність
61.	Щирість у спілкуванні з дітьми
62.	Прояв чуйності і терпіння

63.	Уміння здійснювати різностороннє сприйняття і адекватне пізнання особи дітей
64.	Здатність до дослідження результатів своєї діяльності
65.	Здатність брати на себе відповідальність у складних ситуаціях
66.	Уміння вислуховувати іншу людину
67.	Здатність швидко знайти потрібний тон у спілкуванні
68.	Відповідальність за свої дії і їх наслідки
69.	Прагнення бути визнаним фахівцем в своїй професії
70.	Постійна спрямованість на вдосконалення своїх знань
71.	Прагнення навчити, пояснити, допомогти
72.	Широкий кругозір, що виходить за рамки професії
73.	Усвідомлення меж своєї компетентності
74.	Прагнення до високої якості діяльності
75.	Уміння правильно поставити і знайти шляхи рішення виховних завдань
76.	Уміння використовувати мову і міміку для досягнення результатів діяльності

3. Відмітьте найголовніші цілі своєї діяльності:
4. Якого результату в педагогічній діяльності Ви хочете досягти?
5. Який характер має Ваша самоосвітня діяльність:
 - а) систематичний;
 - б) періодичний;
 - в) не приділяю цьому уваги.
6. Відзначте значущість позитивних і негативних факторів, що впливають на Вашу професійну діяльність. Відповідайте за допомогою цифр: 2 – дуже важливо ; 1 – бажано; 0 – неважливо.
 - а) можливість займатися улюбленою справою;
 - б) творче саморозкриття особистості;
 - в) відповідність роботи характеру і здібностям;
 - г) можливість роботи з дітьми;
 - д) можливість особистісного і професійного самовдосконалення;
 - е) нервово та фізичне перевантаження;
 - є) низька заробітна платня;
 - ж) відсутність відповідних для саморозвитку умов у ЗДО.

А.5. Ранжирування професійно важливих якостей педагогічної діяльності

Проранжируйте, будь ласка, нижче перераховані професійно важливі якості за ступенем їх значущості у Вашій професійній діяльності. На перше місце поставте найбільш значуще, потім менш і т.д.

Ранг	Професійно важливі уміння
1.	Уміння зв'язно, логічно, доступно викладати і доносити свої думки і наміри
2.	Уміння застосовувати різні педагогічні прийоми і методи відповідно до ситуації
3.	Уміння ставити і розв'язувати пізнавальні завдання
4.	Уміння бачити протиріччя і проблеми у всебічному розвитку дітей
5.	Уміння співпрацювати з дітьми в процесі навчально-виховної діяльності
6.	Уміння встановлювати позитивні стосунки з дітьми
7.	Уміння передбачати можливу реакцію дітей на педагогічний вплив
8.	Уміння створювати атмосферу взаємодовіри в колективі
9.	Уміння бачити світ очима дітей
10.	Уміння організовувати власну діяльність

11.	Уміння здійснювати перебудову своєї діяльності. Імпровізація
12.	Уміння чітко уявляти і реалізовувати цілі і мотиви своєї діяльності
13.	Уміння обстоювати власну точку зору
14.	Уміння координувати діяльність дітей
15.	Уміння застосовувати різноманітні методики дослідження розвитку
16.	Уміння систематизувати та класифікувати
17.	Уміння долати труднощі і не зупинятися на досягнутому
18.	Уміння планувати час
19.	Уміння планувати свою роботу
20.	Уміння моделювати педагогічний процес
21.	Уміння аналізувати педагогічну діяльність
22.	Уміння самоаналізу та рефлексії
23.	Уміння самоорганізації і мобілізації

А.6. Бланк (само) оцінювання професійних знань та умінь

У відповідній графі позначте знаком «+» оцінку, якою Ви оцінюєте професійні знання і уміння. При цьому 3 балами оцінюються яскраво виражені знання та вміння з педагогіки, психології та методик; 2 балами – неповні знання й уміння; 1 балом – часткові знання та вміння. Нулем оцінюються знання та вміння, які не виявляються.

№ з-п	Професійні знання та вміння	Оцінка в балах			
		3	2	1	0
<i>Професійні знання</i>					
1.	Загальні основи дошкільної педагогіки				
2.	Загальні основи дошкільної психології				
3.	Особливості організації освітньої роботи з дітьми дошкільного віку				
4.	Особливості організації освітньої роботи з дітьми дошкільного віку				
5.	Методи і прийоми фізичного виховання дітей				
6.	Методи і прийоми морального виховання дітей				
7.	Методи і прийоми розумового виховання дітей				
8.	Особливості організації ігрової діяльності з дітьми				
9.	Особливості організації трудової діяльності з дітьми				
10.	Основні напрями роботи дошкільного закладу з сім'єю				
11.	Основні напрями роботи дошкільного закладу зі школою				
12.	Планування і облік освітньої роботи з дітьми				
13.	Знання авторських методик навчання і виховання дітей дошкільного віку				
<i>Професійні уміння</i>					
14.	Чітке формулювання мети, постановка завдань освітньої роботи і доведення їх до дітей				
15.	Педагогічна техніка (мова, жести, встановлення контакту з аудиторією, увага до того, хто відповідає, уміння вислухати та ін.)				

16.	Вибір оптимальних форм, методів і засобів навчання і виховання відповідно до віку дітей				
17.	Педагогічний такт. Уміння володіти собою, своїм настроєм				
18.	Використання в педагогічній діяльності особистісних якостей і можливостей. Індивідуальний (авторський) стиль педагогічної діяльності				
19.	Урахування індивідуальних особливостей і можливостей дітей дошкільного віку.				
20.	Сполучення індивідуальної, групової і колективної форм діяльності дітей дошкільного віку				
21.	Застосування методів стимулювання навчальної діяльності				
22.	Сполучення вимогливості й поваги до особистості дітей. Опора на позитивні якості й особливості дітей.				

А.7. Бланк сформованості професійної компетентності

№ п/п	Компоненти професійної компетентності	Кількість балів	Середній бал	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
1.	Мотиваційно-цільовий					
2.	Змістово-процесуальний					
3.	Рефлексивно-оцінювальний					
4.	Креативний					
Результат: студента _____ віднесено до _____ рівня сформованості професійної компетентності.						

Додаток Б
Навчальна програма освітньої компоненти «Лінгводидактичні інновації дошкільля»

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ІННОВАЦІЇ ДОШКІЛЛЯ

**Навчальна програма
освітнього компонента**

освітньої програми «Дошкільня освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Спеціальність 012 Дошкільня освіта

Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

(Шифр за ОПП ВК17)

Програма розроблена

Полєвіковою О.Б., доцентом кафедри теорії та методики дошкільньої та початкової освіти, кандидатом педагогічних наук.

ВСТУП

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Лінгводидактичні інновації дошкільля» є основні поняття педагогічної інноватики, методика розвитку мовлення дітей засобами інноваційних технологій; організація роботи з формування мовленнєвої та художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільньої освіти на основі інноваційних педагогічних технологій.

Міждисциплінарні зв'язки: опановуючи зазначений перелік компетентностей, здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Дошкільня освіта» мають актуалізувати знання з курсів «Сучасна українська мова з практикумом», «Дошкільня педагогіка», «Дошкільня лінгводидактика», що сприятиме в подальшому формуванню професійної компетентності вихователя ЗДО у лінгводидактичному аспекті.

1. Мета та завдання навчальної освітнього компонента

1.1.МЕТА: сформуванню професійно-мовленнєву готовність майбутніх вихователів закладів дошкільньої освіти до здійснення інноваційної діяльності у процесі мовленнєвого та художньо-мовленнєвого розвитку здобувача дошкільньої освіти.

1.2.ЗАВДАННЯ КУРСУ:

- **пізнавальні:** засвоєння теоретичних засад становлення і розвитку педагогічної інноватики: основних орієнтирів розвитку та провідних напрямків інновацій; технологічності сучасної дошкільньої освіти; змісту і методики розвитку мовлення і навчання дітей від народження до шести років життя рідної мови в закладі дошкільньої освіти на основі сучасних інноваційних технологій;

- **виховні:** формування мотивації до здійснення організованого і цілеспрямованого навчання рідної мови здобувачів дошкільньої освіти на засадах лінгводидактичної інноватики.

- **розвивальні:** розвиток здатності адекватного оцінювання власної інноваційної педагогічної діяльності, її впливу на мовленнєвий розвиток дітей, порівняння результатів із передбачуваними чи запланованими, виявлення недоліків; уміння діагностувати лінгводидактичні інновації.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого- педагогічних теорій і фахових.

Загальні компетентності (КЗ)

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (КС)

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР-06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

На вивчення освітнього компоненту відводиться 150 годин/ 5 кредитів ECTS (**36 лекційних годин; 34 практичних занять**).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ. Інновації розвитку мовленнєвої компетентності дошкільників

Вступ. Інноваційна педагогічна діяльність – стратегічний напрям освіти. Дослідження інновацій в Україні та за кордоном.

Співвідношення інновацій і традицій в освіті. Термінологічне поле інноватики. Специфіка інноваційного процесу в освіті. Проблеми класифікації педагогічних інновацій. Синергетичні особливості педагогічних інновацій. Головні аспекти інноваційної діяльності педагога.

Сутність готовності педагогів до інноваційної діяльності. Структурні компоненти готовності педагогів до інноваційної діяльності: мотиваційний компонент, особистісно-креативний компонент, технологічний компонент, рефлексивний компонент.

Педагогічна інноватика: сутність дефініції та критерії класифікації. Становлення інноватики в системі дошкільної освіти. Основні орієнтири розвитку та провідні напрямки інновацій. Технологічність сучасної дошкільної освіти. Мовленнєва компетентність дошкільника у лінгводидактичному вимірі.

Інновації розвитку фонетичної компетентності дітей: бізіборд, килимки-трансформери, сенсорні коробки, метод су-джок, фетрові книги, фланелеграф, камінці Марблс, динамічна іграшка В. Кайе «Дзига», освітня кінезіологія.

Сучасні технології розвитку лексичної компетентності: технологія раннього навчання Г. Домана, технологія раннього навчання М. Зайцева, кластери, круги Луллія, мультимедійні презентації, геоборди, флеш-картки, інтелектуальні карти.

Інновації розвитку граматичної компетентності: ейдетика, мнемотехніка, моделювання, сінквейн, технологія «Стіни, що говорять», робота в парах змінного складу.

Змістовий модуль 2. Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної освіти

Сучасні технології розвитку діалогової компетентності: лепбук, сторітелінг, технологія «Story cubes», японське мистецтво манги, карти Проппа, технологія «Освітня подорож», авторська мотиваційна лінгво-педагогічна технологія формування стійких умінь створення розповідей різних типів дітьми старшого дошкільного віку.

Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності: блоки Дьенеша, слухання з передбаченням, технологія ведення полілогу, ТРВЗ, штучні тексти.

Технології розвитку мовленнєвого самовираження дошкільників: геокешинг, ігри К. Фопеля, сендплей, квест, LEGO- конструювання, скрайбінг, коректурні таблиці Н.В.Гавриш та К.Крутій.

2. Рекомендована література

Основна література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Практикум. Харків : Слово, 2013. 448 с.

2. Дубасенюк О. Акмеологічний підхід як стратегічний орієнтир особистісно-орієнтованої педагогічної освіти // Проблеми освіти: збірник наукових праць, Випуск 84, 2015. с. 25-30.

3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. Х.: Вид. група «Основа», 2009. 176 с.

4. Інновації в дошкільлі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник на допомогу дошкільним працівникам / Авт.-упор.: Л. В. Калуська, М. В. Отрощенко. – Мандрівець, 2010. 376 с.

5. Інноваційні тенденції мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку/ Полєвікова О.Б., Борисенко Н.М., Віттенберг К.Ю. та ін./ Базова програма «Я у Світі»: методичні рекомендації для вихователів ДНЗ [упоряд. О.Б. Полєвікова]. Х: Видав.група «Основа», 2009. С. 71-100.

Допоміжна література:

6. Литвиненко И.И. Использование мнемотехники в развитии речи дошкольников // XV Международная научно-практическая конференция молодых исследователей «Содружество наук. Барановичи-2019» (16 мая 2019 года) Барановичи, Беларусь. 2019. С. 44-45.

7. Литвиненко І.І. Круги Луллія як інноваційна методика мовленнєвого розвитку дошкільнят // Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція студентів, магістрів та молодих науковців "Сучасне дошкільля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку" (23 жовтня 2020 року) Ніжин. 2020. С. 218-222.

8. Полєвікова О.Б., Жилкіна Є.О. Ейдетика як засіб розвитку операцій граматичного структурування у дошкільників // The 7th International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (March 4-6, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. P. 747 - 754.

9. Полєвікова О.Б. Інноваційні технології навчання рідної мови дітей дошкільного віку // Проблеми сучасної педагогічної освіти [зб. наук. статей / ред. М.Я.Ігнатенко]. Ялта: РВВ КГУ, 2008. Вип. 20. – Ч.1. С.182-186

10. Полєвікова О.Б., Квакуша В.М. Інтелектуальні карти як ефективний засіб розвитку словника дітей дошкільного віку // The 1st International scientific and practical conference “Eurasian scientific congress” (January 27-28, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2020. P.427-431.

11. Полєвікова О.Б., Левик І.О. Методичні основи розвитку мотивації дошкільників до вивчення рідної мови через сторітелінг // ADVANCES OF SCIENCE: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 5 April 2019 [Electronic resource] / Editors prof. L.N. Katjuhin, I.A. Salov, I.S. Danilova, N.S. Burina. – Electron. txt. d. (1 файл 4,6 MB). – Czech Republic, Karlovy Vary: Skleněný Můstek – Ukraine, Kyiv: MCNIP, 2019. С.369-381.

12. Полєвікова О.Б., Пяцько Н.В. Скрайбінг як лінгводидактична інновація // The 8th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (March 17-19, 2021) BoScience Publisher, Boston, USA. 2021. P. 792-796.

13. Полєвікова О.Б., Шурда Ж.І. Мовленнєва особистість у лінгводидактичному просторі дошкілля // The 12th International conference “Science and society” (June 7, 2019) Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada. 2019. P.77-87.

14. Полєвікова О.Б., Шурда Ж.І. Робота в парах змінного складу як інноваційна технологія дошкільної освіти // The 9th International youth conference – Perspectives of science and education (May 10, 2019) SLOVO\WORD, New York, USA. 2019. P.96-106.

ІНТЕРНЕТ- ресурси:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. Т. О. Пироженко ; кол. авт. : Пироженко Т. О., Байер О.М., Безсонова О.К. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2021

URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Эти волшебные камешки «Марблс»

URL: <https://urok.1sept.ru/articles/678682>

3. Использование камешков Марблс в развитии мелкой моторики детей старшего дошкольного возраста

URL: <http://2019.vospitately.ru/publikacii-vospitateley/dekabr/no-5689-ispolzovanie-kameshkov-marbls-v-razvitiimelkoy-motoriki-detey-starshego-doshkolnogo-vozrasta/>

4. Японські комікси – манга. Що таке і чим цікаві для читачів?

URL: <https://faqkr.ru/mistectvo-ta-rozvagi/142746-japonski-komiksi-manga-shho-take-i-chim-cikavi.html>

Форма підсумкового контролю успішності навчання:
диф.залік

Засоби діагностики успішності навчання: **усне опитування, тестування**

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до вимог Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти на основі принципів об'єктивності; систематичності і системності; плановості; єдності вимог і методики оцінювання; відкритості, прозорості; доступності і зрозумілості.

Взаємозв'язок програмних результатів навчання, видів навчальної діяльності (робіт) та критеріїв оцінювання забезпечує валідність оцінювання успішності здобувачів освіти і встановлення факту

досягнення програмних результатів навчання. Критерії оцінювання базуються на очікуваних програмних результатах навчання. Критерії оцінювання видів навчальної діяльності (робіт) визначаються ОП, відображаються у робочій програмі (силабусі) освітньої компоненти.

Оцінювання знань здобувачів регламентується Порядком оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті.

Оцінювання результатів навчання здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка відповідає рівню сформованості загальних і професійних компетентностей та отриманих програмних результатів навчання здобувача освіти та визначається шкалою ЄКТС (А, В, С, D, E, FХ, F) та національною системою оцінювання (відмінно, добре, задовільно, незадовільно).

Оцінювання знань здобувача здійснюється на основі виконання всіх видів навчальної діяльності (робіт), поточної успішності та підсумкового контролю.

Додаток В
Силабус освітньої компоненти «Лінгводидактичні інновації
дошкільля»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри теорії та
методики дошкільньої та
початкової освіти
протокол № _ від _____ -- р.
Завідувачка кафедри
_____ (Олена САГАН)

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
ВК17 ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ІННОВАЦІЇ ДОШКІЛЛЯ

Освітня програма «Дошкільня освіта» першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

Спеціальність 012 Дошкільня освіта

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Назва освітньої компоненти	ВК17 Лінгводидактичні інновації дошкільля
Викладач (і)	Полевікова Ольга Борисівна
Посилання на сайт	
Контактний тел..	097 30 000 77
Е-mail викладача:	polevikov@list.ru
Графік консультацій	

Анотація до курсу. Інновації – тренд сучасної дошкільньої освіти. Пропонований освітній компонент дає змогу розвивати мовлення дітей засобами інноваційних технологій; організовувати роботи з формування мовленнєвої та художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільньої освіти на основі інноваційних педагогічних технологій. Ключові поняття ОК: “інновації”, “педагогічні інновації”, “інноваційні технології”, “мовленнєва компетентність”, “художньо-мовленнєва компетентність”. Практичний матеріал побудовано на інноваційних педагогічних та лінгводидактичних технологіях із конкретними дидактичними завданнями.

Мета та цілі курсу: сформувати професійно-мовленнєву готовність майбутніх вихователів закладів дошкільньої освіти до здійснення інноваційної діяльності у процесі мовленнєвого та художньо-мовленнєвого розвитку здобувача дошкільньої освіти.

1. Компетентності та програмні результати навчання.

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільньої освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільнього віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільньої освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (КЗ)	КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії. КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. КЗ-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності (КС)	КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації. КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільнього віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.
7 – Програмні результати навчання	
ПР-01	Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільнього віку.
ПР-02	Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільнього віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.
ПР-06	Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

2. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1 семестр	36	34	80
Усього	36	34	80

3. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/вибірковий
2021-2022	1	Дошкільна освіта	4	Вибірковий компонент освітньої програми

4. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

Технічне оснащення освітнього процесу є достатнім для проведення аудиторних занять згідно з програмою. У розпорядженні науково-педагогічних працівників навчальні аудиторії, обладнані SMART дошками та технічними демонстраційними засобами наочності (проектори, екрани, телевізори), що дозволяють широко використовувати інтерактивні та мультимедійні засоби навчання.

Спеціально обладнані коворкінг-центр, читальна зала, наукова бібліотека. На території університету є точки бездротового доступу до мережі Інтернет.

Віртуальне навчальне середовище Moodle, Херсонський віртуальний університет, корпоративна пошта, навчально-методичні комплекси дисциплін.

Освітній процес забезпечено навчальною, методичною та науковою літературою на паперових та електронних носіях.

5. Політика курсу

Обов'язковим є виконання індивідуальних творчих завдань, які дають змогу студентів дотримуватись правил академічної доброчесності та досягти такого рівня професійно-мовленнєвої готовності до навчання дітей рідної мови, що відповідає їх індивідуальним потребам і можливостям.

Під час моделювання художньо-мовленнєвих занять слід надавати посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; надавати достовірну інформацію про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

6. Схема курсу

Тиждень, дата, години	Тема, план, кількість годин (аудиторної та самостійної)	Форма навчального заняття	Список рекомендованих джерел (за нумерацією розділу 10)	Завдання	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1. Вступ. Інновації розвитку мовленнєвої компетентності дошкільників					
Академічних годин: л. – 4 год.;	Тема 1. Вступ. Сутність педагогічної інноватики План 1. Вступ 2. Інноваційна	лекція	1, 2, 3, 16	Опрацювання змісту лекції	

	<p>педагогічна діяльність – стратегічний напрям освіти</p> <p>3. Дослідження інновацій в Україні та за кордоном</p> <p>4. Співвідношення інновацій і традицій в освіті</p> <p>5. Термінологічне поле інноватики</p> <p>6. Специфіка інноваційного процесу в освіті</p> <p>7. Проблеми класифікації педагогічних інновацій</p> <p>8. Синергетичні особливості педагогічних інновацій</p> <p>9. Головні аспекти інноваційної діяльності педагога</p>				
Академічних годин: л. – 2 год.;	<p>Тема 2. Інноваційна компетентність педагога як наукова проблема</p> <p>План</p> <p>1. Сутність готовності педагогів до інноваційної діяльності</p> <p>2. Структурні компоненти готовності педагогів до інноваційної діяльності</p> <p>3. Мотиваційний компонент</p> <p>4. Особистісно-креативний компонент</p> <p>5. Технологічний компонент</p> <p>6. Рефлексивний компонент</p>	лекція	1, 2, 3, 5, 16	Опрацювання змісту лекції	
Академічних годин: л. – 2 год.; пр. – 2 год.	<p>Тема 3. Освітня інноватика: сутність, проблеми, орієнтири розвитку</p> <p>План</p> <p>1. Педагогічна інноватика: сутність</p>	лекція	1, 3, 4, 14, 18	Опрацювання змісту лекції	

	<p>дефініції та критерії класифікації.</p> <p>2.Становлення інноватики в системі дошкільної освіти.</p> <p>3. Основні орієнтири розвитку та провідні напрямки інновацій.</p> <p>4. Технологічність сучасної дошкільної освіти</p> <p>5.Мовленнєва компетентність дошкільника у лінгводидактичному вимірі</p>				
	<p>Тема 3. Освітня інноватика: сутність, проблеми, орієнтири розвитку</p> <p>Питання для обговорення</p> <p>Педагогічна інноватика: сутність дефініції та критерії класифікації.</p> <p>Становлення інноватики в системі дошкільної освіти.</p> <p>Основні орієнтири розвитку та провідні напрямки інновацій.</p> <p>Технологічність сучасної дошкільної освіти</p> <p>Мовленнєва компетентність дошкільника у лінгводидактичному вимірі</p>	практичне	1, 3, 4, 14, 18	<p>1. Підготуватися до термінологічного диктанту з педагогічної інноватики.</p> <p>2. Схарактеризувати фактори, що впливають на становлення інноватики в системі дошкільної освіти</p> <p>3. Зазначити найефективніші методи, що впливають на розвиток інноваційної поведінки педагога.</p> <p>4. Здійснити ранжування якостей педагога, схильного до освітньої інноватики (до 10 якостей).</p> <p>5. Створити блок схему «Інноваційна компетентність педагога».</p>	10
Академічних годин: л. – 4 год.; пр. – 6 год.;	<p>Тема 4. Інновації розвитку фонетичної компетенції дітей</p> <p>План:</p> <p>1. Сутність поняття «фонетична компетенція»</p> <p>2. Бізіборд</p> <p>3.Килимки-трансформери</p> <p>4. Сенсорні коробки</p> <p>5. Метод су-джок</p> <p>6. Фетрові книги</p> <p>7. Фланелеграф</p> <p>8. Камінці Марблс</p> <p>9. Динамічна іграшка</p>	лекція	1, 4, 5, 18, 19, 20	Опрацювання змісту лекції	

	В. Кайе «Дзига» 10.Освітня кінезіологія				
	Тема 4. Інновації розвитку фонетичної компетенції дітей Питання для обговорення Сутність поняття «фонетична компетенція». Бізіборд. Килимки-трансформери. Сенсорні коробки. Метод су-джок. Фетрові книги. Фланелеграф. Камінці Марблс. Динамічна іграшка В. Кайе «Дзига». Освітня кінезіологія.	практичне	1, 4, 5, 18, 19, 20	1. Проаналізуйте Блок-схему «Фонетична компетенція» та поміркуйте, за допомогою яких видів роботи дошкільник має змогу оволодіти зазначеними навичками. 2. Створити презентацію з ілюстраціями різних видів бізібордів/килимків трансформерів/сенсорних коробок/фетрових книг (на вибір), пояснити їх призначення. 3. Дібрати невеликий віршик/потішку/чистомовку/мирилку/забавлянку для вправи з кулькою Су-джок.Вміти продемонструвати її. 4. Об'єднатись в групи (2-3 особи) та презентувати фетрові скоромовки. 5. Виконати порівняльний аналіз методу су-джок та освітньої кінезіології. Результати оформіть у вигляді таблиці	10
Академічних годин: л. – 6 год.; пр. – 6 год.;	Тема 5. Сучасні технології розвитку лексичної компетенції – 6 год. План: 1. Сутність дефініції «Лексична компетенція» 2.Технологія раннього навчання Г. Домана 3.Технологія раннього навчання М. Зайцева 4. Кластери 5. Круги Луллія 6.Мультимедійні презентації 7. Інтелектуальні карти 8. Флеш-картки 9. Геоборди	лекція	1, 4, 5, 7, 10, 18	Опрацювання змісту лекції	
	Тема 5. Сучасні технології розвитку	практичне	1, 4, 5, 7, 10, 18	1. Розглянути таблицю «Інноваційні технології	10

	лексичної компетенції Питання для обговорення Сутність дефініції «Лексична компетенція». Технологія раннього навчання Г. Домана. Технологія раннього навчання М. Зайцева. Кластери. Круги Луллія. Мультимедійні презентації. Інтелектуальні карти. Флеш-картки. Геоборди.			розвитку лексичної компетенції» та встановити відповідність між назвою інновації та її сутністю. 2. Дібрати приклади інтелектуальних карт та кластерів для дошкільників. 3. Розробити фрагмент заняття з використанням Кругів Луллія (вікову групу обрати самостійно). 4. Створити мультимедійну презентацію для дошкільників (тематика на вибір). 5. Обрати флеш-картки певної тематики та розробити не менш 3 ігор з ними. Вміти їх продемонструвати. 6. Продумати сюжет (вірш, казка, пісня тощо) для ілюстрування на геоборді.	
Академічних годин: л. – 4 год.; пр. – 4 год.; інд. – 26 год.	Тема 6. Інновації розвитку граматичної компетенції План: 1. Сутність поняття «граматична компетенція» 2. Ейдетика 3. Мнемотехніка 4. Моделювання 5. Сінквейн 6. Технологія «Стіни, що говорять» 7. Робота в парах змінного складу	лекція	1, 4, 5, 6, 8, 15, 18	Опрацювання змісту лекції	
	Тема 6. Інновації розвитку граматичної компетенції Питання для обговорення Сутність поняття «граматична компетенція». Ейдетика. Мнемотехніка. Моделювання. Сінквейн. Технологія «Стіни, що говорять».	практичне	1, 4, 5, 6, 8, 15, 18	1. Продемонструвати приклад вивчення вірша (на вибір) за допомогою методу Ейдетики. 2. Дібрати приклади для кожного прийому мнемотехніки (мнемодоріжка, мнемотаблиця тощо). 3. Розгадати кросворд з теми практичного заняття. 4. Скласти сінквейн на обрану самостійно тему.	10

	Робота в парах змінного складу.			5. Розробити фрагмент заняття з використанням роботи в парах змінного складу.	
	Тема 6. Інновації розвитку граматичної компетенції	інд.робота	1, 4, 5, 6, 8, 15, 18	Ознайомитись з інноваційною технологією «Казкові лабіринти гри» (В. Воскобович) та підготувати індивідуальний проект, що обіймає такі напрями: 1. Сутність, мета, завдання інноваційної технології, вікові та індивідуальні особливості її застосування; 3. Приклади використання з дошкільниками (ілюстрації, вправи, дидактичні ігри тощо); 4. Розробити конспект заняття або мультимедійну презентацію з використанням технології В. Воскобовича (вікову групу обрати самостійно).	10
Змістовий модуль 2. Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної освіти					
Академічних годин: л. – 4 год.; пр. – 6 год.; інд. – 26 год.	Тема 7. Сучасні технології розвитку діалогової компетенції План: 1. Діалогова компетенція: сутність поняття, інновації, що сприяють її формуванню 2. Лепбук 3. Сторітелінг 4. Технологія «Story cubes» 5. Японське мистецтво манги 6. Карти Проппа 7. Технологія «Освітня подорож»	лекція	1, 4, 5, 11,18, 21	Опрацювання змісту лекції	
	Тема 7. Сучасні технології розвитку діалогової компетенції Питання для	практичне	1, 4, 5, 11,18, 21	1. Робота зі структурно-логічними схемами. 2. Придумати історію/казку/гру для дошкільників,	10

	<p>обговорення</p> <p>Діамонологічна компетенція: сутність поняття, інновації, що сприяють її формуванню.</p> <p>Лепбук.</p> <p>Сторітелінг.</p> <p>Технологія «Story cubes».</p> <p>Японське мистецтво манги.</p> <p>Карти Проппа.</p> <p>Технологія «Освітня подорож».</p>			<p>використовуючи одну з запропонованих технологій.</p> <p>3. Виготовити лепбук на обрану самостійно тематику та представити його під час практичного заняття.</p> <p>4. Розробити фрагмент заняття з використанням технології «Освітня подорож» (вікова група на вибір).</p> <p>5. Створити власний сюжет казки для дошкільників за допомогою Карт Проппа</p>	
	<p>Тема 7. Сучасні технології розвитку діамонологічної компетенції</p>	інд.робота	1, 4, 5, 11,18, 21	<p><i>Опрацювати та законспектувати таку літературу:</i></p> <p>Савчин О.М. Авторська мотиваційна лінгво-педагогічна технологія формування стійких умінь створення розповідей різних типів дітьми старшого дошкільного віку / Збірник наукових статей за матеріалами III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (28–29 квітня 2020). Переяслав-Хмельницький. 2020 С.138-142.</p> <p><i>Практичні завдання:</i></p> <p>1. Написати Есе щодо формування умінь у дошкільників створювати розповіді різних типів, спираючись на доробки О.М.Савчина.</p> <p>2. Дібрати статті інших науковців стосовно розвитку розповідного різномовного мовлення у дошкільників.</p> <p>3. Придумати тематику можливих розповідей/сценок/вистав для певної вікової групи(на вибір)</p>	10
Академічних годин: л. – 4 год.;	Тема 8. Інновації розвитку художньо-мовленнєвої	лекція	1, 4, 5,9 ,18	Опрацювання змісту лекції	

пр. – 4 год.;	компетентності План: 1. Сутність поняття «Мовленнєва компетенція» 2. Блоки Дьєнеша 3. Слухання з передбаченням 4. Технологія ведення полілогу 5. ТРВЗ 6. Штучні тексти				
	Тема 8. Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності Питання для обговорення Сутність поняття «Мовленнєва компетенція». Блоки Дьєнеша. Слухання з передбаченням. Технологія ведення полілогу. ТРВЗ. Штучні тексти.	практичне	1, 4, 5, 9, 18	1. Представити схематично (у вигляді схеми) структуру мовленнєвої компетенції дошкільника, а також уміння та навички, якими він оволодіє в процесі її формування. 2. Скласти фрагмент заняття з використанням Блоків Дьєнеша (вікову групу обрати самостійно). 3. Об'єднатись у групи (2-3 особи) та представити на практичному занятті одну з запропонованих інновацій (розробити конспект, презентацію, наочність)	10
Академічних годин: л. – 6 год.; пр. – 6 год.; інд. – 28 год.	Тема 9. Технології розвитку мовленнєвого самовираження дошкільників План: 1. Мовленнєве самовираження: сутність поняття 2. Геокешинг 3. Ігри К. Фопеля 4. Сендплей 5. Квест 6. LEGO-конструювання 7. Скрайбінг 8. Коректурні таблиці Н.В.Гавриш та К.Крутій	лекція	1, 4, 5, 13, 18	Опрацювання змісту лекції	
	Тема 9. Технології розвитку мовленнєвого самовираження дошкільників Питання для	практичне	1, 4, 5, 13, 18	1. Розгадати кросворд з теми практичного заняття. 2. Дібрати не менш 2-3 ігор К.Фопеля. Підготуватися до	10

	<p>обговорення Мовленнєве самовираження: сутність поняття. Геокешинг. Ігри К. Фопеля. Сендплей. Квест. LEGO- конструювання. Скрайбінг. Коректурні таблиці Н.В.Гавриш та К.Крутій.</p>			<p>проведення цих вправ з дітьми. 3. Розробити сценарій геокешинга або квеста для дітей дошкільного віку (з наочністю). 4. Проаналізувати нормативно-правову базу України та заповнити таблицю «Необхідність застосування комп'ютерної техніки в освітньому процесі» 5. Створити презентацію з ілюстраціями всіх різновидів скрайбінгу (мальований, аплікаційний, магнітний та ін.) 6. Розробити фрагмент заняття з використанням цього прийому (вікову групу обрати самостійно). Продемонструвати його під час практичного заняття. 7. Обрати коректурну таблицю Н.В.Гавриш та К.Крутій та розробити вправи для дошкільників за зразком поданим на лекції. 8. Розробити фрагмент заняття з використанням коректурної таблиці.</p>	
	<p>Тема 9. Технології розвитку мовленнєвого самовираження дошкільників</p>	<p>інд.робота</p>	<p>1, 4, 5, 13,18</p>	<p>Ознайомитись із технологією формування навичок soft skills у дошкільнят, опрацювавши подану літературу. <i>Практичні завдання:</i> 1. Законспектувати технологію формування навичок soft skills у дошкільнят, зазначивши: сутність поняття, призначення навичок, особливості їх розвитку в умовах ЗДО 2. Охарактеризувати hard skills та визначити їх відмінності від soft skills. Результати оформити у вигляді таблиці. 3. Створити мультимедійну</p>	<p>10</p>

				презентацію про особливості формування «м'яких навичок» та підходи щодо набуття дошкільниками soft skills.	
	Усього: л. – 36 год.; пр. – 34 год.; с.р. – 80 год.	д/залік			100 балів

7. Система оцінювання та вимоги

Готовність студентів до практичних занять у кожній темі оцінюється максимально у 10 балів. Таким чином, **7 тем x 10 = 70 балів.**

За **індивідуальні завдання** студент має шанс до 10 балів. **Їх три: 3x10 = 30 балів.**

Усього: **100 балів.** За модулями:

Модуль 1. Вступ. Інновації розвитку мовленнєвої компетентності дошкільників (5 тем x 10 = 50 балів, 1 інд. = 10 балів, **усього 60 балів**)

Модуль 2. Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної освіти (2 теми x 10 = 20 балів, 2 інд. = 20 балів, **усього 40 балів**)

Разом: **100 балів.**

10. Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Практикум. Харків : Слово, 2013. 448 с.

2. Дубасенюк О. Акмеологічний підхід як стратегічний орієнтир особистісно-орієнтованої педагогічної освіти // Проблеми освіти: збірник наукових праць, Випуск 84, 2015. с. 25-30.

3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. Х.: Вид. група «Основа», 2009. 176 с.

4. Інновації в дошкільлі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник на допомогу дошкільним працівникам / Авт.-упор.: Л. В. Калуська, М. В. Отрошенко. – Мандрівець, 2010. 376 с.

5. Інноваційні тенденції мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку/ Полевикова О.Б., Борисенко Н.М., Віттенберг К.Ю. та ін./ Базова програма «Я у Світі»: методичні рекомендації для вихователів ДНЗ [упоряд. О.Б. Полевикова]. Х: Видав.група «Основа», 2009. С. 71-100.

Додаткові

6. Литвиненко И.И. Использование мнемотехники в развитии речи дошкольников // XV Международная научно-практическая конференция молодых исследователей «Содружество наук. Барановичи-2019» (16 мая 2019 года) Барановичи, Беларусь. 2019. С. 44-45.

7. Литвиненко І.І. Круги Луллія як інноваційна методика мовленнєвого розвитку дошкільнят // Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція студентів, магістрів та молодих науковців "Сучасне дошкільля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку" (23 жовтня 2020 року) Ніжин. 2020. С. 218-222.

8. Полевикова О.Б., Жилкіна Є.О. Ейдетика як засіб розвитку операцій граматичного структурування у дошкільників // The 7th International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (March 4-6, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. P. 747 - 754.

9. Полевикова О.Б. Інноваційні технології навчання рідної мови дітей дошкільного віку // Проблеми сучасної педагогічної освіти [зб. наук. статей / ред. М.Я.Ігнатенко]. Ялта: РВВ КГУ, 2008. Вип. 20. – Ч.1. С.182-186

10. Полевикова О.Б., Квакуша В.М. Інтелектуальні карти як ефективний засіб розвитку словника дітей дошкільного віку // The 1st International scientific and practical conference “Eurasian scientific congress” (January 27-28, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2020. P.427-431.

11. Полевикова О.Б., Куценко П. М. Японські комікси манга як засіб образотворчо-мовленнєвої діяльності дошкільників. Innovations and prospects of world science society : materials of the 2nd International scientific and practical conference. Vancouver. October 6-8, 2021. Vancouver, Canada. 2021. P.325-328.

12. Полевикова О.Б., Левик І.О. Методичні основи розвитку мотивації дошкільників до вивчення рідної мови через сторітелінг // ADVANCES OF SCIENCE: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 5 April 2019 [Electronic resource] / Editors prof. L.N. Katjuhin, I.A. Salov, I.S. Danilova, N.S. Burina. – Electron. txt. d. (1 файл 4,6 MB). – Czech Republic, Karlovy Vary: Skleněný Můstek – Ukraine, Kyiv: MCNIP, 2019. С.369-381.

13. Полевикова О.Б., Пяцько Н.В. Скрайбінг як лінгводидактична інновація // The 8th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (March 17-19, 2021) BoScience Publisher, Boston, USA. 2021. P. 792-796.

14. Полевикова О.Б., Шурда Ж.І. Мовленнєва особистість у лінгводидактичному просторі дошкілля // The 12th International conference “Science and society” (June 7, 2019) Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada. 2019. P.77-87.

15. Полевикова О.Б., Шурда Ж.І. Робота в парах змінного складу як інноваційна технологія дошкільної освіти // The 9th International youth conference – Perspectives of science and education (May 10, 2019) SLOVO\WORD, New York, USA. 2019. P.96-106.

16. Шалда Н. Упроваджуємо інновації: як відстежити результативність? [Текст] / Наталія Шалда // Дошкільне виховання. – 2019. – № 4. – С. 21-25.

Інтернет-ресурси

17. Електронний варіант курсу

18. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. Т. О. Піроженко ; кол. авт. : Піроженко Т. О., Байер О.М., Безсонова О.К. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2021

URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

19. Эти волшебные камешки «Марблс»

URL: <https://urok.1sept.ru/articles/678682>

20. Использование камешков Марблс в развитии мелкой моторики детей старшего дошкольного возраста

URL:<http://2019.vospitately.ru/publikacii-vospitately/dekabr/no-5689-ispolzovanie-kameshkov-marbls-v-razvitiimelkoy-motoriki-detey-starshego-doshkolnogo-vozrasta/>

21. Японські комікси – манга. Що таке і чим цікаві для читачів?

URL: <https://faqukr.ru/mistectvo-ta-rozvagi/142746-japonski-komiksi-manga-shho-take-i-chim-cikavi.html>

Додаток Г

Тексти лекцій вибіркової ОК «Лінгводидактичні інновації дошкільця»

Змістовий модуль 1. Вступ. Інновації розвитку мовленнєвої компетентності дошкільників

Тема 1. Вступ. Сутність педагогічної інноватики

План

1. Вступ
2. Інноваційна педагогічна діяльність – стратегічний напрям освіти
3. Дослідження інновацій в Україні та за кордоном
4. Співвідношення інновацій і традицій в освіті
5. Термінологічне поле інноватики
6. Специфіка інноваційного процесу в освіті
7. Проблеми класифікації педагогічних інновацій
8. Синергетичні особливості педагогічних інновацій
9. Головні аспекти інноваційної діяльності педагога

1. Вступ

Суттєві зміни, що відбуваються нині в світі, не можуть не впливати на освіту. Суспільство потребує оновлення та вдосконалення діяльності освітніх закладів. Інноваційність нині є необхідною складовою діяльності педагога. Концепція державної інноваційної політики України, закон України «Про інноваційну діяльність», положення «Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України» визначають суттєве поліпшення результатів освітньої діяльності основною метою запровадження інновацій у педагогіці. Для цього потрібні ініціативні, самокритичні, креативні вихователі, для яких праця в ЗДО буде не тягарем, а дійсно їхнім покликанням, які зможуть розкрити інтелектуальний потенціал кожного здобувача дошкільної освіти та піднінуть вітчизняну освіту до європейського рівня. Ефективність інноваційних освітніх процесів значною мірою залежить від якості підготовки майбутніх педагогів у ЗВО, формування їхніх особистісних та професійних якостей, культури та компетентності.

Масовий характер ініціатив «знизу» спричинив стихійність, випадковість, безсистемність новацій, їх недостатнє соціальне та наукове обґрунтування, що, в свою чергу, приводить до захоплення новими формами без принципової зміни сенсу, змісту освітнього процесу, зростання обсягу навчальної інформації без зміни технології навчання. Безпосередньо чи опосередковано вихователі нині за власним бажанням або за вказівкою керівництва приймають участь в апробації, розповсюдженні нововведень, вносять зміни до освітнього процесу, намагаються оригінально вирішувати типові педагогічні проблеми. Стурбованість науковців зумовлена відсутністю системного підходу до педагогічних інновацій, які зорієнтовані на підвищення якості освіти, проте можуть стати чинниками нових проблем та суперечностей, негативних небезпечних тенденцій.

За гаслами модернізації, нетрадиційного вирішення освітянських проблем приховується популізм, а інколи навіть непрофесіоналізм інноваторів. Учені переконані, що ці негативні явища необхідно і можливо зменшити під час навчання студентів – майбутніх педагогів – у ЗВО. Проте однією з проблем педагогіки вищої школи вчені називають те, що «процес професійного становлення майбутнього вихователя не моделює структуру інноваційної діяльності, визначає стихійний та епізодичний характер підготовки педагога. Необхідно подолати фрагментарність даних про інноваційні розробки в сфері освітнього процесу в педагогічному ЗВО,

напрацювати цілісні теоретичні уявлення про тенденції підготовки педагога до інноваційної діяльності»

2. Інноваційна педагогічна діяльність – стратегічний напрям освіти

Істотно важливим є термін «*інноваційна педагогічна діяльність*», котра нині є одним із стратегічних напрямів освіти та «основою оновлення освітніх закладів, створення якісно нової педагогічної практики – авторського закладу чи радикального реформування усєї освітньої системи». У той самий час, для розуміння сенсу цього феномену нам необхідно простежити визначення основних термінів педагогічної інноватики. Серед них: інновація, новація, нововведення, інноваційний процес.

Також коротко зупинимось на тлумаченні поняття «діяльність», котре є об'єктом дослідження філософії, психології, педагогіки та інших наук. Напрацювання із визначення його суті є досить ґрунтовні.

Філософи завжди прагнули віднайти для людини, її діяльності лаконічне визначення, спроможне вказати на головну відмінність від інших живих створінь. Таким чином з'явилися сполучення *Homo sapiens* (людина розумна), *Homo faber* (людина утворююча), *Homo loquens* (людина розмовляюча), *Homo ludens* (людина граюча), *Homo sociologicus* (людина соціологічна) та інші. М. Каган дослідив діяльність з позицій системного аналізу та визначив її як активність суб'єкту, котра спрямована на об'єкти чи інші суб'єкти, а сама людина, як стверджує філософ, повинна розглядатися як суб'єкт діяльності, *Homo agens* (людина діюча). «Діяльність людини є історичним явищем, котре виникає, змінюється, удосконалюється разом із розвитком соціальних відносин, які вона обслуговує і які вона сама постійно змінює»

3. Дослідження інновацій в Україні та за кордоном

Зміст категорії «діяльність» у психології розкритий такими вченими, як Г. Балл, Д. Ельконін, О. Леонт'єв, В. Моляко, С. Рубінштейн і ін. *Діяльність* визначається як динамічна система взаємодій суб'єкта зі світом, у процесі яких відбувається виникнення і втілення в об'єкті психічного образу і реалізація опосередкованих ним відносин суб'єкта в предметній дійсності; форма активності; сукупність дій, що викликаються мотивом. Для Г. Балла діяльність – це таке функціонування людських спільнот та індивідів, суттєву роль в якому відіграє система свідомих цілей.

Поняття «діяльність» з позицій педагогіки розглядали В. Загвязінський, І. Зязюн, Н. Кузьміна, І. Підласий, В. Сластьонін, Д. Чернілевський та багато інших. У педагогіці діяльність – це спосіб буття людини в світі, здатність її вносити в дійсність зміни. Основні компоненти діяльності: суб'єкт з його потребами; мета, відповідно до якої перетворюється предмет в об'єкт, на який спрямовано діяльність, засіб реалізації мети, результат діяльності.

Осмислюючи думки науковців, можна твердити, що в суспільстві педагогічна діяльність функціонує як передача досвіду попередніх поколінь нащадкам та виступає як основа їхнього розвитку та самовдосконалення.

Педагогічна діяльність визначається як комплекс педагогічних дій. Найстійкіші компоненти в її структурі – конструктивна (усвідомлення перспектив своєї роботи, творче перероблення навчального матеріалу, проектування діяльності вихованців), організаторська, комунікативна (установлення взаємовідносин з дітьми та іншими учасниками освітнього процесу), гностична (вивчення методів впливу та об'єкту своєї діяльності), проектувальна (планування змісту та засобів функціонування педагогічного процесу) галузі. В. Володько додав до даної структури корективний або регулятивний компонент (здатність гнучко реагувати на зміни педагогічного

процесу, результати своєї діяльності) та наголосив, що організаторський компонент слід назвати управлінсько-організаторським, бо вихователь, крім організаційних питань, вирішує також і управлінські, що мають особливий і відмінний зміст.

Незважаючи на різноманіття поглядів стосовно трактування даного поняття чи компонентів, які становлять його суть, науковці єдині щодо творчого характеру педагогічної діяльності. Вихователь, який творчо працює, аналізує та узагальнює явища та факти, котрі спостерігає, не лише встановлює ті чи інші закономірності, а й визначає шляхи вдосконалення освітнього процесу в ЗДО. В нього розвивається наукове передбачення результатів своєї діяльності, яка наближається до дослідницької. Участь педагогів у наукових дослідженнях має характерну особливість сучасного етапу розвитку педагогічної науки та практики. Як зазначає С. Гончаренко, «творити, шукати, експериментувати, постійно оновлювати зміст і методи роботи з формування особистості учня є тепер не лише правом, а й обов'язком педагогів, що закріплено в Законі України «Про освіту».

Інновації в зарубіжній педагогіці почали досліджувати в 50-60-х роках минулого століття. Інформаційні центри з вивчення та узагальнення педагогічних новацій (Центр дослідження інновацій в освіті під егідою ЮНЕСКО, Азіатський центр педагогічних інновацій для розвитку освіти), періодичні видання в нашій країні та за кордоном (наприклад, «Інновации в образовании», «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми», «Information et innovation en education», «Education Innovation in the United States») свідчать про зацікавленість громадськості процесами, що відбуваються в освіті.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» остання визначається як така, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг. У «Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» записано, що інноваційна діяльність – розробка, розповсюдження та застосування освітніх інновацій.

В Україні створено нормативну базу діяльності закладів нових типів, комп'ютерну базу дидактичних, виховних та управлінських інноваційних ідей. У той самий час продовжується розробка науково-методичного забезпечення та програми діагностування інноваційної діяльності навчальних закладів України.

4. Співвідношення інновацій і традицій в освіті

Терміни «традиційне» навчання та «інноваційне» навчання запропоновані групою вчених у доповіді Римському клубу (1978), який звернув увагу світової наукової громадськості на неадекватність принципів традиційного навчання вимогам сучасного суспільства до особистості, її пізнавальних можливостей. Науковці виголосили, що «людина володіє невикористаними творчими здібностями і моральною енергією, які можна мобілізувати в процесі інноваційного навчання».

Серед головних проблем освіти, котрі потребують нагального вирішення, В. Кремень називає не досить чітке виокремлення базових знань, їхню неповну відповідність (зокрема тих, які відображені в програмах і підручниках) сучасним досягненням науки. «Людство стало на інноваційний шлях суспільного розвитку, коли мінливість стає визначальною рисою способу життя людини, тому поряд із засвоєнням базових знань перед сучасною освітою дедалі загальніше постає завдання навчити учня самостійно опановувати нові знання та інформацію, навчити навчатися, сприймати й продукувати зміни, виробити потребу в навчанні протягом життя. Учений наполягає на необхідності формування людей з інноваційним типом мислення, культури, з готовністю до інноваційного типу діяльності, оскільки лише

за умови створення такої особистості ми зможемо стати конкурентоспроможною нацією.

Поняття про «традиційний навчальний процес» у різних країнах подібні. Його основними усталеними рисами вважаються: одночасне заняття із цілим класом, повідомлення вчителем нового матеріалу, його відтворення учнями та оцінювання його результатів. У гонитві за масовістю освіти втрачається індивідуальність людини. Зорієнтованість на середнього вихованця, переважно репродуктивний характер освітнього процесу та авторитарні уявлення вихователів про стиль викладання стримують пізнавальну активність, незалежність мислення та творчість особистості. Знання, більшість з яких виявляються не потрібними в подальшому житті, засвоюються шляхом запам'ятовування навчального матеріалу, об'єм якого швидко та неухильно зростає з року в рік. У той самий час постійно йдуть пошуки організаційного оформлення навчання, «що зняли б недоліки заняття, зокрема його зорієнтованість на середнього вихованця, однаковість змісту й посередність темпів просування навчання, незмінність структури: опитування, виклад нового, завдання додому».

І. Глікман відзначає три головні підходи до освіти, до співвідношення запитів суспільства та особистості: а) соціально-державний; б) особистісний; в) соціально-особистісний. Для першого підходу, в якому виділяють два варіанти – авторитарний та маніпулятивний, є характерним перевага інтересів суспільства та держави над інтересами та потребами дошкільника. Педагогічна творчість в умовах авторитарної педагогіки вкрай обмежена, або взагалі неможлива. «Навіть просто застосувати ті знання, які педагог отримав під час навчання у ЗВО, виявляється зовсім не легко: вся робота визначається традиціями та вказівками Міністерства освіти і науки, які зазвичай конкретизують для ЗДО ті чи інші вказівки влади та рідко виходять за межі традицій».

У другому – переважають інтереси та запити здобувача дошкільної освіти, проте суспільні потреби залишаються не вирішеними. Сучасним вимогам суспільства та потребам особистості найбільш відповідає третій підхід, за якого зберігається спрямованість освіти, проте освітня система в цілому та кожний садок створює певні умови та можливості для вільного розвитку особистостей.

Сучасна людина живе в мінливому світі. Нововведення, інновації, зміни виступають необхідною умовою існування і розвитку матерії, її оновлення. Проте досліджуючи інновації, неможливо не розглядати їх у співвідношенні з традиціями, оскільки історія освітнього процесу є чергування традицій та інновацій, а поява абсолютно нового, не пов'язаного з існуючим, виявляється мало ймовірним.

Традиція (від лат. *Traditio* – передача) – «елементи соціальної й культурної спадщини, які передаються наступним поколінням і зберігаються впродовж тривалого часу в суспільстві чи в окремих соціальних групах. Традиції проявляються у вигляді усталених, стереотипізованих норм поведінки, звичаїв, обрядів...».

З. Абасов наголошує, що специфіка освіти як соціального інституту трансляції соціокультурної спадщини є в тому, що вона одночасно звернена до минулого й майбутнього. Це підкреслює взаємозв'язок традицій та інновацій. Одночасне співіснування традицій та інновацій – факт неминучий та необхідний. Як результат синтезу традиції та інновації формується нова освітня практика.

Учені наголошують необхідність оптимального співвідношення традицій та інновацій на кожному рівні розвитку. «У тих випадках, коли це співвідношення порушується, коли роль традицій занадто зростає, вони перетворюються в гальмо підвищення свідомості та активності людей, тобто набувають характер консервативних, реакційних традицій. І навпаки, коли інновації переважають над традиціями, суспільство стає нестійким, що свідчить про визрівання докорінних змін у соціальному розвитку».

Вартою уваги є думка Л. Ващенко, яка вказує на взаємозв'язок нових ідей з усталеними традиціями. Деякі визнаються і використовуються педагогами, інші – заперечуються. Всупереч консерватизму вчених, швидкий розвиток технологій змушує вихователів переглянути своє ставлення до дидактики, шукати нові підходи до цілей і завдань освіти.

Узагальнюючи думки науковців, ми визнаємо позитивну роль традицій у стабілізації наявних форм, збереженні освітньої системи від псевдоінновацій. Задля реалізації професійних амбіцій «псевдоноватори» нехтують експертизою, діагностикою інновацій, ігнорують інтереси вчительської спільноти, дітей, батьків, що веде до безладу та анархії, негативно впливає на освітній процес, відносини у педагогічному колективі, ставлення до модернізаційних процесів в освіті. Слушним виявляється попередження науковців про необхідність вивчення та контролю ситуацій, пов'язаних із появою педагогічних новацій, сприяння просуванню кращих у життя ЗДО, аналізу причин опору їм, пошуку шляхів їхнього подолання, моніторинг нововведень.

Зокрема, І. Підласий зауважує, що «новації і новаторство не просте заперечення наявної теорії і практики з деякою відносною новизною, а обов'язково прогресивні нововведення, що просувають практику вперед. У випадку іншого тлумачення під новаторство могло б підпадати і прожектерство, і відверті спекуляції, вибудовані на запереченні всього існуючого». За С. Сисоевою, «дійсну педагогічну творчість вихователя слід відрізнити від підрбок під неї – оригінальничання, прожектерства, волонтаристського підходу до освітнього процесу».

5. Термінологічне поле інноватики

Інновації в освіті є предметом досліджень багатьох учених в Україні та світі. Досить вагомими є напрацювання вітчизняних і закордонних науковців. Вивченням інновацій в освіті займається інноватика. За Н. Юсуфбековою *педагогічна інноватика* – це вчення про створення педагогічних новацій, їхню оцінку, освоєння педагогічним співтовариством, застосування й використання на практиці. Не всі вчені погоджуються із тим, що інноватика є самостійною наукою чи галуззю педагогіки. В. Полонський вказує, що для виділення самостійної науки потрібний новий об'єкт чи принципово новий метод дослідження, яких поки що немає. Виникла лише нова термінологія. Вчений вважає, що педагогічна інноватика – це лише один із напрямів у педагогічній науці. Л. Даниленко зауважує, що педагогічна інноватика є новим феноменом у сучасній педагогіці і ще знаходиться на етапі розробки.

У вітчизняній педагогічній теорії та практиці, в дослідженнях та літературі слову «інновація» передували інші терміни, а саме: «запровадження досягнень науки у практику», «використання педагогічних відкриттів», «оновлення педагогічної діяльності», «перебудова традиційних систем освіти», «передовий педагогічний досвід», «новаторський педагогічний досвід» і т.ін. Для вихователів, які працюють в інноваційному режимі, важливе значення має вивчення передового (позитивні результати діяльності педагога забезпечуються поєднанням оригінальних та традиційних форм, методів, прийомів і засобів) і новаторського (породжена радикально новою педагогічною ідеєю освітня, організаційно-педагогічна діяльність) педагогічного досвідів як джерела інноваційної діяльності, через які і відбувається найбільш ефективно і швидко просування досягнень науки в масову практику.

У той самий час із поширенням зв'язків між країнами світу після розпаду СРСР у процесі перекладу деяких понять з англійської були помічені термінологічні розходження. Виявилось, що вітчизняні педагогічні поняття не є адекватними

сучасним світовим педагогічним явищем. Саме так учені пояснюють появу термінів із спільним коренем «інноватика» в педагогічних словниках. Особливий смисл у дедалі рідшому використанні терміну «впровадження передового досвіду» вбачає С. Гончаренко, оскільки «впровадження так чи інакше передбачає тиск, насилля. Треба працювати над використанням або освоєнням цього досвіду, ... вибудувувати свої варіанти досвіду».

Слово «інновація» має латинське походження і означає оновлення, зміна, введення чогось нового. У той самий час це є запозиченням з англійської. Oxford Advanced Learner's Dictionary дає таке визначення слова: innovation – «the introduction of new things, ideas or ways of doing something» (запровадження нових речей, ідей чи методів виконання чого-небудь). Як термін воно вперше зустрічається в дослідженнях культурологів у XIX столітті і означає залучення деяких елементів однієї культури в іншу. Це його значення досі збереглося в етнографії. На початку XX століття термін «інновація» перейшов до економіки. Тоді виникла наука про нововведення, яка почала вивчати закономірності технічних нововведень у сфері матеріального виробництва. У 50-тих роках поняття «інновація» починають застосовувати щодо педагогіки, де стали вивчати різні зміни в системі навчання та виховання, методиці викладання, розвитку та функціонування навчальних закладів.

На особливостях застосування терміну «інновація» в різних сферах науки та економіки зосереджували свою увагу Т. Демиденко, О. Козлова. Історичний аспект цього терміну був предметом вивчення О. Попової, яка досліджувала етапи становлення та розвитку інноваційних педагогічних ідей в Україні XX століття.

Аналіз літератури та результатів досліджень виявив, що найбільші розбіжності у визначенні терміну «інновація» пов'язані із використанням споріднених термінів для його характеристики. К. Ангеловські визначає, що, хоча інновації супроводжують суспільство з моменту його виникнення, як педагогічна категорія вони є відносно молодими, що і є причиною істотних розходжень у розумінні сенсу цього поняття.

Привертає увагу тотожність понять «інновація» та «нововведення» та різниця між поняттями «інновація» та «новація». У літературі інновації (нововведення) розглядаються як:

– процес (Л. Ващенко, Л. Даниленко, Н. Лапін, Л. Подимова, Т. Поніманська, М. Поташник, В. Сластьонін та інші). Наприклад, В. Сластьонін і Л. Подимова розглядають нововведення як комплексний, цілеспрямований процес створення, розповсюдження і використання нового, метою якого є задоволення потреб та інтересів людей новими засобами, що веде до певних якісних змін системи і способів забезпечення її ефективності, стабільності та життєздатності. Л. Даниленко вважає, що інновації – це процес оновлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, який оптимізує досягнення її мети;

– продукт / результат (Л. Буркова, В. Паламарчук, В. Полонський, Б. Чижевський та інші). За В. Паламарчук, інновації – це результат зародження, формування й втілення нових ідей. На думку В. Полонського, інновації в сфері освіти є прикінцевим результатом інноваційної діяльності, який втілюється у вигляді нового змісту, методу, форми організації освітнього процесу чи вдосконалення технічного засобу навчання, яке використовується в практичній діяльності або в новому підході до соціальних послуг в освіті;

– ідея (К. Ангеловські, Ф. Брансуїк, Е. Роджерс). Ф. Брансуїк визначає інновацію як «ідею, дію або адаптовану ідею, або ті, для яких настав час реалізації». К. Ангеловські погоджується з Е. Роджерсом, для якого (ін)новація – це ідея, що є новою для конкретної особи. Немає значення, чи є ця ідея об'єктивно новою, чи ні;

– зміна (А. Пригожин, І. Перлакі). За І. Перлакі, інновація – будь-яка цілеспрямована, позитивна і прогресивна зміна матеріальних та нематеріальних

елементів (параметрів) організації, тобто будь-яка зміна, яка сприяє розвитку, росту та підвищенню ефективності роботи даної організації.

Слід відзначити, що для деяких науковців інновації є і процесом, і продуктом. Л. Даниленко з огляду на сутнісні ознаки розглядає інновації як процес (часткова або масштабна зміна стану системи і відповідна діяльність людини) і як результат (процес створення нового, що має конкретну назву «новація»). Учені розрізняють поняття «новація» («новий засіб») як певний засіб (нові ідеї, методи, методики, технології, програми тощо) та «інновація», яке ширше за змістом, оскільки означає процес, предметом якого є новації. За В. Паламарчук, обидва слова походять від лат. «пово» (новий, оновлювати) і означають уведення нових ідей у практику. При цьому новація – результат творчого пошуку особи або колективу, що відкриває принципово нове в науці і практиці, а інновація – результат зародження, формування і втілення нових ідей.

Дослідники радять розглядати інновації, враховуючи три головні параметри: сфери, до якої вони мають відношення, методу впровадження та змін, які вони спричиняють. При цьому сам процес створення інновацій має враховувати реалізацію трьох фаз, які йдуть одна за іншою в хронологічній послідовності: відкриття (виникнення нової ідеї), перше її застосування, поширення використання та запровадження ідей і рішень.

У своєму дисертаційному дослідженні Л. Ващенко розглядає педагогічні новації як «нові ідеї, засоби, технології, зорієнтовані на нові зміни різних структурних систем і компонентів освіти. Педагогічні інновації – це процес запровадження в практику освітніх ідей, засобів, педагогічних технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень педагогічних систем і структурних компонентів освіти. Дане поняття має сумарний характер і складається з двох форм: власне ідеї та самого процесу впровадження педагогічної новації».

Як синонімічні розглядає категорії «педагогічне нововведення», «педагогічна інновація», «інноваційна педагогічна діяльність», «інноваційний педагогічний процес» у своєму дослідженні І. Гавриш. Науковець також указує на комплексний характер інноваційної діяльності, а поняття «новація» трактує як новий засіб (технологія, методика, система тощо) .

Проаналізувавши різні визначення терміну «інновація» в літературі, ми вважаємо слушною думку І. Підласого та А. Підласого, що «інновації – це й ідеї, і процеси, і засоби, і результати, взяті в єдності якісного вдосконалення педагогічної системи». **Інновація** – це ідея, яка в процесі інноваційної педагогічної діяльності змінює й вдосконалює традиційні форми й методи організації освітнього процесу, результатом чого є інноваційний продукт, який оновлює педагогічну теорію і практику. Наша думка узгоджується з поглядами науковців, які зауважують, що формування задуму та його наступну реалізацію неможливо розділити на два чітко виділених етапи. Формування ідеї продовжується під час її реалізації. Так само вважає і В. Полонський, який наголошує, що початковий задум часто забувається, потім знову відроджується, набуваючи нових рис.

6. Специфіка інноваційного процесу в освіті

Оскільки термін «інновація» був запропонований на протигагу традиції, то можна додати, що *інновація – це альтернатива традиційному, усталеному, недосконалому та консервативному, нове, інше, незвичайне.*

Особливо важливою видається нам думка М. Бургіна про те, що старе – не те саме, що й не нове. «Якийсь предмет чи методика через певний час після запровадження перестають бути новими, але не стають й старими, а тим паче застарілими. Новизна – достатньо складна властивість, для вивчення якої корисною виявляється теорія абстрактних властивостей». Науковець пропонує декілька рівнів

новизни, найвищим з яких треба вважати абсолютно нове, якщо ніде і ніколи такого ще не було. Можлива локально-абсолютна новизна, якщо у даній сфері такої раніше не зустрічалось (зате в іншій сфері таке могло вже бути). За умовної новизни об'єкт вже був колись відомим (можливо, навіть, використовувався), але зараз про нього забули. Відома нормативна новизна (чи оригінальність): об'єкт вважається новим (або оригінальним), якщо відрізняється від інших, якими користуються зазвичай зараз. І є ще один рівень – це суб'єктивна новизна, коли об'єкт є новим для даної особи. Предмет чи явище може бути абсолютно новим для однієї людини, нормативно новим для даної спільноти (наприклад, в одній країні) і неновим для іншої спільноти (в іншій країні).

Л. Ващенко охарактеризувала основні ідеї та підходи до проблеми інноваційного розвитку освіти. Нею було виявлено такі аспекти:

- аксіологічний (ціннісний) - дозволяє вивчати феномен педагогічних нововведень одночасно з позиції задоволення потреб людини та вирішення завдань гуманізації суспільства, прагнення нового є цінністю, що завжди спонукала людину до змін;

- еволюційно-цивілізаційний – дозволяє розглядати інноваційний розвиток освіти як єдиний і цілісний еволюційний процес у загальній системі Універсалу;

- антропологічний – інноваційність освіти базується на діяльності педагога, його спрямованості на інтелектуальний, особистісний розвиток;

- екзистенційний – інноваційні процеси насичуються людським чинником, у системі управління акценти переносяться в напрямі підтримки, психологічного супроводу;

- гносеологічний – виявляє прикладне значення інноваційного розвитку освіти для вирішення конкретних завдань в сучасних соціокультурних умовах;

- структуралістичний – є визначальною особливістю педагогічних нововведень, зокрема щодо алгоритмізації дій і технологій;

- синергетичний – спирається на домінуючі в освітній діяльності самоорганізацію, самоосвіту, самоуправління з метою активізації сутнісних сил людини щодо самовдосконалення;

- діяльнісний – провідні позиції в такому контексті інноваційного розвитку освіти належать творчому чинникові;

- процесуальний – стратегія управління інноваційними процесами розглядається як стратегія управління якістю освіти;

- соціокультурний – полягає в амбівалентності стану сучасної української освіти, оскільки реформування, демократизація нашого суспільства сприяє педагогічній творчості, проте фінансова та політична криза у той самий час перешкоджають реалізації сміливих інноваційних проєктів.

За І. Гавриш, інноваційний процес – це циклічний процес переходу до якісно іншого стану, з ревізією застарілих норм і положень, ролей, а нерідко з їхнім переглядом. Об'єктивною основою нововведення є проблема заперечення старого та утвердження нового. Усвідомлення протиріччя є джерелом зародження нової ідеї. Учена доводить, що вивчати інноваційні процеси необхідно, рухаючись за спіраллю, оскільки кожний новий виток привносить нові елементи в їхню організацію та управління ними.

В. Полонський стверджує, що інноваційний процес – це умотивований, цілеспрямований, усвідомлений процес створення, засвоєння, використання та розповсюдження сучасних (або осучаснених) ідей (теорій, методик, технологій), актуальних та адаптованих для даних умов, співвідносних із певними критеріями.

Стійкою тенденцією останніх досліджень є застосування синергетичного підходу для вивчення інноваційних процесів, котрі відбуваються в освіті. «Як особливий напрям міждисциплінарних досліджень синергетика займається

вивченням поведінки складно організованих, відкритих систем, які взаємодіють із навколишнім середовищем, користуються його енергією, речовинами та інформацією. Одна з важливих задач синергетики – вивчення закономірностей та принципів, на яких ґрунтуються процеси самоорганізації, того, як із хаосу виникає порядок, а нестійкий стан змінюється стійким».

В. Волов висуває гіпотезу, що до нинішнього часу не було сформульовано стійкої системи принципів освіти як цілого, оскільки тільки в 80-х роках минулого століття Г. Хакен та І. Пригожин визначили синергетику як науку про найбільш загальні закони управління складними системами, без яких, як вважає науковець, практично неможливо розробити відповідні принципи і методи управління сучасною системою освіти.

З. Абасов не погоджується з думкою педагогічної спільноти, яка розглядає кризу освіти лише в негативному аспекті. З погляду синергетики «кризу (хаос, нестійкий, невірноважений стан) можна розглядати і конструктивно як механізм самоорганізації складних систем, як один з етапів їхнього розвитку, що готує місце для переходу до більш якісного та стійкого стану». На думку науковця, синергетичний підхід має також суттєве значення для світосприймання всіх, хто пов'язаний з освітою, оскільки звільняє від очікування того часу, коли стабільність і порядок самі по собі стануть домінуючими тенденціями. Вирішення одних проблем породжує інші. Саме усвідомлення цього повинне сформувати готовність до постійного пошуку, виробити так звану «звичку передчуття».

7. Проблеми класифікації педагогічних інновацій

Нині в літературі є чимала кількість класифікацій інновацій. Однак загально визнаної системної класифікації досі не створено. Учені зауважують, що довершену класифікацію нововведень важко створити, оскільки в залежності від ознаки, яка береться до уваги, одну і ту саму інновацію можна зустріти в різних типологічних групах.

Ґрунтовно проаналізували наявні класифікації нововведень та запропонували власні К. Ангеловські, М. Бургін, В. Волов, Л. Даниленко, О. Козлова та інші.

К. Ангеловські класифікував інновації за чотирма критеріями. За першим критерієм (сфера реалізації новацій) він виділив нововведення

1) у змісті освіти, 2) у технології, 3) в організації, 4) у системі та управлінні, 5) в освітній екології.

За другим критерієм (виникнення новацій) нововведення поділяються на а) систематичні, планові, попередньо задумані, б) стихійні, спонтанні, випадкові.

В залежності від розмаху та глибини новаторських заходів (третій критерій) можна вести мову про: а) масові, глобальні, радикальні, стратегічні, систематичні, суттєві та б) часткові, малі. За характером виникнення інновацій (четвертий критерій): а) зовнішні і б) внутрішні.

У класифікації М. Бургіна нововведення поділяються в залежності від послідовності запровадження (розширений, проміжний, однорідний); наявних обмежень (детерміновані, природні); початку запровадження (спонтанні та ініційовані) та їхньої реалізації (вільні та контрольовані). З точки зору управління контрольованими та ініційованими нововведеннями інновації можна поділити на наукові, науково-адміністративні, адміністративно-наукові та політико-адміністративні.

За Л. Даниленко освітня інновація характеризується «новизною в галузі психолого-педагогічних, соціально-економічних та науково-виробничих досліджень, спрямованих на значне покращення освітнього процесу і виражених у вдосконалених чи нових: освітніх системах (дидактична, виховна, управлінська); складниках освітнього процесу (мета, зміст, структура, форми, методи, засоби,

результати); освітніх технологіях (дидактичні, виховні, управлінські); наукових та науково-методичних розробках, технічних пристроях і установках для закладів і установ освіти; нормативно-правових документах, що регламентують діяльність закладів і установ освіти». До *соціально-економічних* інновацій учена відносить сучасні технології розвитку особистості, нововведення у правове забезпечення системи освіти, нововведення в економіку освіти; до *науково-виробничих* – комп'ютеризацію і телекомунікацію процесів, матеріально-технічне оснащення; до *психолого-педагогічних* – нововведення у навчальному, виховному й управлінському процесах. Л. Даниленко класифікує педагогічні інновації:

- за рівнями освіти (початкова, базова, повна середня);
- за типом інновації (оновлення освітньої системи, змісту освіти, виховання, управління);
- за стадією реалізації інновації (в експерименті, апробується, масово розповсюджується, зберігається);
- за рівнем управління (на загальнодержавному рівні при МОН України, при обласних управліннях освіти);
- за рівнем наукового керівництва (АПН України, ВНЗ);
- за складовими та компонентами педагогічного процесу (масштабні, локальні).

Систематизуючи поняття нововведень, О. Козлова класифікувала їх за типом (оперативні і стратегічні, завершені й незавершені, одиничні й масові, успішні та неуспішні, своєчасні й несвоєчасні); за об'ємом (часткові, модульні, системні); за об'єктом (змістові, технологічні, організаційні); за соціальними наслідками ; за своїм інноваційним потенціалом (радикальні, комбінаторні, модифікаційні); за принципом ставлення до попереднього (заміщуючі, відмінюючі, зворотні, ретровведення).

Цю класифікацію доповнює І. Дичківська. Науковець поділяє інновації залежно від місця появи (у науці та практиці), від часу появи (історичні, сучасні), від рівня очікування, прогнозування і планування (очікувані/планові та неочікувані/незаплановані), від галузі педагогічного знання (виховні, дидактичні та історико-педагогічні).

8. Синергетичні особливості педагогічних інновацій

Згідно з принципом синергетики, в складноорганізованій системі наявні швидкі та повільні змінні. В. Волов інтерпретує це таким чином: повільні змінні – це такі освітні інновації, до яких залучається весь освітній простір на тривалі (історичні) періоди часу. Їх можна назвати фундаментальними. Швидкі змінні – це нововведення в освіті, які базуються на фундаментальних інноваціях. Вони поділяються вченим на прикладні та особисті. До прикладних інновацій відносяться загальнодержавні, регіональні і місцеві, а до особистих – творчі нововведення методичного, дидактичного, організаційного та виховного характеру, які запроваджуються вихователем у ЗДО або викладачем у ЗВО.

Запорукою успішної інноваційної діяльності вчителя є також його обізнаність щодо етапів інноваційного процесу або життєвого циклу інновацій. Це питання висвітлюється в працях таких учених: З. Абасов, І. Дичківська, В. Загвязінський, Н. Лапін, Л. Подимова, В. Полонський, В. Сластьонін та інші.

Життєвий цикл інновацій залежить від їхнього походження, а саме: теоретичного чи практичного. Також науковці звертають увагу на залежність життєвого циклу інновацій не стільки від послідовності та завершеності етапів, а від «надійності «стиків», котрі забезпечують взаємозв'язок усіх стадій, швидкості переходу від одного етапу до іншого».

Інновації, котрі виникли завдяки теоретичному джерелу, проходять через наступні етапи: виникнення нової концепції та її поширення, претендування на

широкий загал та унікальність; поступове «прийняття» теорії практикою, «захоплення» нею й очікування «дива», негайного ефекту. Далі концепція починає працювати, проте «дива» не відбувається, починається стадія «охолодження» та розчарування. На останньому етапі теорія удосконалюється, прилаштовується до змінних обставин, виникає потреба в її перетворенні, інтеграції з іншими ідеями.

Інновації, породжені практикою, проходять у своєму розвитку інший шлях: народження ідеї та її поступова реалізація в методичних засобах; довготривала й виснажлива боротьба за визнання розробок, які претендують на універсальність. Наступним кроком є усвідомлення наукових ідей, які є основою експерименту, свого місця серед наукових пошуків, вкладу в теорію; інтеграція з іншими підходами та пошуками, усвідомлення винайдених ідей та підходів у системі теорії та практики (що теж не завжди відбувається).

Найбільш виваженим ми вважаємо «життєвий цикл» педагогічних інновацій, запропонований Л. Даниленко, оскільки науковець внесла до цього процесу не лише етапи зародження, розповсюдження, освоєння інновацій, а також їхню експертизу та апробацію, що нині виявляється дуже важливим. Доречним та обґрунтованим є також розмежування ученою понять «інноваційна діяльність» та «інноваційна освітня діяльність». Під інноваційною діяльністю вона розуміє процес внесення нових елементів у традиційну систему, створення та використання інтелектуального продукту, доведення нових оригінальних ідей до реалізації їх у вигляді готового товару (послуги) на ринку; під інноваційною освітньою діяльністю – процес внесення інновацій у навчання, виховання й управління закладами (установами, організаціями) освіти.

9. Головні аспекти інноваційної діяльності педагога

До головних аспектів інноваційної діяльності науковці відносять: найвищий ступінь творчості, педагогічне винахідництво; чутливість до потреб вихованців, суспільства; усвідомлення власних потенційних здібностей та бажання їх реалізувати; сконцентрованість на завданні реалізації нового, незалежного, критичного мислення; постійне живе сприйняття світу; свобода від авторитарних поглядів; здатність визначити ключові професійні проблеми та накреслити перспективи їхнього вирішення. Вони вказують на зв'язок інноваційної діяльності з відмовою від стереотипів, штампів у навчанні, вихованні та розвитку особистості дитини.

Для І. Гавриш інноваційна професійна діяльність педагога – це комплексна діяльність, спрямована на створення, впровадження та розповсюдження освітніх новацій. Її судження знаходить логічне продовження в тлумаченнях В. Адольфа і Н. Ільїної, І. Дичківської, котрі визначають інноваційну діяльність як цілеспрямоване запровадження освітнім закладом нововведень (засноване на осмисленні практичного педагогічного досвіду) з метою поліпшення якості освіти, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики. І. Дичківська вказує, що в закладах нового типу інноваційна діяльність виконує стабілізаційну і пошукову функції, які відображають різні і взаємопов'язані рівні педагогічної діяльності у процесі її саморозвитку – репродуктивний (відтворюючий) і продуктивний (творчий). Продуктивна діяльність пов'язана з формулюванням нових цілей і досягненням їх за допомогою нових засобів. Інноваційна педагогічна діяльність є одним із видів продуктивної діяльності.

Проаналізувавши літературу, ми дійшли висновку, що *інноваційна педагогічна діяльність – найвищий ступінь педагогічної творчості, процес генерації інноваційних ідей, їхнього запровадження та розповсюдження, оновлення педагогічної теорії та практики, альтернатива консервативному, традиційному, усталеному та авторитарному стилю діяльності.*

Ми погоджуємось із З. Абасовим, що «інноваційна діяльність – прояв надситуативної активності особистості, вихід суб'єкта за межі даної ситуації, за рамки початкової, нормативної діяльності. При цьому змінюється педагогічна позиція вихователя, відбувається трансформація в його професійно-особистих установках, мотивах, цілях, операційних, рефлексивних компонентах його праці, у предметі та об'єкті педагогічного впливу – дітях».

Темпи розгортання інноваційного процесу залежать від середовища, яке його продукувало та ініціатора змін. Внутрішньому інноватору простіше порозумітися з колегами, усвідомити чинники їхніх проблеми, такі нововведення краще сприймаються педагогами. Проте зовнішньому інноватору легше бути незалежним, його точка зору сприймається краще. «Зовнішній інноватор може краще діагностувати школу, її культуру, комунікацію із зовнішнім середовищем, систему управління ЗДО, запропонувати інновацію для впровадження і здійснювати її науковий супровід». Тому найбільш прийнятною і бажаною ситуацією є поєднання ініціативи зовнішнього та внутрішнього інноватора, врахування інтересів педагогічного колективу, взаємоузгодження їхніх позицій і дій.

С. Гончаренко наголошує, що позитивний ефект від нововведення можна очікувати лише за умови його авторського варіанту, колективного, творчого пошуку як педагогів, так і дітей, зацікавленості та ініціативи тих, хто потребує цього. «Поширювати і впроваджувати треба, дотримуючись вказівки К. Ушинського. не сам досвід, а передусім ідею, думку, вилучену з досвіду, підходи, закономірності. ... У всіх випадках необхідно враховувати, чи визріла в колективі потреба у використанні певного досвіду, чи зрозумілі цілі і завдання роботи, а також чи достатньо знайомі педагогам (а в більш загальному вигляді також батькам і громадськості) – теоретичні основи і передбачувані вигоди нововведення».

Отже, відповідно до здійсненого дефінітивного аналізу основних понять педагогічної інноватики, ми вважаємо, що *інновація зароджується як ідея, що реалізується в процесі інноваційної діяльності, яка змінює та вдосконалює традиційні форми й методи організації освітнього процесу і в результаті ми одержуємо інноваційний продукт, який оновлює педагогічну теорію та практику.*

Як альтернативу усталеному й авторитарному стилю діяльності, найвищий ступінь педагогічної творчості ми розглядаємо інноваційну педагогічну діяльність.

Узагальнюючи думки науковців, ми акцентуємо на необхідності підготовки студентів не тільки до реалізації, освоєння та розповсюдження запозичених інновацій, але й до генерації власних ідей та їхнього запровадження на практиці. Значну роль у темпах та якості розгортання інноваційних процесів у сучасній школі відіграють не лише зовнішні обставини та вказівки згори, а суб'єктивний чинник, особисті якості вихователів, їхня інноваційна культура, поведінка та мислення, знання, вміння й навички, сформовані під час навчання у ЗВО.

Література:

1. Абасов З. Жизненный цикл педагогических инноваций / З. Абасов // Инновации в образовании. – 2007. – № 8. – С. 13-20.
2. Абасов З. Инновации в образовании и синергетика / З. Абасов // Alma mater (Вестник высшей школы). – 2007. – № 4. – С. 3-8.
3. Бех І. Принципи інноваційної освіти / І. Бех // Освіта і управління. – 2005. – № 3-4. – С. 7-20.
4. Биков В.Ю. Підвищення значущості інформаційно-комунікаційних технологій в освіті України / В.Ю. Биков // Педагогіка і психологія. – 2009. – №1. – С.28-33.

5. Будас Ю.О. Готовність студентів до майбутньої інноваційної педагогічної діяльності / Ю.О. Будас // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – Вип. 120.- Черкаси, 2008. – С. 54-58.
6. Будас Ю.О. Формування особистості вчителя як суб'єкта інноваційної діяльності / Ю.О. Будас // Професійна підготовка педагогічних кадрів в умовах інноваційної перебудови української національної освіти: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку: Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції (11 жовтня 2007р.). – Хмельницький: ХГПА, 2007. – С. 166-170.
7. Волов В.Т. Инновационные принципы системы образования / В.Т.Волов // Педагогика. – 2007. – № 7. – С. 108-114.
8. Даниленко Л. Менеджмент інновацій в освіті / Л. Даниленко. – К.: Шк. світ, 2007. – 120 с.
9. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
10. Дмитренко М.А. Інноваційний розвиток України в умовах глобалізації й інформаційної революції / М.А. Дмитренко / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова; Інститут дослідження проблем держ. безпеки. – К.: Знання України, 2009. – 339 с.
11. Коломієць А. Показники, рівні та чинники розвитку науково-методологічної культури педагога / А.Коломієць, Д.Коломієць // Молодь і ринок. – 2009. – №2. – С.56-59.
12. Паламарчук В.Ф. Першооснови педагогічної інноватики / В.Ф. Паламарчук. – Т.1. – К.: ОсвітаУкраїни, 2006. – 420 с.
13. Шалда Н. Упроваджуємо інновації: як відстежити результативність? [Текст] / Наталія Шалда // Дошкільне виховання. – 2019. – № 4. – С. 21-25.

Тема 2. Інноваційна компетентність педагога як наукова проблема

План

7. Сутність готовності педагогів до інноваційної діяльності
8. Структурні компоненти готовності педагогів до інноваційної діяльності
9. Мотиваційний компонент
10. Особистісно-креативний компонент
11. Технологічний компонент
12. Рефлексивний компонент

1. Сутність готовності педагогів до інноваційної діяльності

Вітчизняний і зарубіжний досвід засвідчують невпинний пошук нових концептуальних підходів щодо структурування і прогнозування освітніх систем, які надавали б пріоритет особистісно суб'єктивному фактору в процесі створення реальних технологічних програм. У цьому відношенні великі потенційні можливості містяться в застосуванні новітніх технологій (сукупності засобів і методів навчально-виховного процесу, спрямованих на досягнення прогнозованого результату), індивідуально орієнтованого підходу щодо підготовки фахівців у ЗВО. Розв'язання означеної проблеми вимагає оновлення системи освіти в цілому і системи професійно-педагогічної підготовки вчителя, що є інтегративною цілісністю взаємопов'язаних і взаємообумовлених компонентів (суспільно-економічного, спеціального, психологічного та загально - культурного), що мають спільну мету, спрямовану на забезпечення всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

Впровадження технологій у сферу освіти сприяє розв'язанню проблеми щодо їх якісного впливу на зміст, методи та організаційні форми навчання, які, у свою чергу, створюють умови для процесу оновлення в галузі підготовки майбутніх вихователів.

В. Володько диференціював психолого-педагогічні передумови успішної та творчої діяльності педагога на особистісні (базові) та ситуативні (процесуальні). До базових передумов учений відносить: знання, навички, вміння; позитивні риси спрямування особистості; прояв темпераменту відповідно до вимог діяльності; сприятливі особливості характеру (доброзичливість, тактовність, чуйність, вимогливість, справедливість, витриманість, уважність, наполегливість, рішучість, винахідливість, дотепність тощо); педагогічні та організаторські здібності. До ситуативних передумов, за В. Володько, належать: чітке розуміння завдань сьогодення, ситуативні мотиви діяльності, психічні пізнавальні процеси; стенічні, психічні прояви тощо.

Готовність майбутніх вихователів до ПД є складовою частиною феномену «готовність до педагогічної праці». Як свідчить аналіз наукових джерел, це питання активно розробляється в Україні та за її межами. Численною є кількість наукових напрацювань. Однак остаточного вирішення, як визнають дослідники, ця проблема поки що не одержала ні на теоретичному, ні на практичному рівнях. Учені вказують на неоднозначність трактування термінів педагогічної інноватики, недостатнє обґрунтування моделі формування підготовки майбутніх фахівців до інноваційної діяльності, значні розбіжності в компонентах, які включають до інноваційної діяльності, а звідси – незавершене і недосконале практичне вирішення підготовки студентів до такої діяльності.

Феномен «готовність до ПД» в науковій літературі визначається як:

– інтегративна якість особистості, що, становлячи собою єдність особистісних і операційних компонентів, забезпечує ефективність цієї діяльності (Л. Подимова, В. Сластьонін);

– особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння

ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії (І. Дичківська);

- складне, багато структурне утворення, в якому знаходять прояв психологічний, теоретичний та практичний аспекти. Воно повинне проходити через формування професійного духу, самосвідомості, мистецтва рефлексії, глибокого переконання в необхідності працювати в інноваційному режимі (Н. Клокар);

- позитивне, емоційне ставлення до педагогічних інновацій, гуманістичних ціннісних орієнтацій, зацікавленість інноваційною роботою вчителя та систематичне ознайомлення з нововведеннями в галузі освіти, сформоване педагогічне творче мислення, розвиток креативних здібностей та рефлексивних умінь (Т. Демиденко);

- показник здатності вчителя нетрадиційно вирішувати актуальні для особистісно орієнтованої освіти проблеми (Г. Сиротенко);

- це стійка сукупність усіх необхідних компонентів, зв'язків, залежностей, відношень, властивих цьому процесу як педагогічному феномену (І. Гавриш).

У той самий час додамо власне бачення суті цього поняття. Результати освіти в світі нині пов'язують з компетенціями людини, а компетентнісний підхід відповідає прийнятій у більшості країн загальній концепції освітнього стандарту. Як відомо, компетентність (від лат. *Competens* – належний, відповідний) – сукупність знань і умінь, необхідних для ефективно професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію; кваліфікаційна характеристика індивіда в момент включення його в діяльність.

Як інтегральну професійно-особистісну характеристику розглядають професійно-педагогічну компетентність Д. Чернілевський, В. Моїсєєв, А. Шаповалов. «Вона визначається готовністю та здатністю виконувати професійно-педагогічні функції у відповідності до прийнятих у соціумі на даний момент норм та стандартів». Суть компетентнісного підходу діти розглядають у розширені освітнього простору за межі формальної освіти в паралельні структури системи неперервного навчання та формування навичок діяльності в конкретних умовах. Також вони наголошують на необхідності змін освітнього процесу, так як формування компетентностей потребує створення певних навчальних ситуацій.

Р. Баскаєв визначає, що зміст сучасної освіти зорієнтований нині на практичне знання, яке можна одержати, якщо об'єднати знання технічні та методичні, котрі вказують, що і як потрібно робити для вирішення конкретної практичної задачі, та гуманітарні, які вказують на соціокультурний контекст дій та джерела наших власних чи запозичених цілей та засобів. У той самий час компетенції повинні гнучко та оперативно пристосовуватися під потреби практики.

І. Дичківська визначає інноваційну компетентність педагога як систему мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі з дітьми. З таким визначенням дещо не погоджуються Л. Петриченко, оскільки, на її погляд, воно обмежує творчий характер інноваційної професійної діяльності, зводить інноваційну компетентність вихователя до репродуктивного рівня. Інноваційну компетентність педагога вона розглядає як сукупність певних метакомпетенцій, що забезпечує здійснення ним усіх етапів професійної діяльності: від моделювання та прогнозування до впровадження нововведення. До таких метакомпетенцій Л. Петриченко відносить інформаційно-гностичну, інтелектуально-творчу, регулятивну, організаційно-комунікативну та дієво-творчу компетентності.

Ми поділяємо думку науковців щодо близькості суті понять “готовність до професійної (інноваційної) діяльності” та “професійна (інноваційна) компетентність”. Вважаємо, що поняття *готовність до ПД* та *інноваційна компетентність майбутнього вихователя* є тотожними. Тобто готовність до ПД можна тлумачити як *сформовану в майбутніх вихователів компетентність*

вирішувати проблеми, завдання чи питання, котрі пов'язані із запровадженням, розповсюдженням інновацій або їхнім створенням.

2. Структурні компоненти готовності педагогів до інноваційної діяльності

Як свідчить аналіз наукової літератури, науковці досі не можуть дійти згоди щодо компонентів, які утворюють структуру готовності до ПД.

Н. Клокар переконана, що готовність вихователя до ПД має проходити через формування професійного духу, самосвідомості, мистецтва рефлексії, глибокого переконання у необхідності працювати в інноваційному режимі. До структурних компонентів вона відносить мотивацію, знання про предмет та способи діяльності (когнітивний компонент), а також професійні навички й уміння (процесуальний компонент).

Російські науковці В. Адольф та Н. Ільїна виділяють змістовий (знання та уміння, рефлексія), організаційний (створення інноваційного освітнього середовища) та результативний (розробка засобів моніторингу і здійснення моніторингових досліджень, пов'язаних із підготовкою педагога до інноваційної діяльності) компоненти.

І. Гавриш вважає, що процес становлення майбутнього педагога як суб'єкта ПД повинен мати цілісний характер в єдності функціональних і особистісних компонентів. На першій градації до логічної структури готовності до ПД науковець вносить такі компоненти як мотиваційний, інформаційний, процесуально-діяльнісний, готовність до педагогічного цілеутворення, а також такі професійно важливі якості, як критичність і креативність мислення педагогів.

За Л. Даниленко, структура ПД є багатокомпонентною і визначена в психолого-педагогічній літературі філософською, мотиваційною, креативною, технологічною та рефлексивною складовими. «Філософський компонент забезпечується роллю філософії в житті особистості і суспільства, розумінням нею швидкоплинних процесів, що відбуваються у світі, усвідомленням сучасних галузей філософії; креативний – передбачає формування нового типу мислення (дивергентного, системного, теоретичного, нелінійного) й нового ставлення до світу, що потребує кардинальної переоцінки цінностей, пошук відповідей на глобальні проблеми; мотиваційний компонент розглядається як здобуття суб'єктом адекватного особистісного розуміння професійної діяльності у системі інших видів діяльності; рефлексивний – характеризується системою постійного порівняння результатів якості діяльності з передбачуваними чи запланованими; технологічний – забезпечується знаннями сучасних технологій діяльності і характеризується відповідним рівнем кваліфікації працівників». У той самий час зміст готовності керівників ЗДО до управління інноваційною діяльністю Л. Даниленко визначає як поєднання мотиваційно-діяльнісного, когнітивного та особистісного компонентів.

До згаданих компонентів О. Козлова додає валеологічний, оскільки вона переконана, що педагогічні нововведення можуть бути прийнятними лише за умови готовності вихователя до формування відповідальності за власне здоров'я та здоров'я дітей, усвідомлення цінності життя, не порушують встановлені гігієнічні норми та не вступають у протиріччя із валеологічними нормами.

Т. Демиденко визначає готовність до ПД як складну інтегровану якість особистості, суть якої становлять мотиваційно-ціннісний (ставлення педагога до інноваційної діяльності як до гуманістичної та перетворювальної, бажання розвивати особисті здібності, вдосконалювати педагогічну роботу), інформаційно-діяльнісний (ознайомленість зі змістом, структурою та особливостями інноваційної діяльності, сучасними нововведеннями, сукупність необхідних знань, умінь та навичок) та рефлексивний (самоаналіз та самокорекція діяльності) компоненти у взаємодії.

У структурі підготовки педагога до ПД Л. Петриченко виділяє такі структурні компоненти (етапи): мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-когнітивний, діяльнісно-творчий, аналітико-рефлексивний.

В. Сластьонін та Л. Подимова поділяють компоненти ПД на структурні (мотиваційний, креативний, технологічний і рефлексивний) та функціональні. «Зрозуміти основні функції інноваційної діяльності вихователя можна лише враховуючи специфіку його професійних дій, різноманіття відносин і спілкування, системи мотивів, ціннісних орієнтацій, рівня креативності та рефлексії». До функціональних компонентів науковці відносять особистісно-мотивовану переробку та оцінку нововведень; прийняття рішень про використання нового та формування цілей інноваційної діяльності; корекцію й оцінку концептуальних підходів, планування етапів експериментальної роботи, прогнозування труднощів, упровадження нового в педагогічний процес. Готовність до ПД вчені досліджували за такими критеріями: сприйнятливість до педагогічних інновацій, творча активність, методологічна й технологічна готовність до впровадження нового, педагогічне інноваційне мислення, культура спілкування, а також виділили рівні: репродуктивний, евристичний та творчий.

Скомпонована нами таблиця (табл.1.1) презентує уявлення науковців про структурні елементи готовності до ПД.

Таблиця 1.1

Порівняльна таблиця структурних компонентів готовності до ПД

Н. Клокар	мотиваційний; когнітивний; процесуальний
В. Адольф, Н. Ільїна	змістовий; організаційний; результативний
Л. Даниленко	філософський; мотиваційний; креативний; технологічний; рефлексивний
О. Козлова	філософський; мотиваційний; креативний; технологічний; рефлексивний, валеологічний;
Т. Демиденко	мотиваційно-ціннісний; інформаційно-діяльнісний; рефлексивний
І. Дичківська	мотиваційний; креативний; когнітивний; рефлексивний
Л. Петриненко	мотиваційно-ціннісний; інтелектуально-когнітивний; діяльнісно-творчий; аналітико-рефлексивний
В. Сластьонін, Л. Подимова	структурні: мотиваційний, креативний, технологічний, рефлексивний функціональні: особистісно-мотивована переробка та оцінка нововведень; прийняття рішень про використання нового та формування цілей інноваційної діяльності; корекція й оцінка концептуальних підходів, планування етапів експериментальної роботи, прогнозування труднощів упровадження нового в освітній процес
І. Гавриш	мотиваційний, інформаційний, процесуально-діяльнісний, готовність до педагогічного цілеутворення, професійно важливі якості, як критичність і креативність мислення педагогів

Унаслідок порівняння структурних компонентів готовності майбутніх педагогів до ПД, які виділяють науковці, ми зробили висновок, що суть цього процесу становлять такі компоненти:

- мотиваційний;
- особистісно-креативний;
- технологічний;
- рефлексивний

Мотивацію трактують як систему «мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки». Педагог інноваційного спрямування – це людина із чіткою мотивацією інноваційної діяльності та визначеною інноваційною позицією, здатний не лише підтримувати інноваційні процеси, а й ініціювати їх. Саме мотивація є найбільш вагомим та дієвим компонентом здійснення інноваційної діяльності. Його виділяють усі науковці, адже без бажання та зацікавленості вихователя в результатах своєї діяльності не можливо одержати якісний продукт.

Суб'єктивний чинник визнається дослідниками запорукою успішного запровадження новацій, оскільки творчі здібності, індивідуальність вихователя не дозволяють автоматично, без змін тиражувати педагогічний досвід. «Педагог-новатор виступає і в ролі носія певної новації, і в той же час творця чи її модифікатора під час запровадження. Новатори – це ті, хто ставлять собі за мету введення нового. Поміж інших їх виділяють високий інтелектуальний потенціал, критичне відношення до дійсності, спрямованість на пошуки альтернативи її недосконалості».

Зрозуміти чинники, які впливають на небажання педагогів займатися інноваційною діяльністю, допомагає теорія американського психолога А. Маслоу, котрий поділив потреби людей на сім рівнів та розмістив їх у формі піраміди. На найнижчих рівнях він розмістив головні фізіологічні потреби, такі як їжа, житло, безпека, любов. Потреби вищих рівнів є більш складними і відносяться до потреб зростання людини. Це саморозуміння, бажання пізнавати, самоактуалізація. За А. Маслоу, «it is only when basic physical needs and the needs for love and self-esteem are met that the individuals strive to meet higher order needs» – лише коли головні фізіологічні потреби, прагнення кохання та самоповаги задоволені, особистості жадають вищих потреб. Будь-який талант, будь-яку здатність вчений розглядає як своєрідну мотивацію, потребу, вроджену якість людини, незалежну від обставин та умов, що склалися.

Проаналізувавши економічну та політичну ситуацію в нашій країні, можна зробити висновок, що негаразди зі здоров'ям, матеріальна незадоволеність, духовне зубожіння є вагомими чинниками, котрі впливають на мізерну кількість “новаторів” та “передовиків” серед педагогів. Слід визнати, що в педагогічні ЗВО нині більшість поступає не заради роботи з дітьми, а лише для одержання диплому про вищу освіту. Економічна криза в країні впливає на рішення здібних, талановитих молодих людей віддавати перевагу тим професіям, які дають значно вищий прибуток, ніж освіта. Лише третина абітурієнтів планує стати вихователями після закінчення ЗВО. До тепер актуальним є зауваження Ф. Гоноболіна, зроблене ще в 1975 р., про те, що «навіть ті, котрі вибрали освітній заклад, відчуваючи цікавість та схильність до педагогічної роботи, далеко не завжди мають необхідні для цього риси. У той самий час зустрічаються люди, які мають певні задатки вихователя, але котрі поступили в інші вузи, так як у садку вони не змогли розібратися ані в своїх здібностях, ані в своїх нахилах».

Наша думка узгоджується з позицією багатьох учених щодо незадовільного відбору кандидатів у майбутні вихователі. Наприклад, К. Ангеловські наполягає, що замість здібних молодих людей, які свідомо обрали професію вихователя, до педагогічних ЗВО приймають доволі слабкі кандидатури, більшість з котрих вступають туди зовсім з інших причин. Згідно з дослідженням науковця в професії вихователя студентів приваблює сприятливий робочий час, а відштовхують труднощі, велика відповідальність, низький статус в суспільстві та особливо – низькі доходи.

Науковці вже давно звертають увагу на необхідність вирішувати проблему ще в період профорієнтації та профвідбору. «Саме тут закладаються основи професійної

відповідальності вихователя і саме тут сьогодні ми маємо серйозні прорахунки. Існуюча практика відбору не виправдовує себе. В. Гашимова зазначає, що добираючи абітурієнтів до педагогічного ЗВО, слід урахувувати їхній рівень креативності, «бо коли він низький, то знання, уміння і навички, набуті у педагогічному ЗВО, не повною мірою забезпечать майбутню творчу діяльність».

А. Каспражак вказує на доцільність запровадження неперервної педагогічної освіти та дотримується думки, що не всі студенти, майбутні вихователя, можуть стати дослідниками. Студентами педагогічних ЗВО можуть стати ті, хто пройшов допрофесійну і початкову професійну підготовку в педагогічних гімназіях, ліцеях чи класах. Після отримання базової освіти лише частина студентів, яка виявила схильність до дослідницької роботи, продовжує навчання.

3. Мотиваційний компонент

Мотиваційний компонент готовності до ПД тісно пов'язаний із особистістю вихователя, його особистісними якостями, рівнем креативності. Без сумніву, влада та суспільство впливають на розвиток інноваційних процесів. Авторитаризм влади, стан економіки, уніфікація форм освіти деформують і гальмують педагогічну творчість. Але в певні моменти соціально-економічного розвитку ці чинники не спрацьовують. «Суб'єктивний фактор починає домінувати: він визначається особистістю самого новатора, наскільки глибоко та масштабно він підходить до вирішення проблеми; наскільки нетрадиційними є його підходи; наскільки виважено та розумно він може організувати та проаналізувати свій досвід; наскільки рішуче він проводить свої ідеї в життя...».

Дійсно інноваційні ідеї виникають та пробивають собі шлях не завдяки, а всупереч різним перепонам. Внутрішнє «Я» вихователя підштовхує його до змін, змушує відступити від шаблону, традиції. Незадоволення результатами існуючої злагодженої, проте стереотипної й консервативної, системи навчання поступово зміцнює переконання педагога щодо необхідності запровадження нових, свіжих ідей, здатних урізноманітнити освітній процес та значно покращити його результати. Від рішучості вихователя, здатності відстоювати власну точку зору залежить в першу чергу доля інновації. Доречно згадати імена видатних вітчизняних та іноземних педагогів-новаторів, які всупереч загальноприйнятій думці, системі й опору суспільства створювали й втілювали в життя просвітницькі ідеї, прогресивні педагогічні технології, доводили необхідність використання своїх рекомендацій на практиці. Це М. Єфименко, котрий запропонував відмінне від загальноприйнятого розуміння суті фізичного виховання; О. Дорошенко, Н. Лубенець, С. Русова, найактивніші прихильники педагогічної системи М. Монтесорі, які започаткували суспільне дошкільне виховання в Україні на початку ХХ століття; В. Біблер, І. Берлянд, С. Курганов, автори концепції «Школа діалогу культур», учасники новаторського руху 80-х рр. ХХ ст. В. Шаталов, Ш. Амонашвілі, І. Волков та багато інших. Імперативний характер традиційного педагогічного процесу, під час якого дитину примушують до навчання, не рахуючись із її задатками чи інтересами, підкоряють своїй волі, наголос на репродуктивному мисленні, ігнорування особистості дошкільника є головними чинниками, котрі змусили вихователів шукати інший підхід до основи побудови освітнього процесу. Ш. Амонашвілі наголосив, що «головне в навчанні не стільки той предмет, стосовно якого воно відбувається, скільки розвиток тих сил, що активізуються в цьому процесі». Педагогічний процес повинен характеризуватися особистісно-гуманним підходом, співробітництвом вихователя й дитини, спрямовуватись на її саморозвиток.

Українські вчені виголошують сутність педагогічної майстерності «в особистості вихователя, в його позиції, здатності виявляти творчу ініціативу на підставі реалізації власної системи цінностей. Майстерність – вияв найвищої форми

активності особистості вихователя у професійній діяльності, активності, що ґрунтується на гуманізмі і розкривається в доцільному використанні методів і засобів педагогічної взаємодії у кожній конкретній ситуації навчання і виховання».

4. Особистісно-креативний компонент

Осмилюючи погляди й думки науковців, другим компонентом готовності майбутніх вихователів до ППД ми вважаємо особистісно-креативний, до якого ми відносимо креативність та професійно значущі риси особистості, необхідні для залучення інновацій до професійної діяльності.

За Н. Клокар, вихователь інноваційної орієнтації – це особистість, здатна брати на себе відповідальність, вчасно враховувати ситуацію соціальних змін і є найбільш перспективним соціальним типом. «Як учитель-дослідник, він спрямований на науково обґрунтовану організацію освітнього процесу з прогностичним спрямуванням, має адекватні ціннісні орієнтації, гнучке професійне мислення, розвинуту професійну самосвідомість, готовність до сприйняття нової інформації, високий рівень самоактуалізації, володіє мистецтвом рефлексії».

Об'єктивною необхідністю інноваційних процесів називають вчені креативність. Педагогічну діяльність взагалі, а особливо інноваційну, в першу чергу, характеризує творчість вихователя, яка втілюється в самотньому вирішенні педагогічних завдань, в імпровізації, експромті. У літературі креативність – стійка властивість індивіда, що обумовлює здатність виявляти соціально значущу творчу активність; рівень творчої обдарованості, здатності до творчості, здатність породжувати незвичайні ідеї, відхилитися від традиційних схем мислення, швидко вирішувати проблемні ситуації.

За В. Дружиніним, концепція креативності як універсальної пізнавальної творчої здатності стала популярною, в першу чергу, завдяки роботам Дж. Гілфорда та Е. Торранса, які вказали на шість параметрів креативності:

- 1) здатність до виявлення та постановки проблеми;
- 2) спроможність генерувати значну кількість ідей;
- 3) гнучкість – можливість продукувати різні ідеї;
- 4) оригінальність – здатність відповідати нестандартно;
- 5) спроможність удосконалювати предмет, добавляти деталі;
- 6) здатність вирішувати проблеми, тобто змога аналізу та синтезу.

Н. Роджерс наголошує, що творчий процес є життєвою енергією людини, силою, котра трансформує і сприяє позитивній самооцінці, забезпечує розвиток індивіда.

За В. Загвязінським, творчість характеризується новизною та перетвореннями. Творчість – необхідна умова становлення вчителя, його самопізнання, розвитку. Вчений не уявляє собі педагогічної творчості без широкого світогляду, культури, без розвитку здібностей і цілеспрямованості вихователя на пошук більш удосконалених систем навчання. Творчій особистості вихователя притаманна особлива педагогічна захопленість, націленість на оптимальні результати виховання і навчання, глибоку повагу до особистості дитини, віра у його можливості. Педагогічна творчість передбачає наявність у вихователя комплексу загальних якостей, які характеризують будь-яку творчу особистість, незалежно від діяльності, – ерудиція, почуття нового, здатність до аналізу та самоаналізу, широта мислення, розвинута уява. В. Загвязінський переконаний, що такі особисті якості як прагнення до творчого пошуку, уява, інтуїція, бачення проблем, гнучкість, самостійність і критичність мислення, антиконформізм інтелекту притаманні педагогу-творцю і формувати їх потрібно під час навчання у ЗВО.

Такої самої думки і Н. Воробйова та П. Підкасистий, які наголошують на необхідності посилення мотивації до педагогічної діяльності, розвитку творчих

здібностей майбутніх вихователів під час здобуття фахової освіти. Для цього необхідно створити творчу атмосферу в освітньому закладі, враховувати індивідуальні інтереси студентів, конструювати під час занять ситуації, коли кожний учасник має нагоду вносити творчий вклад для вирішення загальних задач групи.

С. Сисоєва розглядає творчість як невід'ємну та об'єктивну рису педагогічної діяльності, яка передбачає можливість самостійно комбінувати й перетворювати вже відомі засоби професійно-педагогічної діяльності, добирати нетипові засоби розв'язання педагогічних проблем. До ознак педагогічної креативності вона відносить:

- «- високий рівень соціальної і моральної свідомості;
- пошуково-перетворюючий стиль мислення;
- розвинені інтелектуально - логічні здібності (вміння аналізувати, обґрунтовувати, пояснювати, виділяти головне тощо);
- проблемне бачення;
- творча фантазія, розвинене уявлення;
- специфічні особистісні якості (любов до дітей, безкорисливість, сміливість, готовність до розумного ризику в професійній діяльності, цілеспрямованість, наполегливість, ентузіазм);
- специфічні мотиви (необхідність реалізувати своє «Я», бажання бути визнаним, творчий інтерес, захопленість творчим процесом, своєю працею, прагнення досягти найбільшої результативності в конкретних умовах своєї педагогічної праці);
- комунікативні здібності;
- здатність до самоуправління;
- високий рівень загальної культури».

До особливостей творчого стилю діяльності вихователя відносять здатність до бачення проблем, самостійність суджень, оригінальність і антиконформізм мислення, легкість асоціювання і генерування ідей, критичність мислення, здатність переносити знання та навички в нові ситуації, готовність пам'яті, здатність до концентрації творчих зусиль, стійкість, схильність до виваженого ризику, сміливість та незалежність суджень, оптимізм, високий рівень самооцінки, цілеспрямованість та бажання запровадження нового.

Російська дослідниця Г. Гавреєва визначає індивідуальну творчість як індивідуальну креативність, тобто як інтелектуально-мотиваційну характеристику особистості, в зв'язку з чим відбувається розвиток особистості як суб'єкта діяльності (професійний розвиток). «Індивідуальна креативність – це сукупність прагнень особистості до зростання свого професіоналізму (професійна допитливість) та творчого самовиявлення в роботі (бажання створювати нове, бути творцем)».

Згідно з дослідженням Г. Кравченко, педагогам-інноваторам притаманні високий рівень інтелектуального розвитку, креативність, динамічний характер, позитивна Я – концепція, зрілість та емоційна стабільність.

На необхідності формувати позитивну Я – концепцію наголошує і М. Заброцький. Зокрема, його вивчення стилю педагогічного спілкування вказало на «егоцентризм, зосередженість вихователя на власних проблемах і потребах, приховане маніпулювання або відверту агресивність щодо партнерів із спілкування, у тому числі і дошкільників; догматизм або формалізм, орієнтацію вихователя на над особистісну передачу знань і норм, які підлягають копіюванню і безумовному засвоєнню дітьми; ригідність і стереотипність педагогічних методів і прийомів, домінування серед останніх дисциплінарних, статусне домінування вихователя, «суб'єкт – об'єктні» відношення між ним і вихованцями».

Підґрунтям професійного та духовного становлення майстра педагогічної справи вважають М. Сметанський та В. Галуз'як, В. Сафін відповідальність, котра є необхідною рисою для становлення особистості, що самоутверджується, та яка

проявляється в тенденції творчо, результативно виконувати свої професійні обов'язки, зацікавленості в процесі та результаті освітньої діяльності.

Ф. Гोनоболін вважає, що педагогічні здібності є віддзеркаленням певних рис характеру. Учений виділяє дидактичні, експресивні, перцептивні, організаційні, сугестивні та науково-пізнавальні (академічні) здібності. За Ф. Гоноболіним, усі педагогічні здібності тісно пов'язані між собою, взаємодоповнюють одне іншого, проте спрацьовують вони лише за суттєвої професійної спрямованості. Учений також виділяє вміння оцінювати труднощі, винахідливість, кмітливість, оскільки такий педагог може привнести в навчання щось незвичайне, цікаве, здатне захопити дітей дошкільного віку, спонукати їх розмірковувати, йому не подобаються трафарети. Виховання педагогічних рис характеру залежить від культури вихователя, допитливості, пізнання світу, вміння вбирати в себе «враження буття».

Між педагогічною спільнотою та педагогами-новаторами часто виникають протиріччя, котрі, звичайно, впливають на запровадження нововведень та на рішення інших педагогів долучитися до інноваційної діяльності. «Виховання та освіта часто являють собою жорстоку боротьбу проти звичайного творчого саморозвитку людини та намагаються втиснути його в заздалегідь підготовані рамки, вести за шаблоном, по визначеній стежині». Здійсненню інноваційної діяльності заважають антиінноваційні бар'єри, до яких належать зовнішні (соціальні, організаційні, методичні та матеріально-технічні) та внутрішні (психологічні, особистісні), тобто психічні стани, що виявляються в неадекватній пасивності педагога, яка заважає здійснювати інноваційну діяльність. Внутрішні перепони (небажання, боязнь, невпевненість) виникають за необхідності вийти за межі звичних способів розв'язання професійних завдань і використовуються для самозахисту. «Таке оберігання усталеного уявлення про світ заважає творчому процесу, налаштованості на пізнання, осмислення, використання і творення нового. ... Опір новому нерідко спричиняє острах проявити власну некомпетентність, особистісну неспроможність, занижена або завищена самооцінка, слабка мотивація тощо».

К. Ангеловські вважає, що за ставленням до запровадження інновацій вихователі поділяються на п'ять категорій:

- «новатори» – люди з яскраво вираженим новаторським духом, сміливо сприймають, втілюють і поширюють все нове. Першими відгукуються на новації;
- «передовики» – високо цінуються в колективі, до них звертаються по допомогу щодо інновацій та за інформацією. Не перші, але серед перших здійснюють практичну (експериментальну) перевірку цінності інновацій у конкретному середовищі;
- «поміряні» – не зациклені на старому, але не відразу вірять у нове. Це – «золота середина». Не сприймають нове, поки його не прийме більшість;
- «передостанні» – віддають перевагу старому. Вони більше сумніваються, ніж вірять у нове. Не останні, але серед останніх, котрі сприймають інновації лише після загальної схвальної думки більшості;
- «останні» – дуже консервативні, сильно пов'язані з традиціями. Останніми вирішують прийняти новації.

Вихователь як суб'єкт інноваційної діяльності постійно перебуває в емоційній та інтелектуальній напрузі. Від нього очікується передбачення змін, котрі відбуваються в суспільстві та ньому самому, швидка реакція на ці зміни та адаптація до них, що виявляється можливим лише за умови зменшення упереджених та нав'язаних суджень. В. Сластьонін та Л. Подимова вказують на необхідність зняття обмежень в професійній діяльності, що дозволить сприймати ширше коло зовнішніх змін та забезпечить необхідну свободу дій, своєчасну реакцію на зовнішні зміни,

реагування на несподіванки, готовність приймати самостійні ризикові рішення, готовність нести за них відповідальність, критичність в оцінці власних та чужих дій.

Відчуття вихователя в процесі сприйняття та запровадження інновацій можна порівняти із «культурним шоком». Зазвичай цей термін стосується іммігрантів, які потрапляють в іншу країну і повинні при звичаїтись до всього нового, що їх оточує. Від того, наскільки може педагог сприймати «новий світ» інновацій, думки, котрі не подібні до його, мужності відмовитися від традиційного та усталеного, минулого, залежить його залучення до нововведень. «Численні дослідження свідчать про те, що люди з високим рівнем стресостійкості характеризуються особливим комплексом життєвих позицій. Вони активні й діяльні, переконані, що завжди контролюють ситуацію (хоч це часто і не зовсім так). За будь-яких обставин надають своїй діяльності значення і смислу. Вони відкриті для змін і навіть найбільш серйозні сприймають спокійно, зберігаючи стоїцизм, коли вже нічого іншого не можна подіяти». Ми погоджуємось із В. Сластьоніним, котрий підкреслює, що «чим сильніша спрямованість вихователя на майбутнє, тим охоче він погоджується на введення новацій».

Тобто для успішного проведення інновацій майбутнім вихователям також потрібні такі якості, як мужність та сміливість. Дослідники констатують, що педагоги відчувають острах у запровадженні інновацій через брак віри у власні сили, недооцінку своїх можливостей. Завжди важко бути першим або серед перших, не таким, як усі. Однією з характерних рис творчої особистості виділяють сміливість В. Андреев, С. Сисоева. Поряд із розвиненою уявою, без якої неможливо генерувати оригінальні ідеї, вони підкреслюють важливість сміливості для постановки проблеми, відмови від загальноприйнятих шляхів і засобів її розв'язання, акцентують увагу на завзятості педагога-творця в доведенні запланованого до кінця, не дивлячись на можливість конфліктів з колегами, суспільною думкою.

5. Технологічний компонент

Наступним важливим компонентом готовності майбутніх вихователів до ПІД ми назвали технологічний. У педагогічній літературі технологія – «усвідомлена техніка людської діяльності – індивідуальної чи колективної у виробничій і невиробничій сферах, що містить три основні відносно самостійні елементи й етапи здійснення:

1) сукупність знань про ефективні, оптимальні та раціональні способи і засоби досягнення мети, здійснення виробничого процесу;

2) діяльність із застосуванням цих та різних видів знань для розв'язання певних практичних завдань;

3) самі технологічні процеси, тобто об'єктивно-предметно здійснювані, на раціональній основі побудовані способи і засоби перетворення речовини, енергії, інформації, а також методи організації виробництва та управління ним».

Г. Сиротенко зазначає, що технологічний процес є системою технологічних одиниць, зорієнтованих на конкретний педагогічний результат.

Л. Подимова та В. Сластьонін дійшли висновку, що в основі здійснення інноваційної діяльності є «вміння побудови концептуальної основи педагогічної новації, що включають діагностику, прогнозування, розробку програми експерименту, аналіз її виконання, діяльнісна організація інноваційної програми, відстеження ходу та результатів запровадження, корекція та рефлексія інноваційних дій».

До типових помилок, яких припускаються при виборі інноваційних ідей, відносять:

- прагнення без будь-якого попереднього відбору запровадити те чи інше нововведення;
- пошук нововведення шляхом проб і помилок;

- прагнення запровадити саме те, що освоїли колеги з сусідніх шкіл;
- гонитва за “модою” на нововведення, інноваційну діяльність;
- готовність виконати будь-яку вказівку зверху щодо запровадження тієї чи іншої нової ідеї без аналізу ситуації в навчальному закладі.

Тому ми цілком підтримуємо І. Гавриш, котра вважає, що в процесі інноваційного навчання найголовнішим є формування у студентів умінь і навичок оцінювання освітніх інновацій, обґрунтування доцільності впровадження певного нововведення в освітній процес конкретного освітнього закладу.

І. Дичківська виділяє методологічні знання (вміння сприймати дійсність із позицій системного підходу, сформованість загальнонаукових категорій); загальнотеоретичні й методичні знання (знання принципів і методів педагогічного дослідження, володіння конкретними дослідницькими вміннями); уміння успішно застосовувати інноваційні педагогічні технології; позитивний педагогічний досвід.

Звідси, обізнаність студентів щодо сучасних модернізаційних процесів в освітніх закладах України, володіння навичками експериментально-дослідницької роботи, вміння й навички діагностування педагогічних інновацій, обґрунтування доцільності їхнього запровадження ми вважаємо необхідними для формування інноваційної педагогічної компетентності майбутніх вихователів.

6. Рефлексивний компонент

Не менш вагомим компонентом готовності до ПД є рефлексивний, який розглядається як один із головних чинників реалізації особистісної обумовленості творчого процесу. У літературі рефлексія – це не просто знання чи розуміння суб'єктом самого себе, а й з'ясування того, як інші знають чи розуміють «рефлексуючого», його особистісні характеристики, емоційні реакції, когнітивні (пізнавальні) уявлення.

Рефлексивна діяльність педагога – це осмисленням ним результатів своєї діяльності чи колег, впливу педагогічних зусиль на успіхи дошкільників, їхню пізнавальну активність, креативність, порівняння досягнутого із бажаним та запланованим, усвідомлення допущених помилок та накреслення шляхів їх подолання в майбутньому. «Це його вміння аналізувати та адекватно оцінювати власну педагогічну діяльність; розвивати самопізнання, яке проявляється в самооцінці та саморегуляції поведінки; прагнення до особистісного зросту, самовияву та саморегуляції».

Є. Морозов та П. Підкасистий пов'язують проблеми готовності студентів та викладачів до інноваційної діяльності з формуванням потреби її здійснення. Вони вказують на той факт, що професійно-педагогічний потенціал вихователя неможливо сформувати раз і назавжди, цей процес є безперервним, цілеспрямованим, цілісним. На перший план виходить самосвідомість, самоаналіз педагогічних дій як основи самовдосконалення професійно значущих якостей особистості, а її предметом є розвиток педагогічного мислення, вдосконалення вмінь оцінювати обстановку, приймати рішення, бачити їхні результати, ставити нові педагогічні задачі. Науковці вважають, що у майбутніх вихователів, які будуть лише запроваджувати чужі інноваційні ідеї та проекти, потрібно формувати емоційно-ціннісне ставлення до інноваційного процесу, їм потрібні знання та навички, пов'язані з організацією запровадження нововведень. Для виховання активних учасників інноваційного процесу, які будуть подавати власні інноваційні ідеї, потрібне поступове формування мислення студентів, яке ґрунтується на дослідницькому підході.

Л. Подимова та В. Сластьонін обґрунтовують тезу про різницю у змісті рефлексії відповідно до рівня інноваційної діяльності. Зміст процесу цілепокладання визначається результатами рефлексії щодо мотиваційно-ціннісної сфери: знання мотиву призводить до побудови цілі. Власне діяльність суб'єкта можлива лише за умови існування плану її здійснення, який побудований внаслідок рефлексії на

цілепокладання. Рефлексія на процеси та компоненти діяльності ще більше ускладнюється через необхідність фіксації результатів діяльності та їхнє співвідношення з прогнозованою метою, змістом образу «Я» та іншими елементами «Я» - концепції (самооцінка).

І. Семенов і С. Степанов дослідили, що нова, продуктивна особистісна позиція виникає як результат особистісної рефлексії (тобто критичного переосмислення початкових уявлень людини про себе як носія та реалізатора інтелектуальних стереотипів), яка призводить до побудови нового образу «Я», а саме: як суб'єкта творчості. Також учені встановили існування інтелектуального та особистісного типів рефлексії, які включають в себе екстенсивний, інтенсивний, конструктивний (інтелектуальна) та ситуативний, ретроспективний, перспективний (особистісна) види.

Складовою частиною рефлексії розглядають критичність мислення, яке виявляється особливо важливим під час прийняття рішень, при виборі, формулюванні альтернатив та їхньої оцінки, прогнозуванні, інтерпретації та оцінці суджень та точок зору, вирішенні конфліктів. Вслід за С. Сафаровою ми розглядаємо критичність мислення не як негативність суджень чи критиканство, а розумний розгляд різних підходів з метою прийняття обґрунтованих рішень. «Критичне» в цьому контексті означає «аналітичне». Це здатність ставити нові, повні змісту питання, виробляти різноманітні аргументи на їхню підтримку, приймати незалежні, продумані рішення.

Отже, суть процесу підготовки студентів до майбутньої ПД становлять такі компоненти як мотиваційний, особистісно-креативний, технологічний і рефлексивний.

Література:

1. Адольф В. Подготовка педагога к инновационной деятельности в процессе профессионального становления / В. Адольф, Н. Ильина // *Alma mater.* – 2006. – № 10. – С. 18-19.
2. Баскаев Р. О тенденциях изменений в образовании и переходе к компетентностному подходу / Р. Баскаев // *Инновации в образовании.* – 2007. – № 1. – С. 10-15.
3. Гавриш І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Гавриш Ірина Володимирівна. – Харків, 2006. – 563 с.
4. Даниленко Л. Менеджмент інновацій в освіті / Л. Даниленко. – К.: Шк. світ, 2007. – 120 с.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
6. Клокар Н.І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності: дис. ... канд. педагог. наук: 13.00.04 / Клокар Наталія Іванівна. – К., 1997. – 227 с.
7. Паламарчук В.Ф. Першооснови педагогічної інноватики / В.Ф. Паламарчук. – Т.1. – К.: Освіта України, 2006. – 420 с.
8. Професійна освіта: Словник: Навч. посіб. / Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. – 380 с.
9. Слостенин В.А. Педагогика: Инновационная деятельность / В.А. Слостенин, Л.С. Подымова. – М.: ИЧП «Издательство Магистр», 1997. – 224 с.
10. Шалда Н. Упроваджуємо інновації: як відстежити результативність? [Текст] / Наталія Шалда // *Дошкільне виховання.* – 2019. – № 4. – С. 21-25.

Тема 3. Освітня інноватика: сутність, проблеми, орієнтири розвитку

План:

1. Педагогічна інноватика: сутність дефініції та критерії класифікації.
2. Становлення інноватики в системі дошкільної освіти.
3. Основні орієнтири розвитку та провідні напрямки інновацій.
4. Технологічність сучасної дошкільної освіти
5. Мовленнєва компетентність дошкільника у лінгводидактичному вимірі

1. Педагогічна інноватика: сутність дефініції та критерії класифікації

За Н. Юсуфбековою *педагогічна інноватика* – це вчення про створення педагогічних новацій, їхню оцінку, освоєння педагогічним співтовариством, застосування й використання на практиці.

Не всі вчені погоджуються із тим, що інноватика є самостійною наукою чи галуззю педагогіки. В. Полонський вказує, що для виділення самостійної науки потрібний новий об'єкт чи принципово новий метод дослідження, яких поки що немає. Виникла лише нова термінологія. Вчений вважає, що *педагогічна інноватика* – це лише один із напрямів у педагогічній науці.

Л. Даниленко зауважує, що *педагогічна інноватика* є новим феноменом у сучасній педагогіці і ще знаходиться на етапі розробки.

Нині в літературі є чимала кількість класифікацій інновацій. Однак загальновизнаної системної класифікації досі не створено. Учені зауважують, що довершену класифікацію нововведень важко створити, оскільки в залежності від ознаки, яка береться до уваги, одну і ту саму інновацію можна зустріти в різних типологічних групах.

Ґрунтовно проаналізували наявні класифікації нововведень та запропонували власні К. Ангеловські, М. Бургін, В. Волов, Л. Даниленко, О. Козлова та інші.

К. Ангеловські класифікував інновації *за чотирма критеріями*. За першим критерієм (сфера реалізації новацій) він виділив нововведення

1) у змісті освіти, 2) у технології, 3) в організації, 4) у системі та управлінні, 5) в освітній екології.

За другим критерієм (виникнення новацій) нововведення поділяються на а) систематичні, планові, попередньо задумані, б) стихійні, спонтанні, випадкові.

В залежності від розмаху та глибини новаторських заходів (третьої критерій) можна вести мову про: а) масові, глобальні, радикальні, стратегічні, систематичні, суттєві та б) часткові, малі. За характером виникнення інновацій (четвертий критерій): а) зовнішні і б) внутрішні.

У класифікації М. Бургіна нововведення поділяються в залежності від послідовності запровадження (розширений, проміжний, однорідний); наявних обмежень (детерміновані, природні); початку запровадження (спонтанні та ініційовані) та їхньої реалізації (вільні та контрольовані). З точки зору управління контрольованими та ініційованими нововведеннями інновації можна поділити на наукові, науково-адміністративні, адміністративно-наукові та політико-адміністративні.

За Л. Даниленко освітня інновація характеризується «новизною в галузі психолого-педагогічних, соціально-економічних та науково-виробничих досліджень, спрямованих на значне покращення освітнього процесу і виражених у вдосконалених чи нових: освітніх системах (дидактична, виховна, управлінська); складниках освітнього процесу (мета, зміст, структура, форми, методи, засоби, результати); освітніх технологіях (дидактичні, виховні, управлінські); наукових та науково-методичних розробках, технічних пристроях і установках для закладів і установ освіти; нормативно-правових документах, що регламентують діяльність

закладів і установ освіти». До соціально-економічних інновацій учена відносить сучасні технології розвитку особистості, нововведення у правове забезпечення системи освіти, нововведення в економіку освіти; до науково-виробничих – комп'ютеризацію і телекомунікацію процесів, матеріально-технічне оснащення; до психолого-педагогічних – нововведення у навчальному, виховному й управлінському процесах. Л. Даниленко класифікує педагогічні інновації:

- за рівнями освіти (початкова, базова, повна середня);
- за типом інновації (оновлення освітньої системи, змісту освіти, виховання, управління);
- за стадією реалізації інновації (в експерименті, апробується, масово розповсюджується, зберігається);
- за рівнем управління (на загальнодержавному рівні при МОН України, при обласних управліннях освіти);
- за рівнем наукового керівництва (АПН України, ВНЗ);
- за складовими та компонентами педагогічного процесу (масштабні, локальні).

Систематизуючи поняття нововведень, О. Козлова класифікувала їх за типом (оперативні і стратегічні, завершені й незавершені, одиничні й масові, успішні та неуспішні, своєчасні й несвоєчасні); за об'ємом (часткові, модульні, системні); за об'єктом (змістові, технологічні, організаційні); за соціальними наслідками; за своїм інноваційним потенціалом (радикальні, комбінаторні, модифікаційні); за принципом ставлення до попереднього (заміщуючі, відмінючі, зворотні, ретровведення).

Цю класифікацію доповнює І. Дичківська. Науковець поділяє інновації залежно від місця появи (у науці та практиці), від часу появи (історичні, сучасні), від рівня очікування, прогнозування і планування (очікувані/планові та неочікувані/незаплановані), від галузі педагогічного знання (виховні, дидактичні та історико-педагогічні).

2. Становлення інноватики в системі дошкільної освіти

Активізація інноваційних процесів у системі освіти пов'язана з потребою її модернізації та оптимізації, підвищення її якості. Так, в сучасних нормативних документах ставляться цілі досягнення нового, сучасного рівня якості дошкільної освіти, пов'язаного зі створенням умов для розвитку особистості дитини, здатної реалізувати себе як частини соціуму. У досягненні цих цілей значна роль відведена дошкільній освіті дітей як інституту соціального розвитку. Відповідно до сучасних досліджень заклад дошкільної освіти розглядається як специфічна сфера соціального життя, що стимулює особистісний і соціальний розвиток дитини дошкільного віку. Багаторічні пошуки, пов'язані з розробленням Державного стандарту дошкільної освіти, свідчать про значущість цієї проблеми.

Необхідність підвищення якості освіти сприяє організації та впровадженню в педагогічну практику освітніх установ інноваційної діяльності, спрямованої на проектування стратегії оновлення змісту, форм і методів дошкільної освіти. Тому в найближчі роки має відбутися значне посилення роботи зі створення гнучкої і сприйнятливої до інноваційної діяльності системи дошкільної освіти.

Методологічні, психологічні та методичні основи інноваційної діяльності, спрямованої на освіту дитини дошкільного віку, націлені на збагачення (ампліфікацію), а не штучне прискорення (акселерацію) розвитку. Збагачення психічного розвитку дитини передбачає максимальну реалізацію її можливостей. На відміну від штучного прискорення розвитку, воно дає змогу зберегти і зміцнити фізичне і психічне здоров'я дитини, забезпечує нормальний гармонійний її розвиток, зберігає радість дитинства.

Найбільш активно проблема інноваційної діяльності в дошкільній психологічній та педагогічній науці стала розроблятися в останні два десятиліття.

Інновації в освіті – природна і необхідна умова її розвитку відповідно до постійно мінливих потреб суспільства. Нині інновації впроваджені в кожен дошкільний заклад, створені нові освітні програми, що дозволяють забезпечити варіативність освітнього процесу, орієнтованого на індивідуальність дитини і запити її сім'ї. У цих умовах педагогу дошкільної освіти необхідно орієнтуватися в широкому спектрі сучасних інноваційних ідей, технологій, напрямків.

Цілі і завдання інноваційної діяльності дошкільного закладу освіти визначаються на основі аналізу поточної обстановки, з одного боку, і прогнозують розвиток ЗДО – з іншого. Зміни, що відбуваються сьогодні в системі дошкільної освіти, багато хто називає революційними.

Науковці абсолютно справедливо зазначають, що передумови і джерела становлення інноватики в дошкільній освіті обумовлені ходом суспільного розвитку і освітньої політики в цілому: інноваційними процесами в економіці, виробництві та інших сферах життя (XIX–XXI століття), демократизацією суспільного життя, гуманізацією відносин учасників освітнього процесу, творчістю суб'єктів взаємодії в освіті, пошукової, інноваційної, експериментальної діяльністю освітніх установ.

Зміна позицій педагога і дитини в освітньому процесі вимагає перебудови системи взаємодії, перш за все взаємодії педагогів – їх інтеграції та координації, а також вдосконалення взаємодії в тріаді «педагог – дитина – батьки». Це є, з одного боку, передумовою інноваційного процесу в ЗДО, з іншого – результатом і показником його успішності.

Реформування дошкільної освіти з метою більш повного задоволення запитів батьків та інтересів дітей висуває нові вимоги до ЗДО та управління ним. Впровадження інновацій у роботу ЗДО – важлива умова вдосконалення та реформування системи дошкільної освіти.

Існують різні **причини нововведень**. Так, однією з причин може стати необхідність вести активний пошук шляхів вирішення існуючих в дошкільній освіті проблем. Викликати у педагогічного колективу бажання впровадити нововведення може прагнення підвищити якість надаваних населенню послуг, зробити їх більш різноманітними і тим самим зберегти контингент дітей і, як наслідок, перемогти в конкуренції між дитячими садками, у тому числі в задоволенні запитів батьків і дітей.

Наслідкування іншим дошкільним закладам, інтуїтивний пошук педагогами нових форм і методів взаємодії з вихованцями та їх законними представниками, впевненість, що нововведення поліпшать діяльність всього колективу, також можуть стати джерелами інноваційних ідей.

Причиною інновацій може бути і незадоволеність педагогів досягнутими результатами. Прагнення випускників педагогічних вузів, слухачів курсів підвищення кваліфікації реалізувати отримані знання також часом є початком інноваційної діяльності.

У цій ситуації особливо важлива професійна компетентність, в основі якої лежить особистісний і професійний розвиток педагогів.

Усе це сприяє формуванню у педагогічного колективу інноваційного мислення і використанню його в професійній діяльності, а так само адекватному сприйняттю і ретельному аналізу педагогічних нововведень, усвідомлення їх необхідності; допомагає педагогам дошкільної освіти оволодіти такими вміннями, як розроблення інноваційного проекту та оформлення його паспорта, розроблення змісту інноваційної діяльності, виділення її критеріїв тощо.

Однак, на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти існує **ряд проблем у розвитку інноваційного процесу в ЗДО**, зокрема:

- * поєднання інноваційних програм з уже існуючими;
- * співіснування представників різних педагогічних концепцій;

- * розкол педагогічної спільноти;
- * невідповідність нових типів освітніх установ вимогам батьків;
- * потреба в новому науково-методичному забезпеченні;
- * потреба в нових педагогічних кадрах;
- * пристосування нововведень до конкретних умов;
- * проблема зміни, оптимізації, заміни нововведень;
- * проблема відтворення інноваційності та формування умов, що сприяють цьому.

Вимоги до сучасної освіти і соціальне замовлення ставлять заклади дошкільної освіти перед необхідністю працювати в умовах режиму не тільки функціонування, а й розвитку, що передбачає використовувати нововведення, необхідні для вирішення ключових проблем конкретного ЗДО.

Розвиток освітнього закладу має на увазі якісні позитивні зміни, можливі в тому випадку, коли і керована, і керуюча системи відчувають потребу і працюють в інноваційному режимі. Сучасний ЗДО характеризується широким і інтенсивним використанням інноваційних процесів, реальними практичними змінами, змістом яких є реалізація окремих експериментів або цілісних програм розвитку з метою отримання більш високих результатів освітньої роботи.

Таким чином, становлення інноватики в системі дошкільної освіти обумовлено ходом суспільного розвитку та освітньої політики в цілому: інноваційними процесами в економіці, виробництві та інших сферах життя, демократизацією суспільного життя, гуманізацією відносин учасників освітнього процесу, творчістю суб'єктів взаємодії в освіті, пошуковою, інноваційною, експериментальною діяльністю освітніх установ.

3. Основні орієнтири та провідні напрямки інновацій

Зазначимо *основні орієнтири інноваційної діяльності ЗДО*.

1. Орієнтація на інтереси особистості дитини. Максимальне врахування індивідуальних особливостей дітей (вроджених і набутих у процесі виховання і навчання).
2. Переосмислення ролі і подальший розвиток альтернативних форм дошкільної освіти, що виконує важливі функції навчання і виховання.
3. Оновлення змісту освіти.
4. Істотне підвищення ролі педагогічної науки.
5. Багаторівневе вивчення освітніх запитів соціуму.
6. Розроблення методів діагностики, корекції та реабілітації різних груп дітей, їх соціальної адаптації.
7. Підготовка професійних кадрів. Підвищення психологічної стійкості педагогів і управлінців.
8. Створення умов для експериментальної діяльності, формування здатності до пошукової, дослідницької діяльності.
9. Аналіз і прогнозування перспектив.
10. Надання постійної методичної підтримки.
11. Підтримка та стимулювання інноваційної активності педагога.

У закладі дошкільної освіти виділяють *чотири провідних напрямки інновацій*. Схарактеризуємо їх.

1. Переконаність, що дошкільна освіта – не підготовчий до школи ступінь, а самостійна, самоцінна, система, яка постійно розвивається і спрямована на ампліфікацію (збагачення) дитячого розвитку за рахунок можливостей, які притаманні дошкільним видам діяльності (творчий характер гри, активне сприйняття казок, різна продуктивна діяльність тощо). Культивуючи творчість на заняттях і поза ними, ми тим самим сприяємо не тільки загальному психологічному дозріванню

дитини, а й створенню фундаменту повноцінної шкільної готовності на основі розвитку творчих можливостей, інтелектуальних сил вихованців. Досить просто уважно ставитися до головної психологічної особливості дошкільного віку – продуктивної або творчої уяви, яка має розвиватися у всьому різноманітті дитячої діяльності. Розвиток уяви пов'язаний із набуттям людяності в найширшому сенсі цього слова шляхом залучення дитини до культури. Тому потрібні освітні програми, спрямовані на розвиток уяви дошкільнят.

2. Утвердження гуманних суб'єкт-суб'єктних відносин у процесі рівнопартнерської взаємодії і співпраці дітей і дорослих засобами діалогу в освітньому процесі.

3. Розвиток зв'язку між практиками і теоретиками в галузі інноватики.

4. Широка пошукова та експериментальна діяльність, що організовується з позиції дослідницького підходу.

4. Технологічність сучасної дошкільної освіти

Що стосується технологічності сучасної дошкільної освіти, то в тлумаченні самого терміна «технологія» існують чималі розбіжності. Наведемо деякі визначення.

Технологія – це сукупність прийомів, застосовуваних у якому-небудь справі, майстерності, мистецтві.

Педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компоновання форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу (Б.Т.Лихачов).

Педагогічна технологія – це змістовна техніка реалізації навчального процесу (В.П.Беспалько).

Педагогічна технологія – це опис процесу досягнення планованих результатів навчання (І.П.Волков).

Технологія – це мистецтво, майстерність, уміння, сукупність методів обробки, зміни стану (В.М.Шепель).

Технологія навчання - це складова процесуальна частина дидактичної системи (М.А.Чошанов).

Педагогічна технологія – це продумана у всіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя (В.М.Монахов).

Педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО).

Педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей (М.В.Кларін).

Вчені виділили кілька сутнісних ознак цього поняття: постановка цілі та її максимальне уточнення; визначення змісту навчання відповідно до цілі, завдань; визначення методів і форм навчальної діяльності дітей; визначення методів і форм роботи вихователя; орієнтація цілі, змісту, методів, форм навчання на гарантоване досягнення результатів; оцінка поточних результатів, корекція навчання, спрямована на досягнення цілі; підсумкова оцінка результатів.

Отже педагогічна технологія є змістовним узагальненням, що вбирає в себе смисли всіх визначень різних авторів (джерел). Поняття «педагогічна технологія» може бути представлено двома аспектами.

1) науковим: педагогічні технології - частина педагогічної науки, що вивчає й розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси;

2) процесуально-описовим: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих процесуально-діючих: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів.

Таким чином, педагогічна технологія функціонує і як наука, що досліджує найбільш раціональні шляхи навчання, і як система способів, принципів і регулятивів, застосовуваних у навчанні, і в якості реального процесу навчання.

5. Мовленнєва компетенція дошкільника у лінгводидактичному вимірі

Обґрунтування сутності мовленнєвої компетентності дошкільника належить фундатору галузі української дошкільної лінгводидактики академіку А.М.Богуш.

Воно розтлумачене у програмі «Мовленнєвий компонент дошкільної освіти», є змістом сьомої освітньої лінії Базового компоненту дошкільної освіти «Мовлення дитини» і складає основу мовленнєвого аспекту численних сучасних освітніх програм для дошкільнят.

Подаємо це визначення в авторській редакції.

У Базовому компоненті визначено напрями мовленнєвого розвитку дітей, які є **орієнтовними показниками мовленнєвої компетенції** і водночас мовленнєвої особистості випускника дошкільного закладу:

Лексична компетенція — це запас слів у межах певного вікового періоду, здатність до адекватного використання лексем, правильне вживання образних виразів, приказок, прислів'їв, фразеологічних зворотів.

Фонетична компетенція – правильна вимова всіх звуків рідної мови, звукосполучень відповідно до орфоепічних норм, наголосів; добре розвинений фонематичний слух, що дає змогу диференціювати фонемі; володіння інтонаційними засобами виразності мовлення (темп, тембр, сила голосу, логічні наголоси тощо).

Граматична компетенція – неусвідомлене вживання граматичних форм рідної мови згідно із законами і нормами граматики (рід, число, відмінок, клична форма тощо), чуття граматичної форми, наявність корекційних навичок щодо правильності вживання граматичних норм.

Діамонологічна компетенція – це розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати на запитання й звертатися із запитаннями, підтримувати та розпочинати розмову, вести діалог, складати різні розповіді.

Мовленнєва компетенція означає інтегроване вміння адекватно й доречно спілкуватись рідною мовою в різних життєвих ситуаціях (висловлювати свої думки, наміри, бажання, прохання), розповідати, пояснювати, розмірковувати, оцінювати, використовувати як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності, форми ввічливості (мовленнєвий етикет); спостерігати за своїм мовленням та мовленням інших, виправляти помилки, дотримуючись загальної культури мовлення, прагне творчо самореалізуватися.

Мовленнєва компетенція передбачає сформованість фонетичної, лексичної, граматичної, діамонологічної компетенцій.

Поділ інновацій на окремі компетенції є **умовним**, оскільки усі мовленнєві одиниці перебувають у взаємозалежності, і робота над кожною із них сприяє розвитку іншої.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А. М. Богуш ; кол. авт. : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2012. – 26 с.
2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : [підручник] / За ред. А. М. Богуш. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 704 с.
3. Гавриш Н. Розвиток мовлення: розв’язуємо актуальні проблеми [Текст] / Наталія Гавриш // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2019. – № 3. – С. 36-44.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.
5. Полєвікова О.Б., Шурда Ж.І. Мовленнєва особистість у лінгводидактичному просторі дошкілля // The 12th International conference “Science and society” (June 7, 2019) Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada. 2019. – P.77-87.

Тема 4. Інновації розвитку фонетичної компетенції дітей

План:

1. Сутність поняття «фонетична компетенція»
2. Бізіборд
3. Килимки-трансформери
4. Сенсорні коробки
5. Метод су-джок
6. Фетрові книги
7. Фланелеграф
8. Камінці Марблс
9. Динамічна іграшка В. Кайе «Дзига»
10. Освітня кінезіологія

1. Сутність поняття «фонетична компетенція»

Згадаємо, що **Фонетична компетенція** – це правильна вимова всіх звуків рідної мови, звукосполучень відповідно до орфоепічних норм, наголосів; добре розвинений фонематичний слух, що дає змогу диференціювати фонемі; володіння інтонаційними засобами виразності мовлення (темп, тембр, сила голосу, логічні наголоси тощо).

Формуванню фонетичної компетенції дитини дошкільного віку можна сприяти використовуючи такі інноваційні технології як бізіборд, килимки-трансформери, фетрові книги, сенсорні коробки, фланелеграф, а також метод су-джок. Саме їх ми розглянемо детальніше.

2. Бізіборд

Бізіборд – це розвивальна дошка з надійно закріпленими на полотні різноманітними кнопками, вимикачами, клямками, гачками, карабінами, кранами та іншими маленькими «небезпеками», які дитині в повсякденні чіпати заборонено або не бажано.

Натхненником даного винаходу є педагог і методист, творець всесвітньо відомої системи виховання **Марія Монтесорі**.

Діти, що розвиваються за цією методикою, з раннього віку привчаються до самостійності в ході вивчення простих речей. Навколо них створюється невимушена атмосфера, в якій їм широко представлено право вибору займатися тільки тим, що їм дійсно цікаво.

Ігрова панель, найчастіше зроблена з дерева, на якій закріплені різні деталі, які допомагають малюку навчитись керувати своїми пальчиками та знайомлять його з навколишнім світом, з тими речами, які зустрічаються в побуті. Однак дошка не лише допомагає освоювати малечі побут, найбільша її користь в тому, що вона:

- вчить концентрації та терпінню;
- тренує логічне мислення дитини;
- сприяє фізичному розвитку;
- розвиває дрібну моторику;
- знайомить малюка з кольорами, формами;
- допомагає розвивати творчу уяву;
- розширює кругозір;
- дарує малечі відчуття впевненості.

Завдяки розвивальній дошці збагачується сенсорний досвід малюка, розвивається *дрібна моторика* (формується здатність брати дрібні предмети, стискати їх пальцями). Удосконалюється координація рухів, розвивається інтелект, пізнавальні процеси, виховується терпіння і самостійність. Дитина маніпулює з предметами з власної ініціативи та за бажанням. Розвивальну дошку можна використовувати у груповій кімнаті та на майданчику.

3. Килимки-трансформери

Килимки-трансформери можуть бути створені за допомогою батьків, а також існують килимки-пазли та ортопедичні килимки.

У дитячих розвивальних килимків для самих маленьких є певний набір елементів, які вчать дитину чомусь новому. Найчастіше це невеликі рухливі деталі (квіточки, кубики, пелюстки), що розвивають дрібну моторику і дотик. Якщо ігрові елементи килимка виконані у вигляді різних геометричних фігур-дитина зможе з раннього віку дізнатися, що таке квадрат, трикутник, круг тощо.

Деталі килимка виконані з матеріалів різних кольорів, а на поверхні килимка нанесені малюнки на певну тематику (природа, транспорт, місто). Так малюкові простіше вивчити кольори, попутно почувши від виховательки, що «у синій річці плавають сріблясті рибки», а «пташки літають в зеленому лісі».

Вельми корисні в розвиваючих килимках такі «девайси», як різні брязкальця, «пищалки», різні шарудливі вставки, дзвіночки. Вони не тільки розвивають дитячий слух, а й вчать будувати логічний ланцюжок: «якщо натиснути ось тут, то можна почути шарудіння чи писк».

Килимки-трансформери чудово справляються із завданням спрямованим на те, щоб пальчики дітей ставали спритнішими і вмілими.

4. Сенсорні коробки

Сенсорні коробки - це ємності з різним сенсорним наповненням (рідинами, сипучими матеріалами, желе, клейстером, іграшками тощо). Це надзвичайно корисна і багатофункціональна іграшка для дітей раннього та дошкільного віку. Малюк може мацати дрібні предмети, пересипати, ховати їх, придумати свій сюжет. Ігри з сенсорної коробкою допомагають розвинути дрібну моторику, увагу, уяву, а також мовлення дитини. Сенсорні коробки широко використовують на заняттях за методикою *Марії Монтессорі*.

За основу даної розвиваючої іграшки можна взяти будь-яку ємність: коробку, контейнер, таз, каструлю. Головне, щоб дитині було зручно з нею грати. Далі ємність наповнюється різними матеріалами (в залежності від тематики сенсорної коробки і віку дитини). Зазвичай це крупы, макарони, камінчики, природні матеріали, вода, желе, вата і т.д. Також знадобляться дрібні іграшки і інструменти (лопатки і совочки).

Етапи роботи з дітьми:

1. Починаємо з самого простого. Дітям даємо ємність з наповнювачами з круп, в яку діти складають маленькі фігурки, іграшки.

2. Потім використовуємо коробки з кришкою, щоб підвищити мотивацію до майбутньої діяльності.

3. Даємо дітям завдання: скласти невелику розповідь за сюжетною композицією, яку діти самі створюють, використовуючи різні наповнювачі для сенсорної коробки.

Для створення сенсорної коробки знадобляться:

- ємність;
- наповнювач: будь-тактильний матеріал (сипучий, рідкий, м'який тощо);
- різні іграшки і предмети (дрібні фігурки тварин і людей, кубики кульки, камінці, іграшкові фрукти, дерев'яні літери і цифри);
- інструменти для гри (совочки, ложки, формочки, відерця тощо).

Таким чином, сенсорну коробку в розвитку мови дітей на заняттях можна використовувати без особливих матеріальних витрат і великих зусиль. Головне - зацікавити дитину з даної теми.

Для дітей дошкільного віку будуть цікаві *тематичні сенсорні коробки*. З їх допомогою дитина буде в ігровій формі пізнавати навколишній світ. Такі ігри дуже корисні для малюка ще й тому, що вони відмінно розвивають мовлення, пам'ять, увагу, мислення і уяву. Кілька прикладів тематичних сенсорних коробок:

<ul style="list-style-type: none"> ● «Космос» 	
<ul style="list-style-type: none"> ● «Зоопарк» 	
<ul style="list-style-type: none"> ● «Північний полюс» 	

● «Будівництво»

5. Метод су-джок

Су-джок – метод впливу на організм шляхом стимулювання біологічно активних точок, розташованих на кистях і стопах. Реалізується він за допомогою спеціальних тренажерів, сучасних освітніх засобів – яскравих гумових масажерів у вигляді кульок та кілець. Автором методу є південнокорейський професор **Пак Чже Ву** (1984 рік). «Су» – у перекладі на корейську означає «кисть», «джок» – «стопа».

З кінця минулого століття у південнокорейського вченого з'явилося чимало послідовників, а гумовими кульками і кільцями із задоволенням граються малята всього світу.

До того ж такі тренажери суттєво збагачують наочний матеріал груп раннього віку.

Як засвідчує практичний досвід, за допомогою методу су-джок у групах раннього віку успішно розв'язуються такі **освітні завдання**:

- * розвиток фонематичного слуху і сприйняття;
- * корекція вимови (автоматизація і диференціація звуків);
- * розвиток звукового і складового аналізу слів;
- * активізація словника і вдосконалення лексико-граматичних категорій;
- * розвиток загальної та дрібної моторики;
- * розвиток психічних процесів;
- * розвиток сприйняття кольору;
- * розвиток просторово-часових уявлень;
- * закріплення операцій лічби.

Щоб процес масажу не здався дітям нудним, використовується віршований матеріал і, одночасно з масажним ефектом, відбувається автоматизація відпрацьованих звуків.

Форми роботи з Су-Джок – найрізноманітніші.

Масаж спеціальною кулькою:

- ручний масаж кистей і пальців рук.
- масаж нігтьових пластин кистей;
- кругові рухи кульки між долоньями перекочування кульки від кінчиків пальців до основи долоні;
- обертання кульки кінчиками пальців;
- стискання кульки між долоньями;
- стискання і передача з руки в руку;
- підкидання кульки з подальшим стисненням між долоньями.

Прокочуючи кульку між долоньками, діти масажують м'язи рук. Масаж еластичним кільцем допомагає стимулювати роботу органів мовлення в корі головного мозку.

Розглянемо **прийоми роботи з кулькою**:

- утримувати кульку на розправленій долоні кожної руки;

- стискати кульку в кулачок, натискаючи 5-10 сек, а потім розкривати долоню, повністю розводячи пальці в сторони і утримувати в центрі долоні 5-10 сек;
- кожним пальчиком натискати на голочки кульки кожної руки;
- натискати пучкою кожної руки на голочки кульки;
- стискати кульку кінчиками пальців кожної руки;
- захоплювати колючу кульку трьома пальчиками і стукати нею по столу, рухатися по поверхні столу;
- обертати кульку між долонями за годинниковою і проти годинникової стрілки;
- прокочувати кульку в долонях вперед і назад, проходячи всю поверхню кисті;
- кругові рухи кульки між долонями;
- перекочування кульки від кінчиків пальців до основи долоні;
- обертання кульки кінчиками пальців;
- стискання кульки між долонями;
- стискання і передача з руки в руку;
- підкидання кульки з подальшим стисненням між долонями тощо.

Кожна вправа супроводжується невеликим віршиком, потішкою, чистомовкою, мирилкою, забавлянкою тощо.

Цю роботу можна проводити протягом 1-2 хвилин перед виконанням завдань, пов'язаних із малюванням, фонематичними вправами, проводити в якості пальчикової гімнастики під час освітніх ситуацій.

6. Фетрові книги

Фетрова книжка – це освітній засіб із цікавими елементами, що дозволяє вирішувати завдання розвитку мовлення дитини раннього віку, ураховуючи її індивідуальні особливості

Фетрові книги із зображеннями іграшок, тварин, посуду, літер українського алфавіту тощо з різних матеріалів сприяють розвитку сенсорики та здійсненню звукових диференціацій.

7. Фланелеграф

Фланелеграф – універсальний засіб мовного та пізнавального розвитку і природного збагачення словникового запасу дітей. Використання фланелеграфа в процесі навчання дозволяє цілеспрямовано розвивати зв'язну мову тому, що використання картинок, символів, піктограм, мнемотаблиць, схем, які викладаються на фланелеграфі в цілому розвивають розумову та мовленнєву діяльність дітей.

Ефективність використання фланелеграфа в сучасному просторі дошкільної освіти досліджують **О. Волоснова, А. Золотова, Г. Паливода**.

Фланелеграфи займають усю стіну в групах раннього віку і є основою інновації «Стіни, що говорять».

Метою ігрових технологій з використанням фланелеграфа є вирішення низки завдань:

- дидактичних. Розширення кругозору, пізнавальна діяльність, формування певних умінь і навичок

- розвиваючих. Розвиток уваги, пам'яті, мови, мислення, уяви, фантазії, творчих ідей, умінь.
- соціальних. Залучення до норм суспільства, адаптація до умов середовища.
- виховних. Виховання самостійності, волі, формування моральних, естетичних і світоглядних позицій.

Інтерактивні технології з використанням фланелеграфа будуються як цілісне утворення, що охоплює певну частину навчального процесу та об'єднане загальним змістом, сюжетом, персонажем. Фланелеграф можна використовувати і в індивідуальній роботі з дітьми по закріпленню знань, отриманих на заняттях.

До того ж, фланелеграф дозволяє вдаватися до прийому, який найбільш активізує мовленнєву діяльність дітей. Можливість самостійно моделювати сюжет

істотно підвищує можливості для розвитку пізнавальної і мовленнєвої активності дитини. Діти, граючи з фігурами, зазвичай обговорюють свої дії, охоче відповідають на питання про створюваних зображеннях, складають короткі розповіді. Таким чином, можна використовувати гру-зображення і для розвитку мовлення дитини.

Отже, фланелеграф – дидактичне пристосування для розвиваючих занять з дітьми. Використання фланелеграфа допомагає розвивати у дітей: увагу, пам'ять, дрібну моторику, мислення та мовлення, зорове і слухове сприйняття, словесно-логічне мислення тощо.

8. Камінці Марблс

Камінці отримали свою назву від англійського «марблс» (мармурові).

Марблс - це невеликі кулі зі скла, виконані в різних кольорах. Класичні Марблс мають сферичну форму, але зараз випускається багато різновидів. Можна з упевненістю припустити, що гра з камінчиками Марблс веде свою історію від часів нашого печерного предка, коли маленькі неандертальці грали у вільний час дрібною галькою або кульками з глини.

Вони, як правило, були зроблені з глини, каменю або скла. Сучасні Марблс *робляться із силікатного піску, золи та соди*, які розплавляються в печі. За допомогою спеціальних барвників скла надають найрізноманітніші забарвлення.

Краса камінчиків заворожує настільки, що і дорослим, і дітям хочеться до них доторкнутися, потримати в руках, пограти з ними. Так, естетична привабливість Марблс посилила інтерес до цієї гри у сучасних дітей на противагу новітнім,

високотехнологічним іграшкам.

Ігри з камінчиками позитивно впливають на психіку дитини. Навіть просте перебирання камінчиків, розглядання, пошук самого красивого робить малюка спокійним і врівноваженим, виховує допитливість. Каміні використовуються як матеріал для вільних асоціацій дитини.

Використання методу активної уяви дозволяє виявити можливі напрямки роботи, прояснити запит і в більшості випадків вирішити проблеми. Робота з камінчиками надає простір для творчості і дослідження, для індивідуальної і групової арт-терапії, для зняття втоми, напруги, вирішення негативних емоційних переживань. В ході використання цих ігор відбувається стимуляція розвитку пізнавальних умінь.

При різноманітті завдань, поставлених перед розвиваючими іграми, вони залишаються цікавими, дають можливість творчості, коли втрачають своєї привабливості від гри до гри. Все це пояснюється тим, що дитина дошкільного віку під час ігор пізнає світ і бере участь в ньому своєю загальною практичною активністю - за рахунок дій, висловлювань, переживань, задумів. Дитина робить щось сам, за власним бажанням, а значить, з інтересом і задоволенням. Малюк може оживляти, додумувати, представляти, він є активним учасником процесу, а значить, такі гри не набридають.

Головні якості, які може проявити дитина в іграх з камінчиками Марблс: свобода дій, емоційна насиченість, творча активність і винахідливість.

Ігри з камінчиками Марблс - це фізичний і розумовий розвиток дитини. Малюків приваблює все таємниче, а каміні мають якоїсь невідомої енергетикою. Дітям вони приносять радість і позитивно впливають на їх всебічний розвиток.

При роботі ми вирішуємо такі **завдання**:

1. розвиток дрібної моторики, зорово-рухової координації;
2. розвиток уваги, пам'яті;
3. розвиток тактильних відчуттів;
4. розвиток розумових операцій;
5. формування та закріплення правильної образ предметів, букв, цифр;
6. стимулювання зорово-пошукової діяльності;
7. розвиток фантазії дитини;
8. виховання посидючості;
9. розвиток пізнавальної активності;
10. стимулювання діяльності ЦНС.

Всі вправи можуть варіюватися в залежності від віку дитини, розумової та моторної здатності дитини, його зацікавленості в грі, а також від поставленої мети: сортування камінців (за кольором, розміром, формою, вагою, фактурі); розвиток просторового орієнтування; розвиток уявлень про величину; викладання предметів по контуру (геометричну фігуру, цифру, букву); створення картини.

Ігри та заняття з камінчиками Марблс активізують і розвивають увагу, сенсорне сприйняття, дрібну моторику, уяву, підвищують мовну активність дітей дошкільного віку, викликають позитивну реакцію: радість, посмішку, позитивні емоції. Дані гри можуть бути використані при роботі з вихованцями як індивідуально, так і з підгрупою.

9. Динамічна іграшка В. Кайе «Дзига»

З усіх нині існуючих іграшок найменш використовуваними сучасними дітьми, нажаль, є *динамічні іграшки*. Відмінною особливістю динамічної іграшки є дотримання правил руху, відповідне закладеному в них принципу дії, тобто безпосередня, закономірна відповідь іграшки на дію дитини. Іграшка «дзига», під час обертання зберігає стійкість на одній точці опори.

Дзига – це найпростіший приклад гіроскопа, який, в свою чергу, є найважливішим елементом ряду навігаційних приладів.

Відзначимо, що дзига була відома майже в кожній цивілізації, має давню історію. Зображення обертальних простих і складних дзиг всіх видів і з різних матеріалів зустрічаються у стародавніх народів ще в *V столітті до нашої ери*. В Україні для дітей дорослі майстрували дзиги перш за все з дерева, шкаралупи горіха, глини, а також з гарбуза різних форм.

Винахідники патентували нові конструкції дзиг (з металу, пластмаси і інших матеріалів), починаючи з XIX століття. Найбільш цікавими і екологічними є дерев'яні дзиги, які розробляють і випускають українські виробники дитячих іграшок, а також майстри народних промислів.

Існує кілька *видів дзиг*:

- *бери-давай* (нім. Nimmgib, англ. Put and Take, Teetotum - з шістьма гранями, як у гральних кубиків, дзига Сакаї, яка названа іменем японського професора фізики Такао Сакаї (Нім. Sakai-Kreisel) - виготовляється з дроту або канцелярської скріпки;

- *грецька дзига* - всередині порожня, на боці є невеликий отвір, коли крутиться, видає звук, схожий на виття вовка;

- *єврейський дрейдл* - з чотирма гранями, нею грають діти під час свята Ханука;

- *китайська дзига* - перевертається на протилежний кінець вісі обертання;

- *кельтський камінь* - може самостійно змінювати напрямок обертання;

- *латино-американський Тромп* - грушоподібної форми, зазвичай виготовляють з деревини зі сталевим наконечником, для розкручування використовується мотузочок.

В Іспанії дзиги називають пеон, а в Південній Америці - рунчо; Левітрон - на магнітній подушці; У Колумбії, Мексиці і Перу проводяться чемпіонати по запуску Тромп.

Сформулюємо *критерії вибору динамічної іграшки «дзига»*:

1. привабливість як зовнішня, так і в дії (красива і зручна упаковка, гарне ковзання);
2. відповідність віку, а також зоні актуального і найближчого розвитку дитини;
3. природність і плавність руху;
4. розмір і колір - живі, органічні, природні форми і м'які кольори;
5. тонкі колірні поєднання (для зорового і тактильного відчуття і сприйняття);
6. міцність;
7. матеріал природного походження.

Винахідник **В. Кайе** створив на основі дзиги авторський конструктор оптичних динамічних ілюзій. У рекомендаціях до іграшки пропонуються сценарії ігор з дзигами і пояснюється, яке розвивальне завдання з їх допомогою можна вирішити.

Е. Абдулаєва називає *п'ять рівнів складності дій в грі з динамічними іграшками*:

Перший рівень – елементарна одноактна дія, запуск руху відбувається виключно під дією сил тяжіння. Дія дитини що грає тут мінімальна і порівняно проста - потрібно вірно співвіднести предмет і поверхню його дії, а потім дозволити предмету рухатися під дією сил тяжіння і інерції.

Другий рівень - двоактна дія - правильно розмістити і надати вірний імпульс, направлення руху, яке співпадає з передбачуваним рухом фігурки: закручування навколо своєї осі відповідає обертанню навколо центру, стрижня дзиги. Рух руки дитини відповідає напрямку майбутнього руху іграшки - обертання.

Третій рівень - дія, що вимагає нового рівня просторового сприйняття і узгодженої координації, так як рух руки при запуску не збігається з рухом фігурки: дзига для двох долонь: крутиться навколо своєї осі, а необхідно привести його в рух абсолютно іншим чином: зустрічним проти спрямованим ковзаючим рухом долонь - один до себе, інший - від себе.

Четвертий рівень - ритмічна дія однієї або обох рук (одночасна або почергова), коли механізм дії абсолютно не передбачуваний - запуск декількох дзиг одночасно.

П'ятий рівень - це дія, яка передбачає облік декількох факторів - інерцію, відстань, сприйняття переднього і заднього простору власного тіла: складні дії з дзигами (підкидання - перекидання на тарілочках, запуск «догори ногами» - капелюшком-грибом). Таким чином, в грі з такою динамічною іграшкою, якою є дзига, необхідна складна сенсомоторна координація.

Прийнято вважати (і теоретиками, і практиками), що вправи з розвитку дрібної моторики можуть прискорити розвиток мовлення. В онтогенезі управління мозком великими рухами (рухами корпусу, ніг, рук) вдосконалюється раніше, ніж управління рухами пальців рук. Тому починати тренування потрібно з великих рухів і з вправ на рівновагу. Саме в цьому сенсі ігри з дзигами В. Кайе можуть бути використані на етапі розробки серії вправ для загальної моторики, а потім для дрібної.

10. Освітня кінезіологія

Освітня кінезіологія — це вчення про розвиток розумових здібностей і фізичного здоров'я людини за допомогою певних рухових вправ. Американське подружжя науковців *Пол та Гейл Деннісон* у 1970-80-х роках розробило концепцію освітньої кінезіології та системну програму «Гімнастика мозку».

Кінезіологічні вправи позитивно впливають на дошкільників, зокрема:

- поліпшують розумову діяльність;
- синхронізують роботу півкуль;
- сприяють ліпшому запам'ятовуванню;
- підвищують стійкість уваги;
- допомагають становленню мовленнєвих функцій;
- полегшують оволодіння навичками читання й письма.

Практичний досвід свідчить, що в результаті систематичного виконання кінезіологічних вправ в організмі дітей відбуваються позитивні структурні зміни.

Кінезіологічні вправи не потребують фізичної підготовки дітей чи додаткових атрибутів для виконання. Інтеграція цих вправ у освітній процес дає змогу без збільшення навчального навантаження розв'язувати такі *завдання*:

1. повноцінно розвивати пізнавальну сферу дітей;
2. ознайомити дошкільників зі складовими здорового способу життя;

3. формувати стійку модель адекватної поведінки в соціальному та природному середовищах;

4. забезпечити успішне майбутнє шкільне навчання.

Усі вправи — швидкі, приємні для виконання, сповнюють дошкільників енергією. Вони не потребують багато часу, тож їх можна застосовувати під час заняття як окремі ігрові завдання, динамічні паузи, під час організаційних моментів, проведення ранкової гімнастики, гімнастики пробудження, релаксаційних хвилинок тощо.

Наведемо *приклад* вправ:

<p>«Вухо-ніс»</p>	<p>Лівою рукою беруться за кінчик носа, а правою рукою — за протилежне вухо. Одночасно відпускають вухо і ніс, плескають у долоні, змінюють положення рук «з точністю до навпаки».</p>	
<p>«Велосипед»</p>	<p>Вправу виконують у парах. Діти стають одне навпроти одного, торкаються долонями долонь партнера. Здійснюють рухи, аналогічні тим, що виконують ноги під час їзди на велосипеді.</p>	
<p>«Поплескали-погладили»</p>	<p>Вправу виконують у парах. Одну долоню кладуть на плече партнера по грі, другу — йому на голову. Необхідно одночасно гладити партнера по голові та поплескувати по плечу. Спочатку можна відпрацювати рух рук на собі, одночасно однією рукою гладити себе по голові, а другою плескати по животу.</p>	
<p>«Дзеркальне малювання»</p>	<p>Малювати на аркуші паперу одночасно обома руками дзеркально-симетричні малюнки, літери.</p>	

Детально ознайомившись з цими інноваційними технологіями необхідно зазначити, що об'єднує їх сприяння розвитку дрібної моторики рук у дітей. Це є

дуже важливим моментом в формуванні повноцінної і успішної людини. Ступінь її розвитку має величезне значення для розвитку дитини в цілому, впливає на вищу нервову діяльність і розумовий розвиток дітей, позитивно позначається на розвитку мовлення і пізнавальних психічних процесів: пам'яті, мислення, сприйняття тощо.

В процесі розвитку фонетичної компетенції дитина оволодіває чіткою вимовою всіх звуків рідної мови і звукосполучень відповідно до орфоепічних норм; має розвинений фонематичний слух, що дозволяє диференціювати фонemi; оволодіває мовними і немовними засобами виразності та прийомами звукового аналізу слів; усвідомлює звуковий склад рідної мови.

Література:

1. Аббасова, Л. И. Реализация технологии Н. Н. Ефименко в процессе формирования физической культуры детей старшего дошкольного возраста / Л. И. Аббасова // Пед. журн. — 2019. — Т. 9. — Ч. II. — № 5А. — С. 638—645.
2. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А. М. Богуш ; кол. авт. : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богиніч О. Л. [та ін.]. — К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2012. — 26 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. — Харків : Слово, 2013. — 448 с.
4. Кайе, В. Конструирование и экспериментирование с детьми 5—8 лет / В. Кайе. — М. : Сфера, 2016. — 128 с.
5. Лінтварьова А.Д., Полевікова О.Б. Спадщина М.Монтессорі як теоретичне підґрунтя реалізації наступності мовної освіти дітей 5-7 років. Сучасні проблеми дошкільної та початкової освіти у системі суспільних трансформаційних процесів: збірник матеріалів Всеукраїнської інтерактивної науково-практичної конференції (18-20 лютого 2019 року, Херсонський державний університет). Херсон: ТОВ «Борисфен-про», 2019. С.84-87.
6. Мацюк Г. Сторіночки яскраві для розвитку й забави. Фетрова книжка для усіх вікових груп [Текст] / Галина Мацюк // Дошкільне виховання. — 2019. — № 2. — С. 20-21.
7. Обрусник О. Килимок-трансформер. Дидактичний посібник для дітей молодшої групи [Текст] / Олена Обрусник // Дошкільне виховання. — 2019. — № 10. — С. 19.
8. Полевікова О.Б., Береснева А.І. Використання методу су-джок в освітніх ситуаціях з дітьми раннього віку // The 5th International scientific and practical conference “Dynamics of the development of world science” (January 22-24, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. — P.835-841.
9. Полевікова О.Б., Макарова А.П. Бізіборд як ефективний засіб саморозвитку дітей раннього віку. The 2nd International scientific and practical conference “Innovative development of science and education” (April 26-28, 2020) ISGT Publishing House, Athens, Greece. 2020. P. 352-356.
10. Паливода Г. Фланелеграф у розвитку мовлення наймолодших [Текст] / Ганна Паливода // Дошкільне виховання. — 2011. — № 7. — С. 31-33.
11. Эти волшебные камешки «Марблс» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://urok.1sept.ru/articles/678682>
12. Использование камешков Марблс в развитии мелкой моторики детей старшего дошкольного возраста [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://2019.vospitately.ru/publikacii-vospitateley/dekabr/no-5689-ispolzovanie-kameshkov-marbls-v-razvitiimelkoy-motoriki-detey-starshego-doshkolnogo-vozrasta/>

Тема 5: Сучасні технології розвитку лексичної компетенції

План:

1. Сутність дефініції «Лексична компетенція»
2. Технологія раннього навчання Г. Домана
3. Технологія раннього навчання М. Зайцева
4. Кластери
5. Круги Луллія
6. Мультимедійні презентації
7. Інтелектуальні карти
8. Флеш-картки
9. Геоборди

1. Сутність дефініції «Лексична компетенція»

Лексична компетенція — це запас слів у межах певного вікового періоду, здатність до адекватного використання лексем, правильне вживання образних виразів, приказок, прислів'їв, фразеологічних зворотів.

Сьогодні ми розглянемо такі інноваційні технології як засоби розвитку лексичної компетенції дитини дошкільного віку: технології Г. Домана та М. Зайцева, кластери, круги Луллія, мультимедійні презентації, а також інтелектуальні карти.

2. Технологія раннього навчання Г. Домана

Методика Глена Домана - унікальний метод, який дозволяє розвивати здібності дитини на ранньому етапі і надання дітям необмежених можливостей в житті. А здійснення цієї мети буде визначатися тим, що вибере для себе дитина.

Доман стверджує, що навчання є ефективним лише в період зростання мозку, до семи — семи з половиною років, але сильніш за все — у перші три роки життя дитини. Виходячи із цього, він побудував свою систему для 3-4-річних малят.

В основі його методики лежать картки, на яких крупними червоними літерами написані цілі слова (саме слова, а не окремо літери). Тобто відбувається запам'ятовування слів, як картинки – повністю. Згодом, діти набирають все більший і більший словниковий запас цілих слів, які вони можуть розпізнати.

Метод не вимагає від дітей читати вголос. Діти пасивно вчаться читати слова, а вголос читають дорослі, і це полегшує процес навчання дітей.

Однак серед недоліків слід виділити наступні:

- Пасивне сприйняття інформації дитиною.
- Відсутність зв'язку з іншими дітьми у групі.
- Трудомістка техніка для батьків: величезна кількість карток, значний час, витрати.
- Немає мовленнєвої практики.
- Дитина не навчається аналізувати та упорядковувати інформацію.

3. Технологія раннього навчання М. Зайцева

Майже двадцять років в Україні відома авторська методика російського педагога-новатора **Миколи Зайцева**, метою якої є навчити читати дошкільників.

Автор розробив технологічну послідовність виконання навчальних завдань: від демонстрації наочності педагогом до співпраці дитини з дорослим у відпрацюванні навчальних дій та самостійної роботи дитини.

Методика М.Зайцева кардинально відрізняється від традиційних методів розвитку мовлення дітей і побудована **на принципах**:

- гуманізації педагогічного процесу;
- індивідуального підходу до дитини;
- подрібнення сенсорного потоку на своєрідні «кванти інформації»;
- «від конкретного до абстрактного, від конкретно-образного до словесно-логічного»
- урахування психологічних особливостей віку;
- використання здобутків психолого-педагогічної науки.

У технології використовується суто дитячий засіб пізнання світу – кубики, яким великого значення надавали Я. Коменський, Ф. Фребель. Не менш важливі вони й нині, оскільки кубики були й залишаються одним із приємних засобів навчання, граючись із якими дитина одночасно розвиває рухові реакції, вивчає властивості цих геометричних фігур, уважно досліджує зображення тощо.

На кубиках, призмах і таблицях діти бачать одиниці мовлення (склади і літери), які вони «проспівують» і згодом складатимуть з них слова. Самостійне складання слова з кубиків — це відкриття, — перетворення літер у слово. Дитина легко ділить слово на склади. Можливість їх побачити викликає інтерес. Показали склади МА-МА, ТА-ТО, ЛІ-ТО, усе зрозуміло! Діти бачать ці склади, чують, як вони вимовляються, відрізняють їх від інших, виділяють, співають, легко складають з ними різні слова.

4. Кластери

У технологіях розвитку критичного мислення, зокрема у технології «Слухання з передбаченням», інформація систематизується у вигляді кластерів (грон). У центрі – ключове поняття. Наступні асоціації логічно пов'язані з ключовим поняттям. Можна складати кластери за кожною із тем: «Транспорт», «Пори року», «Овочі», «Фрукти», «Тварини», «Птахи тощо».

Кластери (англ. cluster – скупчення) – це об'єднання декількох однорідних елементів, яке може розглядатися як самостійна одиниця, що володіє певними властивостями, графічна схема.

Індикатором розвитку критичного мислення у дітей можуть стати певні здібності, які є складовими критичного мислення і можуть вважатися його показниками. Серед них:

- наявність особистих переконань з того чи іншого приводу;
- автономність думки, її незалежність від думки старшого;
- здатність логічно пояснити свою позицію;
- прийняття можливості існування іншої думки.

Також кластери є чудовою нагодою для активізації словника дитини.

5. Круги Луллія

Розглянемо інноваційну методику «*Чарівні круги Луллія*».

Автором цієї методики є *Раймунд Луллій* (1235-1315 рр..) – каталонський філософ, письменник і богослов. Сучасних авторів ТРВЗ дуже зацікавив так званий «метод луллізма» і вони адаптували його для використання в закладах дошкільної освіти.

Раймунд Луллій придумав пристрій, що складався з декількох кругів різного діаметра з картону або щільного паперу, котрі накладалися один на одного на загальний стрижень від більшого до меншого. У верхній частині стрижня встановлюється стрілка, а кожен круг розділений на сектори. Круги та стрілка мають бути рухомими. У кожному секторі розташовуємо певні позначки, малюнки, слова або навіть цілі вислови за темою.

Таким чином, рухаючи кільця ми маємо змогу отримати різні комбінації та скласти, наприклад, розповідь. Виготовити чарівні кільця не складно власноруч з підручних матеріалів на різноманітні теми. Тому ця методика є актуальною та поширеною в сучасних закладах дошкільної освіти.

Цей пристрій — універсальний, тому що можна організовувати різні варіанти дидактичних ігор або кілька варіантів однієї гри, ускладнюючи або спрощуючи завдання.

Дидактичні ігри з кільцями Луллія сприяють:

- Розвитку фонематичних процесів.

(наприклад, ігри «Який звук перший», «Голосні/приголосні у словах»);

- Уточненню та активізації словника.

Ігри «Де чия мама?», «Знайди будиночок», «З'єднай пари»;

- Вдосконаленню вміння ділити слова на склади, будувати речення.

Такі ігри як «Склади слово», «Опиши героїв казки»;

- Розвитку зв'язного мовлення.

Ігри «Із якої казки герой», «Знайди друзів для зайчика»

Технологія проведення заняття з використанням чарівних кілець Луллія:

1. На всі сектори кожного круга прикріплюються зображення об'єктів, предметів тощо на відповідну тему.
2. Повідомлення дітям завдання.
3. Діти розкручують круги та називають все, що опинилось під стрілкою.
4. Вирішення дітьми завдання або складання розповіді

Таким чином, можемо зробити висновок, що «Чарівні круги Луллія» ефективно сприяють розвитку зв'язного мовлення, уваги, мислення, уяви та фантазії дітей дошкільного віку, а також формуванню вміння працювати в команді та самостійно організовувати гру. Дана ігрова технологія сприяє створенню зацікавленої, невимушеної обстановки, знімає психологічне і фізичне напруження, забезпечує сприйняття нового матеріалу.

6. Мультимедійні презентації

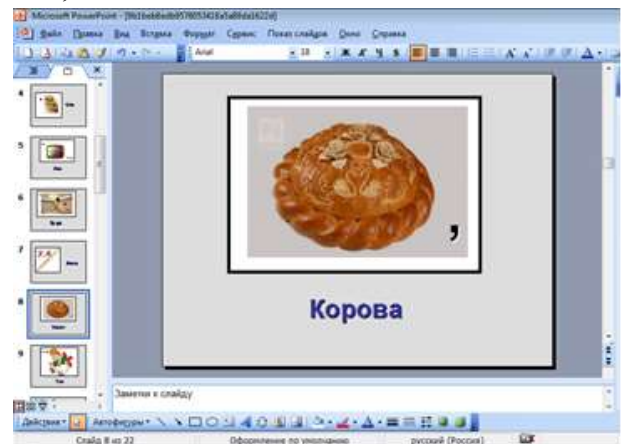
Мультимедійні презентації – це зручний і ефектний спосіб подання інформації за допомогою комп'ютерних програм.

Вітчизняні та зарубіжні дослідження з використання комп'ютера в дитячих садах (зокрема, роботи *Л.Босової, К.Крутії, І.Рогальської, Л.Соловйової* тощо) переконливо доводять не тільки можливість і доцільність його застосування, але й особливу роль комп'ютера в мовленнєвому розвитку дитини та взагалі – всебічному її розвитку.

Використання презентаційних інструментальних засобів дозволяє привнести ефект наочності в освітню діяльність і допомагає дитині засвоїти матеріал швидше, акцентувати увагу на значущих моментах; створювати наочні ефектні образи у вигляді фотографій, малюнків, слайд-шоу, звукового оформлення та диткторського супроводу, відеофрагментів та анімації, тривимірної графіки, тобто тих факторів, які найбільш довго утримують увагу дитини.

Мультимедійний спосіб подання інформації сприяє:

- легшому і глибшому засвоєнню дітьми понять;
- систематизації засвоєних знань;
- активному поповненню словникового запасу та їх знань про навколишній світ;
- формуванню звукової культури мовлення;
- оволодінню навичками читання;
- швидшому формуванню вмінь орієнтуватися на площині і у просторі;
- підвищенню ефективності уваги і поліпшенню пам'яті;
- формуванню чіткої координації рухів очей;
- вихованню цілеспрямованості і зосередженості;
- удосконаленню уяви та творчих здібностей;
- розвитку елементів наочно-образного й теоретичного мислення.

Мультимедійна презентація для дітей дошкільного віку має свою специфіку. Дитяча вікова фізіологія в молодшому дошкільному віці (3-4 роки) така, що у дітей ще зберігається тісний взаємозв'язок зорового сприйняття і рухових дій.

Маніпулятивна діяльність із об'єктом – обмацування – на даному етапі розвитку дитини ще є необхідним чинником зорового впізнання. За такого рівня розвитку зорового сприйняття застосування мультимедійних презентацій не є необхідним засобом навчання, а також не дає змоги дати найбільш повне уявлення про досліджуваному об'єкті. А якщо і застосовуються, то такі презентації переважно спрямовані на повторення, систематизацію вже набутих знань.

До кінця дошкільного віку (приблизно з 6 років) зорове сприйняття стає більш організованим і систематичним, сприяє усвідомленому формуванню цілісного зорового образу, включає в аналіз та обробку зорової інформації асоціативні відділи кори головного мозку. У цьому ж віці підвищується довільність уваги.

Це розкриває більш широкі можливості для використання інформаційних ресурсів на заняттях з дітьми старшого дошкільного віку.

Мультимедійні презентації є найбільш ефективною формою подачі матеріалу, дозволяють педагогу дібрати і скомпонувати матеріал, виходячи з мети і завдань заняття відповідно до вікової групи і рівнем розвитку дітей, а також надають педагогу широкі можливості для творчої самореалізації.

Отже, використання мультимедійних презентацій на заняттях із навчання дітей рідної мови найкращим чином відповідає психофізіологічним особливостям сприйняття інформації, створює передумови до формування у дітей мотивації пізнавальної діяльності, ефективної активізації і засвоєнню знань, раціонального використання часу на занятті.

7. Інтелектуальні карти

Тяжіння до інтеграції в освітньому процесі з метою забезпечення наступності між дошкільям та НУШ зумовило появу численних інноваційних методів, серед яких усе більше набуває популярності метод інтелектуальних карт, що виник у 60-70 роках ХХ століття. Його автор – психолог із Великобританії **Тоні Бьюзен**.

Серед вітчизняних науковців, які займаються проблемою впровадження в дошкільня інтелектуальних карт, вирізняються праці **Н.Гавриш**, **І.Кіндрат**, **К.Крутій**.

Інтелект карта, або карти мислення (mind-maps) – це відображення на папері ефективного способу думати, запам'ятовувати, згадувати, вирішувати творчі завдання, а також можливість представити і наочно висловити свої внутрішні процеси обробки інформації, вносити в них зміни, удосконалювати.

Варто зазначити, що існує широкий термінологічний розвій описуваного нами поняття: «інтелект-карта», «карта розуму», «карта пам'яті», «ментальна карта», «асоціативна карта», «асоціативна діаграма», «схема мислення», «розумова карта», «карта розумових дій» – усі ці варіанти назв зустрічаються в освітянській літературі.

Інтелектуальний розвиток дитини із застосуванням карт здійснюється за допомогою розвитку дитячих асоціацій, поповнення та активізації словникового запасу, розвитку зв'язного мовлення, фантазії. Дитина, працюючи з

інтелектуальними картами, йде в своєму розвитку від простих логічних операцій: порівняння, зіставлення предметів, розташування в просторі, кількісне визначення загальних і від'ємних частин до вміння аналізувати, диференціювати, робити класифікацію предметів, вчиться розрізняти видові поняття.

Розвиток словника із застосуванням інтелектуальних карт у дітей об'єднує всі три фактори:

- дитина бачить перед собою зорові образи, що допомагають відтворенню словника,

- план висловлювання, відображений у кожній гілці дерева карти

- бажання сказати про те, що наочно і зрозуміло

Послідовність роботи із застосуванням інтелектуальних карт:

1. Виділення основних ключових понять з теми.

2. Називання картинок, зображених на карті.

3. Складання речень по кожній гілці дерева.

4. Відтворення слів за інтелектуальною картою.

Таким чином, у роботі з розвитку лексики інтелект-карти дозволяють успішно розширювати обсяг і активізувати словник, уточнювати значення слів, організувати семантичні поля.

8. Флеш-картки

Флеш-картки – це змістовні двосторонні зображення з певною інформацією у лаконічній формі. Їх використовують для запам'ятовування будь-яких відомостей шляхом систематичного повторення під час перегляду асоціативних малюнків з відповідним коротким текстом. Також картки можуть містити запитання і відповіді на них.

Ідея методики належить німецькому журналісту **Себаст'яну Лейтнеру**, який започаткував метод флеш-карток ще у 70-роках ХХ століття.

Головний **принцип** таких карток полягає у тому, що вони формують умови для активного запам'ятовування: один бік картки містить зображення чи запитання, а другий – правильну відповідь на нього.

При роботі з такою методикою щоразу відбувається активізація уваги дітей: побачивши зображення на одному боці картки, дитина самостійно називає його, а відкриваючи зворотній бік, має можливість перевірити себе. Працюючи з флеш-картками самостійно, діти щоразу проводять собі самостійний невеличкий невимушений

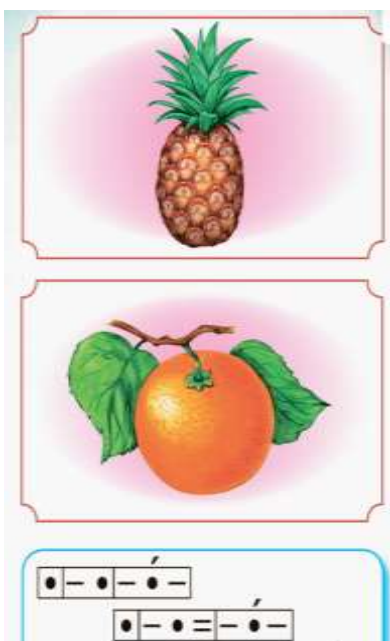
екзамен, під час якого не лише перевіряють рівень засвоєння знань з теми, а й краще запам'ятовують навчальний матеріал.

Флеш-картки є універсальним інструментом, тож їх можна використовувати під час вивчення будь-якого заняття. Якнайкраще створювати картки у межах певної навчальної теми. Ключові вимоги – змістовність, лаконічність та відповідність карток обраній темі.

Є три **варіанти створення таких карток**:

- вручну, у цьому випадку текст та графічне оздоблення створюється самостійно;
- за допомогою стандартних текстових чи графічних редакторів (наприклад, Power Point чи MS Word), після оформлення картки потрібно лише роздрукувати;
- за допомогою спеціальних онлайн-сервісів та застосунків.

Пропонуємо кілька ігрових вправ, які допоможуть урізноманітнити освітній процес, залучивши флеш-картки.

«Так/ні»

Вихователь показує та називає картки, періодично спеціально роблячи помилки у визначеннях. Діти мають відслідкувати помилку та відповідно просигналізувати про неї (наприклад, якщо визначення вірне, то діти мають плеснути долонями, хибне – тупнути ногами).

«Опиши та здогадайся»

Дитина тримає картку, на якій зображений певний предмет. Вона має, не показуючи картку, максимально точно описати, що на ній зазначено.

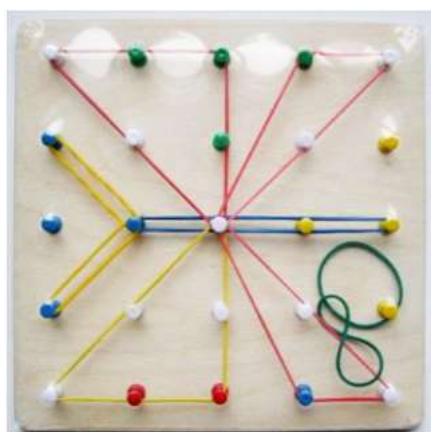
Такий формат гри можна залучити для індивідуального чи командного змагання.

«Знайди спільне»

Вихователь послідовно показує декілька карток, а діти мають здогадатися, яка саме ознака їх об'єднує. Таку гру краще проводити в якості командного змагання.

9. Геоборди

Геоборд (математичний планшет) – це багатофункціональна геометрична дошка для конструювання плоских зображень.

Про це дидактичний посібник стало відомо ще в 50-ті роки минулого століття завдяки єгипетському математику **Калебу Гаттегно**, що створив перше «поле для малювання резиночками».

Геоборд складається з плоского поля і штирів, розташованих на полі рівновіддалено один від одного по горизонталі і вертикалі. Для роботи з геобордом також потрібні гумки – це можуть бути звичайні латексні канцелярські або тонкі кольорові для волосся.

Одягаючи гумку на два штирі, можна отримати пряму лінію, на три – трикутник, на чотири – квадрат. З ліній і фігур можна створювати різні зображення, що просто неможливо не використовувати в іграх і навчанні дітей.

Геоборд можна придбати в магазині або зробити своїми руками.

Мета:

1. Розвиток когнітивних здібностей дитини: просторове і асоціативне мислення, увага, пам'ять.

2. Сприяння психосенсомоторному розвитку та розвитку дрібної моторики (розтягування, надягання гумок на штирі – корисна сенсорна «зарядка» для маленьких пальчиків!).

3. Математичний планшет дозволяє самостійно вигадувати зображення, а значить, розвиває фантазію і творчий потенціал дітей.

4. Сприяє розслабленню і зняттю фізичного та психологічного напруження у дітей.

5. Сприяє розвитку мовлення під час роботи з казками, віршами, загадками.

Розглянемо *можливості використання геоборда в процесі мовленнєвого розвитку:*

1. Ілюстрація віршів, казок, ігри за лексичними темами: «Одяг», «Посуд», «Меблі», «Фрукти», «Овочі», «Тварини», «Транспорт» та інші.

2. Навчання грамоті (зображуємо букви, склади, слова)

Види геобордів:

1. За матеріалом, з якого виготовляються кілочки:

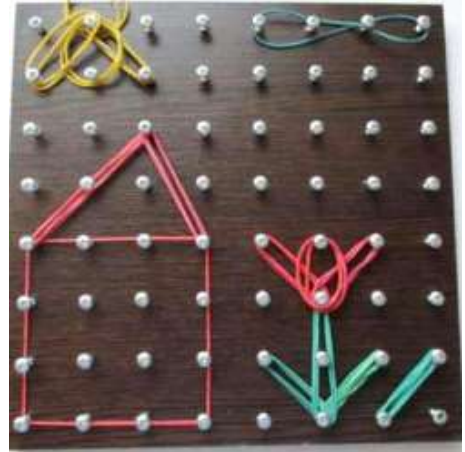
- з дерев'яними кілочками;
- з металевими кілочками.

2. По тому, з чого будуються фігури:

- з різнокольорових резиночок
- з дощечок різних форм. Дитина одягає їх на штирі, утворюючи фігури.

3. За розміром.

Чим більше геоборд, тим більша кількість штирів на ньому розташовано і тим складніше фігури, які можна побудувати. Також на великих геобордах можна розташовувати кілька фігур і складати короткі слова.

В результаті формування лексичної компетенції дошкільник оперує узагальненими словами різного порядку, стійкими загальнозживаними словосполученнями; мовлення дітей набуває образності; за кількісною та якісною характеристикою словник дитини сягає такого рівня, що вона може легко спілкуватися з дорослими і дітьми, підтримувати розмову на будь-яку тему в межах свого розуміння.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А. М. Богуш ; кол. авт. : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2012. – 26 с.

2. Бенера В.Є. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: // В.Є. Бенера, Н.В. Маліновська. К. : Слово, 2016. 384 с.

3. Воскобович В.В., Харько Т.Г., Балацкая Т.И. «Игровая технология интеллектуально-творческого развития детей. - СПб; ООО РИВ, 2003

4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.

5. Кіндрат І. Сучасний медіапростір та його вплив на світогляд дитини [Текст] / І. Кіндрат // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. - № 7. – С. 4-8.

6. Литвиненко І.І. Круги Луллія як інноваційна методика мовленнєвого розвитку дошкільнят // Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція студентів, магістрів та молодих науковців "Сучасне дошкільня: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку" (23 жовтня 2020 року) Ніжин. 2020. С. 218-222.

7. Ляшенко С. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі [Текст] / С. Ляшенко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. - № 7. – С. 16 – 28.

8. Острань Р., Музика Г. Круги обертаємо, фрукти й овочі збираємо ... Дидактичні ігри для дітей дошкільних груп / Руслана Острань, Ганна Музика // Дошкільне виховання. – 2020. – № 8. – С. 26-28.

9. Полєвікова О.Б., Квакуша В.М. Інтелектуальні карти як ефективний засіб розвитку словника дітей дошкільного віку // The 1st International scientific and practical conference "Eurasian scientific congress" (January 27-28, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2020. – P.427-431.

10. Полєвікова О.Б., Рунцис О.І. Інновації у формуванні лексичної компетентності дошкільника / The 7th International scientific and practical conference "Science and education: problems, prospects and innovations" (April 1-3, 2021) CPN Publishing Group, Kyoto, Japan. 2021.P.823-826

Тема 6. Інновації розвитку граматичної компетенції

План:

1. Сутність поняття «граматична компетенція»
2. Ейдетика
3. Мнемотехніка
4. Моделювання
5. Сінквейн
6. Технологія «Стіни, що говорять»
7. Робота в парах змінного складу

1. Сутність поняття «граматична компетенція»

Нагадаю Вам, що **граматична компетенція** – неусвідомлене вживання граматичних форм рідної мови згідно із законами і нормами граматики (рід, число, відмінок, клична форма тощо), чуття граматичної форми, наявність корекційних навичок щодо правильності вживання граматичних норм.

Для формування граматичної компетенції можна використовувати безліч інноваційних технологій, а ми зупинимось на найцікавіших: ейдетиці, мнемотехніці, моделюванні та технології Сінквейн.

2. Ейдетика

Ейдетика – це ігрова методика запам'ятовування інформації, в основі якої лежить притаманне кожній людині вміння уявляти і фантазувати.

Ейдети́змом (від грецького «ейдос» – образ, зовнішній вигляд; «фотографічна пам'ять») називають психічне явище, орієнтоване на фіксування зорових вражень, що дозволяють мозку утримувати і відтворювати живі образи раніше сприйнятих явищ або предметів.

В Україні засновником «Школи ейдетики» є **Є. Антошук**. У дошкільні опікуються цією проблемою **Н. Гавриш, К. Крутій, О. Пащенко** та ін.

Ейдетика позитивно впливає на дітей: замість зазубрювання навчального матеріалу, вони мають можливість швидше і якісніше засвоювати нові знання. Часто тренінги з ейдетики в дитячому віці проходять у формі ігор; діти не помічають, як летить час, сприймаючи інформацію через асоціації.

Ейдетика може допомогти дитині запам'ятовувати необхідну інформацію і вчасно згадувати її, пробуджувати інтерес, спонукати дошкільнят до мовленнєвої активності, дарувати відчуття успіху.

Ейдетика – це не тільки розвиток уваги, уяви, пам'яті, різних видів мислення, а й спосіб подачі навчального матеріалу. Вона приваблює всі аналізатори дитини: дозволяє не тільки побачити, а й помацати, почути, спробувати, понюхати; подає нове через добре знайомі дітям образи.

Метод ейдетики побудований на простих принципах:

- Уява + позитивні емоції = засвоєна інформація.
- Радісна, весела атмосфера.
- Мобільність і доступність ігрового матеріалу.
- Поділ інформації відповідно до особливостей кожної дитини.

Система роботи вихователя щодо розвитку операцій граматичного структурування засобами ейдетики передбачає використання певного алгоритму, що допомагає запам'ятати інформацію. Цей алгоритм складається з чотирьох пунктів:

1. переконання дитини в правильності її дій і здібностях;
2. правильна підготовка до процесу запам'ятовування;
3. робота з навчальним матеріалом з використанням методів ейдетики;
4. повторення пройденого матеріалу.

Використання методів і прийомів ейдетики в щоденній роботі з дітьми є надзвичайно ефективним, до того ж, цікавим способом розвитку операцій граматичного структурування, а також – саморозвитку і формування мислення, пам'яті, мовлення, креативності у дошкільнят.

3. Мнемотехніка

Мнемотехніка – у перекладі з грецької – «мистецтво запам'ятовування». Це система методів і прийомів, які забезпечують успішне запам'ятовування, збереження і відтворення інформації, знань про особливості об'єктів природи, про навколишній світ, ефективне запам'ятовування структури розповіді, і, звичайно, розвиток мовлення.

Використання прийомів мнемотехніки в роботі з розвитку мовлення дошкільників досліджували такі вчені як: *А.М. Богуш, Д.Б.Ельконін, А.В.Запорожець, К.Л. Крутій* та інші.

Оскільки в дітей дошкільного віку переважає наочно-образна пам'ять, вони спроможні невимушено засвоїти прийоми мнемотехніки й навчитися усвідомлено їх застосовувати.

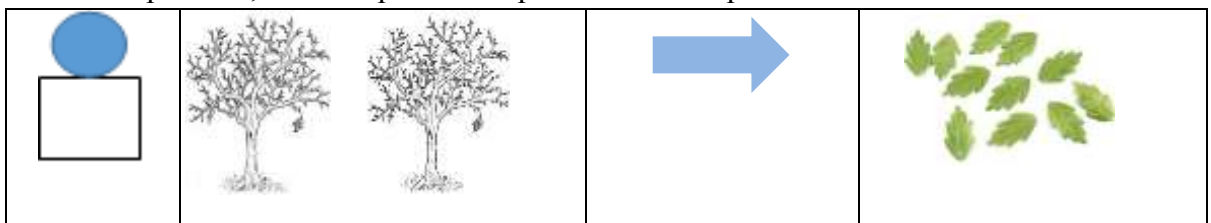
З допомогою мнемотехніки вирішуються наступні **завдання**:

1. Розвивати зв'язне і діалогічне мовлення.
2. Навчати дітей правильній звуковимові.
3. Знайомити з літерами.
4. Розвивати у дітей розумову активність, кмітливість, спостережливість, вміння порівнювати, виділяти істотні ознаки.
5. Розвивати у дітей психічні процеси (мислення, увага, уява, пам'ять).
6. Сприяти вирішенню дошкільниками винахідницьких завдань казкового, ігрового, екологічного, етичного характеру та ін.

Як будь-яка робота, мнемотехніка будується від простого до складного. У навчанні дітей зв'язного мовлення можна використовувати такі **прийоми мнемотехніки** як:

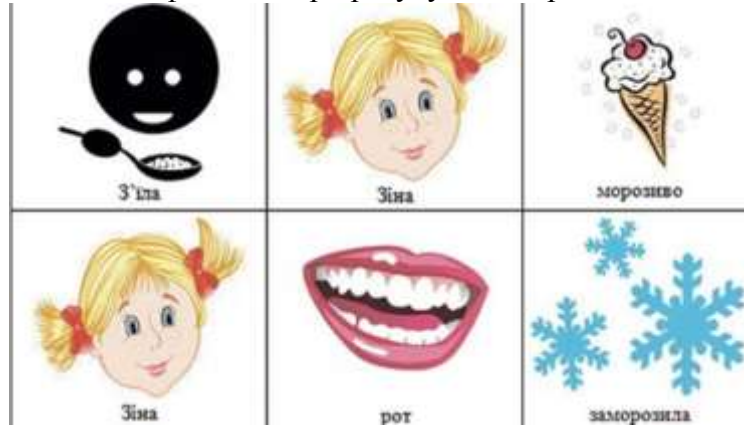
1. Мнемодоріжка. Це схема, на якій графічно зображені герої або окремі предмети, що мають важливу роль у творі. Мнемодоріжка може бути як в кольоровому, картинному варіанті з використанням фарб, так і графічному варіанті з легкими контурними лініями і штрихами.

Наприклад, мнемодоріжка для речення «На деревах з'являються листочки»

2. **Мнемотаблиці.** Це таблиця, у яку закладена певна інформація, оволодіння прийомми роботи з якої значно скорочує час навчання дітей зв'язного мовлення. Вони вчать складати розповіді, загадки, казки будь – якої складності, дотримуючись тематичності, логічності й послідовності.

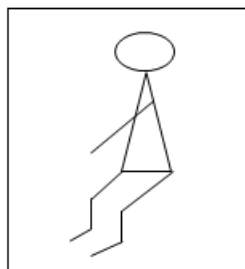
Мнемотаблиці можуть бути предметні, предметно – схематичні й схематичні. Вони особливо ефективні при розучуванні віршів.

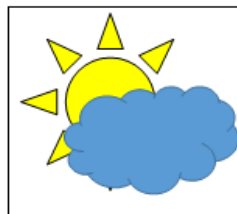
3. **Піктограми (мнемоквадрати).** З їх допомогою діти навчаються переказу з опорою на картинку, яку малює дорослий в міру розповідання казки. До піктограм можна віднести і малювання книжки – розкладачки. Її можуть малювати самі діти методом "швидкого малюнка" по ходу розповіді педагогом літературного твору, загадки, віршів.

Наприклад, піктограми

Сидів:

Закрила:

4. **Колаж.** Колаж – це лист картону, на який наносяться різні картинки, букви, цифри, геометричні фігури тощо. Дитина вчиться пов'язувати всі картинки колажу, встановлювати сюжети за картинками тощо (С. Омельченко)

Приклад колажу на тему «Зима»

4. Моделювання

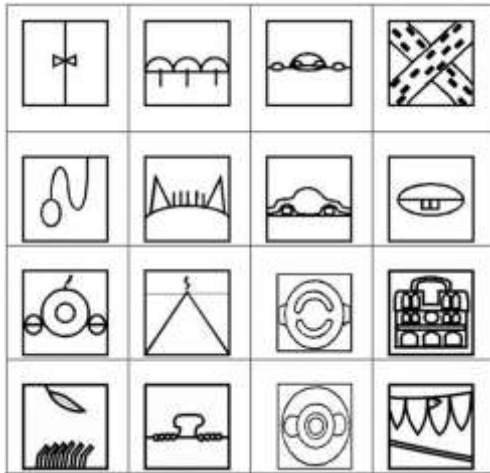
Наочне моделювання – це відтворення істотних властивостей досліджуваного об'єкта, створення його заступника і робота з ним.

Метод наочного моделювання допомагає дитині візуально уявити абстрактні поняття (звук, слово, речення, текст), навчитися працювати з ними. Це особливо важливо для дошкільнят, оскільки розумові завдання у них вирішуються з переважною роллю зовнішніх засобів, наочний матеріал засвоюється краще вербального

Ефективність використання методу наочного моделювання під час розвитку мовлення дошкільників обгрунтовано в дослідженнях *С. Архангельського, Н. Кузьміної, В. Сластьоніна* та інших.

Метод наочного моделювання використовують у різних інноваціях на позначення звуків, слів, речень, цілих текстів.

Так, для розвитку асоціативного мислення використовують **друдли** – це загадка-головоломка; малюнок, про який неможливо чітко сказати, що це таке. Так коло діти можуть перетворити в сонечко, квіточку, яблуко, окуляри. Друдли знадобляться на будь-якому занятті.

Наприклад: допоможуть згадати тварин, овочі, фрукти, транспорт, рослини тощо. Коли показують друдл, слід повертати його під різними кутами, щоб діти побачили якомога більше ракурсів цього зображення, щоб використовувати більше резервів обраного друдла.

Використання друдлів сприяє розвитку асоціативного і дивергентного мислення, пам'яті, вчить знаходити нестандартні підходи до різноманітних завдань.

Роботу з друдлами варто почати з другого півріччя молодшої групи. На початкових етапах цієї роботи застосовують предметні зображення, які легко асоціюються із запропонованим друдлом. На цьому етапі використовують друдли і паралельно до них – картинки із зображенням веселки, скакалки, відра з ручкою, хусточки, що схожі за формою з цими друдлами. Коли діти починають легко добирати картинки до друдлів, роботу ускладнюють. У практичній роботі використовують друдли окремо або включають їх в ігри.

Створюючи різноманітні моделі з дітьми, необхідно лише дотримуватися таких вимог:

- модель має відображати узагальнений образ предмета;
- розкривати істотне в об'єкті;
- задум створення моделі слід обговорювати з дітьми, щоб вона була їм зрозуміла.

5. Сінквейн

Сінквейн – слово французьке, у перекладі означає «вірш з п'яти рядків».

Сінквейн – це неримований вірш, який сьогодні є педагогічним прийомом, спрямованим на вирішення певного завдання.

Порівняно нещодавно педагоги стали застосовувати сінквейн для активізації пізнавальної діяльності і стали використовувати його як метод розвитку мовлення. Щоб скласти сінквейн, потрібно навчитися знаходити в тексті, в матеріалі головні елементи, робити висновки, висловлювати свої думки, аналізувати, узагальнювати,

виокремлювати, об'єднувати і коротко викладати. Можна сказати, що це політ думки, вільна міні - творчість, підпорядкована певним правилам.

Правила складання сінквейна

1. *Перший рядок сінквейна* – заголовок, тема, що складаються з одного слова (зазвичай іменник, що означає предмет або дію, про яку йдеться).

2. *Другий рядок* – два слова. Прикметники. Це опис ознак предмета або його властивостей, що розкривають тему сінквейна.

3. *Третій рядок* зазвичай складається з трьох дієслів або дієприслівників, що описують дії предмета.

4. *Четвертий рядок* – це словосполучення чи речення, яке складається з декількох слів, які відображають ставлення автора сінквейна до того, про що йдеться в тексті.

5. *П'ятий рядок* – останній. Одне слово – іменник для вираження своїх почуттів, асоціацій, пов'язаних із предметом, про який йдеться в сінквейні, тобто це приватний вислів автора до теми, або повторення суті, синонім.

Передбачається, що з дітьми дошкільного віку суворе дотримання правил складання сінквейна не обов'язкове. Можливо, що в четвертому рядку речення може складатися від 3 до 5 слів, а в п'ятому рядку, замість одного слова, може бути і два слова. Інші частини мови застосовувати теж дозволяється.

Приклад сінквейна «Наша група».

Наша група
Весела, дружна
Вчимося, граємо, танцюємо
Садочок – наш улюблений дім
Ми – друзі!

Складання сінквейна – це форма вільної творчості, яка спрямована на розвиток уміння знаходити у великому потоці інформації найголовніші й істотні ознаки, аналізувати, робити висновки, коротко формулювати свої висловлювання. Складання сінквейна схоже на гру, адже складати весело, корисно і легко!

6. Технологія «Стіни, що говорять»

Із-поміж сучасних технологій, які активно запроваджуються в практику роботи дошкільних навчальних закладів України, слід виокремити міжнародну технологію **«Стіни, які говорять»** (оригінальна назва «Talking Walls») як таку, що забезпечує дитині можливість бути повновладним хазяїном свого персонального простору. Технологію розповсюджено в багатьох країнах Європи, вона активно використовується не тільки і не стільки педагогами, тому окреслимо найбільш привабливі та раціональні якості зазначеної технології саме для дошкільної освіти.

Сутність технології «Стіни, які говорять» в тому, що дитина, отримуючи необхідну інформацію, має право вибору планувати свою діяльність, конструктивно використовувати інформаційний ресурс.

Іншими словами технологія **«Стіни, які говорять»** є системою візуалізації знань і процесом занурення дошкільників і дорослих в освітній простір дитячого садка.

Немає єдиних вимог або рекомендацій щодо створення, функціонування, частоти заміни зображень на «Стіні, яка говорить». Чому саме стіна? У сучасних умовах дитячі садочки переходить до нових стандартів оформлення, усе менше стендів, які «не чіпляють», не несуть актуальної

інформації. Пріоритетними є пересувні стенди, виставки та багато іншого. Тому саме одна стіна, не схожа на інші, може привернути до себе увагу, не порушуючи внутрішньої гармонії простору ЗДО, не вносячи дисгармонію, а виконуючи розвивальну функцію.

К.Кудрявцева сформулювала **принципи відбору зображень** (плакатів, малюнків, картин, фото, оголошень тощо) для оформлення «стін, які говорять»:

- відповідність зображеного віковим особливостям сприйняття і досвіду сприйняття візуальних носіїв інформації (зміст цілого - аналіз та інтерпретація; кількість, розміри, яскравість компонентів);

- наявність національного / культурологічного компонента в зображенні, що привертає увагу / цікавість і доступного розумінню дітьми; цікавого для розмови про зображене з педагогами / батьками (ініціаторами такої бесіди можуть бути як діти, так і дорослі);

- багаторівневість зображеного як на змістовному рівні, так і на емоційному;

- наявність тексту на зображенні не є обов'язковим компонентом;

- зображення повинно бути доступно для цільової групи як елемент обладнання.

Якщо зображення відповідають зазначеним принципам, то їх можна використовувати на стінах для розвитку спостережливості, логічного мислення, мовлення дошкільників.

Кожен проведений день у дитячому садку для дитини пов'язано з різними почуттями, переживаннями і різними видами діяльності. «Стіни, які говорять» - це стіни, завдяки яким дошкільнята спілкуються один із одним, доносять інформацію, обмінюються знаннями, стіни нібито провокують дітей, а іноді й змушують займатися дослідженнями, експериментами, пошуком нової інформації. Нехай не всі відразу діти будуть брати участь у діяльності, але мимоволі обов'язково згодом до неї звернуться.

Отже, в основі реалізації освітньої події, що має своє відбиття на стіні для дошкільників, є специфічні підходи. З'ясуємо їх. Визначивши «стіну, яка буде говорити», умовно (або чітко визначивши межі) розподілити її на 3-4 частини.

Так, одну частину стіни можна присвятити подіям, віддаленим у часі та оформлювати заздалегідь, наприклад:

- яскраві події морального життя (Дні народжень, подяки, доброти, друзів тощо);
- явища довкілля (Дні води, землі, птахів, тварин або конкретно - свято сурикатів, тобто звіра, про якого діти, а іноді й дорослі, знають замало);
- світ мистецтва й літератури (Дні поезії, дитячої книги, театру);
- найбільш важливі професії (День вихователя, вчителя та ін.).

Наступна частина «Стіни, яка говорить» заповнюється в той день, коли відбувається та чи інша освітня подія, наприклад: після проведеного заняття там з'являються завдання на закріплення: розмальовки, цікаві пазли, книги, енциклопедії, мнемотаблиці, картки-схеми тощо. Так, під час планування дня вихователь спільно з дітьми використовує різні символи: картинки, ребуси, завдання, загадки, нібито відкриваючи таємницю тієї діяльності, яка буде відбуватись сьогодні.

Частину сенсорної стіни в груповій кімнаті можна зробити *збірною*. Інформаційне поле може бути як класичним, так і образно-асоціативним. Образно-асоціативний ряд дозволяє максимально образно та об'ємно уявити казкових героїв, сюжети казок, персонажів, казкові предмети, споруди, палаци і тереми. Кольорова гама додаткових елементів дає можливість для варіативності й образності, що відіграє важливу роль у розвитку сенсорних здібностей дошкільників. Самі вихованці можуть брати участь у формуванні та доповненні інформаційного поля сенсорної стіни. Замість звичного паперового носія до осередків і фризів можуть прикріплюватися вироби, аплікації і матеріали, придумані та зроблені самими дітьми.

Наприклад: стенд «Теремок» дає широке поле діяльності для представлення персонажів «Теремка» однойменної дитячої казки, а також для вивчення інших матеріалів дитячої літератури. Вільні поля стенда, поле, утворюване фризами, дозволяє його прикрашати.

Так, стенд «Ялинка» ідеальний для оформлення. Діти можуть самі придумувати прикраси, новорічні аплікації з паперу, ялинкові іграшки для цього стенда, а потім прикрашати цей стенд. На основі збірних стендів за цим же принципом може бути побудовано дитячий ляльковий театр.

Отже, спільна організація індивідуального та групового партнерства з дітьми - це синтез організованого навчання і саморегульованого навчання (в найширшому сенсі), в ході яких вільно сприйнята з різних джерел інформація набуває статусу суб'єктного (персонального) знання. Технологія «Стіни, які говорять» не є чимось новітнім і незнайомим для педагогів, але вона дає можливість по-новому поглянути на освітній простір, своєчасно перетворити його під запити дитячого сприймання та психофізіологічного розвитку.

7. Робота в парах змінного складу

Звертаємо вашу увагу на інноваційну технологію роботи дітей у парах варіативного складу, що дає можливість спільного навчання, коли діти та вихователі - це однакові, однакові предмети.

Поняття колективних методів навчання, до яких належить ця технологія, спирається на:

- принцип систематичності;
- принцип обов'язкового та безпосереднього обміну знаннями;
- принцип колективної праці;
- принцип "занурення" вивчення великої кількості навчального матеріалу на інтегративній основі.

Найголовніше для педагога – організувати роботу так, щоб дискусія дітей не переросла у суперечку. Якщо думки розходяться, ви можете запропонувати запитати один одного: "Чому ти так думаєш?"

Робота в парах змінного складу – це різновид роботи в малих групах. Ця форма роботи дозволяє дітям набути навички співробітництва, оволодіти уміннями висловлюватись та активно слухати один одного.

Аналіз вправ із усіх предметних галузей, передбачених освітніми лініями Базового компонента дошкільної освіти, дає підставу припускати, що майже всі вони можуть виконуватися в парах змінного складу.

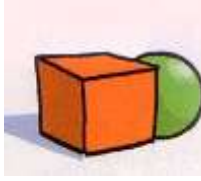

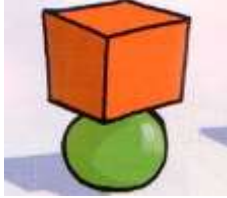

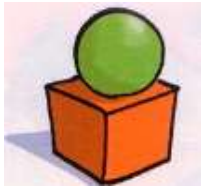

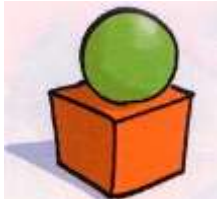
Під час роботи в парах змінного складу задіюється інтелект дітей, їхні фізичні здібності, комунікативні навички, уява, пам'ять і увага. Окрім цього, дошкільники проявляють кмітливість та організованість. Тому робота в парах змінного складу надає змогу ефективно поєднати традиційну освітню діяльність дітей з інноваційною.

Роль педагога у роботі в парах змінного складу – направляти дітей, «наштовхувати» на правильне рішення, але остаточні висновки діти мусять робити самостійно, з мінімальною допомогою дорослого. Вихователь ставить питання, до

кожного із завдань, перевіряє правильність виконання завдання індивідуально, або обирає собі помічників для перевірки виконаних завдань. Також, дорослий допомагає розв'язати певні питання під час дискурсів (якщо діти не можуть дійти консенсусу).

Картка «Я і мої друзі».

Мета: формувати вміння будувати речення.

Картка «Пригоди».

Мета: формувати вміння використовувати у мовленні немовні засоби вираження.

Отже, в результаті опанування граматичною компетенцією дитина вживає (неусвідомлено) граматичні форми рідної мови згідно із законами і нормами граматики (рід, число, відмінок, дієвідміна, клична форма тощо), має розвинене чуття граматичної форми; наявні корекційні навички щодо правильності вживання граматичних форм та порядку слів у реченні.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А. М. Богуш ; кол. авт. : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2012. – 26 с.
2. Бенера В.С. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: // В.С. Бенера, Н.В. Маліновська. К. : Слово, 2016. 384 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.
4. Душка Н. Синквейн в роботі по розвитку речі дошкільників Журнал «Логопед», №5 (2005).
5. Литвиненко І.І. Использование мнемотехники в развитии речи дошкольников // XV Международная научно-практическая конференция молодых исследователей «Содружество наук. Барановичи-2019» (16 мая 2019 года) Барановичи, Беларусь. 2019. – С. 44-45.
6. Омеляненко А. Розповіді-роздуми за моделями [Текст] / Алла Омеляненко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. - № 3. – С. 8-11.
7. Полевікова О.Б., Жилкіна Є.О. Ейдетика як засіб розвитку операцій граматичного структурування у дошкільників // The 7th International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (March 4-6, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. – P. 747 - 754.
8. Полевікова О.Б., Шурда Ж.І. Робота в парах змінного складу як інноваційна технологія дошкільної освіти // The 9th International youth conference – Perspectives of science and educationl (May 10, 2019) SLOVO\WORD, New York, USA. 2019. – P.96-106.

Змістовий модуль 2. Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної освіти

Тема 7. Сучасні технології розвитку діалоговальної компетентності

План:

1. Діалогова компетентність: сутність поняття, інновації, що сприяють її формуванню
2. Лепбук
3. Сторітелінг
4. Технологія «Story cubes»
5. Японське мистецтво манги
6. Карти Проппа
7. Технологія «Освітня подорож»

1. Діалогова компетентність: сутність поняття, інновації, що сприяють її формуванню

Діалогова компетентність – це розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати на запитання й звертатися із запитаннями, підтримувати та розпочинати розмову, вести діалог, складати різні розповіді.

Ми розглянемо лепбук, сторітелінг, технологію «Story cubes», а також японське мистецтво манги як інновації, що сприяють формуванню діалоговальної компетентності у дітей дошкільного віку.

2. Лепбук

Лепбук (lapbook) – у дослівному перекладі з англійської означає «книга на колінах» (lap – коліна, book – книга). Цей термін уперше був уведений мамою і письменником із Вірджинії **Теммі Дюбі**, яка використовувала в домашньому навчанні своїх дітей даний засіб для систематизації інформації. Лепбук вона назвала так саме тому, що він вміщується на колінах дитини.

Лепбук – освітній засіб, що являє собою портфоліо або колекцію маленьких книжок із кишеньками і віконечками, що дають змогу розміщувати інформацію у вигляді малюнків, невеликих текстів, діаграм і графіків у будь-якій формі і на будь-яку тему.

Методичні поради щодо його використання в освітньому процесі ЗДО містяться у працях **Н.Гавриш, К.Крутій, Т.Ринчовської, С.Соломонюк** та ін.

У лепбуках систематизовані знання з певної теми. Теми можуть бути як широкі, так і вузькі. У такій книжці багато кишеньок і конвертиків, що містять необхідний систематизований матеріал (у тому числі ілюстративний) для вивчення і закріплення знань по темі.

З точки зору соціалізації в суспільстві, важливою формою роботи є взаємодія в малій групі, коли 3-5 учнів працюють над одним лепбуком. Тут, з одного боку, у кожного є змога розуміти свою значимість, а з іншого – не можна допускати, щоб хтось залишився без певного завдання, думаючи, що всю роботу зробить за нього хтось інший. У групі діти вчаться вибудовувати свої робочі взаємини не на особистих симпатіях і антипатіях один до одного, а на прагненні виконати роботу максимально добре, тим більше, що робота над створенням лепбука (від його проектування до втілення в життя) трудовітка як за часом, так і за змістом

Існують такі різновиди лепбуків:

- залежно від призначення: навчальні, ігрові, вітальні, святкові, автобіографічні, папка-звіт про якусь важливу подію в житті дитини: подорож, похід в цирк, канікулярне дозвілля тощо;

- залежно від форми: стандартна книжка з двома розворотами; папка з 3-5 розворотами; книжка-гармошка; фігурна папка.

- залежно від організації матеріалу: стандартні кишеньки, звичайні і фігурні конверти, кишеньки-гармошки, кишеньки-книжки, віконця і дверцята, обертові деталі, висувні деталі, картки, теги, стрілки, пазли; чисті аркуші для нотаток тощо.

Базовий компонент дошкільної освіти вимагає створити умови, за яких діти будуть:

- самостійно здобувати відсутні знання з різних джерел;
- вчитися користуватися набутими знаннями для вирішення пізнавальних і практичних завдань;
- здобувати комунікативні вміння, працюючи в різних групах (вести дискусію, відстоювати свою точку зору, шанобливо ставитися до чужої думки);
- розвивати дослідницькі вміння (виявляти проблему, збирати інформацію, спостерігати, проводити експеримент, аналізувати, будувати гіпотези, узагальнювати);
- розвивати системне мислення.

Одним із способів досягнення цієї мети є діяльність, організована з метою створення лепбуків.

У роботі з лепбуком використовують такі форми роботи:

1) індивідуальна

Працюючи індивідуально, дошкільник займається пошуком, збором інформації та оформленням своєї роботи самостійно, розраховуючи тільки на себе і свої сили. Даний вид роботи необхідний, якщо є діти, яким важко знаходити контакт із іншими, якщо вони сором'язливі і нетовариські. Він допомагає таким дітям розкрити себе і свій потенціал перед педагогом і однолітками.

2) парна

Працюючи в парі, ровесники вчаться ділити завдання на мікро-теми і займатися опрацюванням своєї теми індивідуально або робити всю роботу спільно.

3) групова

Важливою формою роботи є взаємодія в малій групі, коли 3-5 дітей працюють над одним лепбуком. Тут, з одного боку, кожен має розуміти свою значимість, а з іншого – не можна допускати, щоб хтось залишився без певного завдання, думаючи, що всю роботу зробить за нього хтось інший.

3. Сторітелінг

Сторітеллінг – технологія створення історії та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери слухача. У перекладі з англійської *story* означає історія, а *telling* – розповідати. Отже, сторітелінг – це розповідь історій.

Уперше широкій аудиторії представив його керівник корпорації з США Armstrong International – **Девід Армстронг**. В Україні технологію сторітелінгу досліджують К.Л.Крутії, О.В. Караманова, К.О.Симоненко та ін.

Мета сторітелінгу – привернути увагу від початку розповіді і утримувати її протягом всієї історії, викликати симпатію до героя, донести основну думку історії.

Завдання:

- обґрунтувати правила поведінки в тій чи іншій ситуації, хто і навіщо створив ці правила;
- систематизувати та доносити інформацію;
- обґрунтувати право кожного бути особливим, не схожим на інших;
- наочно мотивувати вчинки героїв;
- сформувати бажання спілкуватися.

Актуальність інтерактивного методу сторітелінг:

- урізноманітнити навчальну діяльність дітей;
- зацікавити кожну дитину на занятті;
- навчити сприймати та аналізувати зовнішню інформацію;
- збагатити усне мовлення дошкільника;
- полегшити процес запам'ятовування сюжету

Основні функції сторітелінгу:

1. Мотиваційна. Це спосіб переконання дітей, що дає змогу надихнути їх на прояв ініціативи в освітньому процесі.

2. Об'єднуюча. Історії є інструментом розвитку дружніх, колективних міжособистісних стосунків у групі.

3. Комунікативна. Історії здатні підвищити ефективність спілкування на різних рівнях.

4. Інструмент впливу. Дозволяє не директивно впливати на дітей та формувати в них суспільно корисні переконання.

5. Утилітарна. Один із найпростіших способів донести до інших зміст завдання або проекту.

Цей метод не потребує ніяких матеріальних витрат і може бути використаний у будь-якому місці та в будь-який час. Ефективний у процесі міркування, тому що імпровізовані розповіді викликають у дітей великий інтерес, розвивають фантазію, логіку.

4. Технологія «Story cubes»

Кубики Рорі, або Rory's Story Cubes, у 2004 році винайшов ірландський тренер з креативного мислення і творчого вирішення проблем **Рорі О'Коннор**. А вже у 2011 вони стали лідером продажів на сайті Amazon.com у категорії «Ігри та іграшки». І хоча задумувалися кубики як інструмент пошуку нестандартних рішень для дорослих, згодом їх почали застосовувати і для навчальних ігор з дітьми.

Специфіка технології «Story cubes» розкрита в працях **Н.В.Гавриш, К.Л.Крутії**.

Існує багато наборів по три кубики Рорі в

кожному: «Звірі», «Медицина», «Космос», «Кам'яний вік», «Казки», «Порятунок», «Спорт», «Середньовіччя» та інші. А також серії з дев'яти кубиків: «Дії», «Подорожі», «Фантазія», універсальні.

Щоб оволодіти цією технологією, спочатку треба ознайомитися зі змістом ігрових наборів та правилами гри. Для гри з використанням технології «Кубики історій» у вас має бути базовий набір Rory's Story Cubes. До нього слід додати будь-який додатковий набір кубиків, який хочете чи який у вас є.

Кидаємо одночасно всі кубики, групуємо їх по три. Перша трійка кубиків визначить початок історії, друга група кубиків визначить основну частину і сюжетну зав'язку, останні три кубики повинні розв'язати і закінчити вашу казку. Починаючи з першого гравця, придумуємо свою неповторну історію.

Як вигадувати історії?

Дивіться на картинки, які випали на кубиках, підключайте свою фантазію і починайте розповідь. Наступні гравці підхоплять вашу історію, спираючись на свої картинки на кубиках і т. д. Повірте, ви з легкістю відкриєте в собі талант оповідача і казкаря, хоча здавалося б, у вас ніколи такого таланту і не було.

Цей метод має низку переваг:

- має позитивний вплив на розвиток мислення;
- дитина вчиться встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;
- дитина вчиться збирати ціле з частин;
- збагачується словниковий запас;
- розвиває уяву;
- розвиває критичне мислення;
- поліпшується дрібна моторика.

Правила гри прості: ведучий викидає кубики з коробки. Кубики знаходяться в тому положенні, як вони впали. Таким чином дошкільники бачать набір із дев'яти зображень. Сенс гри полягає в тому, що діти мають скласти історію, використовуючи всі картинки на тих гранях кубика, що випали.

Формула, за якою необхідно придумувати історію:

Одного разу__ (дія), у__ (місце), жив__ (герой) і ось__, однак __ (щось трапилось), тоді__ (вирішується проблема), потім__ (чи вирішилось), зрештою __ (підсумок історії).

Правила створення: не думати довго і серйозно, думати асоціативно і проговорювати одразу, історію потрібно закінчити!

Варіанти:

- «Одного разу»... (перспективи: 54 зображення на 9 кубиках. Скільки варіацій?)
- **Історія навпаки.** Обрати назву (тему), викинути кубики і скласти за **логікою дій.**
- Скласти історію, але **не озвучувати «заборонне слово»** (обравши один із символів кубика).
- **Рорі-вежа:** використовуючи по кубику з різних наборів, побудувати вежу, створюючи історію.

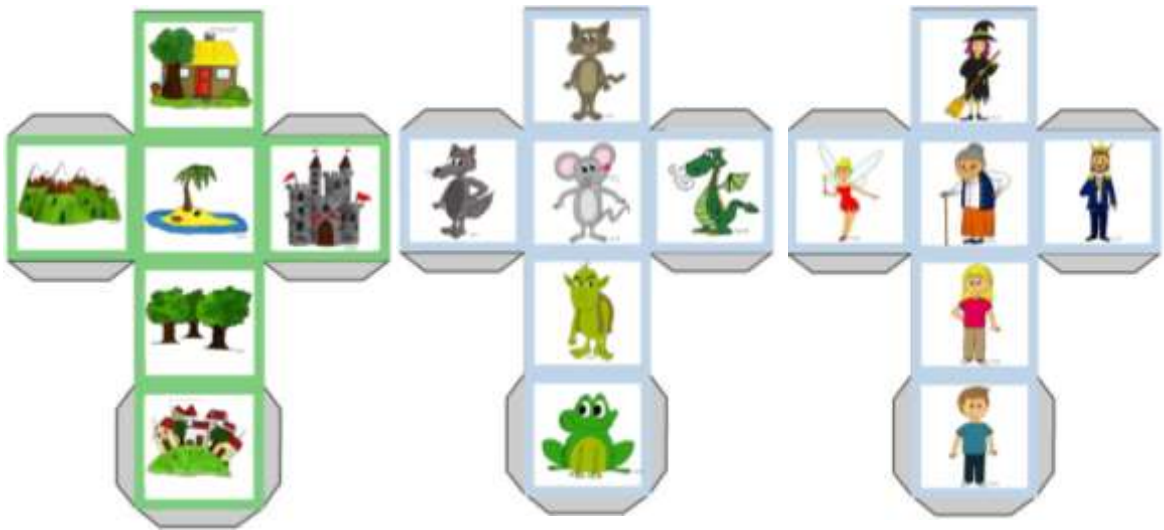
Змагальний ефект: діти працюють в команді. Хто швидше створить вежу та історію, то й переможе.

Працюючи за технологією «Кубики історій» («Story cubes»), діти навчаються складати історії, які завжди починаються словами «Одного разу...» і мають охоплювати всі об'єкти, зображення яких випало на верхніх гранях кубиків. Починати слід з того символу, який першим привернув увагу дитини. Головне

правило цієї діяльності: “Неправильних розповідей не буває”, а зображення повинні “розбудити” уяву дошкільників і стимулювати до мовленнєвої активності.

Такі кубики можна замовити через Інтернет або виготовити власноруч, залучивши батьків і реалізувавши в ЗДО принцип партнерської взаємодії.

Подаємо приклади шаблонів для виготовлення кубиків історій власноруч:

5. Японське мистецтво манги

Особливості розуміння дітьми смішного та прояву почуття гумору не можливі без участі мовлення. Отже, завдання виховання почуття гумору в дошкільному віці обов’язково передбачає наявність мовленнєвого компонента.

Японські комікси, манга – це частина національної японської культури, мистецтво, що створює широке поле для інтеграції мовленнєвої та образотворчої діяльності дітей, а також для залучення батьків до освітнього процесу.

Використання коміксів як засобу розвитку мовлення дошкільників потребує наукового пошуку, є новим напрямом лінгводидактичного дослідження, хоча деякі окремі розвідки в цьому напрямку здійснюють такі вчені як Н.Гавриш, С.Курінна, Н.Нападій, О.Савицька.

Алгоритм створення манги

1. Пригадайте, що цікавого відбулося у вашому житті останнім часом. Можливо, це була екскурсія, подорож чи сімейне свято.

Або процес виготовлення пиріжків. Подаємо приклад манги «Ось так пироги!».

2. Продумайте та обговоріть, якою має бути послідовність зображуваних сюжетів, визначте ключові моменти.

3. Продумайте образи персонажів.

4. На аркуші формату А 2 накресліть схему розподілу кадрів. Пронумеруйте їх.

5. Дотримуючись схеми, створіть олівцем серію сюжетних малюнків. За бажання розфарбуйте їх олівцями, фломастерами чи фарбами.

6. З гордістю демонструйте мангу своїм друзям та розповідайте про події свого життя.

Або хай вони спробують здогадатися про них самі, за вашими малюнками, й розповісти вам!

6. Карты Проппа

Вигадування історій – цікавий навчальний прийом. З його допомогою будь-який сухий зміст навчальної теорії можна подати у захопливому казковому форматі. В якості опорних підказок для створення сюжету можна використовувати спеціальні ілюстровані карти – карти Проппа.

Карты Проппа – це своєрідний конструктор казки, що складається з окремих карток, на яких схематично позначені події та епізоди пригод. З їхньою допомогою можна навчити дошкільнят і школярів аналізувати зміст будь-якого оповідання, переказувати сюжет і вигадувати власні історії.

Принцип карт Проппа:

Вивчаючи фольклор, **Юрій Яковлевич Пропп** – всесвітньо відомий російський лінгвіст-казкар – помітив, що казки будь-якого народу світу мають схожу структуру. Зміст кожної з них можна передати за допомогою 5-8 ключових складових. Тому будь-яку казку можна розбити на окремі функції, а потім зібрати як конструктор. Наприклад, ось так:

На основі дослідження казок Юрій Пропп розробив 28 сюжетних карток, на кожній з яких схематично позначено зміст певної функції (наприклад, зачин у стилі «жили-були», особливі обставини, які створюють умови для розгортання сюжету, наприклад, «сонце зникло з небосхилу» та інше).

На думку К. Л. Крутій, створюючи основні карти, варто вибирати для визначення бажаних функцій такі символи, які були б зрозумілими дитині дошкільного віку. Символи, які придумують діти самостійно, характеризуються кращим рівнем запам'ятовування, їх розуміння і осмислення проходить більш продуктивно.

Хоча цю методику створено ще на початку ХХ століття, вона залишається ефективним інструментом для розвитку зв'язного мовлення та креативного мислення і в наш час. Адже комбінуючи

карти між собою, можна переказати зміст або вигадати будь-яку історію у жанрі казки.

Етапи роботи з картами Проппа:

1 етап: Познайомте дітей з казкою, як жанром літературного твору. Поясніть її загальну структуру, а також ключові відмінності від інших форм літературних творів.

2 етап: Супроводжуйте читання казки викладанням карт Проппа із зображенням відповідних подій.

3 етап: Запропонуйте дітям, прослухавши казку, обрати відповідні сюжетні карти і, спираючись на них, переказати її зміст.

4 етап: Створіть разом власний сюжет казки з використанням карт Проппа. Для цього необхідно обрати 5-8 карт, вигадати дійових осіб, обрати головного героя, його помічників і тих, хто буде йому шкодити, створюючи перепони на шляху до мети.

Зміст придуманої казки діти, якщо хочуть, можуть показати за допомогою власноруч створених малюнків або перейти на етап драматизації. Саме цей етап є найбільш ефективним для *побудови діалогу*, він може нести як лінгводидактичне (навчальне), так і діагностичне навантаження.

Отже, мовленнєва діяльність дітей набуває самостійності. Вони досягають достатнього рівня, щоб самостійно придумувати назви казок, місць, в яких будуть розгортатися основні події, героїв, їх кількість і характерні для них ознаки і властивості. В умовах подальшого застосування карток Проппа для створення різноманітних казкових сюжетів можна використовувати і інші варіанти: створення казки по черзі, групами, починаючи з кінця, з середини; використання карток по порядку, через одну, навмання, по певній кількості; поділ казки на змістовні частини (зачин, зав'язка, конфлікт, перемога), вибір головного героя; зміна відомої для дітей казки за допомогою певного обмеження або збільшення використовуваних функцій.

Саме завдяки використанню запропонованого методу, відкривається і реалізується, набуваючи дійсні форми вираження, творчий потенціал дитини.

7. Технологія «Освітня подорож»

Із-поміж технологій, які останнім часом упроваджуються в практику роботи дошкільних навчальних закладів України, якось «загубилась» цікава та сучасна технологія, назва якої сама говорить за себе — **«Освітня подорож»**. Проте саме освітня подорож, як і освітня ситуація, може бути логічним втіленням спільної партнерської діяльності дорослого з дітьми.

Технологія «Освітня подорож» дозволяє перетворювати довкілля в розвивальне середовище для дітей дошкільного віку завдяки безпосередньому знайомству з реальними або віртуальними об'єктами навколишнього світу, що, у свою чергу, активізує діалогічну форму спілкування з однолітками та дорослими.

Освітня подорож дітей дошкільного віку — це педагогічна технологія, яка має свої особливості та передбачає зіткнення дошкільників із реальною або віртуальною проблемою, активізацію дослідницької діяльності дітей, є формою спільної партнерської діяльності дорослого з дітьми.

Під час подорожі всі предмети й об'єкти живої природи розглядаються як своєрідні тексти, «розшифровка» яких дозволяє встановити взаємозв'язок між реальними об'єктами і втіленими в них ідеями. Важливо також, що це пізнання ґрунтується на власних дитячих спостереженнях, враженнях, роздумах і вимагає напруженої роботи сенсорних систем, тобто чуттєве сприйняття світу, іншими словами, сприйняття за допомогою органів чуття: зору, слуху, дотику, нюху, смаку.

Одним із варіантів освітньої подорожі — є *подорож простором казки*, тобто дітям надається можливість освоїти ще один цікавий засіб освоєння світу —

казкову освітню подорож. Саме літературна (авторська) казка надає такі безмежні можливості для освітніх подорожей дошкільників.

К. Крутій ввела термін *«авторська казка з пізнавальним навантаженням»*. Це казка (історія), яка обов'язково є інтерактивною: діти беруть активну участь у розповіданні, творенні сюжету (відповідають на репліки героїв (молодші дошкільники звуконаслідують), радять / допомагають / продовжують / доповнюють / закінчують казку, обговорюють дії героїв, придумують інший поворот у сюжеті, за необхідності вводять додаткових героїв тощо).

Авторська казка з пізнавальним навантаженням, як на заняттях, так і в освітній подорожі з дітьми, може замінювати бесіду, особливо це доречно робити у молодшій групі та в групах раннього віку. Казка зацікавлює і мотивує дітей, створює емоційне тло для подорожі, допомагає об'єднати кілька освітніх напрямів. Діти із задоволенням включаються у створення казки — відповідають на запитання, радять як діяти персонажам казки, продовжують розповідь педагога, нагадують персонажам про певні дії тощо.

Педагог розповідає дітям казку з пізнавальним навантаженням, використовуючи інтерактивну презентацію як наочність або разом із дітьми робить інсценівку-імпровізацію. Так, із простого пересування в просторі та часі в пошуках нових знань освітня подорож для дошкільнят може перетворитись у процес пізнання Всесвіту.

Саме процес пізнання, в основі якого лежить безпосередній *діалог* дитини зі Всесвітом, і є предметом технології освітньої подорожі.

Основними *принципами організації освітньої подорожі є*:

- створення умов для безпосередньої взаємодії дошкільнят із навколишніми об'єктами, які стають основним засобом отримання інформації;
- організація спеціальної діяльності, у процесі якої на підставі особистих відчуттів і спостережень у дошкільнят буде відбуватись формування нових уявлень (така діяльність не виключає допомоги вихователів);
- організація активної самостійної дослідницької діяльності учасників освітньої подорожі;
- поєднання різних видів діяльності в процесі освітньої подорожі (спостереження, досліди, дослідження, пошук та аналіз інформації тощо);
- створення ситуації вибору джерел отримання інформації;
- зведення до мінімуму посередницької діяльності педагога

Отже, освітня подорож розгортається на кількох змістових рівнях і вирішує ряд завдань:

- знайомство з різноманітними об'єктами (живими і неживими);
- набуття досвіду дослідження подібних об'єктів з позиції різних освітніх напрямів.

Вимоги до організації освітньої подорожі

1. *Тривалість* освітньої подорожі визначається віком і психофізіологічними особливостями дошкільнят.

2. *Тимчасові рамки* — від одного дня до тижня. При плануванні часу подорожі необхідно враховувати як вікові особливості «мандрівників», так і специфіку самої подорожі. Здатність утримувати мету й інтерес до діяльності у дошкільників тільки починає формуватись, тому час «руху в подорожі» не повинно бути розтягнуто. Обмеження в часі може призвести до формалізму щодо виконання завдання: дитина буде виконувати роботу не тому, що цікаво, а тому, що потрібно вихователю.

3. *Дотримання чотирьох етапів освітньої подорожі* — пропедевтичний, підготовчий, робота з маршрутним листом і захист, — які складають єдине ціле і

реалізуються послідовно.

Головним результатом освітньої подорожі є пробудження дитини до нових знань. У процесі подорожі дошкільники зможуть розширити межі спілкування, оцінити свою готовність до дії в різних нестандартних ситуаціях.

Сформована діалогова компетенція передбачає, що дитина ініціює і підтримує розпочату розмову в різних ситуаціях спілкування, відповідає на запитання співрозмовника і звертається із запитаннями, орієнтується в ситуації спілкування, вживає відповідні мовні і немовні засоби для вирішення комунікативних завдань; володіє навичками розгорнутого, послідовного, логічного, зв'язного мовлення; складає різного типу розповіді, імпровізує, розмірковує про предмети, явища, події, друзів; доходить елементарних узагальнень, висновків; висловлює зв'язні самостійні оцінні судження стосовно різних явищ, подій, поведінки людей, героїв художніх творів; виявляє словесну творчість у різних видах мовленнєвої діяльності.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А. М. Богуш ; кол. авт. : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2012. – 26 с.
2. Бенера В.Є. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: // В.Є. Бенера, Н.В. Маліновська. К. : Слово, 2016. 384 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.
4. Крутий, К. Л. Лингводидактическая технология развития связной речи старших дошкольников с использованием приёмов моделирования : практ. пособие / К. Л. Крутий. — Запорожье : ЛИПС ЛТД, 2013. — 184 с.
5. Полевикова О.Б., Левик І.О. Методичні основи розвитку мотивації дошкільників до вивчення рідної мови через сторітелінг // ADVANCES OF SCIENCE: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 5 April 2019 [Electronic resource] / Editors prof. L.N. Katjuhin, I.A. Salov, I.S. Danilova, N.S. Burina. – Electron. txt. d. (1 файл 4,6 MB). – Czech Republic, Karlovy Vary: Skleněný Můstek – Ukraine, Kyiv: MCNIP, 2019. – С.369-381.
6. Полевикова О.Б., Пяцько Ю.С. Створення лепбуків як засіб залучення дітей до книги // The 5th International scientific and practical conference “Perspectives of world science and education” (January 29-31, 2020) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2020. – P.656-662.
7. Нападій Н. Манга: фантазуємо, малюємо, розповідаємо [Текст] / Надія Нападій // Палітра педагога. 2017. – № 5. – С. 16–18.

Тема 8. Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності

План:

1. Сутність поняття «Мовленнєва компетенція»
2. Блоки Дьенеша
3. Слухання з передбаченням
4. Технологія ведення полілогу
5. ТРВЗ
6. Штучні тексти

1. Сутність поняття «Мовленнєва компетенція»

Мовленнєва компетенція означає інтегроване вміння адекватно й доречно спілкуватись рідною мовою в різних життєвих ситуаціях (висловлювати свої думки, наміри, бажання, прохання), розповідати, пояснювати, розмірковувати, оцінювати, використовувати як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності, форми ввічливості (мовленнєвий етикет); спостерігати за своїм мовленням та мовленням інших, виправляти помилки, дотримуючись загальної культури мовлення, прагне творчо самореалізуватися.

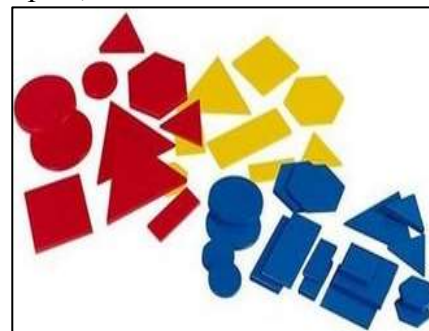
Мовленнєва компетенція передбачає сформованість фонетичної, лексичної, граматичної, діалогової компетенцій. Для формування її ми можемо використовувати такі інноваційні технології як блоки Дьенеша, штучні тексти, ТРВЗ, а також технології ведення полілогу та Слухання з передбаченням.

2. Блоки Дьенеша

Логічні блоки Дьенеша – абстрактно-дидактичний засіб. Це набір фігур, що відрізняються одна від одної кольором, формою, розміром, товщиною.

Ці властивості можна варіювати, однак найчастіше на практиці використовуються три кольори: червоний, жовтий, синій; чотири форми: коло, квадрат, трикутник, прямокутник; по дві характеристики величини: великий і маленький та товщини: тонкий і товстий.

В одному комплекті 48 блоків. Можна обмежитися і меншим числом блоків: взяти менше кольорів, форм або виключити відмінність по товщині. У наборі немає двох фігур, однакових за всіма властивостями.

Система роботи з блоками Дьенеша для математичного та мовленнєвого розвитку дошкільника:

Перший етап: самостійне ознайомлення з блоками

Спершу варто дати дітям можливість самостійно ознайомитись із логічними блоками, наприклад, використовуючи їх як конструктор на площині. Пропонуємо вихованцям такі завдання:

«Скажи, який блок за формою, кольором, величиною, товщиною», «Добери блок за формою, кольором, величиною, товщиною». Такі завдання мають кілька варіантів правильних способів виконання, тому їх розв'язання сприяє розвитку дивергентного мислення і мовлення дітей.

Варто навчити дошкільнят пояснювати свій вибір, ставити такі запитання, котрі спонукають до розмірковувань.

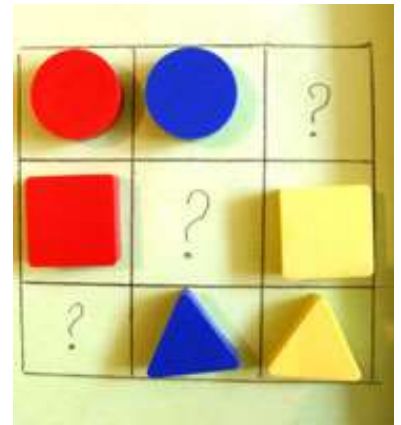
Отже перший етап роботи з блоками Дьенеша передбачає самостійне ознайомлення дитини з логічними блоками, яке містить самостійні дії дошкільника, вміння обирати за формою, кольором, величиною, вміння розмірковувати та пояснювати свій вибір. Це допомагає одночасно розвивати мислення й мовлення малюків.

Другий етап: ознайомлення з іграми за правилами

Після ознайомлення з блоками вихователь вводить ігри, у яких використовується тільки одна ознака блока, а потім у ті самі ігри додаються інші ознаки.

Розпочинати можна з викладання «доріжок» з чергуванням блоків у грі «Продовж ряд».

Вихователь каже: «Наступний блок має іншу форму (колір, величину, товщину)». Діти вибирають будь-який блок із набору, і послідовно викладають доріжку, змінюючи кожен наступну фігуру за вказаною ознакою. Так, якщо перший блок був трикутним, то наступний може бути круглим, за ним ітиме квадратний тощо. Таким чином, у кожного буде своя доріжка, свій варіант розв'язання поставленого завдання. Головне – дотриматись правила: форма блока має змінюватись відносно попереднього.

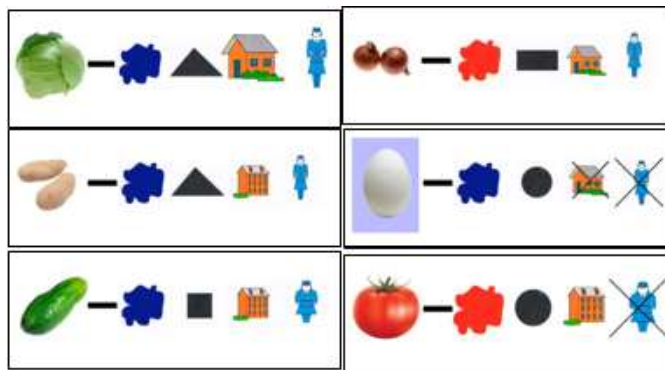
Запропоновану гру можна ускладнювати.

Пояснюючи свій розв'язок, дитина вчиться складати висловлювання зі сполучниками *і*, *або*, часткою *не*, робити узагальнення.

Третій етап: використання карток

Вихователь разом із дітьми «кодують» за допомогою якогось зображення ознаки блоків і таким чином створюють картки-ознаки. Ознаку кольору можна, скажімо зобразити кольоровими плямами, форми – геометричними фігурами, величини – будь-якими предметами, різними за величиною.

Спочатку варто пропонувати дошкільнятам «прочитувати» кожен картку окремо, потім, показуючи дві картки з різними ознаками кольору та форми, «читати»

їх одночасно, далі, забезпечуючи кількість ознак, показувати три картки й пропонувати «прочитати» їх одночасно. Продовжити роботу з логічними блоками можна, ввівши карти з запереченням уже відомих ознак («не жовтий», «не трикутний», «не великий»). Їх використовують разом із картами-ознаками, що сприяє розвитку логічного мислення дошкільнят.

Таким чином, третій блок передбачає роботу з картами-ознаками та картками запереченнями, що сприяють розвитку логічного мислення зміщувати, моделювати властивості фігур. За допомогою чого наочно-образне мислення переходить до наочно-схематичного мислення.

Четвертий етап: використання таблиць і схем

Наприклад :

«Засели будиночок». Поєднавши за таблицею ознаки по вертикалі та по горизонталі, діти знаходять відповідний блок.

«Побудуй будинок» (аналогічно грі «Лото»)

У віконечках таблиці зображені логічні блоки. Вихователь описує блок (словесно або за допомогою карток-ознак). Якщо діти знаходять його у своїй таблиці, то закривають фішкою (цеглинкою), якщо ні – пропускають хід. Гра триває, доки не закриється останнє віконечко.

В іграх блоки можуть слугувати як замітники реальних об'єктів: видів транспорту, іграшок, цукерок, печива тощо. Це пов'язує логічні блоки з будь-якою освітньою лінією в різних тематичних тижнях.

Отже, як бачимо, такий нескладний у виготовленні посібник, дає змогу реалізувати комплексні завдання з логіко-математичного, розумового й мовленнєвого розвитку дошкільника.

3. Слухання з передбаченням

Критичне мислення – це особлива методика навчання, яка відповідає на питання: як вчити мислити. Дитина потребує критичному мисленні, воно допомагає йому жити серед людей. Технологію розвитку критичного мислення запропонували в середині 90-х років минулого століття американські педагоги Джіні Стіл, Чарльз Темпл, Кертіс Мередіт, Худоба Уолтер.

Технологія „Слухання з передбаченням” не просто стимулює критичне мислення дошкільнят, а й має можливість допомогти дітям самостійно зрозуміти мораль тексту, спрямовуючи їх до застосування власного досвіду і пошуку причиново-наслідкових зв’язків.

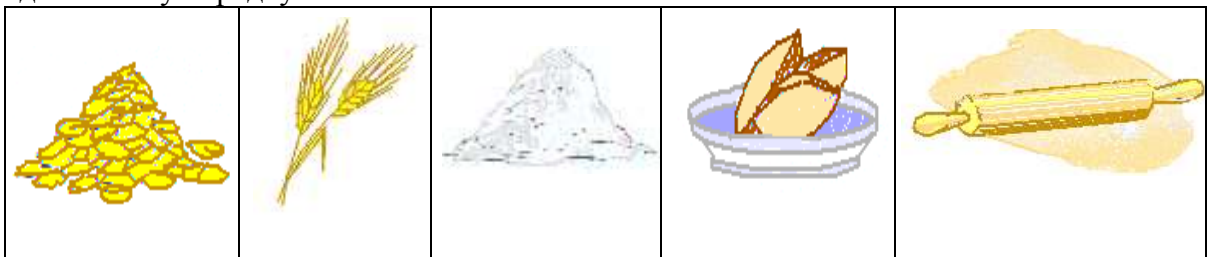
Розглянемо послідовність роботи над українською народною казкою „Колосок” за технологією „Слухання з передбаченням”.

1 етап. Актуалізація

З метою перегляду наявних у дошкільників знань з сфери життя, про яку йтиметься на занятті, зацікавлення дітей та постановці мети для пошуку можна використати різні прийоми. Наприклад, «Порушена послідовність» і «Передбачення за ключовими виразами».

Приєм «*Порушена послідовність*» передбачає встановлення дітьми послідовності певного процесу, що складається з низки подій чи причиново-наслідкових зв’язків. Для роботи над казкою „Колосок” пропонуємо звернутися до процесу виготовлення хлібу. Краще, щоб дошкільники перед цим заняттям ознайомились з особливостями та послідовністю такої праці.

Для роботи дітям пропонуються картинки, які символізують етапи виготовлення хліба: жнива (колосок), обмолочення зерна (зерно), мелення борошна (борошно), замішування тіста (тісто), випікання хлібобулочних виробів (пиріжки) у довільному порядку:

Вихователь. Перед вами, діти, п’ять картинок, на яких зображена пшениця у різному вигляді. Роздивіться їх уважно і визначте, що з чого виготовляють.

Таке завдання можна пропонувати дітям для виконання у парі. Після встановлення дітьми послідовності із запропонованих картинок необхідно обговорити її правильність. Після представлення відповіді вихователь пропонує дуже уважно послухати казку і з’ясувати, чи правильно було встановлено послідовність.

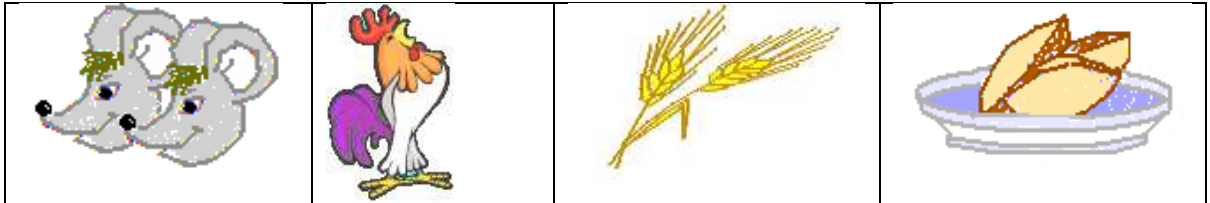
Іншим способом актуалізації може стати прийом «*Передбачення за ключовими виразами*».

Вихователь. Зараз ви почуєте народну українську казку. Проте, перед прослуховуванням вам пропонуються такі слова: мишенята, півник, колосок, пиріжки. Завдання – уявіть, як ці слова могли б використовуватись у казці.

- Які епізоди з’являються в уяві?

- Які події можуть трапитись у казці, якщо зосередитись на цих словах?

Для кращого розуміння можна запропонувати дітям картинки. На роздуми варто виділити хвилин п'ять. Далі запропонуйте дошкільнятам обмінятися своїми думками у парях. Нагадайте, що у них обмаль часу.

Заслухайте 2-3 версії того, що може трапитись у казці. Скажіть їм, що зараз вони почують казку, у якій є ці чотири слова, і вони самі зможуть перевірити, чи збіглися їхні передбачення із справжнім змістом казки.

II етап. Усвідомлення змісту

На етапі усвідомлення змісту важливими для розвитку критичного мислення дитини є запитання, на які їй доводиться відповідати. Бажано, щоб зміст запитань сприяв утворенню нових значень текстового матеріалу на рівні критичного мислення. Без сумніву, будь-які запитання є важливими і корисними для розвитку дитячого мислення, і, відповідно, призводять до формування певних уявлень і більш глибокого розуміння тексту. Проте, різні запитання розраховані на застосування і розвиток різного типу мислення.

III етап. Рефлексія

На даному етапі доречно задавати такі запитання, які дозволять дітям самостійно усвідомити смисл та мораль тексту. Ми пропонуємо особливу увагу приділити запитанням на синтез і оцінку почутої інформації.

<i>Запитання на оцінку</i>	<i>Запитання на синтез</i>
Як на вашу думку, правильно чи неправильно вчинили мишенята?	Що можна було б зробити на місці мишенят, щоб скуштувати пиріжків?
Справедливо чи не справедливо вчинив півник?	Як по-іншому можна було вчинити півникові?
Що є позитивного у тому, що мишенята не скуштували пиріжків? Негативного? Чому ви так думаєте	Якби ви були на місці півника / мишенят., як би ви вчинили? Чому?
	Як ця казка стосується прислів'я «Хто не працює, той не їсть», «Бджола мала, а й та мед носить»

Наведений фрагмент заняття демонструє, що технологія „Слухання з передбаченням” не просто стимулює критичне мислення дошкільнят, а й має можливість допомогти дітям самостійно зрозуміти мораль тексту, спрямовуючи їх до застосування власного досвіду і пошуку причиново-наслідкових зв'язків.

4. Технологія ведення полілогу

Полілог є таким жанром спонтанного розмовного мовлення, у якому беруть участь декілька мовців, і всі вони активні в мовному відношенні. Для полілогу характерне одночасне розгортання декількох тем, тематичні переключення, велика амплітуда коливань смислового і формального зв'язків реплік, значеннева „зигзагообразність” і т. ін., тобто нерозчленована мовна поліфонія, при якій кілька діалогів чи полілогів проходять паралельно, часом перехрещуючись.

На сучасному етапі розвиток мовлення дітей дошкільного віку досліджується в різних напрямках: педагогічному (А.Г. Арушанова, В.Г. Захарченко, А.А. Зрожевська,

О.С. Ушакова та ін.), лінгводидактичному (А.М. Богуш, Н.В. Гавриш, М.І. Пентилюк та ін.).

Специфіка роботи вихователя із використання технології полілогу

Під час організації полілогу вихователь вчить дитину чітко висловлювати свої думки, розвиває вміння слухати і розуміти запитання, правильно формулювати відповідь на них – коротко або докладніше залежно від характеру запитання, правильно ставити запитання. Полілоги активізують дитяче мовлення, сприяють розвитку діалогічного мовлення.

Вихователь вчить дітей у ході полілогу правильно застосовувати граматичні форми слів, чітко вимовляти слова, правильно ставити наголоси, збагачує й активізує їх словник має можливість повторно відтворити те, що діти спостерігали раніше. Під впливом полілогу мовлення дошкільників стає точнішим, змістовнішим.

Змістом полілогу є програмний матеріал з ознайомлення дітей з навколишнім, обговорення прослуханих казок, оповідань, віршів, розглянутих картин, кінофільмів тощо. Полілог повинен будуватися на основі життєвого досвіду і знань дітей.

Структура полілогу залежить від теми, змісту, віку дітей. У ній взаємопов'язані такі структурні елементи, як початок полілогу, основна та заключна частини.

I. Полілог повинен починатися з опису конкретних образів, емоційно яскравих спогадів дітей про цікавий випадок і тим самим викликаємо в них бажання брати участь у полілозі. Почати полілог можна по-різному - із згадування, з розповіді, з розгляду картинки, іграшки, предмета, з загадування загадки, читання вірша за темою.

II. В основній частині полілогу розкривається її конкретний зміст. Дітям послідовно ставляться запитання, які спрямовують їхню активність. По ходу вихователь дає пояснення, стверджує дитячі відповіді, узагальнює їх, показує наочний матеріал тощо. Полілог повинен бути емоційним, жвавим, підвищувати активність дітей. Залежно від змісту полілогу, в ньому в різних поєднаннях використовуються такі прийоми як: запитання, пояснення, показ наочного матеріалу.

Важливим показником активної участі дітей у полілозі є *їхні* запитання. Треба вчити дітей ставити запитання до вихователя і товаришів.

У процесі полілогу діти повинні висловити своє ставлення до предметів і явищ, поділитися почуттями, переживаннями. Проводячи полілог, вихователь мусить пам'ятати, що він повинен мати характер організованої розмови, яка проходить вільно, не напружено, у звичайних, невимушених умовах і сприяє розвитку живої, образної мови дітей.

5. ТРВЗ

Технологія ТРВЗ, засновником якої є ***Г.С.Альшиулер***, стала надзвичайно популярною серед педагогів і психологів. В Україні проблема формування творчого потенціалу дошкільників досліджується вченими Л.Артемовою, А.Богуш, Н.Ветлугіною, Т.Поніманською та ін.

ТРВЗ – ***теорія розв'язання винахідницьких завдань***, яка ефективно сприяє розвитку технічної творчості загалом і творчості особистості зокрема. Основним поняттям ТРВЗ є протиріччя.

Під час розв'язання проблемних завдань із дітьми особливо ефективними є такі ***методи і прийоми***:

- метод фокальних об'єктів або метод каталогу;
- метод комбінування або морфологічного аналізу;
- метод Гамлета;
- метод моделювання «маленькими чоловічками»;
- системний оператор;

- різноманітні ігри: «Гочка зору», «Біном фантазії», «Конструктор загадки», «Так – ні», «Добре – погано», «Що було б, якби...» тощо.

Використання елементів ТРВЗ у ЗДО допомагає дітям розв'язувати суперечності, які оточують їх у довіллі, бачити системність розвитку об'єктів, явищ оточення, вчить знаходити вихід зі складних життєвих ситуацій. Це дає змогу формувати діалектичне мислення дошкільника.

Функція *методу каталогу* – підготувати дитину до засвоєння більш складних моделей. Рекомендується навчити дітей спочатку складати текст, що відображає боротьбу між добром і злом у певному місці та часі, що має позитивні наслідки, а потім переходити до інших моделей.

Метод морфологічного аналізу призначений для створення казки динамічного типу.

В основі *метода системного оператора* перебуває модель описової казки з особливостями предметів, що змінюються з часом.

На основі *типових прийомів фантазування* створюється казка морально-етичного типу.

Метод *«чарівного трикутника»* (вепольний аналіз) доречний у роботі над казкою конфліктного типу.

Виявлено, що робота з ТРВЗ у дитячому садку проходить у п'ять етапів і визначається такими послідовними завданнями:

1. Завдання першого етапу:

- навчити дитину знаходити і розв'язувати суперечності, не боятися негативного в об'єкті та явищі;

- навчання системного підходу, тобто бачення світу у взаємозв'язку його компонентів;

- формування вміння бачити і використовувати навколишні ресурси.

2. На другому етапі необхідно вчити дошкільників винаходити (наприклад, на заняттях з конструювання можна запропонувати придумати новий стілець). На цьому етапі навчання діти за допомогою ТРВЗ „оживляють“ предмети та явища, приписують одні якості інших і навпаки, а також відкидають непотрібні і знаходять найкращі варіанти.

3. Третій етап – вирішення казкових завдань і придумування казок. Треба навчити кожну дитину уникати сумного закінчення казок, не змінюючи при цьому сюжету, складати нові казки на основі добре відомих.

4. Четвертий етап – використовувати нестандартні оригінальні рішення, спираючись на набуті знання та інтуїцію, дитина вчиться знаходити вихід із будь-якої життєвої ситуації.

5. П'ятий етап ТРВЗ – це проведення бесід з вихованцями на історичну тему. Дітям варто пропонувати прослідкувати історію виникнення книги, олівця, стола, вчити логічно обґрунтовувати свої вимисли.

6. Штучні тексти

Інтерес до штучних текстів виник із відомої фрази мовця й психолінгвіста *Лева Щерби*: «Глокая куздра штеко будланула бокра и курдячит бокренка» - штучна фраза на основі російської мови, в якій всі кореневі морфемі замінені на безглузді поєднання звуків.

Казки складаються цілком з неіснуючих слів (крім службових). Найцікавішим є те, штучні тексти створені таким чином, слова невідомі та неіснуючі, але загальний зміст тексту зрозумілий.

Штучні слова працюють в тексті, спираючись на граматику мови. Вбудовуються в висловлювання, враховуючи роботу частин мови і членів речення. Дітям вони зрозумілі, тому що деяка частина таких слів схожа зі словами рідної мови. Але все - таки ці слова не несуть точного лексичного значення.

Штучні тексти, застосовуються також, як спосіб організації мовленнєво-творчої діяльності дітей під час навчання та сприяють підвищенню її якості. Тексти з штучними словами цікаві дошкільникам, які пізнають мову. Вони завжди містять достатню кількість лексичних або граматичних одиниць залежно в дидактичній мети. На основі штучних текстів вже відомих авторів, можна придумати, винайти і використовувати в мовленні власні.

Цінність таких текстів виявляється у тому, що вони є підґрунтям для розвитку лінгвокреативних здібностей у дошкільному віці, включаючи в себе такі взаємопов'язані компоненти як:

- «мовне чуття», або «дар слова», тобто вміння дитини відчувати особливості мови;
- зв'язне виразне мовлення, граматична правильність мовлення, багатий лексикон;
- наявність оригінальної фантазії, уяви, схильність до вигадування казок, історій та їх програвання

Приклади штучних текстів

«Пуськи б'ятеняцькі»

Проштуванила Калуша наліском і завачулила бутенявку. І вайлапує:

- Калушенята, калушенята! Бутенявка!

Калушенята припроштували і бутенявку пожуванькали.

І подуденячилися. А Калуша вайлапує:

- Оге-е, ого-о! Бутенявка ж бо некузькувата!

Калушенята бутенявку приндючнули.

Бутенявка стрепендулилася, напанкудилася і упроштуванила з наліску.

А Калуша вайлопує:

- Бутенявок не жуванькувать. Бутенявки гождрюваті і дюжо-дюжо некузькуваті. Від бутенявок дуденячаться.

А бутенявка вайлапає за наліском:

- Калушенята подуденячилися! Калушенята подуденячилися! Дюжо некузькуваті! Пуськи б'ятеняцькі!

«Бешкетна придумувалка»

Кукарек

Прококукав Кукарек підвором і заворлапалив:

–Доранок, доранок! Прикилапайтеся і криницяйтеся, оросяйтеся, люди!

–Прокилипайтеся і несітьяйцесья, кури! Доранок, доранок!

Усі прокилапалися, водою криницювалися, росою уминювалися! Тень відрозчинався!

Квака маляка

Квака маляка стрямкала комашку. Комашка некузькувата стрепендулилася й на кваку маляку дужо-дюжо куськанула. Квака напанкудилася й упроштувандила до калушеняти, а сніданковання не пожуванькалось. Разованьком вониця проштувантили булявеньку з маковеньком і розляпатилися на сонцеляпі живонятком догоревеньки

В результаті формування мовленнєвої компетенції дитина вільно володіє розмовною українською мовою в різних ситуаціях спілкування, при цьому доречно застосовує як мовні, так і немовні (жести, міміка, рухи) та інтонаційні засоби виразності; легко орієнтується у ситуації спілкування, виявляє ініціативу; володіє формулами мовленнєвого етикету в різних життєвих соціально-побутових ситуаціях; підтримує і розпочинає розмову; вмє висловлювати свою думку чітко, логічно, образно, переконливо; самостійно складає розповіді.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А. М. Богуш ; кол. авт. : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2012. – 26 с.
2. Гавриш Н., Крутій К. Як змінювалися підходи до розвитку мовлення дітей [текст] / Наталія Гавриш, Катерина Крутій // Дошкільне виховання. – 2019. – № 10. – С. 7-10.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.
4. Лесіна О. В. Сходінками творчості. Методика ТРВЗ / О. В. Лесіна, В. П. Телячук. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
5. Макрідіна Л.О. Технологія творчості ТРВЗ / Л.О. Макрідіна // Управління школою. – 2003. – № 32 – С. 12 – 26.
6. Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д.; Наук. ред., передм. О.І.Пометун. – К.: Вид-во „Плеяди”, 2006. – 220 с.
7. Яценко А. В. Джерельце творчості. ТРВЗ / А. В. Яценко. – Х.: Ранок, 2011. – 176 с.
8. Полевикова О.Б., Дудик Т.В. Розвиток мовлення дошкільників за допомогою технології «Слухання з передбаченням» / The 8th International scientific and practical conference “Perspectives of world science and education” (April 22-24, 2020) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2020. – P. 755-763.
9. Полевикова О.Б., Дьоміна А.С. Інноваційні форми роботи з літературним твором у ЗДО. World science : problems, prospects and innovations : materials of the 5th International scientific and practical conference. Toronto. January 27-29, 2021. Toronto, Canada. 2021. P. 959-965.
10. Полевикова О.Б. Розвиток лінгвокреативних здібностей дошкільників засобами штучних текстів // «Філологія та лінгводидактика в умовах євроінтеграції: сьогодення і перспективи»: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 травня 2020, м.Херсон). Херсон, 2020. С.181-185.

Тема 9. Технології розвитку мовленнєвого самовираження дошкільників

План:

1. Мовленнєве самовираження: сутність поняття
2. Геокешинг
3. Ігри К. Фопеля
4. Сендплей
5. Квест
6. LEGO- конструювання
7. Скрайбінг
8. Коректурні таблиці Н.В.Гавриш та К.Крутій

1. Мовленнєве самовираження: сутність поняття

Під *мовленнєвим самовираженням* ми розуміємо вміння дошкільників за допомогою мовленнєвих засобів та форм заявити про себе; виразити свої думки, почуття, бажання, ставлення; оцінити ставлення до себе інших; відстояти власну гідність; проявити індивідуальність, творчу активність, інтонаційну виразність.

Процес мовленнєвого самовираження пов'язаний із розумінням дитиною *часово-просторової реальності*. Дошкільник відкриває для себе існування *минулого, теперішнього і майбутнього*, запитує про це у рідних, просить розповісти і сам пригадує події, прогнозує своє ймовірне майбутнє.

Ми розглянемо такі інновації для розвитку мовленнєвого самовираження як геокешинг, квести, ігри К.Фопеля, метод сендплей, а також LEGO- конструювання.

2. Освітній геокешинг

Слово «*геокешинг*» має дві складові: *geo* (земля) і *cache* (схованка). Отже безпосередній переклад означає «пошук схованки в землі». Це дійсно сутність «геокешинга» – гри, у якій беруть участь мільйони жителів різних країн світу.

Геокешинг – пригодницька гра з елементами туризму і краєзнавства. Крім краєзнавства та спорту, геокешинг має велику позитивну роль у вихованні дітей. Завдання, які вирішують гравці в геокешинг – це пошук схованок, зроблених іншими учасниками гри.

Освітній геокешинг – це ефективний сучасний педагогічний інструмент у процесі виховання і розвитку дошкільнят. Сучасні технології дозволяють проводити навчання дітей у вигляді гри, роблять навчання цікавим, творчим і значущим для учасників.

На сторінках фахових часописів можна віднайти публікації Н.Марченко, А.Носко, Н.Савінової, А.Швець із зазначеної проблематики.

У процесі геокешингу чудово розвивається фантазія. Схованки можуть бути зовсім поруч, а можуть вимагати подолання серйозних перешкод. Правила гри прості, але їх треба виконувати. Скарбом називають предмет, покладений у контейнер. Потім його ховають у цікавому місці: наприклад, у пам'ятнику, озері, лісі.

Для гри важлива карта місцезнаходження схованки. На карті слід позначити, де сховали скарб. Спосіб пошуку скарбу – це пошук за загадками, прикметами, схемою.

Методика організації геокешинга з дітьми дошкільного віку мотивує дітей до виконання фізичних вправ. Діти розширюють свої знання, свій кругозір, насолоджуються доквіллям під час гри, спілкуються між собою в процесі пошуку.

Гра геокешинг – важливий засіб самовираження, проба сил. Методика організації геокешинга з дітьми дошкільного віку здатна викликати величезний інтерес у дітей.

Найбільш ефективні форми і методи освітнього геокешинга:

Пізнавальні бесіди	«Як правильно поводитися на природі», «Якою буває осінь?»
Екскурсії	на будівництво, до ліс, ландшафтного парку, на стадіон тощо
Хвилинки доброти	«Як підняти настрій один одному?», «Діти, давайте жити дружно», «чарівне слово»
Хвилинки роздумів	«Де живе світлофор?», «Як допомогти квітам не засохнути на клумбі?»
Трудовий десант	(«Боротьба з королем сміття», «На гостини до феї чистоти»)
Складання карт; схем	
Колекціонування	«Гербарій осіннього листя», «Колекція фантиків», «Коробка чудових речей», «Колекція Гавеня»
Виставки та експозиції	«Такі різні будинки», «Дід Мазай і зайці», «У лісі», «Ялинка красуня»
Ігри-подорожі	«На гостини до вітерця», «Барліг для ведмедя», «Подорож зі Світлофориком», «Наш мікрорайон», «Про що нам розповість підйомний кран?», «Веселі мовознавці»
Екологічні казки	«Як бджілки рятували літо», «Лісова казка»

Таким чином, у процесі активного впровадження освітнього геокешинга дитина дошкільного віку набуває здатності бачити і виділяти проблему, приймати і ставити мету, вирішувати проблеми, аналізувати об'єкт або явище, виділяти істотні ознаки і зв'язки, зіставляти різні факти, висувати гіпотези і припущення, добирати засоби і матеріали, робити висновки, фіксувати етапи дій і результати графічно. Усе це сприяє мовленнєвому самовираженню дошкільника.

3. Ігри К. Фопеля

Клаус Фопель – відомий німецький психолог, психотерапевт. Відомий як популяризатор так званих інтерактивних ігор, створених на основі синтезу елементів різних видів психотерапії: гештальттерапії, психодрами, транзактного аналізу, методу спрямовані уяви і усвідомлення цінностей.

Ігри К. Фопеля допомагають:

- навчитися спілкуванню дітям та дорослим;
- співпраці та взаємодії один з одним.

Основне завдання його ігор - це розвиток

емоційної сфери та емоційного інтелекту.

Фопель вважає, що організовуючи інтерактивні ігри з дітьми, педагоги можуть досягти наступних **цілей**:

- допомогти дітям відчувати єднання з іншими;
- вселити в дітей надію і вчити їх співчуття;

- показати їм, що означає повага;

- допомогти ясно мислити, досліджувати і аналізувати реальність;

- навчити дітей приймати рішення;

- сприяти розквіту особистості дитини;

Клаус Фопель є автором великої серії **книг**: «Пильні оченята або Привіт, оченята», «Чуйні вушка або Привіт, вушка», «Згуртованість та толерантність в групі», «Як навчити дітей співпрацювати?» та багато інших.

Ігри оформлені у вигляді карток.

4.Сендплей

Забезпеченню активізації мовленнєвих механізмів надзвичайно сприяє метод сендплей – метод ігор і вправ із піском, запропонований ще **Карлом Густавом Юнгом** (1875-1961). У дошкільні Т.М. Грабенко, Т.Д. Зінченко-Євстігнєєвою була створена система пісочних ігор, спрямованих на навчання та розвиток особистості в цілому.

Граючи в піску, діти проявляють впевненість і допитливість. Лоток із рівним піском привертає їх набагато сильніше, ніж чистий аркуш паперу. Незаймана поверхня піску спонукає дитину до вільної і нестандартної творчості відповідно до їх устремлінь у конкретному акті говоріння (як спонтанному, так і на прохання вихователя), що сприяє інтенційно-мовленнєвому розвитку старших дошкільників.

Виокремлюють п'ять кроків організації ігрового процесу з піском.

Перший крок – *демонстрація пісочниці*. «Подивіться, наша пісочниця заповнена піском наполовину, тому видно блакитні бортики. Як ви думаєте, навіщо це потрібно? Дійсно, бортики символізують небо...»

Другий крок – *демонстрація колекції фігурок*. При цьому ми говоримо дітям: «Подивіться, тут багато найрізноманітніших фігурок. Ви можете їх розглянути, потримати в руках. Тут є і дерева, і будинки, і люди, і чимало іншого. Створюючи свій світ, свою картину в пісочниці, ви можете використовувати різні фігурки»

Третій крок – *знайомство з правилами ігор на піску*. Дійсно, ігри з піском висувають значну кількість обмежень, заборон. Ми рекомендуємо познайомити дітей із правилами в контексті якогось ритуалу, постійно повторюваної дії, де ці правила проживаються і програються.

Четвертий крок – *формулювання теми заняття, інструкції до ігор, основний зміст заняття*. Цей крок здійснює казковий герой (Пісочний Чоловічок, Фея та ін.). Він задає тему заняття, від його особи ведеться захоплююча розповідь про будь-яку подію, він формулює завдання і загадує загадки.

П'ятий крок – *завершення заняття, ритуал закінчення роботи*. Завершуючи роботу в пісочниці, дітлахи розбирають свої споруди, розставляють іграшки на полиці стелажа; розрівнюють пісок, кладуть долоні на поверхню піску і вимовляють слова подяки.

Розглянемо декілька ігор з використанням методу сендплей.

«Пісочне свято»

Влаштуйте з малюком свято для пісочних чоловічків. Тепер усі ваші вміння ви можете застосувати для того, щоб зробити «торт». Зліпите з піску основу (круглу або квадратну), навколо викладіть камінчики, листочки, намалюйте на ній візерунки, застроміть палички («свічки»). Саму пісочницю можна прикрасити квітами і гілочками. Запросіть на свято знайомих малюків із батьками, бабусями і дідусями. Можна влаштувати змагання: хто швидше зробить «торт», у кого вийде найбільший «торт», хто за певний час зробить найвищу гору або стінку з піску, хто виліпить більше всіх пасок тощо.

«Місто, де ми живемо»

Мета: розвиток уяви, творчого мислення, закріплення знань про рідне місто: хто в ньому живе, який їздить транспорт, які працюють заводи.

Зміст. Дві групи дітей будують рідне місто, кожна – у своїй пісочниці. Потім учасники по черзі розповідають про те, що побудували. Команди ставлять один одному запитання, обмінюються враженнями про почуте.

5. Квест

Сучасною інноваційною технологією можна назвати технологію квесту. *Квест* у перекладі з англійської мови – тривалий цілеспрямований пошук, який може бути пов'язаний з пригодами або грою. В літературі можна знайти різні визначення квесту, але всі вони розкривають поняття квесту, як рольової гри (проблемного завдання), для розвитку пізнавальної та дослідницької діяльності, критичного та логічного мислення та творчого мислення дітей.

Проблему створення та використання квестів в освітньому процесі активно вивчають М. Андрєєва, Я. Биховський, О. Гапєєва, М. Гриневич та ін.

Мета гри – «розшифрувати» певне місце на обумовленій території (скажімо, на вулицях міста, подвір'ї ЗДО чи в музейній залі), *виконати на цьому місці певні дії* або/та одержати *підказку* (інструкцію, код) до виконання наступного завдання.

Квест, як педагогічна технологія, має чітко поставлене дидактичне завдання, ігровий задум, обов'язково має керівника (наставника), чіткі правила, поєднує в собі елементи мозкового штурму, тренінгу і реалізується з метою підвищення у дітей рівня знань і умінь. **Перевагами квест-гри** є те, що він дозволяє дошкільникам краще орієнтуватися у просторі; виявляє приховані якості дітей, потенційних лідерів, інтелектуалів, дітей-логістів; розвиває логічне мислення, мовленнєве самовираження, також квест дозволяє дошкільникам краще ознайомитися з темою, бо всі сценарії носять тематичний характер; інтелектуальні етапи розвивають ерудицію і виявляють спритність.

У ході квесту у дітей відбувається розвиток за всіма освітніми напрямками і реалізуються різні види діяльності: ігрова, комунікативна, пізнавально-дослідницька, а особливо рухова діяльність, тому що квест спрямований на те, щоб дитина у процесі руху та пошуку знаходила правильні відповіді.

Позитивний вплив квест-гри буде реалізовано тільки за таких **умов**:

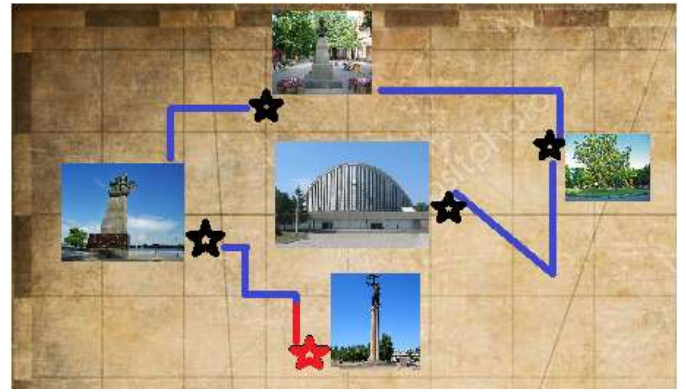
- у створенні сценарію квесту варто враховувати індивідуальні можливості дошкільників;

- квест-гра мусить мати аудіо та відео супровід;

- кожен квест має мати чітко сформульовану мету, що буде зрозуміла дошкільникам;

- у якості помічника при виконанні завдань має виступати вихователь.

Приклади карт для квестів:

6. LEGO- конструювання

Ефективним засобом розвитку мовленнєвого самовираження дошкільників є інноваційна технологія - *конструктор Lego*.

Програма «LEGO- конструювання» допомагає здійснити такі *завдання*:

- навчати дошкільників прийомам конструювання з деталей конструктора LEGO;
- формувати елементарні знання з основ логіко – математичного розвитку;
- формувати у дітей уявлення про світ людей, природи, речей в полікультурному середовищі;
- розвивати дрібну моторику рук, формувати координацію рухів, правильну поставу;
- збагачувати словниковий запас дітей та формувати навички зв'язного мовлення, спілкування;
- виховувати такі базові якості особистості, як самостійність, цілеспрямованість, наполегливість, креативність;
- доводити розпочату роботу до кінця, вміти працювати разом і поряд з однолітками з дорослим;
- створювати умови для розвитку психічних процесів, з конструктивного мислення;

творчої уяви, образної словесно-логічної пам'яті;

аналізувати та оцінювати результат діяльності

Процес конструювання, як правило, супроводжується поясненнями, коментуваннями, ігровими діями. Мовленнєвий супровід передбачає такі *види комунікативних висловлювань*: запитання, спонукування, повідомлення.

Створені споруди з LEGO можна *використовувати в іграх-театралізаціях*, в яких вміст, ролі, ігрові дії обумовлені сюжетом і змістом того чи іншого літературного твору, казки і т.п., а також містить елементи творчості. Ці ігри дуже подобаються дітям: вони створюють умови для розвитку мовлення, творчості і сприятливо впливають на емоційну сферу.

7. Скрайбінг

Сучасні діти є учасниками освітнього процесу, невід'ємним елементом якого є комп'ютерні технології та Інтернет. Педагог як організатор і керівник цього процесу повинен використовувати ІКТ як один із головних елементів навчання.

Скрайбінг є новою формою презентації навчального матеріалу. Його використання на заняттях дає змогу зацікавити дітей, залучити їх до обговорення презентації, при цьому розвиває комунікативні навички, креативне мислення, творчий підхід і допомагає педагогу легко та нестандартно організувати освітню діяльність та урізноманітнити заняття.

Скрайб – це, у перекладі з англійської, миттєве зображення на мультимедійній дошці, що супроводжує будь-який виклад інформації чи запрошує до творчості; допоміжний засіб навчального матеріалу.

Це нова техніка презентації, автором якої є *Ендрю Парк* – британський художник, ілюстратор, засновник кампанії Cognitive.

Основна мета скрайбінгу – допомогти краще опанувати зміст та запам'ятати сенс нової інформації завдяки залученню візуалізації.

Головне завдання цього прийому – донести інформацію у максимально зрозумілому і привабливому для слухача форматі.

Тому для створення яскравої картинки залучаються різноманітні типи зображень – малюнки, піктограми, символи, окремі ключові слова (написи, гасла), схеми, діаграми тощо.

Головні переваги скрайбінгу в навчанні:

- яскравість;
- лаконічність;
- інформативність;
- креативність представлення інформації.
- візуалізація в процесі навчання допомагає дітям організувати та аналізувати отриману інформацію;
- за допомогою візуальних образів дошкільнята з легкістю інтегрують нові знання;
- візуалізація розвиває критичне мислення (вербальна та візуальна інформація допомагає відновлювати в пам'яті отриману інформацію, оскільки презентація скрайбінгу складається із простих образів, символів та предметів, які легко запам'ятовуються);
- візуалізація є універсальною та доступною всій аудиторії.

Види скрайбінгу:

Скрайбінг – це не лише короткі мальовані відео. Практично кожен педагог практикує унаочнення на заняттях, підкріплюючи пояснення відповідними схемами чи малюнками. Тому в залежності від часу відтворення виділяють такі **види скрайбінгу**:

I. Скрайбінг-фасілітація – супроодження розповіді схематичними малюнками, графіками, діаграмами тощо у реальному часі. Такий формат практикується педагогами найчастіше.

II. Відеоскрайбінг – короткі яскраві відеопояснення з певних питань, які супроводжуються схематичними малюнками, класичним прикладом такої візуалізації є принцип викладання youtube-каналів «Научпок», «Цікава наука» тощо.

В залежності від форм залучення наочності виділяють такі **різновиди скрайбінгу**:

мальований	схеми та малюнки зроблені від руки на будь-якій поверхні
аплікаційний	на фон наклеюються чи накладаються готові зображення
магнітний	зображення закріплюються на поверхні за допомогою магнітів
фланелеграфний	готові зображення чіпляються до ворсистій поверхні за допомогою липучок тощо
3D-скрайбінг	об'ємні малюнки, які створюються за допомогою 3D-ручки

Розглянемо **навички, котрі необхідні для створення скрайбінгу**. Робота з презентацією містить три основних аспекти:

- **навички візуалізації** — скрайбінг перетворює тези презентації на слова та образи. Не обов'язково вміти малювати, головне — зрозуміти, як правильно замінити слова (іменники чи дієслова) на необхідні символи, образи;
- **вміння працювати зі схемами** — скрайбер повинен вміти наочно продемонструвати свою думку у вигляді графіків, діаграм, схем, при цьому організувати всі схеми у формі цілісного та структурованого образу;
- **навички спілкування з аудиторією** — основна мета презентації — донести головну думку до слухачів, в такий спосіб доповідач має залучити їх до процесу обговорення.

Головні етапи створення скрайбінгу:

Перш ніж приступати до створення візуалізацій, окресліть головний зміст, який ви плануєте донести до учнів. Це необхідно аби через надмірну кількість образів не втрапився сенс змісту розповіді. Тому рекомендуємо здійснювати підготовку таким чином:

1. **Придумати ідею.** Вона повинна бути зрозумілою і актуальною.
2. **Обрати спосіб візуалізації.** В залежності від мети та доступних засобів оберіть, яким чином буде зображено головний зміст (малюнок, аплікація, магніти тощо).
3. **Підготувати сценарій.** Необхідно заздалегідь продумати план розповіді та дібрати відповідне візуальне відтворення до кожного з етапів.
4. **Зробити заготовки.** Якщо заплановане яскраве представлення у реальному часі, підготуйте відповідні заготовки для здійснення певного виду скрайбінгу (маркери чи кольорову крейду для мальованого; наліпки, аплікації, магніти, 3D-ручки для інших видів). Якщо запланований відеоскрайбінг, оберіть найбільш зручну для вас програму, в якій можна створити та змонтувати сюжетні складові у єдиний відеоряд.
5. **Провести скрайбінг-сесію або змонтувати відеоролик.** На фінішному етапі необхідно перевірити, що образи в достатній мірі відтворюють теоретичний зміст, а пояснення вміщується в запланований час.

Пропонуємо підбірку **інструментів для створення відеоскрайбінгу**, котрі знадобляться вам при підготовці до практичного заняття:

Power Point – програма підготовки та перегляду презентацій, що є частиною базового пакету Microsoft Office, а також онлайн. За допомогою цього інструменту можна зробити найпростішу відеоанімацію: анімації на слайді будуть яскраво доповнювати усну розповідь, що допоможе слідувати головному принципу скрайбінгу – «ефекту паралельного наслідування».

PowToon – англomовний онлайн-сервіс з набором готових шаблонів і можливістю створення відеопрезентацій. Безкоштовні можливості сервісу дещо обмежені: за готовим шаблоном можна створити відео до 45 секунд, а без шаблону – до 5 хвилин. Готові проекти можна безпосередньо завантажувати на YouTube, але безкоштовною версією можна користуватися лише 3 дні після реєстрації.

GoAnimate – англomовний онлайн-сервіс, що дозволяє перетворити презентацію на мультиплікаційний фільм. Кожен елемент має стандартні налаштування (колір, розмір) та індивідуальні (настрій персонажа, декомпозиція фону тощо). Сервер пропонує велику колекцію дій з персонажами, у разі виникнення проблем можна користуватися підказками. Термін дії безкоштовної версії 14 днів з моменту реєстрації.

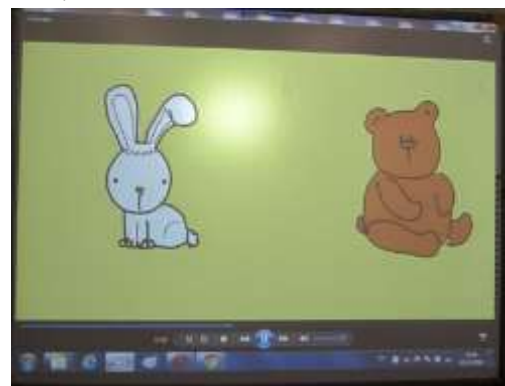
Sparkol VideoScribe – безкоштовна програма, яка дозволяє створювати якісні відеоскрайби. За допомогою цього інтернет-інструменту можна створити власну відеоанімацію всього за кілька хвилин. В процесі монтажу можна додавати власний текст, графічні, готові аудіо-файли чи записані з використанням мікрофону, змінювати фон та шрифти. Також можна вибирати зовнішній вид руки, яка робить малюнки. До кожного елемента добираються індивідуальні налаштування (час відтворення, розмір, положення на екрані тощо).

Animaker – англomовний інструмент для створення 2D та 3D анімацій, інфографіки та відеоінфографіки. Програма має широкий ряд можливостей для роботи з текстовим оформленням. Перевагою цього інтернет-ресурсу є те, що він є сервісом-хмарою, тобто працювати над своїм проектом можна з будь-якого комп'ютера з власного акаунту, а створювати анімації до 2 хвилин можна безкоштовно.

Надзвичайно ефективним є його застосування в організації мовленнєвої діяльності дошкільника – слухання та говоріння. Миттєві малюнки педагога чудово мотивують до висловлювання, дають змогу розвивати мовленнєву обдарованість та мають усі шанси розговорити будь-якого мовчуна.

Відмінна риса скрайбінгу в роботі з дітьми в порівнянні з іншими способами донесення інформації полягає в тому, що з'являється можливість задіяти одночасно слух, зір і уяву дитини. А коли фіксація простих образів відбувається в процесі донесення інформації, дошкільнята їх не тільки краще розуміють, але і запам'ятовують. Дивлячись на скрайб-малюнки, дитина може відтворити в пам'яті почуту розповідь і відтворити її, хоча б у загальних рисах.

Використання скрайбінгу у формуванні зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку, підтримуючи опосередковану пам'ять, істотно збільшує ефективність процесу запам'ятовування, підвищує його обсяг, збагачує словниковий запас, розвиває мовлення, сприяє передачі дітьми тексту відповідно до його змісту і розвиває творчу уяву дошкільнят.

8. Коректурні таблиці Н.Гавриш та К.Крутій

Назва «*коректурна таблиця*» походить від назви таблиць для психологічних тестів, заповнених буквами або цифрами. Працюючи з такою таблицею, піддослідний викреслює задані символи. Науковці використовували такі таблиці ще у XIX ст. Із часом їх пристосували до роботи з дітьми, символи замінили картинками.

У сучасній дошкільній освіті коректурні таблиці застосовують не лише для формування уваги і спостережливості, а й для розвитку пізнавальних, інтелектуальних, мовленнєвих навичок, математичних умінь, уміння орієнтуватися у просторі тощо.

За Н. Гавриш, *коректурна таблиця* — це інформаційно-ігрове поле, поділене на клітинки, заповнені предметними картинками, символами, буквами, геометричними фігурами тощо. Під час роботи з таблицею установлюють якнайбільше різнопланових зв'язків (колір, форма, розмір, розташування, призначення тощо) між її елементами.

Завдання, що виконуються за допомогою коректурної таблиці, мають пошуковий характер, передбачають різні варіанти відповіді. Діти повинні сприйняти на слух вказівку дорослого, зосереджено роздивитися таблицю, знайти правильну відповідь чи виконати завдання (накрити, розфарбувати, полічити, співвіднести зі схемою, символом тощо), а потім прокоментувати результат. Формування особистості, її базових якостей відбувається у процесі практичної, творчої і пізнавальної діяльності, мета якої — навчити дитину орієнтуватися в інформації, успішно її використовувати, творчо, нешаблонно мислити. Тут стане у пригоді багатофункціональне обладнання, працюючи з яким дитина пізнає нове, порівнює, систематизує, співвідносить, лічить тощо.

Робота з коректурними таблицями — це своєрідна інформаційно-інтелектуальна гра, що змістовно збагачує й насичує освітнє розвивальне середовище.

Рекомендації щодо виготовлення та використання коректурних таблиць у роботі з дошкільниками (за Н.Гавриш):

1. Необхідно враховувати, незалежно від формату (демонстраційні – для роботи з усією групою, роздаткові – для індивідуальної, парної чи підгрупової роботи), картинки обов'язково мають бути предметними, щоб забезпечити ясність і чіткість сприйняття (слухового – завдання, запитання дорослого, і зорового – пошуку й знаходження відповіді на запитання/ завдання в таблиці).

2. Картинки мають бути достатньо крупними, реальними, які легко впізнати, бажано одноманітними (за принципом виготовлення) для полегшення їх сприйняття дітьми і дотримання естетичних вимог. Можливий варіант виготовлення коректурних таблиць із контурним зображенням, що дає змогу включати завдання і на розмальовку.

3. Кількість картинок для використання в молодшій групі має бути від 9 до 12, максимально 16 картинок; у старшій – 20-24/25 картинок. Чим молодші діти, тим більш очевидними мають бути зв'язки між предметами як тематичним угрупованням.

4. Доцільно кожен клітинку пронумерувати і підписати друкованим шрифтом – це значно розширить розвивальні можливості використання коректурних таблиць: мимовільно діти запам'ятовуватимуть цифри і друкований образ слова. Крім того, це дає змогу використовувати коректурні таблиці для реалізації не лише численних пізнавальних, інтелектуальних, мовно-мовленнєвих завдань (фонетичних, лексичних, граматичних, мовленнєво-творчих), а вправляти дітей у математичних умінях (порахувати, встановити послідовність, порівняти, визначити форму,

дібрати предмет-замісник тощо), закріплювати орієнтування у просторі (перед, між, вище, нижче, за тощо), розвивати увагу та спостережливість дошкільників.

5. Добір картинок має відбуватися за принципом не простого лінійного групування, а так, щоб стимулювати розумову діяльність дітей, активізувати психічні процеси (сприйняття, увагу, уяву, пам'ять, мовлення, інтелектуальні операції).

Так, до теми «Транспорт» в молодшій групі добираються картинки і завдання, щоб уточнити знання дітей про транспорт, призначення пасажирського та вантажного транспорту, щоб навчити їх впізнавати та називати транспортну техніку, її основні частини, підтримувати інтерес до транспортуючої та комунальної техніки, транспорту спеціального призначення. В середній групі добираються картинки і завдання, щоб збагатити знання дітей про призначення та функціональні особливості техніки різних видів, формувати уявлення про засоби пересування, якими люди користувалися раніше, а в старшій групі, щоб поглибити знання про різні види транспорту й техніки, формувати уявлення про зародження транспорту, про давні мрії людей швидко пересуватися в просторі.

Робота з коректурними таблицями полягає у знаходженні максимальної кількості зв'язків між її елементами, а саме:

- кількість;
- форма;
- номер по порядку;
- розмір;
- колір;
- розташування.

Поza межами організованого навчання коректурні таблиці застосовуємо як своєрідну інтелектуальну гру, в якій діти змагаються поодиночки або командами на швидкість реакції, точність і широту сприйняття, багатший словниковий запас тощо. Кількість учасників такої гри не обмежується. Організувати гру можна як з однією дитиною, так і з групою дітей: у будь-якому разі кожна дитина виконує завдання індивідуально. А організація групових ігор сприяє розвитку партнерських стосунків між дітьми. Під час таких дидактичних ігор, як «Порахуй», «Швидко назви», «Скажи котрий» діти мимоволі запам'ятовують цифри, вправляються в порядковій та кількісній лічбі; вчаться встановлювати послідовність, визначати форму.

Приклади використання коректурних таблиць у різних вікових групах:

I. Молодша група

Тема «Давай познайомимось»

Коректурна таблиця №1-1 «Я серед інших»

Інтелектуально-мовленнєві завдання

Знайди слова:

- Дівчинка з мікрофоном (що робить?) ...;
- Хлопчик з конструкторами (що робить?) ...;
- Дівчинка з кошеним (що робить?) ...;
- Хлопчик з книжкою (що робить?) ...;
- На обличчі (що є?) – ...

Відповідай швидко:

- Що м'якеньке і пухнасте?
- Кому плетуть коси?
- З чого можна будувати?
- Що можна підкидати?
- Що можна з'їсти?

Назви:

- речі для дівчинки; для хлопчика;
- іграшки для дівчинки; для хлопчика;
- свої улюблені дії;
- дії, які полюбляє робити хлопчик, дівчинка;

Назви одним словом:

- м'яч, ведмедик – це ...;
- дівчинка і хлопчик – це ...;
- танцюристка, співачка – це ..., а читач, бігун – це ...;

Поміркуй:

- Танцювати краще на вілиці чи в кімнаті?
- Співати краще на сцені чи у спальні?
- Чому морозиво не можна довго тримати в руках?
- Для виконання яких дій потрібна музика?
- Кого, хто зображений на таблиці можуть звати Сашко? Марійка?

Продовж речення:

- Хлопчик з конструктора складає ...;
- Матуся купила мені в магазині ...;
- Матуся заплітає мені волосся у ...;

Порахуй:

- Скільки іграшок і предметів для дівчат; скільки для хлопчиків?
- Скільки зображено дівчаток; скільки хлопчиків?
- Чого на обличчі людини один; два?

Про кого так можна сказати:

Маленький (хлопчик); красива (дівчинка); довга (коса); голосно (співає, читає); холодне (морозиво); улюблена (іграшка); весело (танцює); красиво (будує, танцює, співає); м'який (ведмедик).

Вправа «Чого не стало?»

Пропонуємо дітям уважно розглянути картинки в певному ряді чи стовпчику таблиці, запам'ятати їх. Потім картинки закривають папером. Діти по пам'яті відтворюють назви картинок.

Вправа «Купка слів»

Називаємо ключове слово, до якого діти мають дібрати будь-яке інше слово з таблиці, що пов'язане з ключовим. Варіанти ключових слів: магазин, дитячий садок, сім'я, вихідний.

Вправа «Я люблю»

Вказуючи на картинки в таблиці із зображенням дій, пропонуємо дитині обрати одну або декілька картинок, щоб сказати про свої вподобання/можливості: «Я також люблю танцювати», «Я ще не вмію читати».

Словесна гра «Поєднай»

Показуємо дітям картинки з таблиці та просимо скласти речення чи невеличкий текст. Варіанти: №1 + №11 (дівчинка любить грати з ведмедиком) тощо.

Чистомовки:

Яч-Яч-Яч – скаче по дорозі ...

Чик-чик-чик – грає з м'ячем ...

Са-са-са – виросла довга ...

Мовленнєва вправа «Додай слово»

Просимо дітей знайти слово, яке підходить по смислу до стимульного слова:

Читає...; співає...; скаче...; будує...; тане...; танцює...

Словесна гра «Загадка»

Пропонуємо описати річ, не називаючи її, спираючись на запропонований алгоритм. Застосовуємо спільне мовлення: починаємо фразу, а дитина закінчує. «Потрібен для...; Має...; На ньому...; Його легко впізнати...

II. Середня група

Тема «Вони живуть поряд»

Коректурна таблиця № 2-3 «Дитячий садок»

Інтелектуально-мовленнєві завдання

Знайди картинку і назви слово:

- Чого в групі багато...
- Кого в групі один...
- Хто працює з дітьми у дитячому садку...
- Іграшки, які є у твоїй групі...
- Їжу готує...
- Кого в групі багато...

Відгадай загадку, знайди відгадку:

- 1) Замість справжньої дитини
Є у кожної дівчини.
Її пестять, одягають,
Спати ввечері вкладають.
І годують її смачно,
Дуже мамі вона вдяна! (Лялька)

- 2) Плига, плига цілий день,
Через лаву, через пеня,
Через куш і через квіти.
Що за іграшка це, діти? (М'яч)

Назви слово:

- Кидають, ловлять (що?)...;
- Сладають, будують (що?)...;
- Беруть, розкладають, читають (що?)...;
- Ставлять, кладуть, мішають, варять (у чому?)...;
- Сидять, їдять, пишуть, малюють (за чим?)...;
- Розчесують, кладуть, беруть (що?)...;

Вправа «Додай слово»

проводиться з опорою на таблицю, але передбачає вихід за її межі, тобто діти мають передбачити різні можливі варіанти використання предметів, знаходження людей. Вправа сприяє розвитку фантазії, мовленнєвого самовираження. Актуальним є принцип багатоваріантності. Дорослий пропонує дітям назвати слова відповідно запитанням:

- Чашка стоїть (де?) – ... (біля чого?)..., (з чим?)...;
- Хлопчик стоїть(з ким?)..., (з чим?)..., (біля кого?)...;
- Книжка лежить (на чому?)..., (де?)..., (біля чого?)...;

Поясни:

- Не можна користуватися чужим гребінцем, тому що...;
- Іграшками треба ділитися, тому що...;
- Іграшки в групі належать...

Поміркуй:

- Для виконання яких дій потрібен стіл?
- Які правила мають виконувати діти в дитячому садку?
- Які правила безпечної гри на майданчику?

Продовж речення:

- Кожного дня ми...
- Іноді ми граємо в...
- Під час занять за столом ми...
- Найбільше мені подобається...
- Під час сніданку з чашки ми...

Порахуй:

- Скільки іграшок;
- Скільки зображено дітей; дорослих;
- Скільки предметів меблів;
- Скільки слів, про які можна сказати «що робить»

Назви картинку:

- яка знаходиться в першому стовпчику в нижньому ряді;
- яка знаходиться в другому стовпчику в другому ряді;
- яка знаходиться в третьому стовпчику в третьому ряді;
- яка знаходиться в першому стовпчику в верхньому ряді;
- яка знаходиться в четвертому стовпчику в нижньому ряді;

Вправа «Що зайве?»

Називаємо слова з таблиці, діти мають визначити зайве слово.

Вправа «Вгадай за описом»

Надаємо зразок як описати картинку з таблиці, не називаючи її, потім діти загадують такі загадки один одному. Доцільно запропонувати дітям алгоритм опису предмета (для чого він; з чого зроблений, який за формою, величиною, кольором) і опису особи (дитина чи доросла людина, стать, зовнішність, дії що виконує).

Вправа «І я також, і в мене»

Передбачає звернення до життєвого досвіду дітей, висловлення оцінок. Так, наприклад, вказуючи на картинку №1 дитина може сказати «У мене також є маленький братик» тощо. Вправа привчає дітей звертатися до власного досвіду, виокремлювати особливості предметів, висловлювати своє відношення до них, оцінки.

Мовленнєво-творча гра «Від початку без кінця»

Гра проводиться з опорою на таблицю і передбачає охоплення якомога більше дітей спільним сюжетом, що плететься. Пропонуємо дітям розказати історію разом, щоб використати всі картинки з таблиці. Демонструємо, як можна почати розповідь про дітей у дитячому садочку, поєднуючи дві картинки, наприклад: «Дівчинка Оленка захотіла погратися з кубиками». Потім пропонуємо комусь з дітей продовжити історію за допомогою навідних запитань.

III. Старша група

Тема «Великі і малі»

Коректурна таблиця № 3-2 «Тваринний світ»

Інтелектуально-мовленнєві завдання

Знайди слова:

- Які починаються зі звука К; С;
- Які починаються з голосного звука;
- Які мають тільки один склад;
- Найкоротше слово; найдовше слово;

Назви:

- Хто із звірів найвищий?
- Хто найнижчий?
- Хто найшвидше бігає?
- Хто вього боїться?
- Хто їсть рибу?
- Жителів джунглів;
- Мешканців Півночі;
- Птахів, що не вмюють літати;
- Кого можна побачити в зоопарку?
- Хто живе у воді?
- Хто мешкає в Україні?

Порівняй:

- Лисицю і їжака;
- Зайця та кенгуру;
- Черепаху та крокодила;
- Кита і слона;

Продовж речення:

- На кішку схожі...
- У орла дуже гарний зір, тому...
- Їжак нічна тварина, тому що...

Поясни:

- Хто такі хижаки
- Чому кит не може жити в річці?
- Як кенгуру піклується про своїх дитинчат?

Відповідай швидко:

- Хто нижчий за бегемота?
- Хто вищий за лисицю?
- Хто важчий за пінгвіна?
- Хто за розміром такий як і лев?

Добери порівняння:

- Гадюка довга як...
- Жираф височенний як...
- Слон здоровий і міцний як...
- Страус швидкий як...

Вправа «Уяви»

Пропонуємо уявити момент доторкання до шкіри тварини і обрати із двох запропонованих характеристик ту, яка найбільше підходить до опису свого відчуття. Варіанти пар слів:

- Шкіра крокодила холодна чи гаряча?
- Хутро зайця м'яке і пухнасте чи жорстке і колюче?
- Шкіра слона більше схожа на шкіру бегемота чи панцир черепахи?

Мовленнєвотворча гра «Розкажи мені про себе»

На таблиці обираємо зображення будь якої тварини і пропонуємо дитині розповісти від її умені про себе, особливості свого життя, харчування, оточення тощо. Наприклад: «Я – тигр. Я сильний, грізний, швидкий, багато менших за мене тварин бояться мене. Я живу у джунглях зі своєю сім'єю. Я полюю на антилоп.

Мовленнєвотворча гра «Біном фантазії» (за Дж. Родарі)

До будь якого зображення таблиці додаємо випадкове слово, наприклад, телефон і пропонуємо дітям пов'язати ці слова, щоб вийшла цікава історія. Варіанти поєднань: телефон для слона, слон на телефоні, слон під телефоном, телефон у слоні тощо.

Таким чином, беручи участь у різних іграх представлених інноваційних технологій, діти самовиражаються, дізнаються про цікаві факти, що збагачують їх уявлення про світ людей і тварин, моральні цінності, про важливість свого здоров'я і здоров'я оточуючих, вчать правилам безпечної поведінки. Усе це сприяє мовленнєвому самовираженню дітей дошкільного віку.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А. М. Богуш ; кол. авт. : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2012. – 26 с.

2. Гавриш, Н. В. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей [Текст] : метод. рек. щодо використання коректурних таблиць / Н. В. Гавриш, О. К. Безсонова. – К. : Слово, 2012. – 256 с. + Корекційні таблиці (45 табл.)

3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.

4. Колісніченко Т.В. Організація мовленнєво-ігрової діяльності дітей дошкільного віку в іграх Клауса Фопеля // Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція студентів, магістрів та молодих науковців "Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку" (23 жовтня 2020 року) Ніжин. 2020. С. 181-184.

5. Полевикова О.Б., Куценко П.М. Роль методу sand play в розвитку інтенціональної спрямованості мовлення дітей // The 6th International scientific and practical conference "Perspectives of world science and education" (February 26-28, 2020) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2020. – P.665-673.

6. Полевикова О.Б., Пятко Н.В. Скрайбінг як лінгводидактична інновація // The 8th International scientific and practical conference "Fundamental and applied research in the modern world" (March 17-19, 2021) BoScience Publisher, Boston, USA. 2021. P. 792-796.

7. Полевикова О.Б., Сомик О.О. Геокешинг як засіб мовленнєвого самовираження дошкільників / The 6th International scientific and practical conference "Dynamics of the development of world science" (February 19-21, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. – P. 920-925.

8. Полевикова О.Б., Швець Т.А. Піскова анімація – дошкільникам / О.Б. Полевикова, Т.А. Швець. – Х. : Вид.група «Основа». 2019. – 112 с.

9. Сокол І.М. Квест як сучасна інноваційна технологія навчання [Текст] / І.М.Сокол // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету : зб. наук. праць. – Рівне: РДГУ, 2013. – Вип. 7 (50). – С. 68-72.

Додаток Д
Плани практичних занять вибіркової ОК «Лінгводидактичні інновації дошкільця»

Змістовий модуль 1. Вступ. Інновації розвитку мовленнєвої компетентності дошкільників

Тема 1. «Інновації розвитку фонетичної компетентності дітей» (6 год)

Практичне заняття № 1-3

Теми для вивчення:

1. Сутність поняття «фонетична компетентність»
2. Бізіборд
3. Килимки-трансформери.
4. Сенсорні коробки
5. Метод су-джок
6. Фетрові книги
7. Фланелеграф
8. Камінці Марблс
9. Динамічна іграшка В. Кайе «Дзига»
10. Освітня кінезіологія

Практичні завдання для самостійного опрацювання

1. Проаналізуйте Блок-схему «Фонетична компетентність» та поміркуйте, за допомогою яких видів роботи дошкільник має змогу оволодіти зазначеними навичками.

2. Створити презентацію з ілюстраціями різних видів бізібордів/килимків трансформерів/сенсорних коробок/фетрових книг (на вибір), пояснити їх призначення.

3. Дібрати невеликий віршик/потішку/чистомовку/мирилку/забавлянку для вправи з кулькою Су-джок. Вміти продемонструвати її.

4. Об'єднатись в групи (2-3 особи) та виготовити фланелеграф для показу української народної казки.

5. Виконати порівняльний аналіз методу су-джок та освітньої кінезіології. Результати оформіть у вигляді таблиці.

Блок-схема «Фонетична компетентність»

Методичні рекомендації до проведення практичних занять теми 4

Готуючись до практичного заняття, студенти мають ознайомитись із сутністю поняття Фонетична компетенція за допомогою блок-схеми та інноваціями, що сприяють її розвитку у дітей дошкільного віку; на основі цього студенти матимуть змогу створити презентацію з різними видами інновацій та пояснити їх призначення, дібрати віршований супровід до вправи за методикою Су-джок, котру презентують під час практичного заняття, об'єднавшись в групи, виготовити фланелеграф для показу української народної казки, виконати порівняльний аналіз методу су-джок та освітньої кінезіології, оформивши результати у вигляді таблиці.

Тестові завдання до практичних занять теми 4

1. До засобів інтонаційної виразності належать:
 - а) тембр, сила голосу, фонематичний слух, темп;
 - б) мовленнєве дихання, темп, тембр;
 - в) темп, тембр, сила голосу, логічні наголоси;
 - г) сила голосу, фонематичний слух, ритм, слухова увага.

2. Розвивальна дошка з надійно закріпленими на полотні різноманітними кнопками, вимикачами, клямками, гачками, карабінами, кранами та іншими маленькими «небезпеками», які дитині в повсякденні чіпати заборонено або не бажано – це...:
 - а) фланелеграф;
 - б) бізіборд;
 - в) фетрова книжка;
 - г) су-джок.

3. Хто є автором методу Су-джок?
 - а) Пак Чже Ву;
 - б) Марія Монтесорі;
 - в) Рорі О'Коннор;
 - г) Тоні Бьюзен.

4. Яка з технологій вважається основою інновації «Стіни, що говорять».
 - а) бізіборд;
 - б) килимки-трансформери;
 - в) фланелеграф;
 - г) фетрові книжки.

5. З якого віку можна використовувати масаж Су-джок?
 - а) ранній вік;
 - б) молодший дошкільний вік;
 - в) середній дошкільний вік;
 - г) старший дошкільний вік.

6. «Єврейський дрейдл», «кельтський камінь», «латино-американський Тромп» та ін. – це види...
 - а) дзиг
 - б) бізібордів
 - в) фланелеграфів
 - г) сенсорних коробок

Література:

1. Аббасова, Л. И. Реализация технологии Н. Н. Ефименко в процессе формирования физической культуры детей старшего дошкольного возраста / Л. И. Аббасова // Пед. журн. — 2019. — Т. 9. — Ч. II. — № 5А. — С. 638—645.
2. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А. М. Богуш ; кол. авт. : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л. [та ін.]. — К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2012. — 26 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. — Харків : Слово, 2013. — 448 с.
4. Кайе, В. Конструирование и экспериментирование с детьми 5—8 лет / В. Кайе. — М. : Сфера, 2016. — 128 с.
5. Лінтварьова А.Д., Полевікова О.Б. Спадщина М.Монтессорі як теоретичне підґрунтя реалізації наступності мовної освіти дітей 5-7 років. Сучасні проблеми дошкільної та початкової освіти у системі суспільних трансформаційних процесів: збірник матеріалів Всеукраїнської інтерактивної науково-практичної конференції (18-20 лютого 2019 року, Херсонський державний університет). Херсон: ТОВ «Борисфен-про», 2019. С.84-87.
6. Мацюк Г. Сторіночки яскраві для розвитку й забави. Фетрова книжка для усіх вікових груп [Текст] / Галина Мацюк // Дошкільне виховання. — 2019. — № 2. — С. 20-21.
7. Обрусник О. Килимок-трансформер. Дидактичний посібник для дітей молодшої групи[Текст] / Олена Обрусник // Дошкільне виховання. — 2019. — № 10. — С. 19.
8. Полевікова О.Б., Береснева А.І. Використання методу суджок в освітніх ситуаціях з дітьми раннього віку // The 5th International scientific and practical conference “Dynamics of the development of world science” (January 22-24, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. — P.835-841.
9. Полевікова О.Б., Макарова А.П. Бізіборд як ефективний засіб саморозвитку дітей раннього віку. The 2nd International scientific and practical conference “Innovative development of science and education” (April 26-28, 2020) ISGT Publishing House, Athens, Greece. 2020. P. 352-356.
10. Паливода Г. Фланелеграф у розвитку мовлення наймолодших [Текст] / Ганна Паливода // Дошкільне виховання. — 2011. — № 7. — С. 31-33.
11. Эти волшебные камешки «Марблс» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://urok.1sept.ru/articles/678682>
12. Использование камешков Марблс в развитии мелкой моторики детей старшего дошкольного возраста [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://2019.vospitately.ru/publikacii-vospitately/dekabr/no-5689-ispolzovanie-kameshkov-marbls-v-razvitiimelkoy-motoriki-detey-starshego-doshkolnogo-vozrasta/>

Тема 5. «Сучасні технології розвитку лексичної компетенції» (6 год).

Практичні заняття № 4-6

Теми для вивчення:

1. Сутність дефініції «Лексична компетенція»
2. Технологія раннього навчання Г. Домана
3. Технологія раннього навчання М. Зайцева
4. Кластери
5. Круги Луллія
6. Мультимедійні презентації
7. Інтелектуальні карти
8. Флеш-картки
9. Геоборди

Практичні завдання для самостійного опрацювання

1. Розглянути таблицю «Інноваційні технології розвитку лексичної компетенції» та встановити відповідність між назвою інновації та її сутністю.
2. Дібрати приклади інтелектуальних карт та кластерів для дошкільників.
3. Розробити фрагмент заняття з використанням Кругів Луллія (вікову групу обрати самостійно).
4. Створити мультимедійну презентацію для дошкільників (тематика на вибір).
5. Обрати флеш-картки певної тематики та розробити не менш 3 ігор з ними. Вміти їх продемонструвати.
6. Продумати сюжет(вірш, казка, пісня тощо) для ілюстрування на геоборді.

Таблиця «Інноваційні технології розвитку лексичної компетенції»

Назва інновації	Сутність
1. Технологія раннього навчання Г. Домана	а) У технології використовується суто дитячий засіб пізнання світу – кубики. На кубиках, призмах і таблицях діти бачать одиниці мовлення (склади і літери), які вони «проспівують» і згодом складатимуть з них слова.
2. Технологія раннього навчання М. Зайцева	б) Пристрій, що складався з декількох кругів різного діаметра з картону, котрі накладалися один на одного на загальний стрижень від більшого до меншого. У верхній частині стрижня встановлюється стрілка, а кожен круг розділений на сектори. Круги та стрілка мають бути рухомими. У кожному секторі розташовуємо певні позначки, малюнки, слова або навіть цілі вислови за темою. Таким чином, рухаючи кільця ми маємо змогу отримати різні комбінації та скласти, наприклад, розповідь.
3. Кластери	в) Це відображення на папері ефективного способу думати, запам'ятовувати, згадувати, вирішувати творчі завдання, а також можливість представити і наочно висловити свої внутрішні процеси обробки інформації, вносити в них зміни, удосконалювати.
4. Круги Луллія	г) В основі цієї методики лежать картки, на яких крупними червоними літерами написані цілі слова. Тобто відбувається запам'ятовування слів, як картинки – повністю. Згодом, діти набирають все більший і більший словниковий запас цілих слів, які вони можуть розпізнати.
5. Мультимедійні презентації	д) (від англ. – скупчення) – це об'єднання декількох однорідних елементів, яке може розглядатися як самостійна одиниця, що володіє певними властивостями, графічна схема.
6. Інтелектуальні карти	е) Це зручний і ефектний спосіб подання інформації за допомогою комп'ютерних програм. Використання цієї

	технології дозволяє привнести ефект наочності в освітню діяльність; створювати наочні ефектні образи у вигляді слайд-шоу, звукового оформлення, відеофрагментів та анімації, тривимірної графіки, тобто тих факторів, які найбільш довго утримують увагу дитини.
--	--

Методичні рекомендації до проведення практичних занять теми 5

Опрацювавши подану до заняття літературу та розглянувши теоретичні питання, студенти матимуть змогу встановити відповідність між назвою інноваційної технології та її сутністю в таблиці, розробити фрагмент заняття з використанням кругів Луллія; дібрати приклади інтелектуальних карт та кластерів; створити мультимедійну презентацію для дошкільників на обрану самостійно тематику; обрати флеш-картки певної тематики та розробити не менш 3 ігор з ними, уміти їх продемонструвати; продумати сюжет(вірш, казка, пісня тощо) для ілюстрування на геоборді

Тестові завдання до практичних занять теми 5

1. Лексична компетенція – це...
 - а) неусвідомлене вживання граматичних форм рідної мови згідно із законами і нормами граматики;
 - б) запас слів у межах певного вікового періоду, здатність до адекватного використання лексем, правильне вживання образних виразів, приказок, прислів'їв, фразеологічних зворотів;
 - в) розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати на запитання й звертатися із запитаннями;
 - г) правильна вимова всіх звуків рідної мови, звукосполучень відповідно до орфоепічних норм, наголосів.

2. Який дидактичний матеріал використовується у методиці Г. Домана?
 - а) кубики, на яких зображені одиниці мовлення (склади і літери);
 - б) круги з картону або щільного паперу;
 - в) картки, на яких крупними червоними літерами написані цілі слова;
 - г) гумові кульки і кільця.

3. Головною метою технології М. Зайцева було:
 - а) навчити дошкільників читати;
 - б) навчити правильно вимовляти звуки рідної мови;
 - в) розвиток фонематичного слуху і сприйняття;
 - г) закріплення операцій лічби.

4. Хто з вчених, окрім М. Зайцева, надавав великого значення кубикам як дитячому засобу пізнання світу?
 - а) Ф. Фребель, І. Срезневський;
 - б) Г. Доман, М. Монтессорі;
 - в) К. Ушинський, С. Русова;
 - г) Я. Коменський, Ф. Фребель.

5. Об'єднання декількох однорідних елементів, яке може розглядатися як самостійна одиниця, що володіє певними властивостями, графічна схема – це...
 - а) кластери;
 - б) інтелектуальні карти;
 - в) круги Луллія;
 - г) су-джок.

6. Встановіть правильну послідовність роботи із застосуванням інтелектуальних карт:

- а) Складання речень по кожній гілці дерева;
- б) Називання картинок, зображених на карті;
- в) Відтворення слів за інтелектуальною картою;
- г) Виділення основних ключових понять з теми

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. Т. О. Піроженко ; кол. авт. : Піроженко Т. О., Байєр О.М., Безсонова О.К. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2021. – 26 с.
2. Бенера В.Є. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: // В.Є. Бенера, Н.В. Маліновська. К. : Слово, 2016. 384 с.
3. Воскобович В.В., Харько Т.Г., Балацкая Т.И.«Игровая технология интеллектуально-творческого развития детей. - СПб; ООО РИВ, 2003
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.
5. Кіндрат І. Сучасний медіапростір та його вплив на світогляд дитини [Текст] / І. Кіндрат // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. - № 7. – С. 4-8.
6. Литвиненко І.І. Круги Луллія як інноваційна методика мовленнєвого розвитку дошкільнят // Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція студентів, магістрів та молодих науковців "Сучасне дошкільня: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку" (23 жовтня 2020 року) Ніжин. 2020. С. 218-222.
7. Ляшенко С. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі [Текст] / С. Ляшенко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. - № 7. – С. 16 – 28.
8. Острань Р., Музика Г. Круги обертаємо, фрукти й овочі збираємо ... Дидактичні ігри для дітей дошкільних груп / Руслана Острань, Ганна Музика // Дошкільне виховання. – 2020. – № 8. – С. 26-28.
9. Полевикова О.Б., Квакуша В.М. Інтелектуальні карти як ефективний засіб розвитку словника дітей дошкільного віку // The 1st International scientific and practical conference “Eurasian scientific congress” (January 27-28, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2020. – P.427-431.
10. Полевикова О.Б., Рунцис О.І. Інновації у формуванні лексичної компетентності дошкільника / The 7th International scientific and practical conference “Science and education: problems, prospects and innovations” (April 1-3, 2021) CPN Publishing Group, Kyoto, Japan. 2021.P.823-826

Тема 6. «Інновації розвитку граматичної компетенції» (4 год).

Практичні заняття № 7-8

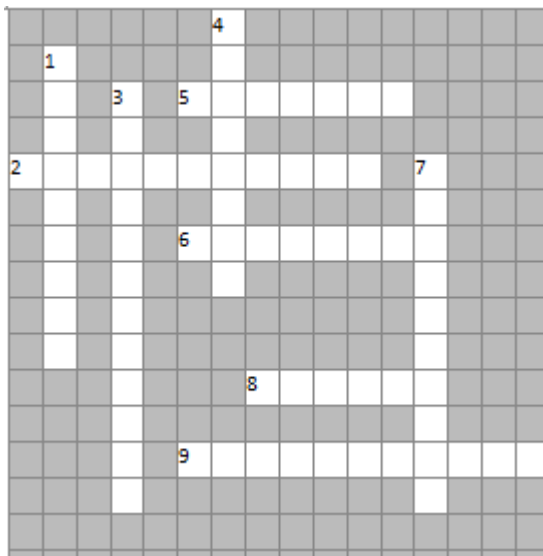
Теми для вивчення:

1. Сутність поняття «граматична компетенція»
2. Ейдетика
3. Мнемотехніка
4. Моделювання
5. Сінквейн
6. Технологія «Стіни, що говорять»
7. Робота в парах змінного складу

Практичні завдання для самостійного опрацювання

1. Продемонструвати приклад вивчення вірша (на вибір) за допомогою методу Ейдетики.
2. Дібрати приклади для кожного прийому мнемотехніки (мнеможоріжка, мнемотаблиця тощо).
3. Розгадати кросворд з теми практичного заняття.
4. Скласти сінквейн на обрану самостійно тему.
5. Розробити фрагмент заняття з використанням роботи в парах змінного складу.

Кросворд

По горизонталі:

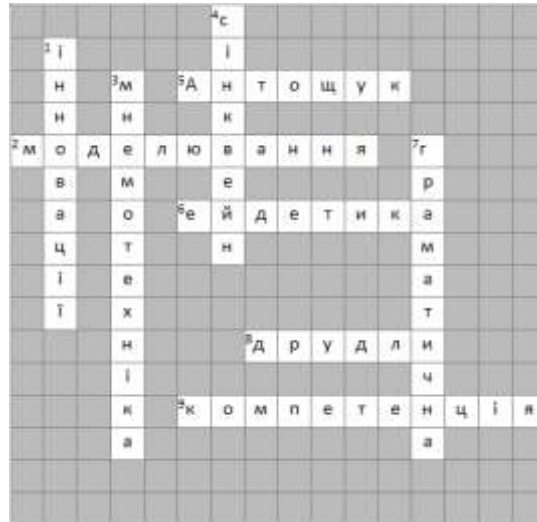
2. Метод наочного ... допомагає дитині візуально уявити абстрактні поняття (звук, слово, речення, текст), навчитися працювати з ними.
5. Засновник «Школи ейдетики» в Україні
6. Ігрова методика запам'ятовування інформації, в основі якої лежить притаманне кожній людині вміння уявляти і фантазувати
8. Загадка-головоломка; малюнок, про який неможливо чітко сказати, що це таке.
9. Мовленнєва ... — це вміння адекватно й правильно використовувати мову на практиці, послуговуватися при цьому як

мовними, так і позамовними та інтонаційними засобами виразності мовлення.

По вертикалі:

1. ... — це кінцевий результат інноваційної діяльності, у вигляді нового чи удосконаленого продукту або технологічного процесу, використовується у практичній діяльності та має суспільну перевагу.
3. У перекладі з грецької — «мистецтво запам'ятовування».
4. Інноваційна технологія, котра у перекладі з французької означає «вірш з п'яти рядків».
7. Яка з компетенцій передбачає неусвідомлене вживання граматичних форм рідної мови згідно із законами і нормами граматики.

Відповіді

Методичні рекомендації до проведення практичних занять теми 6

Опрацювавши подану до заняття літературу та розглянувши теоретичні питання, студенти матимуть змогу розгадати кросворд з теми практичного заняття, дібрати приклади для кожного прийому мнемотехніки, продемонструвати приклад вивчення вірша за допомогою методу Ейдетики, навчитись складати синквейни, а також розробити фрагмент заняття з використанням роботи в парах змінного складу

Тестові завдання до практичних занять теми 6

1. Що відбувається в результаті опанування дошкільником граматичною компетенцією?
 - а) дитина ініціює і підтримує розпочату розмову в різних ситуаціях спілкування;
 - б) дитина оволодіває чіткою вимовою всіх звуків рідної мови і звукосполучень відповідно до орфоепічних норм;
 - в) дитина самовиражається, дізнається про цікаві факти, що збагачують її уявлення про світ людей і тварин, моральні цінності;
 - г) дитина вживає (неусвідомлено) граматичні форми рідної мови згідно із законами і нормами граматики;.

2. Хто вважається засновником «Школи ейдетики» в Україні?
 - а) А. Богущ;
 - б) Є. Антощук;
 - в) К. Ушинський;
 - г) Є. Тихєєва.

3. Що *не входить* до завдань, котрі вирішуються за допомогою мнемотехніки?
 - а) розвиток дрібної моторики рук;
 - б) розвиток у дітей психічних процесів;
 - в) розвиток зв'язного і діалогічного мовлення;
 - г) сприяння вирішенню дошкільниками винахідницьких завдань казкового, ігрового, етичного характеру.

4. Метод наочного моделювання допомагає дитині...
 - а) візуально уявити абстрактні поняття (звук, слово, речення, текст), навчитися працювати з ними;
 - б) навчитись переказу з опорою на картинку, яку малює дорослий в міру розповідання казки;

- в) запам'ятовувати необхідну інформацію і вчасно згадувати її, пробуджувати інтерес, спонукати дошкільнят до мовленнєвої активності;
 г) мацати дрібні предмети, пересипати, ховати їх, придумати свій сюжет.

5. Встановіть правильну відповідність між рядком синквейна та його змістом

1. Перший рядок синквейна	а) Одне слово – іменник для вираження своїх почуттів, асоціацій, пов'язаних із предметом, про який йдеться в синквейні, тобто це приватний вислів автора до теми, або повторення суті, синонім.
2. Другий рядок	б) зазвичай складається з трьох дієслів або дієприслівників, що описують дії предмета.
3. Третій рядок	в) заголовок, тема, що складаються з одного слова (зазвичай іменник, що означає предмет або дію, про яку йдеться)
4. Четвертий рядок	г) прикметники. Це опис ознак предмета або його властивостей, що розкривають тему синквейна.
5. П'ятий рядок	д) це словосполучення чи речення, яке складається з декількох слів, які відображають ставлення автора синквейна до того, про що йдеться в тексті

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А. М. Богуш ; кол. авт. : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2012. – 26 с.
2. Бенера В.Є. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: // В.Є. Бенера, Н.В. Маліновська. К. : Слово, 2016. 384 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.
4. Душка Н. Синквейн в роботі по розвитку речі дошкільників Журнал «Логопед», №5 (2005).
5. Литвиненко И.И. Использование мнемотехники в развитии речи дошкольников // XV Международная научно-практическая конференция молодых исследователей «Содружество наук. Барановичи-2019» (16 мая 2019 года) Барановичи, Беларусь. 2019. – С. 44-45.
6. Омеляненко А. Розповіді-роздуми за моделями [Текст] / Алла Омеляненко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. - № 3. – С. 8-11.
7. Полєвікова О.Б., Жилкіна Є.О. Ейдетика як засіб розвитку операцій граматичного структурування у дошкільників // The 7th International scientific and practical conference “Scientific achievements of modern society” (March 4-6, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. – P. 747 - 754.
8. Полєвікова О.Б., Шурда Ж.І. Робота в парах змінного складу як інноваційна технологія дошкільної освіти // The 9th International youth conference – Perspectives of science and education (May 10, 2019) SLOVO\WORD, New York, USA. 2019. – P.96-106.

Змістовий модуль 2. Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної освіти

Тема 7. Сучасні технології розвитку діалогової компетенції (6 год)

Практичні заняття 9-11

Теми для вивчення:

1. Діалогова компетенція: сутність поняття, інновації, що сприяють її формуванню
2. Лепбук
3. Сторітелінг
4. Технологія «Story cubes»
5. Японське мистецтво манги
6. Карти Проппа
7. Технологія «Освітня подорож»

Практичні завдання для самостійного опрацювання

1. Робота зі структурно-логічними схемами.
2. Придумати історію/казку/гру для дошкільників, використовуючи одну з запропонованих технологій.
3. Виготовити лепбук на обрану самостійно тематику та представити його під час практичного заняття.
4. Розробити фрагмент заняття з використанням технології «Освітня подорож» (вікова група на вибір).
5. Створити власний сюжет казки для дошкільників за допомогою Карт Проппа

Робота зі структурно-логічними схемами

«Діалогова компетенція»

• Діалогічне мовлення впливає на дитину з перших хвилин її життя, впливає на розвиток її особистості. Тому педагоги і батьки прагнуть до формування у дітей діалогічної компетенції. Базовий компонент дошкільної освіти визначає зміст діалогічної компетенції. Окресліть його.

• Монологічне мовлення — це більш складний, довільний, організований

вид мовлення, що потребує спеціального навчання (О.Леонтьєв, Л.Щерба). Побудова монологічного висловлювання вимагає від мовця вияву творчості, вміння продумати зміст, правильності його смислового оформлення. Науковці стверджують, що мовленнєве висловлювання потребує внутрішнього програмування та внутрішньої мовленнєвої діяльності мовця. Виходячи із вищезазначеного, назвіть якості самостійного зв'язного висловлювання, які необхідно розвивати у дітей дошкільного віку.

- Які умови необхідно забезпечити дорослим для формування діалоговальної компетенції дошкільника?

«Навчання дітей діалогічного мовлення»

- Проаналізуйте методи навчання дітей дошкільного віку діалогічного мовлення у молодшому та старшому дошкільному віці. Наведіть приклади їх використання у старшому дошкільному віці.
- Вчені зазначають, що зміст і форми діалогічного мовлення у спілкуванні дитини з однолітками й дорослими істотно відрізняються (Л.Галігузова, Т.Піроженко, Є.Смирнова, Т.Юртайкіна). У чому ж полягає особливість розвитку діалогічного мовлення дітей у системах: «дитина — дитина», «дитина — дорослий», «дитина — одноліток»

«Методи навчання дітей монологічного мовлення»

- Проаналізуйте блок-схему методів навчання дітей монологічного мовлення та дайте їм характеристику у процесі організації занять із мовленнєвого спілкування (Зв'язне мовлення). Визначте, на яких ще заняттях та із яких розділів програми можливе цілеспрямоване навчання дітей розповіді.
- Назвіть засоби навчання дітей розповіді відповідно до кожної групи методів та визначте їх доцільність у залежності від віку дітей.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять теми 7

Розглянувши теоретичні питання та проаналізувавши подані структурно-логічні схеми, студенти матимуть змогу поглибити свої знання про значимість діалоговальної компетенції для дитини дошкільного віку, а також методи навчання, котрі сприяють її формуванню; придумати історію/казку/гру для дошкільників, використовуючи одну з розглянутих на занятті технологій; виготовити лепбук на обрану самостійно тематику, котрий представлять на практичному занятті; розробити фрагмент заняття з використанням технології «Освітня подорож»; створити власний сюжет казки для дошкільників за допомогою Карт Проппа.

Тестові завдання до практичних занять теми 7

1. Діалоговальною компетенцією – це...

- а) запас слів у межах певного вікового періоду, здатність до адекватного використання лексем;
- б) розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати на запитання й звертатися із запитаннями, підтримувати та розпочинати розмову, вести діалог, складати різні розповіді;
- в) неусвідомлене вживання граматичних форм рідної мови згідно із законами і нормами граматики;
- г) правильна вимова всіх звуків рідної мови, звукосполучень відповідно до орфоепічних норм.

2. Ким уперше був уведений термін «Лепбук»?

- а) Теммі Дюбі;
- б) Девід Армстронг;
- в) Тоні Бьюзен;
- г) Рорі О'Коннор;

3. Які форми роботи використовують у роботі з лепбуком?

- а) індивідуальна;
- б) парна;
- в) групова;
- г) усі відповіді вірні.

4. Якою є мета сторітелінгу?

- а) розвинути дрібну моторику, увагу, уяву, а також мовлення дитини;
- б) навчити читати дошкільників;
- в) привернути увагу від початку розповіді і утримувати її протягом всієї історії, викликати симпатію до героя, донести основну думку історії;
- г) розміщувати інформацію у вигляді малюнків, невеликих текстів, діаграм і графіків у будь-якій формі і на будь-яку тему.

5. Що являє собою Японське мистецтво манги?

- а) створення коміксів - серії сюжетних малюнків;
- б) створення портфоліо або колекції маленьких книжок із кишеньками і віконечками;
- в) створення дошки з надійно закріпленими на полотні різноманітними кнопками, вимикачами, гачками;
- г) складання неримованого вірша з 5 рядків.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А. М. Богуш ; кол. авт. : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2012. – 26 с.
2. Бенера В.Є. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: // В.Є. Бенера, Н.В. Маліновська. К. : Слово, 2016. 384 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.
4. Крутий, К. Л. Лингводидактическая технология развития связной речи старших дошкольников с использованием приёмов моделирования : практ. пособие / К. Л. Крутий. — Запорожье : ЛИПС ЛТД, 2013. — 184 с.
5. Полевікова О.Б., Левик І.О. Методичні основи розвитку мотивації дошкільників до вивчення рідної мови через сторітелінг // ADVANCES OF SCIENCE: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 5

April 2019 [Electronic resource] / Editors prof. L.N. Katjuhin, I.A. Salov, I.S. Danilova, N.S. Burina. – Electron. txt. d. (1 файл 4,6 MB). – Czech Republic, Karlovy Vary: Skleněný Můstek – Ukraine, Kyiv: MCNIP, 2019. – С.369-381.

6. Полевікова О.Б., Пяцько Ю.С. Створення лепбуків як засіб залучення дітей до книги // The 5th International scientific and practical conference “Perspectives of world science and education” (January 29-31, 2020) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2020. – P.656-662.

7. Нападій Н. Манга: фантазуємо, малюємо, розповідаємо [Текст] / Надія Нападій // Палітра педагога. 2017. – № 5. – С. 16–18.

Тема 8. Інновації розвитку художньо-мовленнєвої компетентності (4 год)

Практичні заняття 12-14

Теми для вивчення:

1. Сутність поняття «Мовленнєва компетенція»
2. Блоки Дьєнеша
3. Слухання з передбаченням
4. Технологія ведення полілогу
5. ТРВЗ
6. Штучні тексти

Практичні завдання для самостійного опрацювання

1. Представити схематично (у вигляді схеми) структуру мовленнєвої компетенції дошкільника, а також уміння та навички, якими він оволодіє в процесі її формування.
2. Скласти фрагмент заняття з використанням Блоків Дьєнеша (вікову групу обрати самостійно).
3. Об'єднатись у групи (2-3 особи) та представити на практичному занятті одну з запропонованих інновацій (розробити конспект, презентацію, наочність)

Методичні рекомендації до проведення практичних занять теми 8

Опрацювавши подану до заняття літературу та розглянувши теоретичні питання, студенти матимуть змогу представити схематично (у вигляді схеми) структуру мовленнєвої компетенції дошкільника, а також уміння та навички, якими він оволодіє в процесі її формування; скласти фрагмент заняття з використанням Блоків Дьєнеша (вікову групу обрати самостійно); об'єднатись у групи (2-3 особи) та представити на практичному занятті одну з запропонованих інновацій (розробити конспект, презентацію, наочність)

Тестові завдання до практичних занять теми 8

1. Види мовленнєвої компетенції дошкільників:
 - а) театральна;
 - б) лексична;
 - в) валеологічна;
 - г) фонетична;
 - д) діалоогологічна;
 - е) граматична;
2. Скільки етапів передбачає система роботи з блоками Дьєнеша?
 - а) 2;
 - б) 3;
 - в) 4;
 - г) 5.
3. Особлива методика навчання, яка відповідає на питання: як вчити мислити-це
 - а) абстрактне мислення;
 - б) логічне мислення;
 - в) інтуїтивне мислення;
 - г) критичне мислення.
4. Яка з інноваційних технологій не просто стимулює критичне мислення дошкільнят, а й має можливість допомогти дітям самостійно зрозуміти мораль тексту, спрямовуючи їх до застосування власного досвіду і пошуку причиново-наслідкових зв'язків?
 - а) Слухання з передбаченням;
 - б) Технологія ведення полілогу;
 - в) ТРВЗ;
 - г) Штучні тексти.
5. Сутність поняття «полілог»:

- а) двосторонній обмін інформацією (розмова, спілкування) між двома людьми
 - б) жанр спонтанного розмовного мовлення, у якому беруть участь декілька мовців, і всі вони активні в мовному відношенні;
 - в) компонент художнього твору, що становить мовлення, яке звернене до самого себе чи інших (мовлення від 1-ї особи);
 - г) форма інтерактивного спілкування між двома або більше людьми.
6. Хто є засновником технології ТРВЗ?
- а) Девід Армстронг;
 - б) К.Крутій;
 - в) Г.С.Альтшулер;
 - г) Є.Антощук.
7. Що передбачає третій етап роботи з ТРВЗ?
- а) вирішення казкових завдань і придумування казок. Треба навчити кожну дитину уникати сумного закінчення казок, не змінюючи при цьому сюжету, складати нові казки на основі добре відомих;
 - б) діти за допомогою ТРВЗ „оживляють“ предмети та явища, приписують одним якості інших і навпаки;
 - в) використовувачи нестандартні оригінальні рішення, спираючись на набуті знання та інтуїцію, дитина вчиться знаходити вихід із будь-якої життєвої ситуації
 - г) проведення бесід з вихованцями на історичну тему.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. Т. О. Піроженко ; кол. авт. : Піроженко Т. О., Байер О.М., Безсонова О.К. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2021. – 26 с.
2. Гавриш Н., Крутій К. Як змінювалися підходи до розвитку мовлення дітей [текст] / Наталія Гавриш, Катерина Крутій // Дошкільне виховання. – 2019. – № 10. – С. 7-10.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.
4. Лесіна О. В. Сходінками творчості. Методика ТРВЗ / О. В. Лесіна, В. П Телячук. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
5. Макрідіна Л.О. Технологія творчості ТРВЗ / Л.О. Макрідіна // Управління школою. – 2003. – № 32 – С. 12 – 26.
6. Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д.; Наук. ред., передм. О.І.Пометун. – К.: Вид-во „Плеяди”, 2006. – 220 с.
7. Яценко А. В. Джерельце творчості. ТРВЗ / А. В. Яценко. – Х.: Ранок, 2011. – 176 с.
8. Полевикова О.Б., Дудик Т.В. Розвиток мовлення дошкільників за допомогою технології «Слухання з передбаченням» / The 8th International scientific and practical conference “Perspectives of world science and education” (April 22-24, 2020) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2020. – P. 755-763.
9. Полевикова О.Б., Дьоміна А.С. Інноваційні форми роботи з літературним твором у ЗДО. World science : problems, prospects and innovations : materials of the 5th International scientific and practical conference. Toronto. January 27-29, 2021. Toronto, Canada. 2021. P. 959-965.
10. Полевикова О.Б. Розвиток лінгвокреативних здібностей дошкільників засобами штучних текстів // «Філологія та лінгводидактика в умовах євроінтеграції: сьогодення і перспективи»: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 травня 2020, м.Херсон). Херсон, 2020. С.181-185.

Тема 9. Технології розвитку мовленнєвого самовираження дошкільників (6 год)

Практичні заняття 15-17

Теми для вивчення:

1. Мовленнєве самовираження: сутність поняття
2. Геокешинг
3. Ігри К. Фопеля
4. Сендплей
5. Квест
6. LEGO- конструювання
7. скрайбінг
8. коректурні таблиці Н.В.Гавриш та К.Крутій

Практичні завдання для самостійного опрацювання

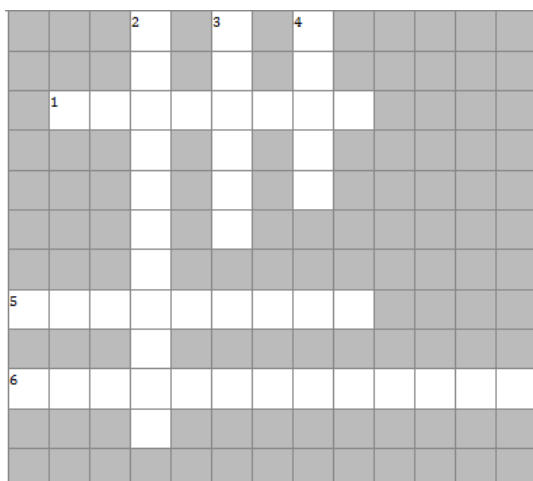
1. Розгадати кросворд з теми практичного заняття.
2. Дібрати не менш 2-3 ігор К.Фопеля. Підготуватися до проведення цих вправ з дітьми.
3. Розробити сценарій геокешинга або квеста для дітей дошкільного віку (з наочністю).
4. Проаналізувати нормативно-правову базу України та заповнити таблицю «Необхідність застосування комп'ютерної техніки в освітньому процесі»

Закон України від 9 січня 2007 року № 537 «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства на 2007-2015 роки»	
Указ Президента України від 30 вересня 2010 року № 926/2010 «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні»	
Наказ МОН від 2 грудня 2014 року № 903 «Правила використання комп'ютерних програм у навчальних закладах»	
Закон України «Про дошкільну освіту»	
Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція)	

5. Створити презентацію з ілюстраціями всіх різновидів скрайбінгу (мальований, апікаційний, магнітний та ін.)
6. Розробити фрагмент заняття з використанням цього прийому (вікову групу обрати самостійно). Продемонструвати його під час практичного заняття.
7. Обрати коректурну таблицю Н.В.Гавриш та К.Крутій та розробити вправи для дошкільників за зразком поданим на лекції.
8. Розробити фрагмент заняття з використанням коректурної таблиці.

Кросворд

По горизонталі:

1. Метод ігор і вправ із піском, запропонований Карлом Густавом Юнгом
5. Пригодницька гра з елементами туризму і краєзнавства. Завдання, які вирішують гравці – це пошук схованок, зроблених іншими учасниками гри.
6. Мовленнєве ... - це вміння дошкільників за допомогою мовленнєвих засобів та форм заявити про себе; виразити свої думки, почуття, бажання, ставлення; оцінити ставлення до себе інших;

відстояти власну гідність; проявити індивідуальність, творчу активність, інтонаційну виразність

По вертикалі:

2. Який дидактичний матеріал використовується у LEGO- конструюванні?
3. Хто є популяризатором так званих інтерактивних ігор, створених на основі синтезу елементів різних видів психотерапії?
4. Мета цієї гри – «розшифрувати» певне місце на обумовленій території (скажімо, на вулицях міста, подвір'ї ЗДО чи в музейній залі), виконати на цьому місці певні дії або/та одержати підказку (інструкцію, код) до виконання наступного завдання.

Відповіді

			² к		³ Ф		⁴ к												
			о		о		в												
	¹ с	е	н	д	п	л	е	й											
			с		е		с												
			т		л		т												
			р		ь														
			у																
	⁵ г	е	о	к	е	ш	и	н	г										
			т																
	⁶ с	а	м	о	в	и	р	а	ж	е	н	н	я						
			р																

Методичні рекомендації до проведення практичних занять теми 9

Опрацювавши подану до заняття літературу та розглянувши теоретичні питання, студенти матимуть змогу розгадати кросворд з теми практичного заняття; дібрати не менш 2-3 ігор К.Фопеля та підготуватися до проведення цих вправ з дітьми; розробити сценарій геокешинга або квеста для дітей дошкільного віку (з наочністю); заповнити таблицю «Необхідність застосування комп'ютерної техніки в освітньому процесі»; створити презентацію з ілюстраціями всіх різновидів скрайбінгу (мальований, аплікаційний, магнітний та ін.); розробити фрагмент заняття з використанням цього прийому та продемонструвати його під час практичного заняття; обрати коректурну таблицю Н.В.Гавриш та К.Крутій та розробити вправи для дошкільників за зразком поданим на лекції та розробити фрагмент заняття з використанням коректурної таблиці.

Тестові завдання до практичних занять теми 9

1. Назва якої інноваційної технології у перекладі з англійської означає «пошук схованки в землі»?
 - а) квест;
 - б) сендплей;
 - в) геокешинг;
 - г) LEGO.
2. Основне завдання ігор К.Фопеля:
 - а) розвиток емоційної сфери та емоційного інтелекту;
 - б) розвиток зв'язного і діалогічного мовлення;
 - в) оволодіння навичками читання;
 - г) розвиток фонематичних процесів.
3. Хто вважається засновником технології Сендплей?

- а) Пак Чже Ву;
- б) Теммі Дюбі;
- в) Девід Армстронг;
- г) Карл Густав Юнг.

4. Необхідно «розшифрувати» певне місце на обумовленій території, виконати на цьому місці певні дії або/та одержати підказку (інструкцію, код) до виконання наступного завдання. Про яку інновацію йдеться?

- а) сендплей;
- б) квест;
- в) геокешинг;
- г) ігри К.Фопеля.

5. Які види комунікативних висловлювань передбачає мовленнєвий супровід в процесі конструювання:

- а) запитання;
- б) спонукання;
- в) повідомлення;
- г) усі відповіді вірні.

6. У перекладі з англійської, миттєве зображення на мультимедійній дошці, що супроводжує будь-який виклад інформації чи запрошує до творчості; допоміжний засіб навчального матеріалу:

- а) скрайбінг;
- б) скрайб;
- в) скрайбер;
- г) скрайберінг.

7. Автором Скрайбінгу є:

- а) Ендрю Парк;
- б) Теммі Дюбі;
- в) Тоні Бьюзен;
- г) Рорі О'Коннор;

8. Що є головним завданням цієї інновації?

- а) допомогти ясно мислити, досліджувати і аналізувати реальність;
- б) систематизувати та доносити інформацію;
- в) донести інформацію у максимально зрозумілому і привабливому для слухача форматі;
- г) сприяти вирішенню дошкільниками винахідницьких завдань казкового, ігрового, екологічного, етичного характеру та ін.

9. Навички, котрі *не є* обов'язковими для створення скрайбінгу?

- а) навички візуалізації;
- б) навички малювання;
- в) навички роботи зі схемами;
- г) навички спілкування з аудиторією.

10. Скільки виділяють етапів створення скрайбінгу?

- а) 4;
- б) 5;
- в) 6;
- г) 7.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. Т. О. Піроженко ; кол. авт. : Піроженко Т. О., Байєр О.М., Безсонова О.К. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2021. – 26 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.
3. Колісніченко Т.В. Організація мовленнєво-ігрової діяльності дітей дошкільного віку в іграх Клауса Фопеля // Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція студентів, магістрів та молодих науковців "Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку" (23 жовтня 2020 року) Ніжин. 2020. С. 181-184.
4. Кутеньова Н.Б. Інноваційний підхід до організації методичної роботи з педагогами [текст] / Наталія Кутеньова // Вихователь-методист дошкільного закладу.– 2012. – № 10. – С. 44 – 52.
5. Полєвікова О.Б., Куценко П.М. Роль методу sand play в розвитку інтенціональної спрямованості мовлення дітей // The 6th International scientific and practical conference “Perspectives of world science and education” (February 26-28, 2020) CPN Publishing Group, Osaka, Japan. 2020. – P.665-673.
6. Полєвікова О.Б., Пяцько Н.В. Скрайбінг як лінгводидактична інновація // The 8th International scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (March 17-19, 2021) VoScience Publisher, Boston, USA. 2021. P. 792-796.
7. Полєвікова О.Б., Сомик О.О. Геокешинг як засіб мовленнєвого самовираження дошкільників / The 6th International scientific and practical conference “Dynamics of the development of world science” (February 19-21, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. – P. 920-925.
8. Полєвікова О.Б., Швець Т.А. Піскова анімація – дошкільникам / О.Б. Полєвікова, Т.А. Швець. – Х. : Вид.група «Основа». 2019. – 112 с.
9. Сокол І.М. Квест як сучасна інноваційна технологія навчання [Текст] / І.М.Сокол // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету : зб. наук. праць. – Рівне: РДГУ, 2013. – Вип. 7 (50). – С. 68-72.

Відповіді до тестових завдань*Тестові завдання до практичних занять теми 4*

1. в
2. б
3. а
4. в
5. а
6. а

Тестові завдання до практичних занять теми 5

1. б	4. г
2. в	5. а
3. а	6. г – б – а – в

Відповіді до таблиці «Інноваційні технології розвитку лексичної компетенції»

1. г	4. б
2. а	5. е
3. д	6. в

Тестові завдання до практичних занять теми 6

1. г
2. б
3. а
4. а
5. 1-в
2-г
3-б
4-д
5-а

Тестові завдання до практичних занять теми 7

1. б
2. а
3. г
4. в
5. а

Тестові завдання до практичних занять теми 8

1. б, г, д, е	5. б
2. в	6. в
3. г	7. а
4. а	

Тестові завдання до практичних занять теми 9

1. в
2. а
3. г
4. б
5. г
6. б
7. а
8. в
9. б
10. б

Додаток Е
Блок самостійної роботи студентів вибіркової ОК
«Лінгводидактичні інновації дошкільця»
Індивідуальна робота №1

Тема 6. Інновації розвитку граматичної компетенції

Ознайомитись з інноваційною технологією «Казкові лабіринти гри» (В. Воскобович) та підготувати індивідуальний проект, що обіймає такі напрями:

1. Сутність, мета, завдання інноваційної технології, вікові та індивідуальні особливості її застосування;
3. Приклади використання з дошкільниками (ілюстрації, вправи, дидактичні ігри тощо);
4. Розробити конспект заняття або мультимедійну презентацію з використанням технології В. Воскобовича (вікову групу обрати самостійно).

Література:

Бондаренко Т. М. Развивающие игры в ДОУ: конспекты занятий по развивающим играм Воскобовича: практ. пособие для воспитателей и методистов ДОУ / Т. М. Бондаренко. - Воронеж: Лакоценина Н. А., 2012. - 190 с.

Воскобович, В. В. Развивающие игры Воскобовича: вчера, сегодня, завтра / В. В. Воскобович // Воспитатель дошкольного образовательного учреждения. - 2014. - № 7. - С. 17-20

Воскобович, В. В. У нас в гостях Вячеслав Вадимович Воскобович / В. В. Воскобович // Воспитатель дошкольного образовательного учреждения. - 2014. - № 7. - С. 6-11

Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум / І.М. Дичківська. – Харків : Слово, 2013. – 448 с.

Игровые комплекты Воскобовича: [игра "Геоконт"] // Обруч: образование, ребенок, ученик. - 2003. – № 1. - С. 19-20

Приклади ігор Воскобовича [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.youtube.com/user/voskobovichgames>

Індивідуальна робота № 2

Тема 7. Сучасні технології розвитку діалогової компетенції

Опрацювати та законспектувати таку літературу:

Савчин О.М. Авторська мотиваційна лінгво-педагогічна технологія формування стійких умінь створення розповідей різних типів дітьми старшого дошкільного віку / Збірник наукових статей за матеріалами III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (28–29 квітня 2020). Переяслав-Хмельницький. 2020 С.138-142.

Практичні завдання:

1. Написати Есе щодо формування умінь у дошкільників створювати розповіді різних типів, спираючись на доробки О.М.Савчина.
2. Дібрати статті інших науковців стосовно розвитку розповідного різнотипного мовлення у дошкільників.
3. Придумати тематику можливих розповідей/сценок/вистав для певної вікової групи(на вибір)

Література:

Богущ А.М. Дошкільна лінгводидактика: хрестоматія : навчальний посібник для студ. пед. вузів. / упоряд. А.М. Богущ. – К.: СЛОВО, 2005. – 720 с.

Калмикова Л.О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психологічний та лінгвістичний аспекти: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Л.О. Калмикова – К., 2003. – 300 с.

Калмикова Л.О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку: [монографія] / Л.О. Калмикова. – К.: Фенікс, 2008. – 497 с.

Калмикова Л.О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностично-розвивальний комплекс: навч.-метод. посіб. / Л.О. Калмикова. – К.: Видавничий дім «Слово», 2016. – 384 с.

Савчин О.М. Формування у дітей п'ятирічного віку умінь будувати розповіді всіх типів / О.М. Савчин. – [випуск 2 Т. 2.]. – зб. наук. пр. / голов. ред. В.П. Коцур, «HUMANITARIUM». Педагогіка, ПереяславХмельницький (Київ. обл.): вид. ПП Лисенко М.М., 2018. – с. 122–130.

Індивідуальна робота № 3

Тема 9. Технології розвитку мовленнєвого самовираження дошкільників

Ознайомитись із технологією формування навичок soft skills у дошкільнят, опрацювавши подану літературу.

Практичні завдання:

1. Законспектувати технологію формування навичок soft skills у дошкільнят, зазначивши: сутність поняття, призначення навичок, особливості їх розвитку в умовах ЗДО

2. Охарактеризувати hard skills та визначити їх відмінності від soft skills. Результати оформити у вигляді таблиці.

3. Створити мультимедійну презентацію про особливості формування «м'яких навичок» та підходи щодо набуття дошкільниками soft skills.

Література:

Крутій К.Л., Маковецька Н.В. Інноваційна діяльність у сучасному дошкільному навчальному закладі: методичний аспект. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2006. – 128 с.

Піроженко Т.О. та ін. Методичний посібник до парціальної програми з розвитку з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років «Вчимося жити разом».- К.: Видавництво «Алатон», 2016 – 112 с. 14.

Піроженко Т.О., Хартман О.Ю. Парціальна програма з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років «Вчимося жити разом».- К.: Видавництво «Алатон», 2016 – 32 с.

Шипилов В. Перечень навыков soft-skills и их развития. URL: https://www.cfin.ru/management/people/dev_val/soft-skills.shtml

ДОДАТОК Ж
КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, **Литвиненко Ірина Ігорівна**, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу

академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

29.09.2021
(дата)

_____ (підпис)

Ірина ЛИТВИНЕНКО
(ім'я, прізвище)